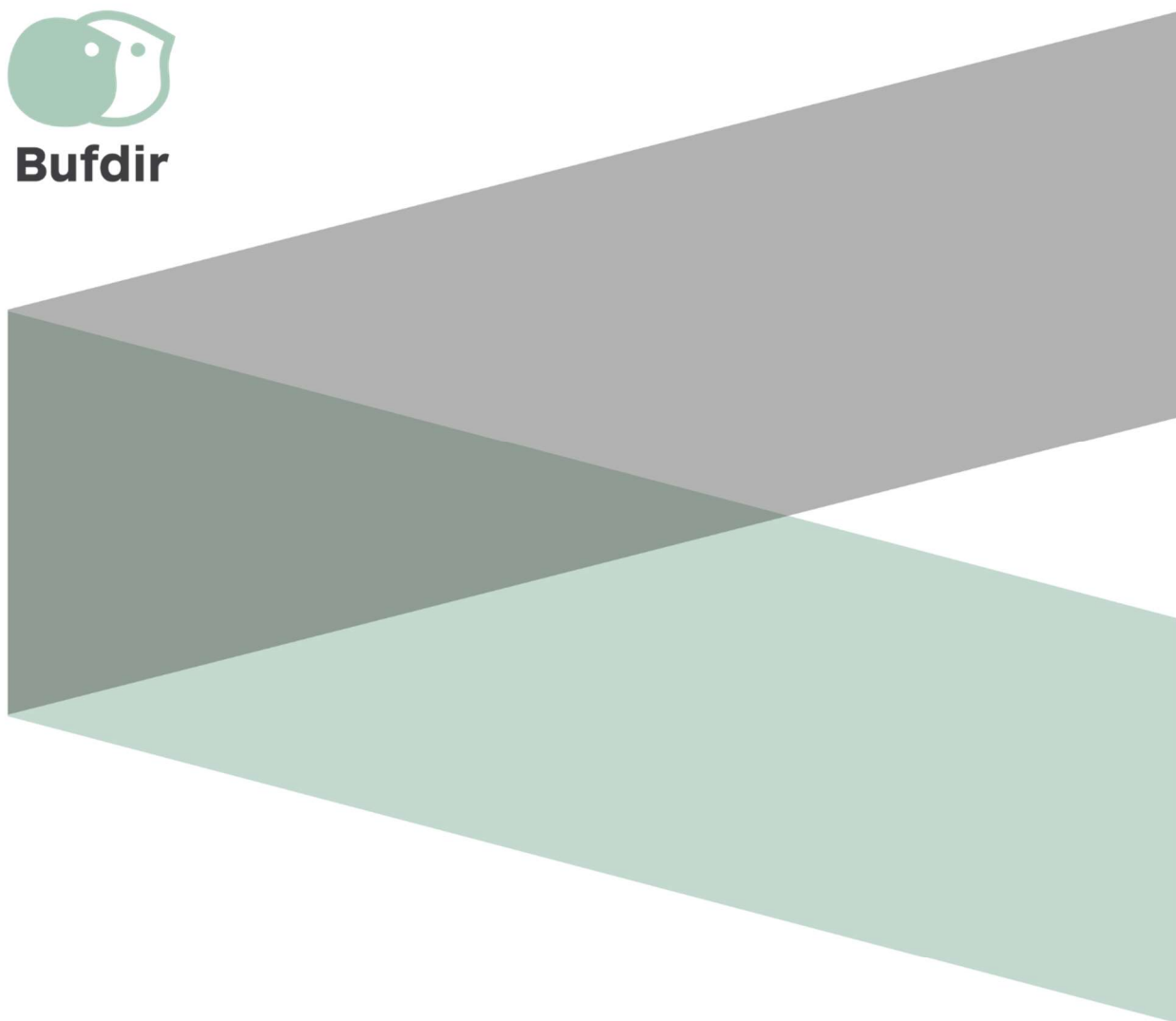


Årsrapport 2018

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet



Bufdir



Innhold

Del 1 Leders beretning	3
Del 2 – Introduksjon til virksomheten og hovedtall	6
Om Bufdir og samfunnsoppdrag 2018	6
Bufetat	11
Del 3 Årets aktiviteter og resultater	24
Mål 2 Trygge rammer for familiene	24
Delmål 2.2 Trygge familierelasjoner, likestilte foreldre og godt foreldresamarbeid til beste for barna	24
Delmål 2.3. Effektive virkemidler i arbeidet mot vold og seksuelle overgrep	35
Mål 3 Et samfunn med like muligheter og uten diskriminering	39
Delmål 3.1 Et mer likestilt samfunn med like rettigheter	39
Mål 4: Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom	49
Delmål 4.1: Like muligheter til deltakelse for barn og ungdom	49
Delmål 4.2: Redusere konsekvenser av fattigdom for barn og ungdom	51
Mål 5: Utsatte barn og ungdom gis omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter	56
Delmål 5.1: Et barnevern som gir tiltak og tjenester av riktig kvalitet til riktig tid	56
Delmål 5.2 Helhetlige og samordnede tilbud og tjenester	77
Delmål 5.3: Rettssikkerhet for barn, ungdom og familiene deres	80
Annet sentralt og tverrgående arbeid	89
Del 4 Styring og kontroll i virksomheten	97
God styring og kontroll i direktoratet og etaten	97
Personellmessige forhold	107
Del 5 – Vurdering av framtidsutsikter	113
Del 6 – Årsregnskap	115
Økonomi: utgifts- og produktivitetsutvikling	131
Vedlegg	135

Del 1 Leders beretning

Vår visjon sier: *Bufdir skal styrke enkeltmenneskets muligheter til mestring og utvikling gjennom å fremme en trygg barndom, gode oppvekstsvilkår, likestilling og ikke-diskriminering.* Våre mål i tildelingsbrevet handler om dette. Selv om vi vet at Norge er et godt land å vokse opp i for barn og unge, og ofte trekkes frem som likestillingslandet andre land ser opp til, vet vi at enkelte barn, ungdom og voksne faller utenfor, på bakgrunn av svikt i omsorgen, vold eller diskriminering. Vår oppgave er å følge med på disse områdene med statistikk, utredninger og forskning, yte enkelte tjenester direkte til barn og unge – og ikke minst bidra til at kvaliteten i tjenestene blir bedre.

Statistikk og kunnskap er nødvendig

Vi erfarer at selv om vi ser god utvikling for de fleste i Norge, blir det avdekket områder hvor tilstanden for noen grupper ikke er så bra som den burde være. Holdninger i befolkningen, slik som har kommet frem i #metoo-kampanjen, utfordringer knyttet til hatefulle ytringer og forskning som viser fortsatt diskriminering av enkelte grupper, viser at det fortsatt er mye å gjøre for å forhindre utenforskap og sikre deltagelse. Dette handler om grunnleggende menneskerettigheter og er i tillegg viktig for å sikre demokratiet vårt. Arbeidet vi gjør for å få fram forskning og statistikk er hilst velkomment av brukerorganisasjoner, kommuner og media. Vi skal bruke den beste tilgjengelige kunnskapen, fra forskning, tilsyn, brukere og fra praksisfeltet for å få frem saklig og god debatt, for å utvikle tjenestene og gode tiltak på alle våre fagområder, og for å bidra til politikikutvikling.

Samarbeid og digitalisering

Vi ser at for å finne felles løsninger til morgendagens problemer må vi arbeide mer på tvers av sektorer. Vi lykkes bare dersom vi klarer å finne gode samarbeidsformer sammen med andre. Vi er derfor stolt av at Bufdir sammen med flere av velferdsdirektoratene fikk tildelt «Bedre stat-prisen» for samarbeidet for barn og unge.

Et eksempel på dette er samarbeidet om vår største tjeneste til barn og unge, ung.no. Hvert år får 50 000 barn og ungdom svar på spørsmål gjennom ung.no. Mange er innom nettstedet, noe som viser at vi har lykkes med å lage en tjeneste som er relevant for dagens unge. For å holde tritt med utviklingen og forventningene, har vi inngått samarbeid med Helsedirektoratet og Direktoratet for e-helse for å se på muligheter for å skape en felles plattform for informasjon, chat og helst også mulighet til sømløs sikker innlogging til trygge helsetjenester. Flere andre sektorer inviteres også inn i samarbeidet. Dette er et godt eksempel på tett samarbeid med andre sektorer for å finne relevante sømløse og nye gode felles løsninger slik brukerne ønsker det, fremfor å lete etter løsningene i hver enkelt sektor.

For direktoratet er *DigiBarnevern* et svært viktig samarbeidsprosjekt mellom stat og kommune. Selv om det er krevende å få til prosjekter på tvers av kommune og stat er det stort engasjement og stor vilje til å få dette til.

Kvalitetsutvikling

Barnevernstjenestene skal yte tjenester til barn i risiko. Forskning har vist at barn og unge kan få store sosiale og psykiske problemer som følge av utrygghet og svikt i den daglige omsorgen. Vi vet at det er svært krevende å kompensere fullt ut med tjenester for slike skader. Forskning viser at prognosen kan være nedslående - selv når de beste kunnskapsbaserte tiltakene blir satt inn.

Denne kunnskapen viser også viktigheten av å iverksette tiltak så tidlig som mulig – før skadene blir så omfattende at de er vanskelig å reparere. Derfor er det viktig å arbeide med kvalitetsutvikling og kompetanse i kommunalt og statlig barnevern for å oppdage barna tidlig nok og gi dem kunnskapsbaserte tjenester. Vi har i 2018 gjennomført planlagte tiltak i regjeringens kompetansestrategi for barnevernet. Fylkesmannsembetene har arbeidet aktivt for å vurdere risiko i kommunale barnevernstjenester, og det er iverksatt kompetansetiltak over hele landet. Vi er svært fornøyd med samarbeidet med fylkesmennene og ser at deres arbeid er viktig og nødvendig for å lykkes. Vi får tilbakemeldinger om at kommunene opplever kompetansetiltakene som nyttige og relevante.

En del av direktoratets oppdrag er å utrede kompetansekrav i barnevernet. Vi ser det som helt nødvendig å øke kompetansekravene både i statlig og kommunalt barnevern. Kompleksiteten i tjenestene er stor og det er nødvendig med profesjonelt og selvstendig arbeid. Derfor er det viktig og riktig å stille høyere krav til tjenestene. Endelig anbefaling blir ferdigstilt i 2019.

Det å standardisere og utvikle faglige retningslinjer i tjenestene er en viktig del av forbedringsarbeidet vårt. Standardisering er nødvendig for å redusere uønsket variasjon, kunne sammenligne kvaliteten, og for å kunne digitalisere arbeidsprosessene. Digitalisering av saksflyt og utarbeidelse av et kvalitetssystem i kommunalt barnevern gjennom prosjektet *DigiBarnevern* skal bidra til å bedre kvaliteten og rettsikkerheten. Det er stor oppmerksomhet og store forventninger til prosjektet.

Vi har i 2018 arbeidet videre med utvikling av standarder og forskningsbaserte tiltak i institusjonsbarnevernet. Vi bygger sten på sten gjennom utprøving av standarder og utvikling av nasjonale modeller. To omsorgs- og behandlingsinstitusjoner er under etablering i samarbeid med helsemyndighetene. Disse skal arbeide etter en modell som er utviklet av barnevernsfaglige og helsefaglige eksperter i felleskap. De såkalte omsorgsinstitusjonene utgjør den aller største gruppen tiltak innenfor institusjonsbarnevernet. 700 medarbeidere i alle omsorgsinstitusjoner i Bufetat har i 2018 fått opplæring i standardisert forløp. Det skal bidra til at ungdoms behov kartlegges bedre og at ungdommene får bedre og mer systematisk oppfølging. Vi piloterer også en ny «omsorgs- og endringsmodell» ved to institusjoner i hver region. Praksisnære spisskompetansemiljøer er i gang med å utvikle faglige standarder for utredning for sped- og småbarn. Et annet spisskompetansemiljø skal lage faglige standarder for ungdom med store behandlingsbehov.

I 2018 ble det gjennomført en omfattende gjennomgang av statlige og private institusjoner på bakgrunn av medieoppslag og påvist svikt i internkontroll i Bufetat, region vest. Jeg ser svært alvorlig på at det ble påvist mangler ved forståelsen av rettighetsforskriften i en del institusjoner og mangler i det systematiske faglige arbeidet i flere institusjoner. Landsomfattende tilsyn i samme periode påpekte svikt i mange institusjoner. Det er lagt en plan for forbedring som følges veldig tett. Ekstra kompetansetiltak ble umiddelbart satt i gang. Både private tilbydere og Bufetats regioner har i styringsdialogen fått instruks om å styrke oppfølgingen og kontrollen med alle sine institusjoner, og institusjoner med identifisert svikt eller risiko blir fulgt særskilt opp. Styring og kontroll er tema på lederopplæringen i 2019 for alle ledere i Bufetat. Undersøkelsene bekrefter også behovet for å fortsette kompetanse- og kvalitetsutviklingsarbeidet i etaten. Dette handler om mer enn styring og kontroll. Undersøkelsene pekte på at kvaliteten var bedre der det var en systematikk i behandlingen og oppfølgingen av ungdommene, og pekte på viktigheten av å ha klare føringer og systemer som understøtter en god systematikk. Institusjonsbarnevernet er viktig for noen av barna med særlig sammensatte behov for omsorg og behandling. Men for de fleste barna med tiltak utenfor hjemmet er det

viktig å sikre hjelp i barnets familie, slekt eller nære nettverk. Vi er derfor svært fornøyd med at etaten har høy aktivitet for å rekruttere og klargjøre fosterhjem og for at økningen i barn og ungdom som får hjelp i slekt og nettverk fortsetter å øke. Nettbaserte tjenester til foreldrene gjennom foreldrehverdag.no har vist seg vellykket. I tillegg har familievernnet utvidet sitt forebyggende arbeid og tilbyr flere kurs rettet mot foreldre. Vi har også i 2018, som ledd i arbeidet med å styrke familievernets forebyggende aktivitet, etablert et eget praksisnært spisskompetansemiljø som har ansvar for foreldreveiledningsprogram over hele landet.

Bedre styring og gjennomføringskraft

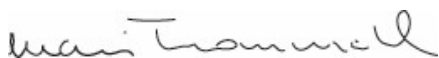
Vi har i 2018 gjennomført en omorganisering av direktoratet. Vi har sett behov for å gjøre endringer i ledelse og organisering for å få større kraft i gjennomføringen av digitalisering og tjenesteutvikling. Et mål med omorganiseringen er å styrke den faglige styringen og redusere avvik.

Gjennomgangen av institusjonsbarnevernet i 2018 og tilsynsrapporter har vist at dette er viktig og nødvendig. Regionene har også i 2018 strevet med budsjettbalanse på barnevernsområdet. Dette handler noe om aktivitetsvekst, men også om at ungdom har hatt behov for andre tiltak som har blitt dyrere enn det Bufetats regioner hadde planlagt for. Vi er ikke fornøyd med denne situasjonen. Det er lagt en omfattende plan for å nå budsjettbalanse fremover.

2019 vil være preget av omlegging til ny styringsmodell og intensivert oppfølging av Bufetats regioner. Det trengs mer enn styring og kontroll for å sikre at barn og unge får bedre tjenester. Jeg ser derfor fortsatt behov for å utvikle og implementere nye modeller for tjenestene, slik at barn og unge får hjelp som virker. Det er viktig å finne en riktig balanse mellom kompetanse, innovasjon og kvalitetsutvikling på den ene siden og styring, tilsyn og kontroll på den andre.

Endringer og omstilling skjer ikke av seg selv. I 2018 har ledere og medarbeidere stått på for å nå våre felles mål. Vi har fått til mye, både av drifts- og utviklingsoppgaver for oss som nasjonal myndighet knyttet til oppvekst og likestilling, og til våre tjenester innen barnevern og familievern. Vi er godt i gang med omstilling, digitalisering og effektivisering. Dette gir oss et godt grunnlag for å møte utfordringene fremover.

Oslo, 15. mars 2019



Mari Trommald

Direktør

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Del 2 – Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Om Bufdir og samfunnsoppdrag 2018

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er et fagdirektorat og myndighetsorgan som ligger under Barne- og likestillingsdepartementet. Bufdir har fra 2019 også oppgaver fra Kulturdepartementet.

Bufdirs samfunnsoppdrag er å styrke enkeltmenneskets muligheter til mestring og utvikling gjennom å fremme en trygg barndom, gode oppvekstvilkår, likestilling og ikke-diskriminering. Direktoratet gjorde dette i 2018 med utgangspunkt i disse fire rollene:

- Faglig rådgiver
- Iverksetter av vedtatt politikk
- Forvalter av lov og regelverk
- Etatsstyrerrollen for det statlige barne- og familievernet

Som faglig rådgiver har Bufdir ansvar for å følge med på forhold som påvirker oppvekst og likestilling, og utviklingen i tjenestene innen barne- og familievern, inkludert tjenester knyttet til vold i nære relasjoner. Bufdir skal sammenstille kunnskap og erfaring i faglige spørsmål og opptre nasjonalt normerende på ulike områder. Bufdir er et kompetanseorgan innenfor oppvekst og likestilling som alle kan kontakte. Bufdir skal arbeide kunnskapsbasert på et faglig selvstendig grunnlag.

Når Bufdir iverksetter vedtatt politikk og tiltak, gjøres det på vegne av regjering og storting. Dette kan f.eks. være å koordinere og følge opp handlingsplaner og kampanjer, eller å gi tilskudd med de målsettingene Stortinget har satt. Direktoratet har ansvar for gjennomføring av den sektorovergripende likestillingspolitikken knyttet til nedsatt funksjonsevne og universell utforming, etnisitet og nasjonale minoriteter, kjønn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Bufdir er nasjonalt kontor for gjennomføringen av EU-programmet Erasmus+, og forvalter også i overkant av 20 tilskuddsordninger på vegne av departementet.

Som forvalter har Bufdir ansvar for å fortolke og anvende de lovene og det regelverket Barne- og likestillingsdepartementet har gitt direktoratet ansvar for. Dette er roller vi har knyttet til barnevernloven, adopsjonsloven, barneloven, lov om familievernkontor, ekteskapsloven og rettsferdsvederlagsordningen, og som sentralmyndighet for barnevernsområdet internasjonalt.

Bufdir styrer regionene i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Hovedoppgaven til etaten er å gi hjelp, støtte og tiltak til barn, unge og familier som trenger det. Kvaliteten på tjenestene Bufetat tilbyr skal være riktig og høy i hele landet. Etaten har også ansvar for å drifte bo- og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Mål for direktoratet

Bufdir har fire hovedmål i tildelingsbrevet vårt fra 2018:

- Trygge rammer for familiene
- Et samfunn med like muligheter og uten diskriminering
- Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom
- Utsatte barn og ungdom gis omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter

Hvem direktoratet er til for

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet ble etablert i 2004. Vi har over tid fått en bred oppgaveportefølje innen barnevern, familievern, oppvekst, vold og overgrep i nære relasjoner, likestilling og ikke-diskriminering. Bufdir ble i 2014 fagdirektorat for hele barnevernsfeltet. Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade helse og utviklingen deres, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. I tillegg skal barnevernet bidra til at barn og unge får trygge oppvekstkår. Ansvar og arbeidsoppgavene på barnevernsfeltet er regulert i barnevernloven med forskrifter. For direktoratet er det viktig å bidra til at vi har tjenester som treffer sluttbrukerne godt.

Bufdir har ansvar for styringen av Bufetats regioner. Regionene i Bufetat leverer statlige barne- og familieverntjenester på vegne av staten. Bufetat tilbyr det kommunale barnevernet differensierte og spesialiserte barnevernsinstitusjoner, fosterhjem og spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet. Etaten har ansvar for at tjenestene drives med forsvarlig kvalitet og at tjenestetilbudet er tilstrekkelig for behovet i befolkningen. Ansvar for fosterhjemsrekruttering ligger også i Bufetat. Etaten skal sikre at det finnes tilstrekkelig med fosterhjem og bidra til forsvarlig kvalitet gjennom opplæring og veiledning.

Når den kommunale barnevernstjenesten har kommet til at et barn har behov for en plassering utenfor hjemmet, skal Bufetat bistå med å finne det tiltaket barnevernstjenesten mener er riktig, enten dette er institusjon eller fosterhjem.

Bufetat har ansvar for godkjenning av private og kommunale barnevernsinstitusjoner. I tillegg har Bufetats regioner ansvar for behandling av adopsjonssaker i sin region og enkelte andre tiltak rettet inn mot kommunene.

Familievernkontoret gir tilbud til de som ønsker å jobbe med å bedre familierelasjonene sine. Dette gjelder både par og familier, også de som ikke lenger er et par men som ønsker å jobbe med et godt foreldresamarbeid. Familievernet tar imot enkeltpersoner, par og familier som får bistand til parforholdet, foreldresamarbeid, ulike utfordringer i familien eller mekling ved samlivsbrudd.

Bufdir anser fylkesmannsembetene som en av de viktigste samarbeidspartnerne. Fylkesmannsembetene har god kjennskap til kommunene i fylket og bistår direktoratet med forskjellige kompetansehevende oppgaver som retter seg mot kommunale tjenester. Den kunnskapen som fylkesmannsembetene bidrar med inn i direktoratets arbeid er uvurderlig, og bidrar til at Bufdir kan bidra med tiltak som treffer riktig.

Bufdir samarbeider med andre sektorer som påvirker likestilling og oppvekst, som for eksempel helsesektoren, utdanningssektoren, skolesektoren, utenriksfeltet og integreringsfeltet. Samarbeid med andre statlige myndigheter er avgjørende for å lykkes med samfunnsoppdraget. Oppvekst- og likestillingsfeltet kjennetegnes ved oppgaver som en sektor ikke kan løse alene, men som krever samarbeid og samordning på tvers, både på statlig nivå og i kommunene. Det er viktig at de råd og tiltak vi foreslår henger godt sammen med hva andre gjør. I tillegg har vi en viktig pådriverrolle for arbeid med våre oppgaver på tvers av sektorer.

Bufdir har også et ønske om å knytte det nasjonale arbeidet til det internasjonale engasjementet norske myndigheter har på oppvekst- og likestillingsfeltet. Direktoratet bidrar til Norges arbeid med oppfølging av internasjonale konvensjoner, men er også involvert i viktig arbeid internasjonalt for å bidra til

erfaringsutveksling og samarbeid med andre land, og på den måten bidra til at oppvekst og likestilling også globalt påvirkes i riktig retning.

Visjoner og verdier

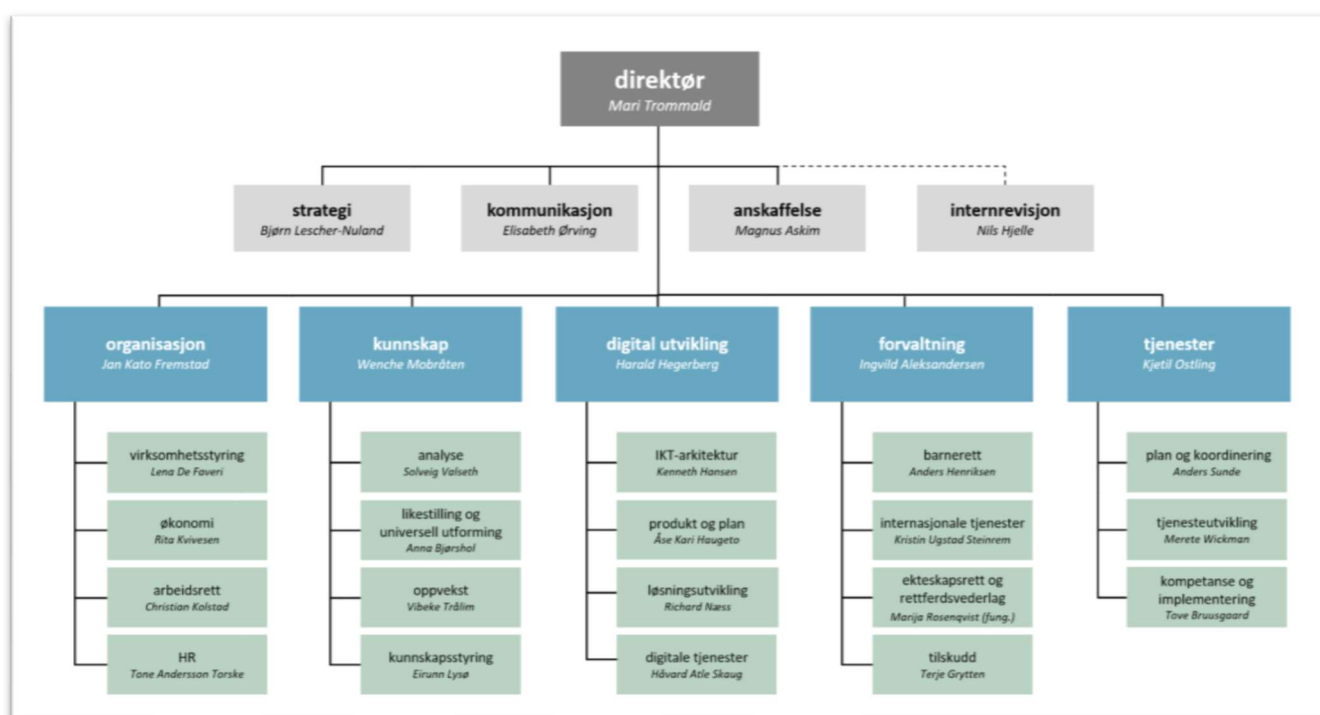
Bufetats visjon er *vekst og utvikling for barn, unge og familier*.

Bufetats verdier er *respekt, åpenhet og deltakelse*.



Bufdir

Bufdir ble i 2018 ledet av direktør Mari Trommald. Direktoratet gjennomførte en omorganisering i 2018, som trådte i kraft 1. september. I den nye organiseringen har direktoratet fire staber underdirektøren og fem divisjoner.



Strategi for Bufdir (2017–2020)

Bufdirs virksomhetsstrategi gjelder for perioden 2017–2020. Strategien skal bidra til at vi kan møte utfordringene som står foran oss og løse samfunnsoppdraget vårt på en god måte. Vi har fire mål og fem innsatsområder med tilhørende prioriterte aktiviteter. Strategien følger vi opp i den årlige virksomhetsplanleggingen og i vår interne rapportering.

Mål:

- Vi skaper positive endringer og kan dokumentere effekt av arbeidet vårt
- Vi har solid kunnskapsgrunnlag for alle beslutninger, råd og tiltak
- Vi samarbeider godt og bidrar til helhetlige løsninger
- Vi er effektive, nytenkende og har riktig kompetanse



I 2017 ble det besluttet at direktoratet skulle se på hvordan vi kan tilpasse egen organisasjon, som et av virkemidlene for å understøtte strategiens ambisjoner og mål. Dette arbeidet ble slutført i 2018 og har preget året på mange måter. Organisasjonskartet er ett av flere virkemidler som vi bruker for å gjennomføre endringer i tråd med strategien og i tråd med de utfordringer som organisasjonen møter fremover. Organisasjonsendringen skal, sammen med andre aktiviteter, bidra til nye måter å jobbe på som sikrer større gjennomføringskraft, utvikling av fremtidig kompetanse, god innretning og organisering av sentrale områder for Bufdir, samt økt strategisk- og utviklingskapasitet.

Det er mange hensyn som skal balanseres i valg av organisasjonskart; Vi skal sikre en struktur som muliggjør større gjennomføringsevne av mange prosjekter og som styrker kompetanse, kapasitet og gjennomføringsevne innen digitalisering. Vi skal ha gjennomgående god brukerorientering og helhetlig dialog med eksterne aktører. Organiseringen skal sikre effektiv og innovativ tjenesteproduksjon til borgere og kommuner og samtidig ha sterk faglig kompetanse knyttet til fagdirektoratoppgaver og etatsstyring. Vi skal bruke våre eksisterende ressurser på best mulig måte gjennom å sørge for effektive interne prosesser, tilrettelegge for helhetlig oppgaveløsning og bidra til samhandling og standardisering mellom funksjoner.

Den gamle organiseringen av direktoratet var i stor grad basert på organisasjonsendringen som fant sted i 2010. I tillegg kom endringer som følge av Prop. 106L (2014), med organisatorisk skille mellom etatsstyring og fagdirektoratet, samt endringer i 2016 som følge av at det ble etablert strategiske stabsfunksjoner for HR og IKT i Bufdir. Direktoratet var i stor grad organisert med utgangspunkt i fag, med egne fagavdelinger som i stor grad fulgte direktoratets samfunnsoppdrag.

Kravene til organisasjonen endrer seg med utfordringsbildet organisasjonen stilles ovenfor. Det gjelder:

- Høyere krav til forvaltningen innenfor strammere budsjetter
- Samordnet og brukerorientert offentlig sektor
- Teknologisk utvikling
- Endrede krav til kompetanse
- Økte forventninger til kommunene
- Økede forskjeller

Vi vurderte at andre måter å organisere direktoratet på, som i større grad var knyttet til strategien, ville gjøre oss bedre rustet til å møte disse utfordringene. Bufdir definerte seks kriterier for ny organisering:

- 1) Økt gjennomføringsevne av utviklingsoppgaver
- 2) Økt kapasitet på digitalisering
- 3) Effektiv og innovativ tjenesteproduksjon
- 4) Høy faglig kompetanse
- 5) Effektiv administrasjon og håndtering av interne prosesser
- 6) Helhetlig oppgaveløsning

Den nye organiseringen ble besluttet våren 2018, og ble etablert 1. september. Flere ting er nytt i den nye organisasjonen. I strategiarbeidet er det tydeliggjort at det er viktig å arbeide mer med å sikre effekter av arbeidet. I tillegg er kravene til samhandling mellom tjenester og sektorer blitt ytterligere fremhevet, bl.a. gjennom styringssignaler fra BLD, f.eks. Prop. 73 L. Derfor har vi gått fra en organisatorisk logikk fra sektorinndelte avdelinger til avdelinger som setter oppgaven og leveranser i sentrum. I ny organisasjon er det ikke faglig tematisk logikk (vold, barnevern, familievern) som sorterer de faglige virkemidlene (f.eks. FoU), slik det var i tidligere organisering. Det er heller vært viktig å sette oppgaven i sentrum og samle oppgaver som likner på hverandre. Ved å organisere virksomheten med søkelys på oppgaver og leveranser setter direktoratet sammen ressurser og kompetanse etter behov, som sikrer samhandling på tvers av resultatenehetene og et helhetlig perspektiv i oppgaveløsningen. Det vil være stort behov for samarbeid mellom divisjonene hvor medarbeidere tar med seg sin kompetanse inn i arbeidet. Økt samarbeid på tvers underbygger viktigheten av samordning i staten på tvers av ulike fag- og tjenestekområder.

Kompetanse i organisasjonen blir viktig fremover. Den nye organiseringen skal bidra til bærekraftige fagmiljøer og effektiv kompetanseutvikling ved at sentrale kompetansemiljøer samles. Eksempelvis er styringsmiljøene samlet og styrket. Det gjelder også den digitale utviklingskapasiteten. For å sikre økt gjennomføring av utviklingsoppgaver samt økt kapasitet på digitalisering har den nye organisasjonen en egen divisjon for digital utvikling. Vi gjør i større grad et skille mellom drifts- og utviklingsoppgaver, og divisjonen vil ha hovedansvar for å utvikle og levere gode digitale løsninger i tråd med strategien.

Organisasjonsstrukturen danner grunnmuren i organisasjonen og er svært viktig å få på plass, men den kan ikke stå alene. Den videre utvikling av organisasjonen handler om flere viktige elementer som vi må jobbe videre med. Kultur, arbeidsprosesser, nye måter å jobbe på, rutiner og kultur for arbeid i team, endringsledelse, roller og ansvar er alle eksempler på områder og utviklingsoppgaver som er viktige for å utfylle den nye organisasjonsstrukturen.

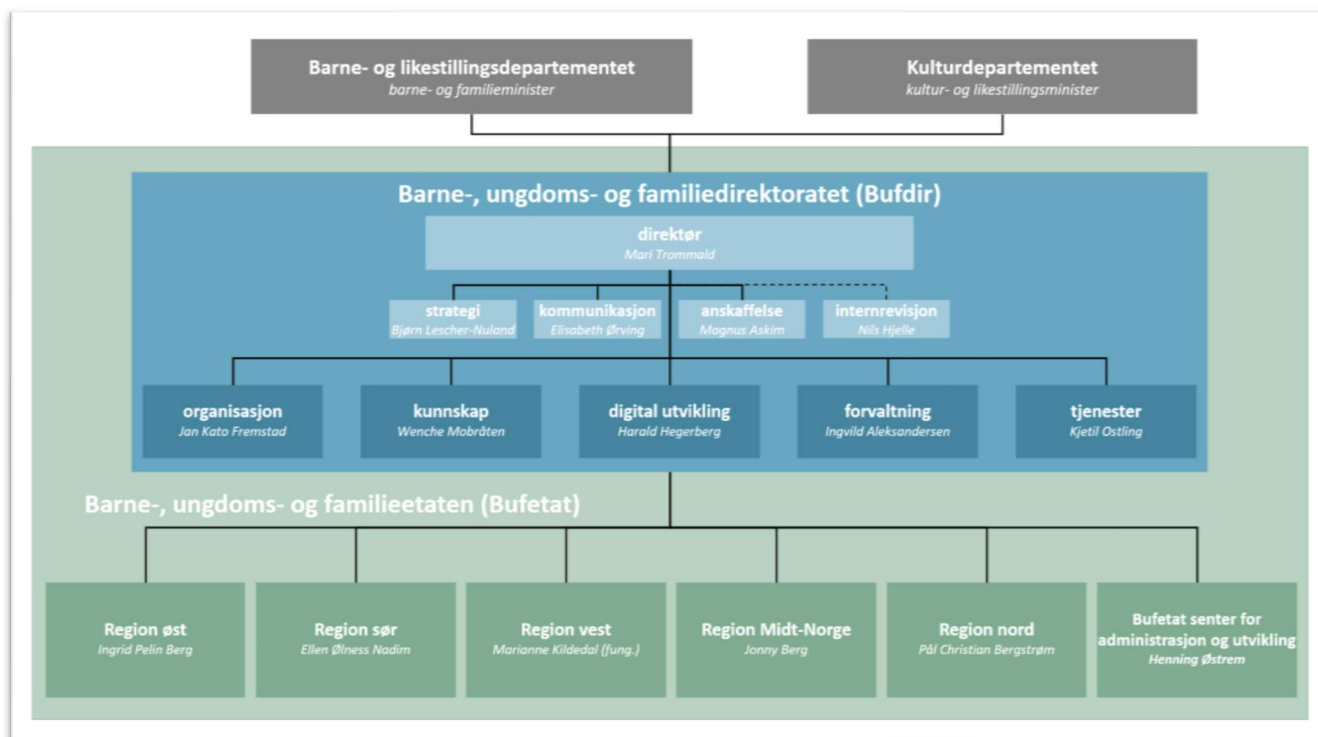
Bufetat

Direktoratet gir oppdrag gjennom disponeringsbrev til Bufetats fem regioner og Bufetat senter for administrasjon og utvikling (BSA). Figuren under viser organiseringen av Bufdir og Bufetat.

Dekningsområde for Bufetats fem regioner og Bufetat senter for administrasjon og utvikling (BSA):

- **Region øst:** dekker fylkene Akershus, Østfold, Oppland og Hedmark (i tillegg til Oslo for familievern). Regionkontoret ligger i Lillestrøm
- **Region sør:** dekker fylkene Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder. Regionkontoret ligger i Tønsberg
- **Region vest:** dekker fylkene Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Regionkontoret ligger i Bergen
- **Region Midt-Norge:** dekker fylkene Møre og Romsdal og Trøndelag. Regionkontoret ligger i Trondheim
- **Region nord:** dekker fylkene Nordland, Troms og Finnmark. Regionkontoret ligger i Alta
- **BSA** er etatens interne tjenesteleverandør for oppgaver innen regnskap, lønn, personaladministrasjon, IKT og arkiv/dokumentasjon. BSA skal støtte opp under Bufetats medarbeidere og bidra til tilstrekkelig kvalitet i administrative aktiviteter og prosesser. BSA har hovedkontor i Tønsberg

Organisering av Bufetat



Bufetats roller og ansvar

Bufetat har ansvaret for det statlige barnevernet og familievernnet, og skal gi barn, unge og familier som trenger det, tiltak med høy og riktig kvalitet i hele landet. Bufetat skal sikre riktige tjenester av riktig kvalitet til riktig tid for følgende områder:

- Barnevern
- Enslige mindreårige asylsøkere
- Familievern
- Adopsjon

Regionene i Bufetat leverer statlige barne- og familietjenester på vegne av staten. Ansvaret er blant annet regulert av barnevernloven og lov om familievernkontor. Bufdir instruerer og delegerer myndighet til regionene i Bufetat gjennom årlige disponeringsbrev.

Mål for Bufetat

Visjonen til Bufetat er *Vekst og utvikling for barn, unge og familier*. Bufetats strategi, *Kvalitetsutviklingsprogrammet*, er oppdatert for perioden 2018 til 2020. Kvalitet ligger til grunn for alt vi gjør, og vi vil framover konsentrere våre aktiviteter til innsatsområdene ledende praksis, kompetanse, medvirkning og teknologi.



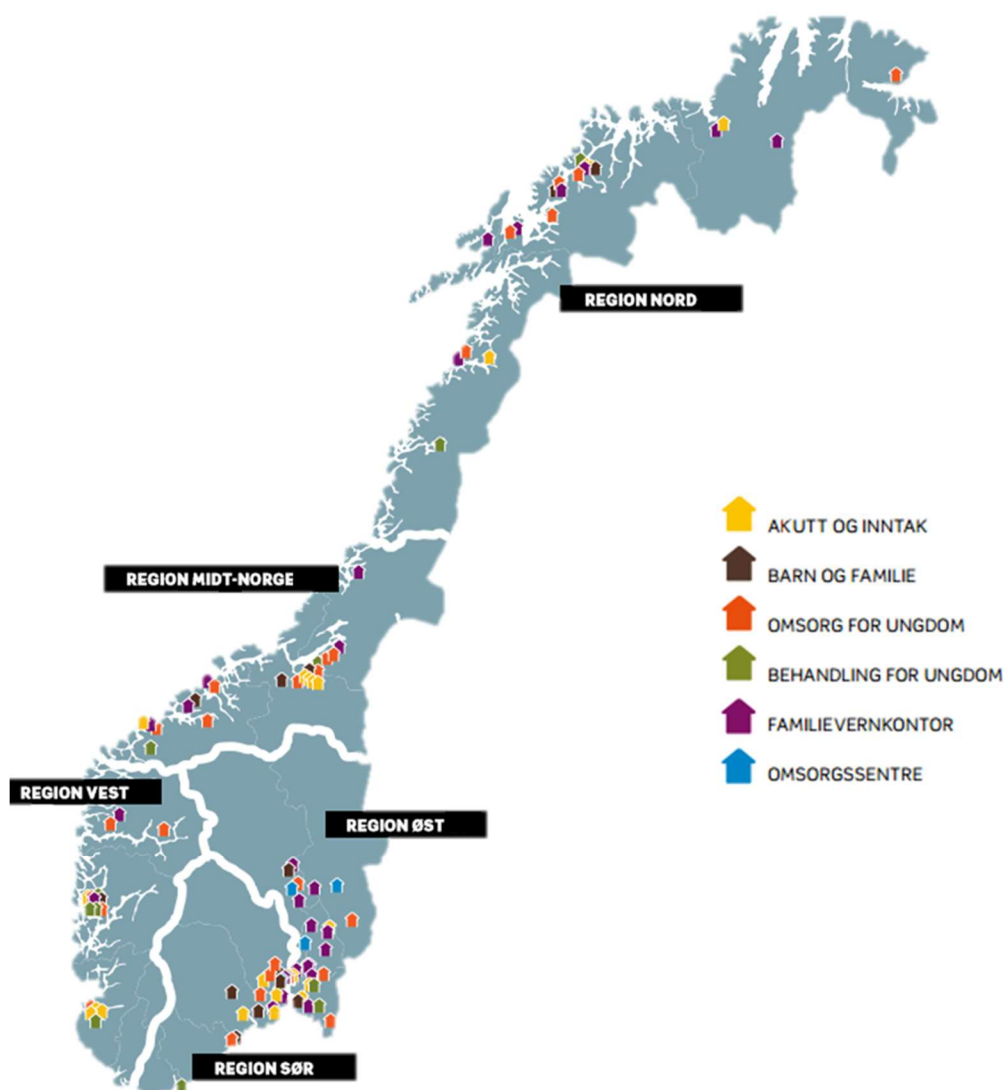
Innsatsområdene i strategien ligger fast, og hvert år prioriteres tiltak og aktiviteter som skal bygge opp under etatens måloppnåelse. Noen tiltak gjelder det aktuelle året, mens andre går over flere år. I 2018 har vi jobbet med kontinuerlig tjenesteutvikling og videre standardisering. Videreutvikling av Bufetats kompetansem modell og bedre medvirkning i tjenestene har vært høyt prioritert.

Bufetats statlige tjenestetilbud

Under følger en oversikt over Bufetats tjenester:

- Statlige barnevernsinstitusjoner for alle funksjoner
- Statlige senter for foreldre og barn
- Statlige omsorgssentre
- Enhet for inntak i hver region
- Enhet for fosterhjemstjenesten i hver region
- Statlige familievernkontorer

Kartet viser våre fem regioner, men symbolene representerer ikke alle våre institusjoner som er spredt over hele landet.



Region øst

Akutt og inntak:

- Akershus ungdoms- og familiesenter
- Follo ungdoms- og familiesenter
- Hedmark ungdoms- og familiesenter
- Regional fosterhjemstjeneste
- Regional inntaksenhet

Barn og familie

- Gullhella barne- og familiesenter
- Seljelia barne- og familiesenter
- Borg barne- og familiesenter

Omsorg for ungdom

- Lierfoss ungdoms- og familiesenter
- Østfold ungdoms- og familiesenter
- Kirkenær barnevern- og omsorgssenter
- Innlandet barnevernssenter

Behandling for ungdom

- Jong ungdomshjem
- Ås ungdomssenter
- Sarpsborg ungdoms- og familiesenter
- MST Gjøvik
- MST Hamar
- MST Ski
- MST Sarpsborg

- MST Sandvika
- MST Lillestrøm
- TFCO

Familievernkontor

- Asker og Bærum familievernkontor (statlig)
- Øvre Romerike Glåmdal familievernkontor (statlig)
- Innlandet familievernkontor (statlig)
- Østfold familievernkontor (statlig)
- Homansbyen familievernkontor (statlig)
- Enerhaugen familievernkontor (statlig)
- Nedre Romerike familievernkontor (statlig)
- Oslo nord familievernkontor (statlig, åpner i mars 2019)
- Otta familievernkontor (Stiftelsen Kirkens Familievern)
- Follo familievernkontor (Stiftelsen Kirkens Familievern)
- Christiania Torv Familievernkontor (Stiftelsen Kirkens Familievern)

Omsorgssentre

- Kirkenær barnevern- og omsorgssenter
- Ringerike omsorgssenter

Region sør

Akutt og inntak:

- Agder ungdomssenter akutt
- Telemark ungdomssenter akutt
- Buskerud og Vestfold ungdomssenter akutt
- Regional inntaksenhet
- Regional fosterhjemstjeneste

Barn og familie

- Agder barne- og familiesenter
- Telemark barne- og familiesenter
- Vestfold barne- og familiesenter

- Buskerud barne- og familiesenter

Omsorg for ungdom

- Lunde behandlingssenter
- Agder ungdomshjem
- Telemark og Vestfold ungdomshjem
- Buskerud ungdomshjem

Behandling for ungdom

- Agder behandling ungdom (Inkl. MST)
- Buskerud, Vestfold og Telemark behandling ungdom (Inkl. MST og TFCO)

Familievernkontor

- Familievernkontoret i Vestfold (statlig)
- Familievernkontorene Drammen/Kongsberg (statlig)
- Søndre Vestfold familievernkontor (kirkelig)
- Grenland familievernkontor (kirkelig)

- Vest-Agder familievernkontor (kirkelig)
- Aust-Agder familievernkontor (kirkelig)
- Ringerike Hallingdal familievernkontor (Stiftelsen Kirkens Familievern)
- Øvre Telemark familievernkontor (Stiftelsen Kirkens Familievern)

Region vest

Akutt og inntak:

- Bergen akuttsenter
- Stavanger akuttsenter
- Regional inntaksenhet
- Regional fosterhjemstjeneste

Barn og familie

- Region vest senter for foreldre og barn

Omsorg for ungdom

- Skjoldvegen barnevernssenter
- Kasa ungdomssenter
- Sandnes ungdomssenter
- Stavanger ungdomssenter
- Sogndal ungdomssenter
- Sogn og Fjordane ungdomssenter
- Familiehjemmene i region vest

Behandling for ungdom

- Bjørgvin ungdomssenter
- Region Vest atferd høy (MST og FFT)

Familievernkontor

- Bergen og omland familievernkontor (statlig)
- Familievernkontora i Sunnfjord og Sogn (statlig)
- Bjørgvin familievernkontor (kirkelig)
- Familiekontoret i Nordfjord (kirkelig)
- Familievernkontoret for Haugalandet (Stiftelsen Kirkens Familievern)
- Familievernkontoret i Sør-Rogaland (Stiftelsen Kirkens Familievern)

Region Midt-Norge

Akutt og inntak:

- Vikhovlia akuttsenter
- Kvammen akuttinstitusjon
- Humla akuttsenter
- Regional inntaksenhet
- Regional fosterhjemstjeneste

Barn og familie

- Senter for foreldre og barn i Molde
- Orkdal barnevernssenter
- Viktoria familiesenter

Omsorg for ungdom

- Spillumheimen ungdomsheim
- Karienburg ungdomsheim
- Ranheim Vestre
- Gilantunet Ungdomshjem
- Clausenengen ungdomshjem
- Kollen ungdomsbase
- Husafjellheimen ungdomsheim

Behandling for ungdom

- Sunnmørsheimen ungdomsheim
- Stjørdal ungdomssenter

- MST Trøndelag Nord
- MST Trøndelag Sør
- MST Sunnmøre
- FFT Trøndelag Sør

Familievernkontor

- Familievernkontoret i Molde (statlig)

- Familievernkontoret i Namsos (statlig)
- Familievernkontoret i Levanger (statlig)
- Familievernkontoret i Kristiansund (statlig)
- Familievernkontoret i Ålesund (statlig)
- Familievernkontoret i Sør-Trøndelag (Stiftelsen Kirkens Familievern)

Region Nord

Akutt og inntak

- Alta ungdomssenter
- Røvika ungdomssenter
- Tromsø ungdomssenter
- Regional inntaksenhet
- Regional fosterhjemstjeneste

Barn og familie

- Sollia barnesenter
- Solbakken barne- og familiesenter

Omsorg for ungdom

- Bodø behandlingssenter
- Kvæfjord ungdomssenter
- Lamo ungdomssenter
- Silsand ungdomssenter
- Vadsø ungdomssenter
- Tromsø ungdomssenter
- Røvika ungdomssenter
- Sollia barne- og ungdomssenter
- FIT-team Finnmark

Behandling for ungdom

- Yttrabekken ungdomssenter
- MST Tromsø
- MST Bodø

Familievernkontor

- Alta og Hammerfest familievernkontor (statlig)
- Bodø familievernkontor (statlig)
- Finnsnes familievernkontor (statlig)
- Harstad og Narvik familievernkontor (statlig)
- Indre Finnmark familievernkontor og Regional Samisk kompetansesenter (statlig)
- Lofoten og Vesterålen familievernkontor (statlig)
- Tromsø familievernkontor (statlig)
- Familievernkontoret i Mo i Rana (kirkelig)
- Familievernkontoret i Øst-Finnmark (Stiftelsen Kirkens Familievern)
- Familievernkontor i Mosjøen (Stiftelsen Kirkens Familievern)

I tillegg har Bufetat

- Nasjonalt inntaksteam for inntak til behandlingsinstitusjoner, lokalisert i Trondheim
- Enhet for inntaksstøtte, lokalisert i Lillestrøm
- Avdelinger/lokasjoner til alle inntak og fosterhjemstjenester for å ivareta nærhet til kommunene
- Opplærings- og veiledningsaktivitet på PMTO over hele landet.
- Rammeavtale med 44 kommersielle og 19 ideelle omsorgsinstitusjoner for ungdom.
- Rammeavtale med 14 kommersielle og 37 ideelle behandlingsinstitusjoner.
- Kjøp av fosterhjemstjenester fra ideelle og kommersielle leverandører.

Kompetansemodellen og spisskompetansemiljøene i Bufetat

Bufdir er premissleverandør for den faglige utviklingen av tjenesten. Kvalitetsmålene for Bufetats tjenester er definert i *Kvalitetsutviklingsprogrammet* og er førende også for dette arbeidet. Kompetansemodellen i Bufetat er etablert for å sikre den erfaringsbaserte kunnskapen i fagutviklingen og for å bygge bærekraftige strukturer for kvalitetsutvikling. Modellen består av tre nivåer, grunnkompetanse alle enheter skal ha, regionale miljøer som har veiledningskompetanse og nasjonale spisskompetansemiljøer.

Erfaringsbasert kunnskap skal sammen med forsknings- og brukerkunnskap bidrar til kunnskapsbasert praksisutvikling i etaten. Bufdir har det overordnede ansvaret for fagutvikling, og setter premisser for spisskompetansemiljøenes arbeid gjennom prioriteringer, føringer og oppdrag.

Spisskompetansemiljøene arbeider målrettet med å samle og systematisere erfaringskunnskap, og bistår direktoratet i arbeidet med utviklingen og standardisering av metoder og forløp i mekling og i det kliniske tilbudet i familievernnet, og med standardisering av tjenesteforløp i barnevernet. Spisskompetansemiljøene har et nasjonalt ansvar for opplæring, kvalitetssikring og veiledning for faglig praksis i tjenestene på sine fagområder.

Det er nå etablert elleve spisskompetansemiljøer i Bufetat, fem på familievernområdet og seks på barnevernsområdet. De er plassert i alle Bufetats regioner og er lokalisert i enheter som leverer tjenester. De som er ansatt skal delta i enhetens ordinære tjenesteyting i tillegg til oppgavene de har som spisskompetansemiljø.

Spisskompetansemiljøene bidrar gjennom sitt arbeid til et mer likeverdig tilbud til befolkningen.

Spisskompetansemiljø	Region	Tjenesteområde
Spisskompetansemiljø for familievernets foreldreoppfølging etter omsorgsovertagelse	Vest (Familievernkontoret i Sør-Rogaland)	Familievern
Spisskompetansemiljø for familievernkontorets høykonfliktarbeid i mekling	Midt (Familievernkontoret i Trondheim)	Familievern
Spisskompetansemiljø for samtaler med barn	Nord (Familievernkontoret i Tromsø)	Familievern
Spisskompetansemiljø for familievernets arbeid med vold i nære relasjoner	Øst (Familievernkontoret i Enerhaugen)	Familievern
Spisskompetansemiljø for foreldrestøtte og forebygging	Sør (Familievernkontorene Drammen – Kongsberg)	Familievern
Spisskompetansemiljø for akutt arbeid i institusjon og beredskapshjem	Sør (ved Agder og Telemark ungdomssenter akutt)	Barnevern
Spisskompetansemiljø for behandling for ungdom	Midt (ved Stjørdal ungdomssenter)	Barnevern
Spisskompetansemiljø for endringsarbeid i omsorgsinstitusjoner	Nord (ved Kvæfjord ungdomssenter)	Barnevern

Spisskompetansemiljø for oppfølging av fosterhjem	Sør (lokalisert i Kristiansand under avd. fosterhjemstjenesten)	Barnevern
Spisskompetansemiljø for opplæring i trygghet og sikkerhet på barnevernsinstitusjoner	Sør (ved Lierfoss ungdoms- og familiesenter)	Barnevern
Spisskompetansemiljø for sped- og småbarn i risiko for omsorgssvikt	Vest (ved senter for foreldre og barn i Bergen)	Barnevern

Kunnskapsutvikling og FoU

Omorganiseringen i Bufdir i 2018 har også hatt som formål å styrke arbeidet med å utvikle kunnskapsgrunnlag på våre fagområder. Avdelingene for kunnskapsstyring og analyse har dette som en av hovedoppgavene. Flere av våre områder er forskningssvake med behov for fortsatt forskningsinnsats. Det krever god prioritering av aktiviteter fra vår side. Det er viktig å ha tilstrekkelig forskning, statistikk og faktagrunnlag for å gi faglige råd og bidra til en saklig debatt, men også som grunnlag for fagutvikling og politikkutvikling. Vi har tidligere erfart at å samle statistikkansvaret har gitt synergi og effektivisering. Vi har nå samlet FoU-området i den nye organisasjonen. Forskningsstrategien til BLD ligger til grunn for arbeidet. Denne er i 2018 inkorporert i direktoratets kunnskapsstrategi og i årlige FoU plan. Se mer om FoU-arbeidet under Tverrgående områder.

Utviklingen i Bufdir og Bufetat

Etter flere år med store nedbemanninger for å møte budsjettutfordringene, har etaten hatt en mer stabil bemanning de siste årene. Totalt har etaten 6 187 ansatte fordelt på 3 801 årsverk. Dette viser at vi har ganske mange ansatte som ikke er i fulltid. Våre ansatte er også fordelt på mange enheter som er spredt over hele landet.

Direktoratet hadde i 2018 233 årsverk. Det er en økning fra 2014, men på samme nivå som i 2017. Tilsvarende har vi hatt en reduksjon i antall årsverk i BSA, som hadde 180 årsverk i 2018. Vi har over tid flyttet flere årsverk fra BSA til direktoratet, knyttet til strategisk HR, strategisk IKT og utvikling på digitalisering og IKT-området.

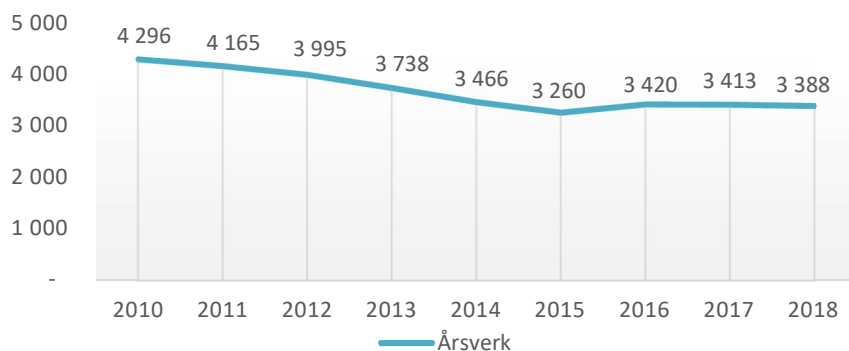
Tabell 1 Oversikt over årsverk i Bufdir og BSA 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Bufdir	168	181	224	233	233
BSA	203	223	202	192	180

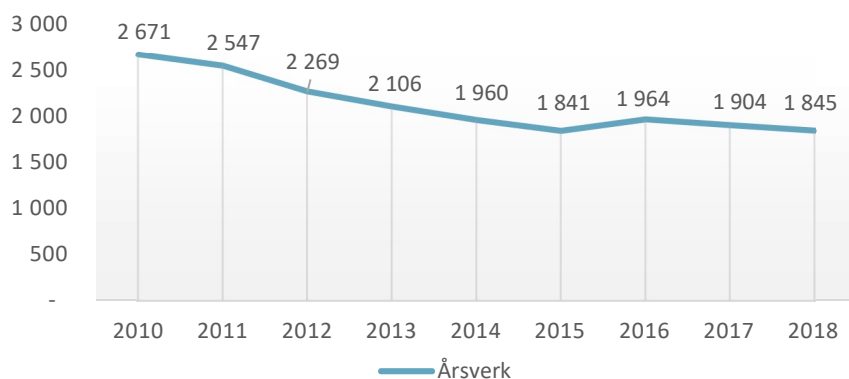
Antall årsverk i Bufetats regioner er redusert de siste årene. I 2018 hadde regionene 3 388 årsverk. Nedgangen skyldes bl.a. effektivisering av administrative funksjoner i egen drift og reduksjon i samlet bruk

av institusjon i barnevernet. Det var en midlertidig økning i 2016 skyldtes asylkomster. Vi ser også at private (ideelle og kommersielle) aktører har tatt en større andel av den totale institusjonsbruken. 55-60 prosent av all institusjonsbruk er i regi av ideelle eller kommersielle aktører.

Årsverk Bufetats regioner 2010-2018



Årsverk barneverninstitusjoner og omsorgssentre 2010-2018

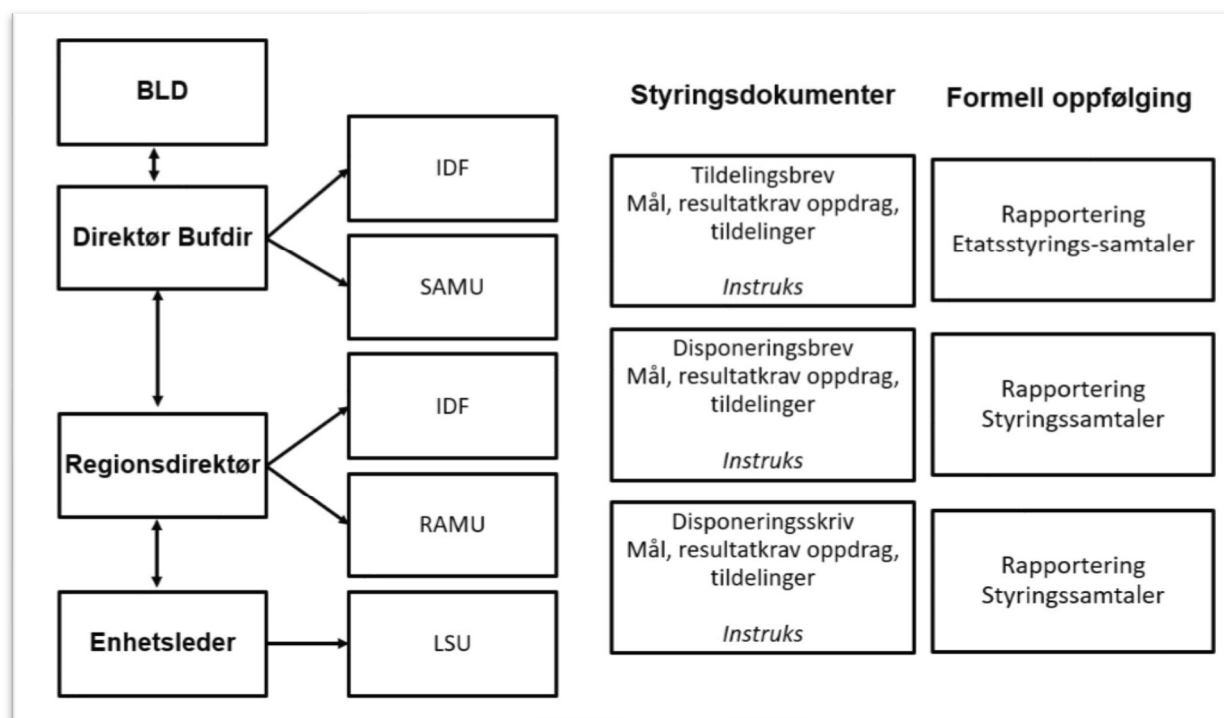


Styring og oppfølging i direktoratet og i etaten

Direktoratet har høye ambisjoner både for styringen av regionene og BSA, og for den interne styringen av direktoratet. Gode resultater og effekter for brukerne og samfunnet er avhengig av god styring. For å få til god styring er det mange prosesser som må henge sammen og mange aktører som må samarbeide.

Buudir har ansvaret for virksomhetsstyringen for Bufetat og oppfølgingen av Bufetats regioner. Det innebærer å sikre at Bufetat oppfyller krav knyttet til styring, kvalitet i tjenestene og økonomi. Figuren viser oversikt over styring og oppfølging av Bufetat, inkludert medvirkning fra tillitsvalgte.

Figur: Styring og oppfølging av Bufetat



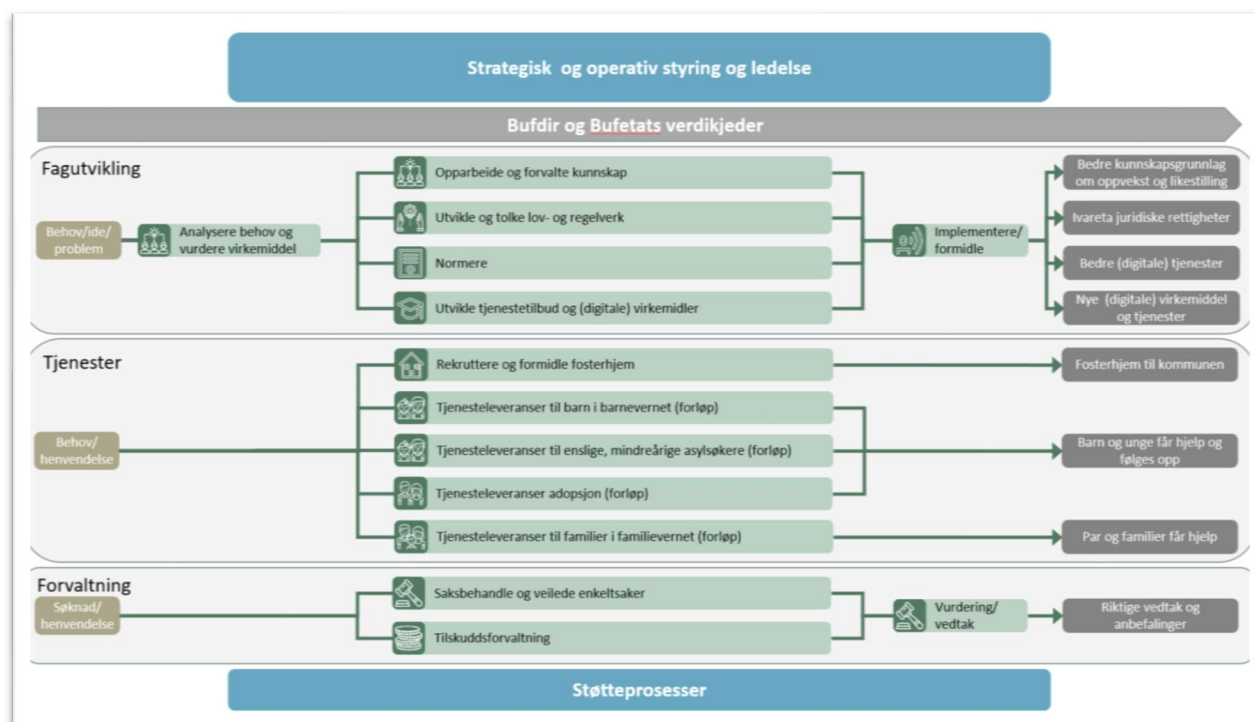
Virksomhetsmodell

I 2018 har vi etablert en virksomhetsmodell som viser virksomheten og de prosessene vi har i virksomheten. Virksomhetsmodellen skal gi en innføring i våre områder og leveranser fra direktorat og etat. Formålet er knyttet til å ivareta internkontroll, men også sikre prosesser for kontinuierlig forbedring.

Virksomhetsmodellen beskriver hele organisasjonen, hvordan medarbeidere arbeider og hva de produserer. Et av formålene med å utarbeide Bufdir og Bufetats virksomhetsmodell er å bidra til å bedre forståelsen av arbeidsprosessene i organisasjonen, et annet er å understøtte helhetstenkning. Det bidrar til å understøtte våre mål for virksomheten og gi oss støtte til å bedre tjenestene til beste for barn, unge og familier.

Internkontroll i alle ledd av virksomheten sikrer bedre styring, kontroll og derigjennom bedre måloppnåelse. Figuren under viser virksomhetsmodellen.

Figur: Virksomhetsmodell



Vår virksomhet presentert i tall

Hovedtall/Nøkkeltall	2016	2017	2018
Antall ansatte	6 361	6 402	6 187
Antall utførte årsverk ¹	3 845	3 838	3 801
Samlet tildeling post 01-99	10 844 504 097	9 919 591 423	9 500 824 500
Utnyttelsesgrad post 01-29	92,9	93,7	95,8
Driftsutgifter	7 901 658 052	7 411 032 902	7 649 312 979
Lønnsandel av driftsutgifter	0,45	0,48	0,51
Lønnsutgifter per årsverk	970 294	961 001	1 018 292
Antall unike barn med barnevernstiltak fra Bufetat	5 470	5 329	5 160
Oppholdsdager i det statlige barnevernet	1 825 560	1 820 312	1 817 770
Utgifter per oppholdsdag	3 410	3 606	3 748
Antall saker til familievernnet	56 566	56 384	56 953

Tilskuddsordninger

Buudir forvalter i overkant av 20 tilskuddsordninger, og utbetale i 2018 mer enn 1 milliard norske kroner i tilskudd. Tilskudd er et svært viktig økonomisk virkemiddel for å nå våre mål. Direktoratets tilskuddsforvaltning har i perioden 2015–2018 utviklet seg fra å ha flere ulike måter å tilnærme seg oppgavene på og mange manuelle operasjoner, til i dag å ha standardiserte arbeidsprosesser i et digitalt søknads-, rapporterings- og saksbehandlingssystem. Direktoratet har i løpet av perioden kunnet behandle over 1 000 flere saker på tilskuddsområdet grunnet økt ressurseffektivitet. Tabellen gir en oversikt over våre tilskuddsordninger (ekskludert de øremerkede tilskuddene), innvilgede søknader og innvilget beløp.

Tilskuddsordninger (ikke øremerkede)	Antall innvilgede søknader	Innvilget beløp
Barn og ungdoms deltagelse og innflytelse i samfunnet:		
Nasjonalt driftstilskudd LNU, Ungdom og Fritid, Unge funksjonshemmede	3	11 965 000
Internasjonalt driftstilskudd LNU, Ungdom og Fritid, Unge funksjonshemmede	3	3 556 000
Nasjonal grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner**	93	132 380 000
Internasjonal grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner**	30	4 100 000
Erasmus+ Aktiv ungdom	104	36 200 000

Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn (storbymidler)	65*	36 510 000
Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	751	269 441 000
Inkludering og tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering		
Bedre levekår lhbti	20*	11 578 000
Funksjonshemmedes organisasjoner**	136	163 697 411
Fritidstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne	101	19 317 053
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner	2	17 125 000
Foreningen Norges Døvblinde og Landsforbundet for kombinert Syns- og hørselshemmede/døvblinde	2	3 735 000
Stiftelsen Klar tale og Stiftelsen SOR	2	9 450 000
Bedre levekår funksjonshemmede	19*	11 853 000
Kunnskapsutvikling, kompetanseheving og informasjon innen universell utforming	68	17 350 000
Oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom	77*	32 500 000
Familie og omsorg – Samliv og oppdragerrollen		
Familie- og likestillingspolitiske organisasjoner	33	6 000 000
Samlivstiltak	149	10 209 000
Organisasjoner i barnevernet	9	16 900 000
Utviklings- og samhandlingsprosjekter i barnevernet	14*	10 700 000
Foreldrestøttende tiltak	147*	31 300 000
Videreutdanning barnevernfaglig veiledning	201	16 590 341
Arbeid mot vold og overgrep i nære relasjoner		
Sentre mot incest og seksuelle overgrep***	22	94 244 830
Bo- og støttetilbud for utsatte for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	5	14 251 120
Tiltak mot vold og overgrep	31	8 619 000
Systematisk identifikasjon og oppfølging av utsatte barn (modellkommune/BTI)	64	30 200 000
Totalt ****	2 151	1 019 771 755

* Direktoratet innvilger midler for tre-fire år på enkelte ordninger, med forbehold om Stortingets bevilgning. «Antall innvilgede» gjelder alle for tilskuddsåret 2018, uavhengig av om vedtak ble fattet i 2015, 2016, 2017 eller 2018.

** Søkes ikke om beløp, men på bakgrunn av beregningsvariabler.

*** Overslagsbevilgning

**** Direktoratet og etaten forvalter også midler til adopsjonsstøtte, familievern, øremerkede tilskudd og FOU aktiviteter.

Del 3 Årets aktiviteter og resultater

I del 3 svarer vi på hvordan vi har prioritert for å nå målene i tildelingsbrevet. Se vedlegg 1 for utkwittering av enkeltoppdrag. Utgiftsutviklingen omtales i del 6.

Mål 2 Trygge rammer for familiene

Delmål 2.2 Trygge familierelasjoner, likestilte foreldre og godt foreldresamarbeid til beste for barna

Familien skal være en trygg ramme rundt barns liv og utvikling. Barn trenger gode oppvekstmiljø og tilhørighet i familier med omsorgsfulle og kompetente foreldre som bidrar til å fremme barns psykiske og fysiske helse. Barn har ulike behov, og familier er ulikt sammensatt. Alle foreldre møter utfordringer i sitt foreldreskap. For noen er situasjonen mer alvorlig. Vi vet at riktig og god foreldrestøtte kan styrke oppvekstsvilkårene for barn og ungdom, spare familier for lidelser, og legge til rette for langvarige positive virkninger for samfunnet. Tidlig innsats kan forebygge at vansker eskalerer og virke forebyggende ved at de som mottar tjenesten i større grad selv blir i stand til å løse sine vansker. Det er godt dokumentert at målrettet støtte til foreldre med særlige behov, reduserer sjansen for at barn blir utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt.

Regjeringens forelderstøttestrategi har i 2018 vært ledesnor for Bufdirs arbeid med foreldrestøtte. Strategien beskriver utfordringsbildet på foreldrestøtteområde og inneholder en rekke tiltak som skal legge til rette for at flest mulig barn kan vokse opp i sin familie og sitt nærmiljø.

Bufdir og Bufetat gir støtte til familier direkte gjennom ulike tjenester og tiltak, og indirekte gjennom støtte og veiledning til kommuner og andre tjenester. Noen av tilbudene er innrettet mot alle foreldre, som [foreldrehverdag.no](https://www.bufdir.no/foreldrehverdag.no). Andre tilbud og tjenester retter seg mot familier, foreldre og barn som trenger bistand og mer tilpasset hjelp og oppfølging til å håndtere eller løse utfordringer de møter. Familieverntjenesten er innrettet mot å yte bistand til familier med relasjonelle utfordringer og konflikter i parforholdet eller foreldreskapet. Noen av våre tiltak og programmer er særlig rettet mot å bistå andre aktører og tjenester med å yte god foreldrestøtte lokalt. Innsatsen spenner fra tilskudd til å holde lokale samlivskurs, opplæring av ansatte i kommuner og til opplæring i foreldreveiledning for krisesenter, slik at de selv kan lede og arrangere kurs for foreldre. Foreldreveiledningsprogrammer som er rettet mot foreldre flest har, med få unntak, positiv effekt, og foreldrenes erfaringer med programmene er gode. Dette viser Fafo-rapport 2016:29 *Foreldreveiledning – virker det?*

Samlet bidrar tilbudene til at foreldre får tilgang på kunnskap og støtte til å utvikle sine ferdigheter. De får styrket sine muligheter til å gi barn trygge familierelasjoner, likestilte foreldre og godt foreldresamarbeid til beste for barna.

I 2018 har Bufdir sammen med spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte (spisskompetansemiljøet blir nærmere omtalt under *Fagutvikling og spisskompetansemiljøer*) særlig jobbet for å gjøre foreldrestøttestrategien kjent i relevante tjenester og blant samarbeidspartnere. Innsatsen har bidratt til at stadig flere kjenner til regjeringens arbeid på foreldrestøtteområde og at familieperspektivet ivaretas på en bedre måte innenfor alle relevante sektorer. Familieverntjenesten har en sentral og viktig rolle i det forebyggende arbeidet på barn- og familieområdet, og utgjør grunnstammen i hjelpetilbudet til familier som

har relasjonelle vansker og konflikter i parforholdet eller foreldreskapet. Tjenesten gir utstrakt foreldrestøtte til familier. Se nærmere beskrivelse av familieverntjenesten under.

Mange familier, par, foreldre og barn har fått hjelp i 2018, og de som har fått bistand er gjennomgående svært fornøyde med tilbudet.

Begge foreldre er viktige for barna og har betydning for deres trivsel og utvikling. Vi vet at mødre i større grad enn fedre oppsøker ulike foreldreveiledningstilbud. Vi har som mål å nå ut til fedre, og økte derfor i 2018 oppmerksomhet mot fedre og den viktige rollen de spiller i barnas liv. Målet er å bidra til et mer tilpasset og likeverdig tilbud for både fedre og mødre, slik at alle foreldre kan få hjelp og støtte i foreldrerollen og styrke barns oppvekstvilkår. Den store interessen kan tyde på at det har vært et behov for økt oppmerksom på fedres rolle og behov for støtte.

Barnekonvensjonen slår fast at barn skal sikres innflytelse og muligheten til å medvirke i saker som gjelder dem. Bufdir og Bufetat har ansvar for sikre at våre tjenester og tilbud er innrette slik at foreldre og barn får kunnskap og informasjon om barns rettigheter, og at våre tilbud er tilrettelagt for at barn skal kunne delta f. eks. når foreldrene møter til mekling.

Bufdir har i 2018 utarbeidet nytt informasjonsmaterieil til foreldre som skal møte til mekling ved samlivsbrudd og separasjon. Materieilet inneholder oppdatert informasjon om barns behov når de opplever samlivsbrudd, om barns rettigheter og betydningen av å inkludere barna i prosessen med å lage avtaler om barna. Foreldre som ikke har med barna, får gjentatt denne informasjon i første meklingstime. De får veiledning om tilbudet til barn, og informasjon om at meklerne kan tilby samtaler og har god kompetanse i å samtale med barn. Barns erfaringer, at de fleste som deltar gir uttrykk for at det har vært positivt, formidles også.¹ I 2018 er samtaletilbudet til barn også styrket innholdsmessig gjennom arbeidet med utviklingen av en differensiert meklingstjenesten i familievernet.

Direkte formidling til barn og unge om deres rettigheter er også et svært viktig tiltak for å styrke barn og unges rettigheter og mulighet for deltakelse og medvirkning i saker som gjelder dem. Vi har i 2018 oppdatert og lagt ut informasjon om barn og unges rettigheter på ung.no.

Ung.no er en veilettablert, kvalitetssikret og godt kjent nettressurs for barn og unge, som bidrar til å styrke barns kunnskap om rett til medvirkning og innflytelse.

Foreldrestøttende tiltak

Regjeringen lanserte i 2018 for første gang en nasjonal foreldrestøttestrategi, *Trygge foreldre gir trygge barn* (2018-2021). Strategien fremhever betydningen av å inkludere familieperspektivet i alle sektorer og tjenester som møter foreldre og barn. Å støtte foreldrene bidrar til å gi barna gode oppvekstvilkår. Bufdir har oppfølgingsansvar for flere av tiltakene i strategien. Målet er å gi foreldre økt kunnskap, samt tilpasset hjelp og støtte.

For å få bedre innsikt i foreldres holdninger til og tanker om foreldreskapet, er det utført en foreldreundersøkelse. Funnene tyder på at de fleste foreldre, både fedre og mødre, oppfatter at de har en god relasjon til barnet sitt. En relativt stor andel foreldre vil søke hjelp ved utfordringer i foreldrerollen. De

¹ Studien Høring av barn i mekling (HBIM) 2014-2015) - UiT

fleste fra venner, familie og helsestasjon/skolehelsetjeneste. Undersøkelsen viser at familieverntjenesten ikke er godt nok kjent. Dette følges opp med informasjonskampanjen.

I en annen undersøkelse om ungdoms forhold til foreldre, oppgir flertallet av ungdommene at både mor og far i stor grad stiller opp for dem når de trenger det, og at foreldrene aksepterer dem som de er. Funnene i undersøkelsene gir viktige bidrag i videreutvikling av foreldrestøttefeltet.

Temaet foreldreskap, med særlig vekt på fedre, var også utgangspunkt for flere av våre arrangementer på Arendalsuka 2018. Undersøkelsene og arrangementet bidro til at fedres betydning for barn og deres behov for likeverdige tjenester ble satt på dagsordenen. Dette kan bidra til at fedre, i likhet med mødre, får den hjelp og støtten de trenger for å bidra til å gi barna sine gode oppvekstvilkår.

En rekke kommuner har tilbudt sine innbyggere foreldrestøtte gjennom tilskuddsordningen foreldrestøttende tiltak. Bufdir opplever at stadig flere kommuner søker midler fra denne tilskuddsordningen. Det ble i 2018 gitt om lag 31,3 mill. kroner i tilskuddsmidler. Tilskuddsordningen er ikke evaluert, men det er gjort effektevalueringer av flere av foreldreveiledningsprogrammene som benyttes i tiltakene. Disse evalueringene viser at programmene har positive resultater på tilknytning mellom foreldre og barn. Det er derfor god grunn til å anta at tiltakene er med på å bedre de aktuelle barnas oppvekstvilkår og forebygge omsorgssvikt.

Foreldrehverdag.no er videreutviklet med mange nye artikler og filmer i 2018. Det ble prioritert å produsere innhold rettet mot nybakte foreldre, ungdom og menn. Samliv er tatt inn som eget tema, og mye av dette stoffet er hentet fra kursopplegget *Godt samliv*. Det ble i tillegg gjort et utviklingsarbeid med ny innholdsarkitektur og aldersbasert navigasjon, som skal gjøre det lettere for brukerne å finne den informasjonen som er mest relevant for seg. Nettsiden blir stadig bedre kjent og hadde 37 000 sidevisninger per måned og totalt 234 000 økter i løpet av året. Markedsføringen skjer i stor grad på Facebook og antallet følgere øker stadig. Ved utgangen av 2018 var det 57 000 følgere på siden. Det er stor overvekt av kvinner som bruker og følger foreldrehverdag.no, og det er gjort flere tiltak for å rekruttere flere fedre til å bruke tjenesten. Det er blant annet utviklet en egen podcast av og for menn. Episodene i *Pappahverdag* er lastet ned mer enn 30 000 ganger og vi har fått mange positive tilbakemeldinger fra fedre.

Familieverntjenestens arbeid og måloppnåelse

Familieverntjenesten er tilført økte midler over flere år, og familievernkontorene og spisskompetansemiljøene i tjenesten er også i 2018 blitt styrket med nye stillinger. Gjennom etableringen av spisskompetansemiljøer er rammene for fagutviklingen i tjenesten bedret. Kapasitetsøkningen har også gjort det mulig å utvikle og gi bedre tilgang og tilbud til barn, og tilbudet på mekling-, foreldrestøtte- og voldsområdet er styrket.

Tjenesten har over år arbeidet med å utvikle en brukertilpasset og differensiert meklingstjeneste. I 2018 har alle familievernkontorene fått opplæring og tatt i bruk en meklingsmodell, «prosessmekling», som er særlig tilpasset foreldre som har høy konflikt. Prosessmeklingstilbudet er bygd opp som et forløp, med flere trinn og elementer gjennom prosessen, og er særlig tilrettelagt for å involvere barna på en trygg måte i prosessen. Målet er å hjelpe foreldrene til å dempe sine konflikter, høre og ta hensyn til barnas behov og ønsker, og deretter bistå foreldrene med å komme fram til bosteds- og samværsordninger som er god for barna. Alle meklere er lært opp i modellen.

Dette er en milepæl for familieverntjenesten og vil bety mye for barna og familiene som skal omstille seg til en ny hverdag. Kontorene erfarer at mange tar imot tilbudet. Når meklerne formidler hvilke konsekvenser foreldrekonflikt og uro kan ha for barnas utvikling og trivsel, og samtidig tilbyr dem hjelp med å løse konflikten og utvikle samarbeidet, er erfaringen at mange foreldre evner å rette fokus bort fra seg og mot barna. De motiveres til å prøve å bilegge konflikter og å samarbeide og støtte barna. Erfaringen fra pilotkontorene som prøvde ut modellen, tyder på at flere høykonfliktpar enn tidligere tar imot tilbudet om flere timer og at flere barn blir hørt. Kontorene avdekket også mer vold.

Fagutvikling og spisskompetansemiljøer

Det er fem spisskompetansemiljøer i familieverntjenesten.

Spisskompetansemiljø for foreldreoppfølging etter omsorgsovertagelse har i oppgave å bidra til at familievernkontorene tilbyr god oppfølging til foreldre med barn i fosterhjem eller på institusjon. Spisskompetansemiljøet har i 2018 arbeidet med å samle og systematisere erfaringskunnskap. Arbeidet inngår i kunnskapsgrunnlaget og gir retning for fagutvikling, etablering av veiledningsstruktur og utviklingen av kurs for nyansatte.

Studier viser at gruppetilbud er en god metode for foreldre med barn plassert utenfor hjemmet. I tillegg til å gi foreldrene et sosialt felleskap hvor de kan gi og motta støtte, kan strukturerte gruppetilbud bidra til at de også får styrket sine foreldreferdigheter og samværsferdigheter. Spisskompetansemiljøet har i 2018 utviklet og pilotert to nye gruppetilbud hvor formålet er å legge til rette for at foreldrene får støtte og samtidig også hjelp til å utvikle bedre strategier og ferdigheter under samvær med barna.

Buudir lanserte i 2018 en digital veileder for arbeidet med foreldre med barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjon. Veilederen skal bidra til at tjenester som er i kontakt med foreldre med barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjon kan gi foreldrene god oppfølging. Buudir arrangerte videre, i samarbeid med spisskompetansemiljøet, en konferanse om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjon.

Spisskompetansemiljø for familievernets arbeid med vold i nære relasjoner igangsatte og fulgte i 2018 opp aktiviteter i tråd med den vedtatte planen for fagutvikling. Særlig nyttig for tjenesten er en opplæringspakke miljøet har utviklet for kontorets eget arbeid med fagutvikling.

Spisskompetansemiljøet utviklet og ferdigstilte innholdet til den første delen av den digitale faglige veilederen for familievernets arbeid med vold i nære relasjoner. Innholdsmessig er den rettet mot hvordan familieverntjenesten kan avdekke, kartlegge og håndtere vold i arbeidet og i møte med familier.

Spisskompetansemiljøet har i 2018 samarbeidet tett med de regionale ressursmiljøene for avklaringer og igangsettelse av lokale fagutviklingsaktiviteter. Det er opprettet kontaktpersoner som har særskilt ansvar for fagutviklingsarbeid på vold ved hvert ressursmiljø i regionene. I hver region og ved hver enhet er det startet et fagutviklingsarbeid med bakgrunn i resultatene fra en nasjonal kartleggingsundersøkelse som viser tjenestens arbeid med. Fagutviklingsaktivitetene struktureres og «samles» gjennom regelmessige regionale samlinger, som gjennomføres i et samarbeid mellom ressursmiljøene og spisskompetansemiljøet. Dette er gjennomført i alle regioner i 2018.

Spisskompetansemiljø for samtaler med barn og spisskompetansemiljøet for høykonflikt i mekling var tidligere ett spisskompetansemiljø, men er nå etablert som to selvstendige miljøer med lokasjon i Trondheim og Tromsø. Spisskompetansemiljøet for samtaler med barn skal bidra til å styrke kvaliteten på, og øke antallet, samtaler med barn i familievernnet. Spisskompetansemiljøet skal legge særlig vekt på saker med høyt konfliktnivå mellom foreldre. Spisskompetansemiljøet bygger sitt arbeid på Opptappingsplan for samtaler med barn i mekling.

Spisskompetansemiljøet for høykonflikt i mekling skal styrke det helhetlige tilbudet i familievernnet til barn og foreldre i saker med høyt konfliktnivå etter samlivsbrudd. Miljøene bygger og innretter arbeidet på de vedtatte planene for fagutviklingen på sine områder og målsettingen om å styrke kvaliteten og tilbudet nasjonalt. Både SKM samtaler med barn og SKM høykonflikt i mekling har levert sine utkast til veileder for tjenesten, og digital utgave vil være tilgjengelig ila. våren 2019.

Spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte og forebygging kom i full drift fra 2018. Spisskompetansemiljøet har arbeidet systematisk for å opparbeide kompetanse og kunnskap på foreldrestøtteområdet. De har hatt kontakt med ulike fagmiljøer, og de arrangerte i 2018 en fagkonferanse om de mest brukte foreldreveiledningsprogrammene i Norge. Spisskompetansemiljøet har på denne måten bidratt til å øke kunnskapen hos aktører og tjenester om foreldrestøttende tiltak og hvordan disse kan og bør brukes.

Bufetats spisskompetansemiljø forvaltet fra 2018 foreldreveiledningsprogrammet International Child Development Programme (ICDP). Spisskompetansemiljøet har koordinert implementeringen av ICDP i alle regionene. De har også overtatt ansvaret for opplæring og vedlikehold av kompetansen for ICDP-trenere. Dette bidrar til at flere ansatte i kommunale tjenester kan tilby ICDP som foreldrestøttende tiltak. Det er også gjennomført opplæring av ICDP av ansatte på kriesentre iht. plan for implementering av ICDP på kriesentre. Antall kriesentre som har foreldreveiledning/ICDP-kompetanse økte fra 19 sentre i 2017 til 25 sentre i 2018. I 2018 ble det arrangert ICDP-grupper for foreldre ved 16 kriesentre.

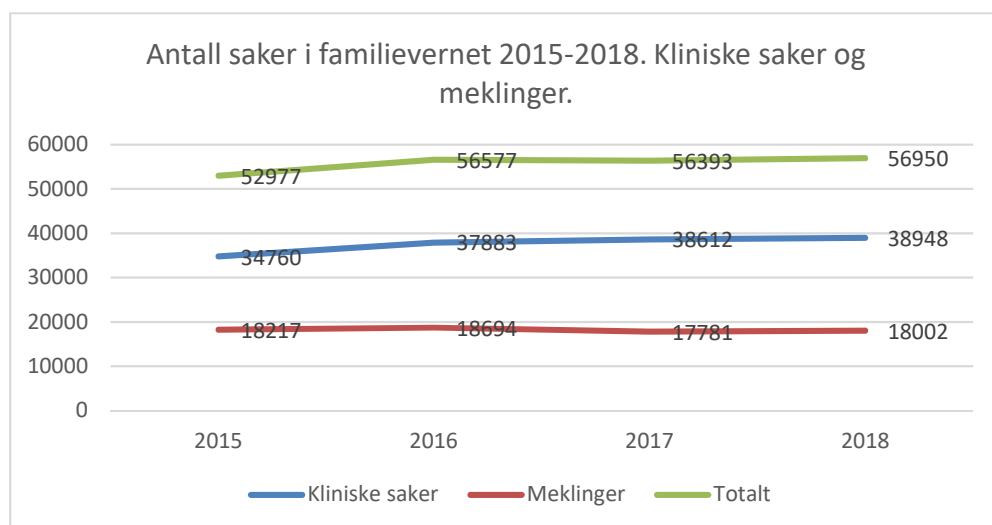
Familieverntjenestens måloppnåelse

Styringsparameter	Resultatkrav	Resultat
S 2.2.1 Andel barn som høres i mekling	R 2.2.1 Minimum 30 prosent av barn over 7 år høres i forbindelse med mekling ¹	Måloppnåelsen på landsbasis er på 26 prosent, men det er variasjon i måloppnåelsen mellom kontorene innad i regionen og nasjonalt. Utviklingen er positiv ved de fleste kontorene og trenden viste en økning gjennom året.
S 2.2.2 Andel avtaleinngåelser i saker der foreldrene vurderer å reise sak for retten	R 2.2.3 40 prosent avtaler i saker der foreldrene vurderer å reise sak for retten.	Måloppnåelsen på landsbasis er på 32 prosent, men også her er det variasjon i måloppnåelsen mellom kontorene innad i regionene og nasjonalt.
S 2.2.3 Avdekking og oppfølging av vold i familievernets saker	R 2.2.4 Andelen saker hvor det gis et tilbud om behandling og oppfølging av familier med utfordringer knyttet til vold bør utgjøre 20 prosent av avsluttede saker.	Måloppnåelsen er på 14 prosent. Familieverntjenesten tilbyr behandling til familier/ voksne og/eller barn med utfordringer knyttet til vold innenfor rammene av de kliniske tilbudet familieverntjenesten kan tilby der det er aktuelt. I andre tilfeller gir familieverntjenesten veiledning om andre tilbud eller henviser familien til andre aktuelle og egnede tjenester/behandlingstilbudtilbud. I saker hvor barn er involvert, sender familieverntjenesten

		bekymringsmelding til barnevernet ved bekymring om omsorgssvikt/vold
S 2.2.4 Tiltak som gir hjelp og støtte til foreldre	R 2.2.4 Økt bruk av foreldrestøttende tiltak fra 2017-nivå.	Foreldrehverdag.no har i 2018 nådd ut til flere foreldre. Spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte og familievern tjenesten har forvaltet og gjennomført opplæring av nye ICDP-veiledere og trenere. Familievernet har gjennomført en rekke foreldrestøttende tiltak direkte mot foreldre i 2018. Foreldre som har deltatt på ulike kurs og grupper i regi av familievernet har i 2018 økt med om lag 50 prosent fra 2017-nivå.
S 2.2.5 Familievernets forebyggende arbeid i samarbeid med kommunene	R 2.2.5 Styrket samarbeid mellom familievern tjenesten og relevante kommunale tjenester.	Familievernkontorene i regionen har utstrakt samarbeid med kommunene i sitt område. Mange familievernkontorer har skriftlige avtaler med kommunene der det er formålstjenlig, hovedsakelig med kommunale familiesentre/barnevern, helsestasjoner, enkelte skoler eller barnehager. Hensikten er å styrke tilbudet til foreldre med hjemmeboende barn og sikre at småbarnsforeldre er kjent med tilbudet i familievernet før brudd og konflikter. Noen kontorer setter inn særskilt samarbeid i kommuner der de ser annen risiko basert på kunnskap om tiltak i statlig barnevern.

Mange familier, par, foreldre og barn har fått hjelp av familievern tjenesten i 2018. Hvis vi legger til grunn at det i de aller fleste saker er to voksne og 1,4 barn, vil om lag 150 000 personer ha vært i kontakt med familievern tjenesten i 2018. I tillegg kommer kliniske grupper.

Antall saker har økt noe fra 2017, og de fleste får tilbud om time innen fristen både i meklings og i kliniske saker.



Familieverntjenesten har hatt et høyt antall grupper og kurs for barn og foreldre, i egen regi og i samarbeid med andre tjenester. Totalt 484 grupper med i alt 2 987 deltakere. Gruppene og kurstilbudet er en sentral del av det forebyggende arbeidet som utføres i og av familieverntjenesten. Gruppetilbudene omfatter Sinnemestringsgrupper, *Fortsatt foreldre*-grupper, samtalegrupper for barn, par- og familierapigrupper og kurs for foreldre med barn med spesielle behov.²

Pågangen er stor ved familievernkontorene i alle regioner, noe som tyder på at tilbudene oppfattes som nyttige av de ulike målgruppene for kursene. Det har vært høy produksjon og god måloppnåelse på de fleste styringsparameterne i 2018.

Gjennomsnittlig ventetid til første samtale i kliniske saker var på 24 dager (ventetidkravet her er fire uker) og på 19 dager i meklingssakene (ventetidkravet her er tre uker). Resultatkravet på ventetid i kliniske saker er 85 prosent. I 89 prosent av sakene ble det gitt tilbud om time innen fristen. I mekling er resultatkravet knyttet til ventetiden fra begjæring om mekling til partene får tilbud om første time 100 prosent.³ I 94 prosent av sakene ble det gitt tilbud om timen innen tre uker fra begjæringen om mekling til partene fikk tilbud om første meklingstime. Mange fikk tilbud med kortere ventetid. Vi vurderer måloppnåelsen som god i alle regioner. Kontorer som ligger under ventetidskravet, blir tett fulgt opp i styringsdialogen.

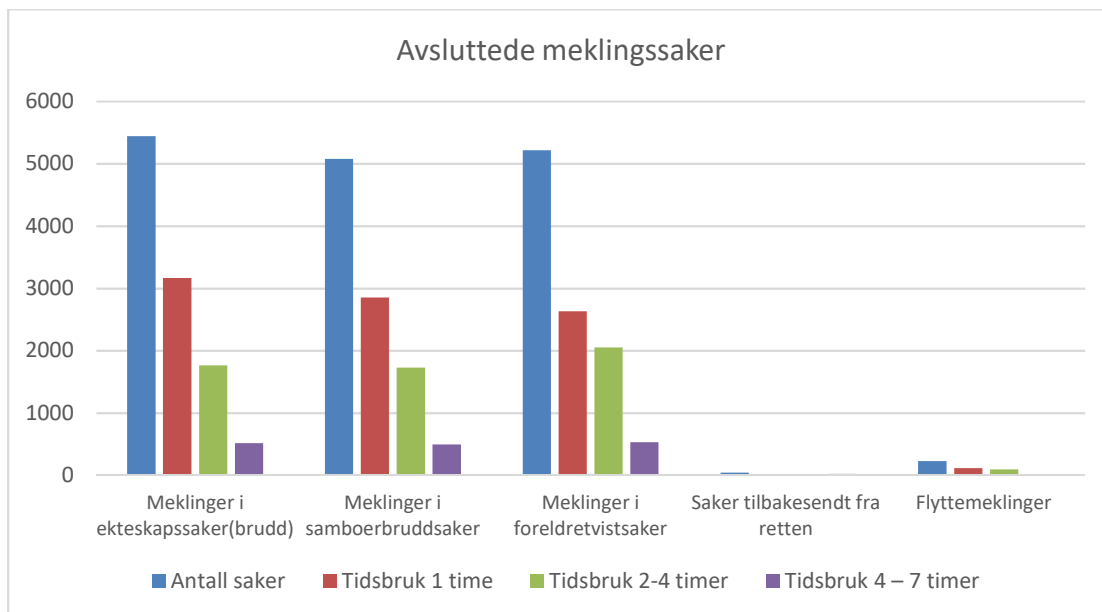
Antall nye kliniske saker var 29 722, av disse var andelen saker hvor samliv/samlivsutfordringer var et tema 39,61 prosent og andelen hvor foreldresamarbeid var et tema 34 prosent. Et stort antall barn (4 591) deltok i disse samtalene. Inkludering av barn i disse sakene bidrar til at barneperspektivet blir styrket, og at barn som trenger samtaler utover dette, fanges opp og kan få tilbud om egne terapeutiske samtaler.

Andelen kliniske saker med voldsproblematikk (fysisk, psykisk vold og seksuelt misbruk) og/eller hvor bruk av rusmidler var et tema, var i 2018 i overkant av 4 prosent. Det ble sendt bekymringsmelding til barnevernstjenesten i 426 kliniske saker.

Antall avsluttede meklingssaker i familieverntjenesten var 16 008, og ligger på omtrent samme nivå som i 2017. Tidsbruken per sak fordelte seg slik i de ulike meklingssakstypene:

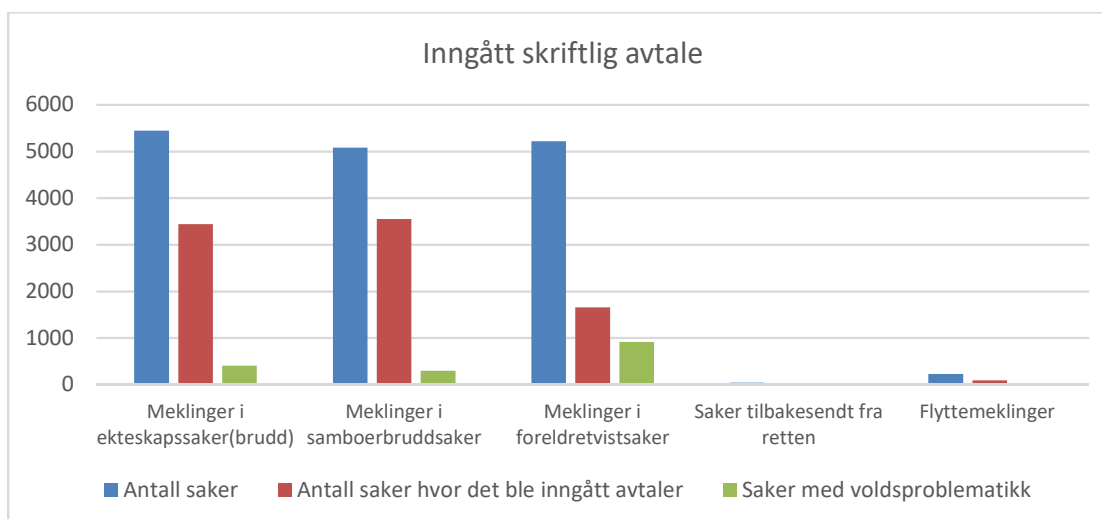
² https://www.bufdir.no/Familie/Hjelp_til_parforholdet_og_familien/

³ Fado, som er familieverntjenestens fag- og rapporteringssystem, skiller ikke mellom virkedager og fridager (helg/helligdager). Måloppnåelsen – hvis en bare regner virkedager - er derfor bedre enn den som framgår av rapporten.



Andelen saker hvor partene velger å bruke flere timer (2-4 timer) er høyest i de såkalte høykonflikt/foreldretvistsakene, og tilnærmet lik i de tre hovedsakstypene innenfor tidsrammen 4- 7 timer. I ekteskapssakene (separasjon) var gjennomsnittlig antall timer 1,92, i samboerbruddsakene 1,97 og i foreldretvistsakene 2,13. Antall samtaler per sak var høyest sakene som ble sendt tilbake fra retten. Her var gjennomsnittet 5,05 samtaler. Erfaringene fra det nye prosessmeklingstilbudet, er så langt at flere foreldre velger å ta imot tilbudet om flere timer. Det kan tyde på at innholdet og innretningen på tilbudet er en viktig forutsetning for at foreldre skal velge å ta imot tilbudet om flere timer og å søke å finne løsninger i meklings framfor å bringe saken inn for domstolene.

Andelen saker hvor det ble inngått avtaler var betydelig høyere i de såkalte «bruddsakene» enn i høykonflikt-/foreldretvistsakene. Fordelingen var slik:



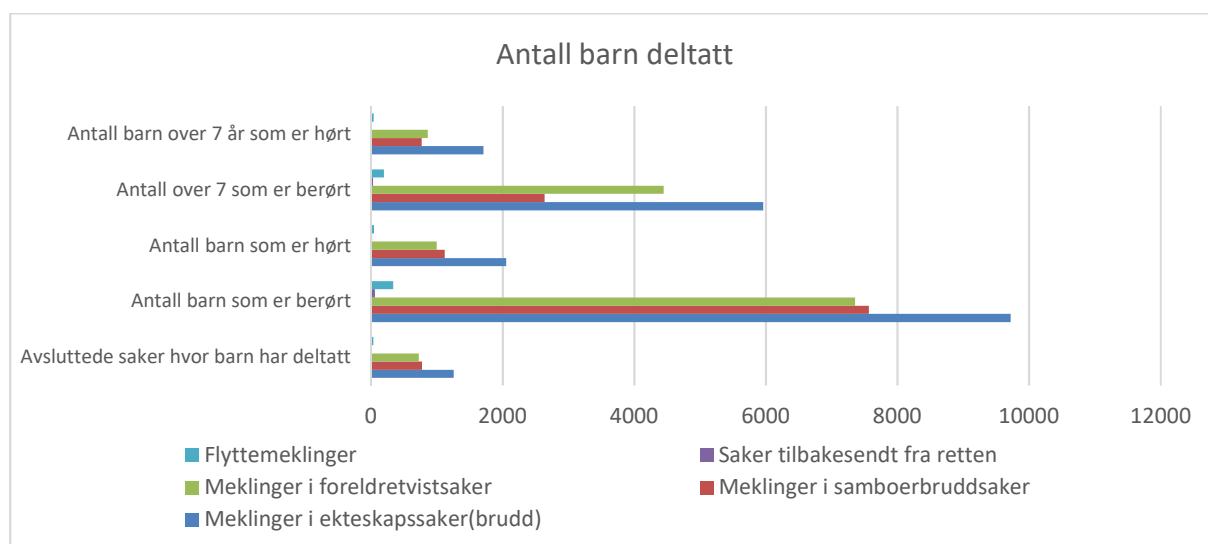
Det ble i alt inngått skriftlige avtaler i 8 742 saker i 2018, dvs. i over halvparten av meklings sakene som ble gjennomført i familieverntjenesten. I høykonflikt-/foreldretvistsakene var måloppnåelsen lavere enn i bruddsakene. Målkravet, som bare er knyttet til høykonflikt-/foreldretvistsakene, er på 40 prosent. Måloppnåelsen nasjonalt var på 32 prosent.

I mange av disse sakene foreligger det allerede avtaler/rettsavgjørelser. Partenes behov for bistand i disse sakene er ofte primært hjelp til å dempe konfliktene seg imellom og hjelp til samarbeidet om barna innenfor ordningene som er etablert.

I om lag 1630 av meklingssakene var voldsproblematikk tema. Andelen saker hvor vold var et tema, var høyest i høykonflikt/foreldretvistsakene. Saker hvor det kommer fram voldsproblematikk, rus eller alvorlig psykisk sykdom, betegnes i familieverntjenesten som risikosaker. I disse sakene ligger oftest forholdene ikke til rette for fortsatt meklings/avtaleinngåelse. Ofte er det nødvendig med en grundig utredning og behandling av disse sakene i barnevernstjenesten eller i domstolene. Sett i lys av forekomsten av vold i høykonflikt-/foreldretvistsakene er det rimelig at antallet saker hvor det inngås avtale er lavere enn i de to andre hovedgruppene. I 2018 ble det sendt bekymringsmelding til barnevernstjenesten i 492 meklingsaker.

Antall avsluttede meklingsaker i familievernet hvor barn har deltatt i 2018, var 2 806. Antall barn som var berørt var 25 046, av disse var 13 279 over syv år.

Antall avsluttede saker hvor barn har deltatt, antall barn som er berørt og antall barn som er hørt fordeler seg slik på sakstypene:



Målkrevet, som for høring av barn er 30 prosent ble oppnådd ved noen familievernkontorer, men måloppnåelsen nasjonalt var på 26 prosent og lå under resultatkravet i alle regioner. Utviklingen gjennom år var likevel positiv ved de fleste kontorene. Variasjonen innad i regionene er til dels stor. Variasjon som ikke kan tilskrives tilfeldige eller lokale variasjoner, som befolkningssammensetning eller reisevei, vil bli fulgt tett opp i 2019. Tiltak for å bedre tilgjengeligheten for barn vil også bli utredet.

Bufdir og familieverntjenesten har i 2018 arbeidet målrettet for å gjøre tilbudet til barn bedre kjent og motivere foreldre til å inkludere barna i meklingsaker og saker som ellers har betydning for deres situasjon og trivsel. Et økende antall foreldre velger nå å benytte tilbudet om å ta med barna både i meklingsaker og i foreldresamarbeidssaken, særlig gjelder gruppen over syv år.

Opptappingsplanen for samtaler med barn vil ligge til grunn for direktoratets videre arbeid mot å realisere de lokale og nasjonale målkrevne.

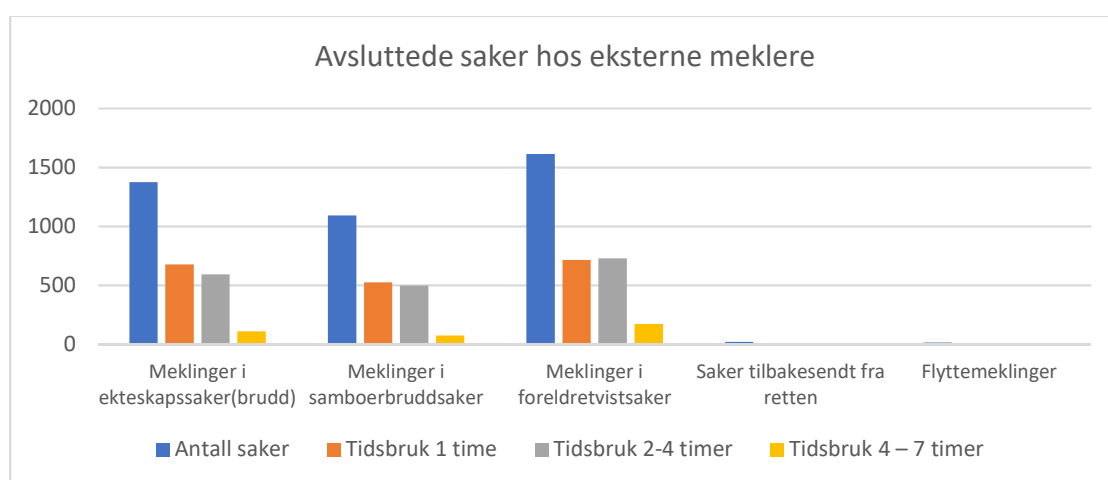
Eksterne meklere

Antall eksterne meklere er 75, og utgjør 14 prosent av antall godkjente meklere.

Antall avsluttet meklinger utført av eksterne meklere var 4 114 i 2018, mot 4 200 i 2017, og utgjorde 20 prosent av det totale antall avsluttede meklinger i 2018.

Ventetidskravet på tre uker fra begjæring om meklung til partene fikk tilbud om første time, ble innfridd i nær 95 prosent av meklingene. I om lag fem prosent av sakene, ble første time berammet tre uker etter mottatt begjæring. I flere av disse sakene ble første time berammet etter fristen etter partenes eget ønske.

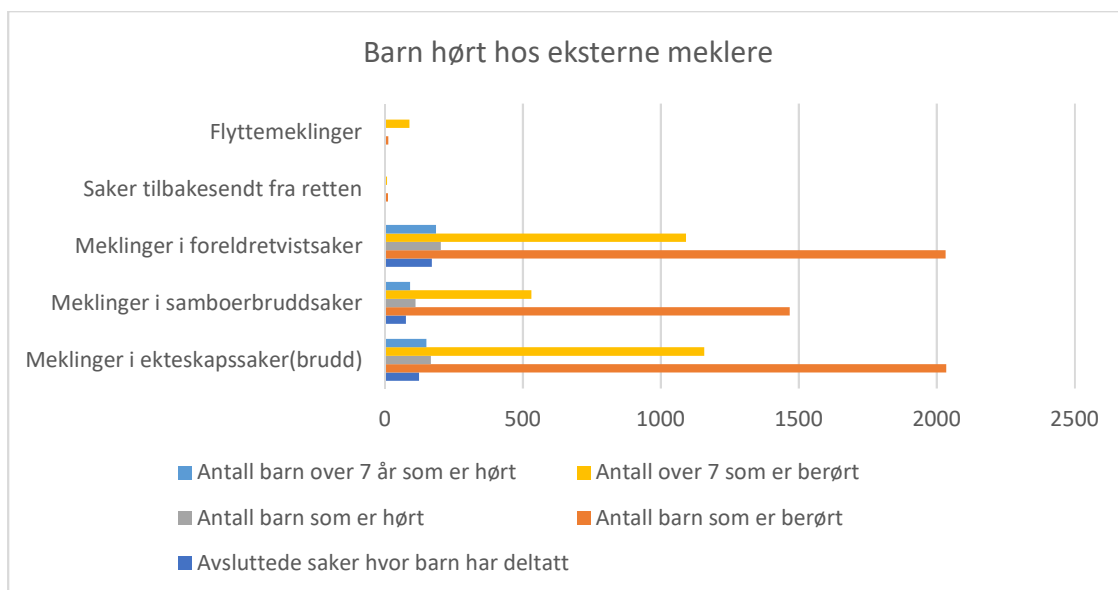
Meklingen som ble utført av eksterne meklere i 2018 omfattet alle meklingssakstypene. Fordelingen på sakstyper og tidsbruken per sakstype var slik:



Andelen saker hvor foreldrene valgte å benytte det frivillige meklingstilbudet var høyest i høykonflikt-/foreldretvistsakene, og lå på 39 prosent, mot 33 prosent i høykonflikt-/ foreldretvistsaken som ble meklet i familievern tjenesten.

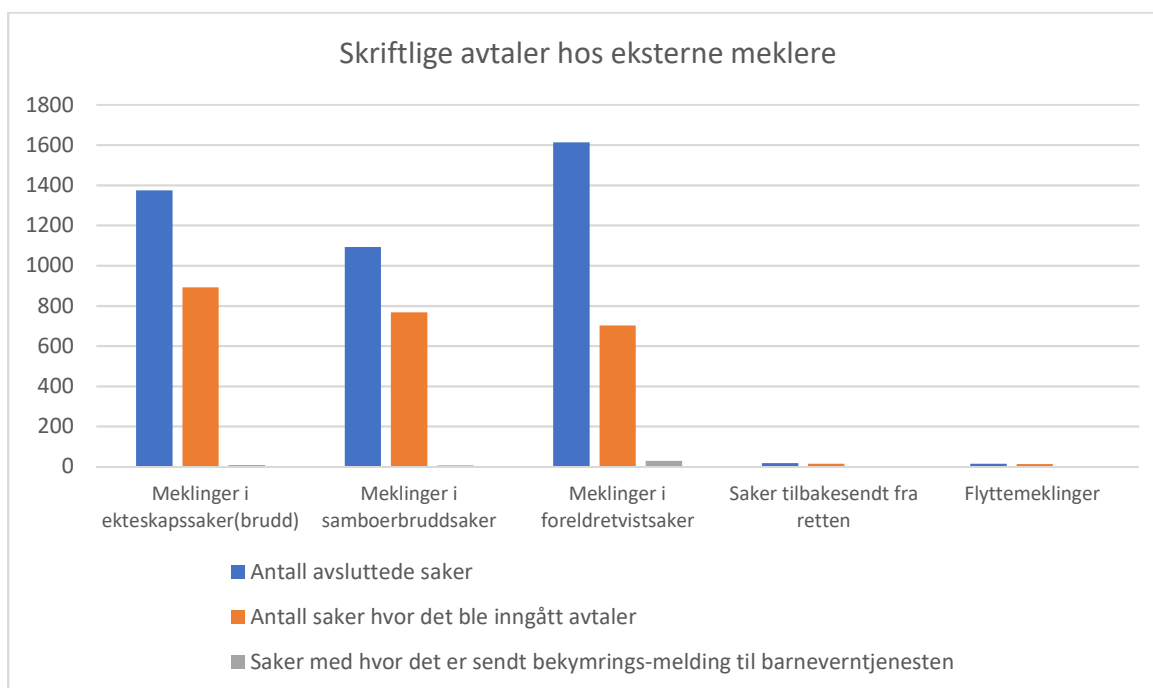
Antall barn som var berørt i meklungen som ble utført av eksterne meklere var 5 561, og av disse var 2 795 barn over syv år. Antall barn som ble hørt var 483, av disse var 431 over syv år.

Fordelingen på sakstyper var slik:



Barn ble hørt i 375 saker, dvs. i om lag ni prosent av sakene. Andelen barn over syv år som ble hørt var 15 prosent. Målkravet om at minimum 30 prosent av barn over syv år skal høres i forbindelse med mekling ble ikke oppnådd i 2018. De eksterne meklere lå også betydelig under måloppnåelsen til meklere i ved familievernkontorene, hvor andelen barn over syv år som ble hørt var 26 prosent på landsbasis.

Det ble inngått skriftlige avtaler 58 prosent av sakene. Fordelingen på sakstyper var slik:



Eksterne meklere førte ikke statistikk knyttet til tema voldsproblematikk i 2018, men statistikk over antall bekymringsmeldinger eksterne meklere sender til barnevernstjenesten. Antallet var 43 i 2018, dvs. i under en prosent av sakene mot litt over tre prosent i meklingssakene ved familievernkontorene. 28 av bekymringsmeldingene fra eksterne meklere var knyttet til høykonflikt-/foreldretvistsakene.

Adopsjon

Hovedformålet med adopsjon er å sikre at barn som ikke kan bli tatt hånd om av sine biologiske foreldre, får et godt og varig hjem i en ny familie. Bufdirs ansvar er å tilrettelegge og sikre en trygg og sikker adopsjonsprosess, slik at adoptivbarnets rettigheter og behov blir ivaretatt. Som sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen av 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, har Bufdir et overordnet ansvar for å sikre betryggende saksbehandling ved adopsjon over landegrensene, at adopsjoner skjer til barnets beste med respekt for barnets grunnleggende rettigheter, og at bortføring av og handel med barn ikke finner sted.

Bufdir gjennomførte i 2018 et arbeid for å sikre at Bufdirs og adopsjonsorganisasjonenes ansvar, oppgaver og tjenester har riktig kvalitet og utøves i tråd med rettslige, etiske og faglige krav til virksomheten og barns beste. Bufdir deltar videre i en arbeidsgruppe i regi av Haagkonferansen for internasjonal privatrett om utarbeidelse av tiltak for å hindre ulovlig og uønsket praksis ved internasjonale adopsjoner. Bufdir støtter også Haagkonferansens *Intercountry Technical Assistance Program (ICATAP)* økonomisk. Programmet gir land som ønsker det, assistanse med implementering av konvensjonen nasjonalt.

Det har vært en nedgang i antall utenlandsadopsjoner. I 2018 ankom 95 adoptivbarn fra utlandet til Norge, mot 127 i 2017.

Bufetat mottok 191 søknader om forhåndssamtykke til adopsjon fra utlandet og ferdigbehandlet 146 søknader. 89 søknader ble innvilget. Alle nye søkere til utenlandsadopsjon og nasjonal stebarnadopsjon har fått tilbud om adopsjonsforberedende kurs i 2018. Faglig rådgivende utvalg behandlet 48 saker om spesiell tildeling av barn fra utlandet og 3 saker om nasjonal spedbarnsadopsjon i 2018. Det ble innvilget adopsjon i totalt 46 saker.

Norske stebarnadopsjoner utgjør fortsatt den største gruppen adopsjonssaker. Bufetat mottok 324 søknader om stebarnadopsjoner i 2018 og ferdigbehandlet 306 søknader. 199 søknader ble innvilget. Saksbehandlingstiden knyttet til behandlingen av norske adopsjonssaker og søknader om forhåndssamtykke til utenlandsadopsjon varierer i regionene, fra fire måneder til nær 15 måneder i de norske sakene og fra seks måneder til elleve måneder i utenlandssakene. Bufetat har som mål å få ned saksbehandlingstiden og samtidig sikre god kvalitet. Målkrevet knyttet til saksbehandlingstid er ikke oppnådd. Direktoratet er ikke fornøyd med saksbehandlingstiden og har bedt alle regioner lage konkrete planer for å få ned saksbehandlingstiden. Dette følges tett opp. For statistikk over saksbehandlingstiden viser vi til vedlegg 8.

Bufdir behandler saker som gjelder innsyn om biologisk bakgrunn ved innenlands- og utenlandsadopsjon. Vi ser en økning i antall saker etter at den nye adopsjonsloven trådte i kraft. I 2018 ble det behandlet 162 saker mot 141 i 2017.

Delmål 2.3. Effektive virkemidler i arbeidet mot vold og seksuelle overgrep

Barn, unge og voksne har rett til et liv uten vold og overgrep. Bufdir har tre overordnede målsettinger i vårt arbeid mot vold og seksuelle overgrep:

- Vold skal forebygges
- Befolkningen og hjelpetjenestene skal ha bedre kunnskap om vold
- Hjelpetjenestene skal være tilgjengelige og av høy kvalitet

Oppfølging av tiltak i opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) har stått sentralt i 2018. Tiltakene skal bidra til forebygging av vold og overgrep gjennom økt kunnskap i befolkningen og i hjelpetjenestene, og til bedre og mer tilgjengelige hjelpetiltak. Oppgavene Bufdir har prioritert i 2018 skal nettopp bidra til at særlig barn og unge, samt voksne som møter barn og unge i jobben sin, skal få bedre kompetanse om vold og overgrep og om hvordan få hjelp eller hjelpe andre. Vi har også hatt søkelys på at både informasjon og hjelpetilbudene skal være tilpasset særlig sårbare grupper.

Et av risikoområdene i innsatsen mot vold i nære relasjoner er mangelfullt samarbeid og samordning mellom ulike sektorer. Dette ble blant annet påpekt i barnevoldsutvalgets rapport *Svikt og svik* i 2017. Bufdir har derfor prioritert tiltak som skal bidra til bedre samarbeid og samordning mellom tjenestene.

Et av tiltakene som anbefales i barnevoldsutvalgets rapport er bruk av tverrfaglige og tverretatlige konsultasjonsteam i saker med mistanke om vold og overgrep mot barn. Bufdir har satt i gang en evaluering av ordningen med konsultasjonsteam, som vil foreligge våren 2019. Dette vil gi ny kunnskap om bruk av konsultasjonsteam som virkemiddel for avdekking av vold og overgrep og for samarbeid mellom tjenester i oppfølging av voldutsatte barn.

Videre har Bufdir i samarbeid med Helsedirektoratet slått sammen tilskuddsordningene rettet mot kommuner som ønsker å jobbe med modeller for god samordning rundt utsatte barn og unge. Sammenslåingen av ordningene gjør det enklere for kommunene å søke om midler, og gir kommunene større metodefrihet (tilskuddsordning for systematisk identifikasjon og oppfølging av utsatte barn). Dette kan bidra til at ressursene benyttes på en måte som gir bedre samordning av innsatsen rettet mot utsatte barn og unge, og i mindre grad til administrasjon. Arbeidet med bedre tverrfaglig innsats rundt barn og unge er i samarbeid med KS tatt inn i 0-24-samarbeidet for å styrke den tverrsektorielle oppslutningen om dette arbeidet.

For å bidra til bedre samarbeid og et mer helhetlig arbeid mot vold, har Bufdir utarbeidet en brosjyre om kommunenes helhetlige innsats mot vold i nære relasjoner, som er distribuert til fylkesmenn, krisesentre og kommuner. Brosjyren gir råd til kommunene om hvordan de kan forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep, og hvordan de kan ivareta krisesenterlovens krav til helhetlig og samordnet oppfølging av voldsutsatte. Brosjyren er blitt godt mottatt.

For å kunne jobbe effektivt mot vold og seksuelle overgrep mot barn og unge må det jobbes både forebyggende (universelt), med selektive tiltak rettet mot grupper i risiko og indikativt med hjelpetiltak til dem som vi vet er utsatt. Bufdir har i 2018 jobbet med implementering av voldsforebyggende innsatser i et tett samarbeid med blant andre Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet. Mens *Jeg Vet* er et forebyggende, universelt tiltak, er *SNAKKE* et program for å snakke med barn, som har et mer selektivt preg (se nærmere omtale i neste avsnitt).

Styringsparameter	Resultatkrav	Resultat
-------------------	--------------	----------

S 2.3.1 Kvalitet i krisesentertilbud	R 2.3.1 Økt bruk av foreldrestøttende tiltak ved krisesentrene.	Det er en økning i antall krisesentre som har foreldreveilednings-/ICDP-kompetanse fra 19 sentre i 2017 til 25 sentre i 2018. 16 sentre har arrangert ICDP-grupper for foreldre i 2018 (det finnes ikke tilsvarende tall for 2017). Omtrent halvparten av sentrene har ICDP-kompetanse og gruppetilbud for brukere med barn. Færre sentre har arrangert foreldregupper, og det jobbes med å øke andelen, i samarbeid med Spisskompetansemiljø for foreldrestøtte.
S 2.3.2. Kunnskap og bevissthet i befolkningen om vold og overgrep	R 2.3. Økt kunnskap om vold og overgrep til barn og unge og til tjenester som når barn og unge.	<i>#ikke greit</i>-kampanje om deling av «nudes». Buudir publiserte i fjor en undersøkelse av befolkningens kunnskap og holdninger til vold i nære relasjoner. Her fremkommer det at psykisk vold i form av latterliggjøring, ydmykelser og fratatt kontroll over egen økonomi, ikke alltid anerkjennes som vold. Psykisk vold kan ha like alvorlige skadevirkninger som fysisk vold, og ligger til grunn for Bufdirs voldsforebyggende tiltak.

Kunnskap i befolkningen og i tjenestene

Buudir følger opp den pågående studien ved NKVTS om omfang av vold og overgrep mot barn, hvor barn ned til tolv år for første gang selv kan gi samtykke til å delta. Studien vil gi ny og viktig kunnskap om forekomst av vold og overgrep, og er planlagt lansert i juni 2019.

I 2018 lanserte Buudir to viktige og nyskapende ressurser som kan bidra til at både barn, unge og voksne får mer kunnskap om vold og overgrep, bedre kjennskap til hjelpeapparatet og bedre ferdighet til å kunne forebygge og avdekke vold mot barn. Kunnskap fra Barneombudets rapporter, barnevoldsutvalget og barn og unge selv, tyder på at det er behov for at barn får mer kunnskap om at også nære personer kan utøve vold og overgrep. Voksne som møter barn gjennom sitt arbeid trenger kunnskap for å gjennomføre den viktige samtalen med et barn de er bekymret for. Verktøyene *Jeg Vet* og *SNAKKE* skal bidra til at vold mot barn og unge forebygges. Voksne som er bekymret for barn skal bli tryggere og får bedre ferdigheter i å samtale med barna. Begge verktøyene, en læringsressurs for barnehage og skole og en kunnskaps- og øvingsportal, ligger på digitale plattformer og vil fortsatt være under utvikling i årene som kommer. Verktøyene er prøvet ut i 50 barnegrupper i ulike kommuner og i 22 barnehager i alle fem regioner. Utprøvingene har gitt verdifulle innspill for den videre utviklingen og positive tilbakemeldinger fra ansatte i barnehage og skole. Særlig den innovative bruken av spillteknologi i *SNAKKE* har skapt begeistring. Arbeidet med systematisk implementering fortsetter i 2019, slik at flest mulig skal kunne benytte seg av disse verktøyene.

Kvalitet i krisesentertilbudet

Virkemidlene som brukes i arbeidet mot vold i nære relasjoner skal være basert på beste tilgjengelige kunnskap og brukermedvirkning. Dette har vært viktige prinsipper for Bufdirs arbeid i 2018. Et eksempel er fagveilederen til krisesentertilbudet som er utviklet i samarbeid med både forskermiljøer, kompetansesentre, ansatte ved sentrene og brukere av tjenesten. Dette har bidratt til at veilederen er svært godt tatt imot, særlig blant ansatte på krisesentrene, men også i kommunene og fylkesmannsembetene.

Veilederen videreutvikles med fagstoff og oppdateres etter innspill fra kommuner og krisesentre. I tillegg deltar fem krisesentre i et eget utprøvningsprosjekt for å kvalitetssikre innholdet.⁴ Veilederen presenteres på nasjonale og regionale kompetansehevingstiltak for krisesentertilbud og kommuner i regi av RVTS. Det er også sendt ut brev til alle fylkesmannsembetene og alle kommuner, der Bufdir orienterer om veilederen.

Kompetansehevingstiltak i regi av RVTS-ene har de siste årene hatt en dreining av ressursene mot et større regionalt fokus i opplæringen, og noe mindre ressurser til nasjonale kompetansetiltak. Det er et mål at kompetansetiltakene for krisesentrene er integrert i et helhetlig opplegg for kommunene om vold i nære relasjoner. Dette innebærer blant annet at implementering av krisesenterloven og fagveilederen for krisesentertilbudet sees i sammenheng med arbeid med kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Bufdir deltok i fjor i flere ledersamlinger for krisesenterledere i regi av RVTS, og får på denne måten innblikk i lokale utfordringer og utviklingstrekk. Bufdir har på denne bakgrunn gitt uttrykk for bekymring for at mange krisesentre i den nordlige landsdelen har små ressurser og vanskelige rammevilkår.

Utviklingsprosjektene for å styrke krisesentertilbudet til særlige utsatte grupper (hovedfokus rus, psykiatri og funksjonsnedsettelse) pågikk i seks kommuner i 2018. Det ble også rekruttert en ny kommune (Alta) med tilhørende krisesenter. I tillegg til de nevnte gruppene er det fokus på et tilrettelagt tilbud til den samiske befolkningen. I forbindelse med nedleggingen av Samisk krise- og incestsenter i Karasjok har Bufdir etablert kontakt med kommunen for å finne løsninger for å gjenopprette og styrke krise- og incestsentertilbudet i indre Finnmark. Arbeidet i Finnmark vil prioriteres i 2019.

Oslo krisesenter og Thereses Hus har, i forbindelse med utviklingsprosjektet, inngått et samarbeid som har resultert i et lavterskeltilbud til voldsutsatte kvinner i aktiv rus i Oslo. Det jobbes med videreutvikling av prosjektet som på sikt også skal gi et krisesentertilbud til voldsutsatte kvinner med psykiske lidelser. Viktige elementer i utviklingsprosjektene er samarbeidsavtaler mellom krisesentrene og andre relevante hjelpeinstanser og samarbeidskommuner, som skal garantere at målgruppen får et krisesentertilbud eller et tilsvarende tilbud i kommunen. Bufdir har vært på besøk i de aktuelle kommunene og tilbyr råd/veiledning til lokale prosjektledere. Det er også blitt gjennomført kompetansehevingstiltak i samarbeid med RVTS.

Erfaringer basert på utviklingsprosjektene beskrives og inngår i fagveilederen for innhold og kvalitet i krisesentertilbudet, og informasjonen skal videreutvikles.

Bufdir har tilpasset og prøvd ut foreldreveiledningsprogrammet ICDP på utvalgte krisesentre. En evaluering av tiltaket har vist positive resultater. Bufdir har lagd en plan for økt bruk av ICDP ved krisesentrene, og spisskompetansemiljøet for forebygging og foreldrestøtte i Bufetat fikk i 2018 ansvar for implementering av planen. Spisskompetansemiljøet har i 2018 arrangert en nasjonal veilederopplæring i ICDP for ansatte på krisesentrene. RVTS-ene har en viktig rolle når det gjelder informasjon om programmet, og skal bidra til rekruttering og økt bruk av ICDP ved krisesentrene. Bufdirs krisesenterstatistikk viser at ca. halvparten av sentrene har ICDP-kompetanse og gir brukerne tilbud om å delta i foreldreveiledningsgrupper. Noe færre sentre har arrangert ICDP-grupper for brukere med barn (16 av 46 sentre). For mange av de små krisesentrene kan det være vanskelig å prioritere ICDP, i tillegg til at rekrutteringsgrunnlaget for

⁴ Forskningsgjennomgang om institusjonsbehandling av alvorlige atferdsproblemer hos ungdom (2001-2002). *Behandling av ungdom i institusjon - Hva sier forskningen?*, Kommuneforlaget, 2003.

foreldregrupper kan være lite på små steder. Det jobbes derfor med løsninger for at ICDP-opplæring og gruppetilbud arrangeres i samarbeid med kommunale tjenester.

Familie for første gang

Det hjemmebesøksbaserte programmet *Familie for første gang*, som prøves ut i to områder, treffer førstegangsgravide i særlig krevende livssituasjoner. Utprøvingen av *Familie for første gang* er i en viktig fase. De to utprøvingsområdene har rekruttert til sammen 150 familier og vi begynner å høste verdifulle erfaringer fra arbeidet med familiene. Utprøvingen følgeevalueres av AFI. Evalueringen skal i hovedsak vurdere hvordan programmet er tilpasset norsk kontekst og hvordan implementeringen i kommunene og bydelene fungerer, men vil også gi oss verdifull informasjon om hvilke familier vi treffer og får mulighet til å støtte gjennom tiltaket. Tilbakemeldinger fra deltagere, familiesykepleierne og samarbeidspartnere tyder så langt på at vi med utprøvingen har lyktes med å rekruttere familier som de universelle tjenestene ikke makter å gi et tilpasset tilbud.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll er et nasjonalt tverretattlig fagteam som består av representanter fra Bufdir, NAV, IMDI, POD, Hdir, og UDI. Bufdir koordinerer den daglige oppfølgingen av teamet.

Kompetanseteamet skal blant annet

- gi råd og veiledning til tjenesteapparatet og utsatte i enkeltsaker.
- bidra med kompetanseheving internt i direktoratene og i tjenesteapparatet.
- koordinere og tildele plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap eller æresrelatert vold.
- være kontaktpunkt for Utenriksdepartementet i saker hvor personen(e) befinner seg i utlandet, for å foreta den nødvendige koordinering med berørte etater i Norge.
- forvalte refusjonsordningen regulert i rundskriv F-02/18 *Utgifter til hjemreise til Norge ved tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet*

Kompetanseteamet har mottatt et økende antall henvendelser de siste årene. I 2018 har kompetanseteamet veiledet i 595 saker, mot 597 saker i 2017, 560 saker i 2016 og 399 saker i 2015. Hele 45 prosent av sakene i 2018 gjaldt barn. I de fleste sakene var hovedbekymringen trusler/vold, mistanke om gjennomført tvangsekteskap og ufrivillige opphold i utlandet. Kompetanseteamet koordinerer det nasjonale bo- og støttetilbudet, og i 2018 ble 33 personer plassert. Bufdir gir tilskudd til fem kommuner som har ansvar for 22 plasser. Ytterligere informasjon om kompetanseteamets arbeid offentliggjøres i en egen årsrapport.

Mål 3 Et samfunn med like muligheter og uten diskriminering

Delmål 3.1 Et mer likestilt samfunn med like rettigheter

Bufdir skal bidra til likestilling og motvirke diskriminering på områdene kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet og livssyn. Vi dokumenterer status og utviklingstrekk, og formidler kunnskap på området. Vi bidrar til likeverdige tjenester, i samarbeid med andre

sektorer og sivil samfunn. Arbeid med likestilling krever endringer i samfunnsstrukturer og holdninger hos den enkelte, og det krever langsiktig og systematisk arbeid. Direktoratet vurderer at måloppnåelsen har vært god for de oppdragene vi har jobbet med i 2018.

En viktig målsetting for 2018 har vært å få laget en strategi for å videreutvikle direktoratets rolle på likestilling og ikke-diskrimineringsområdet. Strategien, som er for perioden 2019-2021, skal følges opp med årlige konkrete planer.

Buudir vurderer at utdanning og arbeidsliv er en av de viktigste arenaene for å oppnå likestilling, og der det er mange uløste problemer. Dette skriver vi mer om i den første tilstandsanalysen vi har gjort på likestillingsområdet. Se vedlegg 14.

Arbeidet med veikart for en inkluderende skole har hatt høy prioritet i 2018. I dag er det barn som ikke har anledning til å gå på nærskolen sin på grunn av at skolen ikke er universelt utformet. Veikartet beskriver hva som skal til for å oppnå universelt utformede skoler. I det videre arbeidet blir det viktig å stimulere til at flere kommuner får kartlagt status for skolebyggene sine, og derigjennom får oversikt over hvilke forbedringer som bør gjøres. Vi ønsker å legge til rette for dette gjennom informasjon, og gjennom bruk av direktoratets tilskuddsordninger.

Direktoratet har videre samarbeidet med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) om regjeringens inkluderingsdugnad, og vi har sammen med Statens mangfoldnettverk arrangert seminar for statlige virksomheter om likestilt rekruttering i arbeidslivet.

I 2018 har Buudir på ulike måter fremmet likestilling på lokalt nivå. Det har vært flere regionale samlinger på lhbtq-feltet og regionale samlinger for å bekjempe hatefulle ytringer. Vi er også glad for at vi fikk arrangert et eget seminar, med tittelen *Likestilte kommuner = bærekraftige kommuner*, under Arendalsuka. Seminaret bidro til økt innsikt i sammenhengen mellom FNs bærekraftsmål og likestillingsmålene.

Av andre resultater Buudir har oppnådd i 2018, vil vi særlig trekke frem utvikling av lhbtq-tall.no. På nettsiden, som ble lansert under OsloPride, har vi samlet statistikk og forskning på området. Nettsiden er et viktig verktøy for kommuner, organisasjoner og andre sektorer om lhbtq. I desember 2018 fikk vi ferdigstilt en egen kommunemonitor for området nedsatt funksjonsevne. Den gir kommuner oversikt over ressurser, kvalitet og dekningsgrad for tjenester som er aktuelle for mange med nedsatt funksjonsevne.

Styringsparameter	Resultatkrav	Resultat
S: 3.1.1 Kunnskap om likestilling og ikke-diskriminering	R 3.1.1 a) Oppdatert kunnskap og statistikk om likestilling, levekår, universell utforming og diskriminering. R 3.1.1 b) Tilstandsanalyse som belyser manglende måloppnåelse og utfordringer på området.	For R 3.1.1.a) har vi satt i gang flere FoU-prosjekter for å få oppdatert kunnskap på området. Vi vurderer at det særlig på funksjonshemmetområdet er behov for å få en mer helhetlig oversikt over kunnskapsbehovene. I 2018 leverte vi kommunemonitor på funksjonshemmetområdet og lhbtq.no. Tilstandsanalyse på likestillingsfeltet ligger vedlagt, jf. R 3.1.1 b).

S: 3.1.2 Sektorsamarbeid for å fremme likestilling og hindre diskriminering.	R 3.1.2a Kompetansen om likestilling i statlige virksomheter er økt. R 3.1.2b Handlingsplaner er godt koordinert og tiltak igangsatt eller gjennomført. R 3.1.2c Gjennomført erfaringsutveksling og formidlet gode eksempler med internasjonale samarbeidspartnere.	R 3.1.2 er bl.a. fulgt opp gjennom seminar for statlige sektor om likestilt rekruttering, og gjennom Forum om etnisk diskriminering. Vi vurderer at måloppnåelsen har vært god i 2018, og at det fortsatt er behov for kompetanse om likestilling i statlige virksomheter. God måloppnåelse for R 3.1.2b og R 3.1.2c. For det siste vil vi trekke frem LIKE-arbeidet og besøk av ulike land som ønsker å lære om norsk likestillingsarbeid.
S: 3.1.3 Informasjons- og utviklingsarbeid	R 3.1.3: Formidle kunnskap og råd om likestilling til kommuner og organisasjoner.	God måloppnåelse på resultatkravet. Kommunemonitor for funksjonshemmede og lhbtq.no er verktøy for kommunene. Bruk av kommunenettverk er også en viktig kanal, for å diskutere og å formidle kunnskap. Viktig fremover blir å tilby gode verktøy og kunnskap til kommunale og fylkeskommunale råd til deres pådriverarbeid. Regionale likestillingssentra spiller en viktig rolle i direktoratets informasjons- og utviklingsarbeid.

Bufdirs strategi for likestilling og ikke-diskriminering (2019-2021)

I 2018 utarbeidet Bufdir en strategi og overordnet plan for videreutvikling av rollen som fagdirektorat på likestilling og ikke-diskrimineringsområdet. Vi vurderer at direktoratet begynner å bli godt etablert som et kompetent og profesjonelt fagorgan på likestillingsfeltet. Et område direktoratet gradvis har bygget opp, utviklet og forvaltet siden 2010. Samtidig er det et uutnyttet potensial for å utvikle og tydeliggjøre vår sektorovergripende rolle ytterligere. Gjennom arbeidet med strategien har vi prioritert hvilke områder vi særlig skal ha oppmerksomhet på fremover.

I dette arbeidet har Bufdir hatt en bred prosess, med deltakelse og innspill fra bl. a andre direktorater, ulike organisasjoner, kompetansesentre, kommuner og representanter fra fylkesmannsembetene.

Strategien har fem mål, med tilhørende innsatsområder:

1. Bidra til et likestilt og inkluderende utdannings- og arbeidsliv
2. Økt kompetanse og bevissthet om diskriminering hos sektormyndigheter og i befolkningen
3. Tilgjengelig, oppdatert og anvendbar statistikk, indikatorer og kunnskap om likestilling og universell utforming
4. Samarbeid og samordning for helhetlig og målrettet innsats
5. Utvikle vårt eget arbeid som arbeidsgiver med inkludering og likestilling

Målene og innsatsområdene skal følges opp i 2019, og fram til 2021.

Nedsatt funksjonsevne

I 2018 har Bufdir videreført arbeidet med å få et oppdatert kunnskaps- og statistikkgrunnlag om levekårene til personer med nedsatt funksjonsevne. Vi har startet opp flere prosesser som vil være viktig for å få til økt sektorsamarbeid og derigjennom mer likestilling og bedre tjenester på området.

Som nevnt innledningsvis er arbeid og utdanning et av de viktigste områdene for å få til reell inkludering og likestilling. Personer med nedsatt funksjonsevne har lav arbeidsdeltakelse sammenlignet med befolkningen forøvrig, og tar i mindre grad enn andre høyere utdanning. Den årlige markeringen av funksjonshemmedes internasjonale dag, 3. desember, hadde derfor i fjor «Deltakelse i arbeid» som tema. Formålet med dagen var å løfte fram hva som kan være gode grep for å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet. Det ble vist til flere gode eksempler på inkludering, med innledere både fra NFU, NHO, Rema 1000 og SOR.

Et annet viktig mål for oss i 2018 har vært å jobbe med FoU-prosjekter som NOU 2016:17 *På lik linje*, dokumenterte at det er lite kunnskap på. Det ene prosjektet, som ble ferdig i 2018, handler om personer med kognitive vansker og deres møte med politi og rettssystem. Videre ble det startet et FoU- prosjekt som handler om rettsikkerheten for innsatte med utviklingshemming/ kognitive vansker, som blir ferdig i 2019. Begge skal følges opp i 2019.

På området “nedsatt funksjonsevne” er det et stort behov for økt koordinering og sektorsamarbeid. Regjeringens strategi for likestilling av personer med nedsatt funksjonsevne, som kom i desember, skal bidra til bedre samordning og helhetlig innsats. Direktoratet har bidratt inn i arbeidet med strategien, både gjennom tekstinnsnitt i samarbeid med andre direktorater og et seminar med kommunene.

Utvikling av tiltak for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne

Mange familier som har barn med nedsatt funksjonsevne har en vanskelig livssituasjon fordi de opplever mangelfull informasjon og manglende samordning og koordinering av tjenester.

Bufdir leder en arbeidsgruppe i 0- 24 samarbeidet, som jobber med å utarbeide tiltak som skal bidra til bedre informasjon og mer koordinerte tjenester for funksjonshemmede barn, unge og deres familier. 0- 24 samarbeidet er mer inngående beskrevet på side 49, delmål 4.2. I 2018 benyttet vi tjenestedesignmetodikk, for å få god innsikt i hva som er utfordringene for familiene og hva som kan være løsningene, slik brukere, pårørende og ansatte i ulike tjenester ser det. Det som særlig kom frem var at de opplever mangel på informasjon om rettigheter og tjenester. Eksisterende Informasjon har varierende kvalitet, er fragmentert og lite samkjørt (gjelder både nettinformasjon og informasjon fra tjenestestedene). Det er videre vanskelig å få utløst rettigheter, og det tar lang tid før barn og unge får tjenester. Diagnosen er ofte utløsende for å få hjelp. De tjenestene man får, har dessuten varierende kvalitet og er ofte lite samordnet og koordinerte. Overganger er særlig krevende. Arbeidet med å utvikle og foreslå tiltak vil gjennomføres i 2019.

Ny kommunemonitor

Under markeringen av funksjonshemmedes internasjonale dag, lanserte direktoratet en kommunemonitor for området. Monitoren er en samling indikatorer som gir kommuner oversikt og utvikling over ressurser, kvalitet og dekningsgrad for tjenester som er aktuelle for mange med nedsatt funksjonsevne. Monitoren er et verktøy som gir kommunene anledning til å sammenlikne seg med andre kommuner. Den er utviklet i

samarbeid med organisasjoner på feltet og andre berørte parter. I 2019 skal vi legge til rette for at kommunemonitoren blir mer kjent, og tatt i bruk. Den vil også kunne bli et nyttig verktøy for kommunale og fylkeskommunale råd. Direktoratet har videre tatt initiativ til å utrede mulighetene for å opprette ny offisiell statistikk om levekårene til personer med nedsatt funksjonsevne, som SSB gjennomfører. [Sluttrapport for](#) forprosjekt ble levert i 2018.

Prosjekt om å øke kunnskapen om FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

I tillegg til tildelingsbrev i 2017 fikk Bufdir i oppdrag å utforme et prosjektforslag for å sikre bedre gjennomføring av CRPD i kommunene. I 2018 har vi utarbeidet prosjektforslaget. Som en del av dette gjennomførte de regionale likestillingssentrene en kartlegging av status og kompetansebehov hos kommuner og fylkesmenn. Kartleggingen viste at det er behov for økt kunnskap og større bevissthet om konvensjonen, både på regionalt og lokalt nivå. Det kommer særlig frem at det er viktig med økt bevissthet om de samfunnskapte barrierene personer med nedsatt funksjonsevne møter, og samfunnets holdninger til personer med nedsatt funksjonsevne. Det er behov for at kommunene har en mer helhetlig tilnærming til hvordan de yter tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne. Vi har hatt tett samarbeid med paraplyorganisasjonene, og hatt kontakt med arbeidsgruppen for *Sjumilssteget* i forberedelsen til dette arbeidet. Formålet med arbeidet er å øke kompetansen i kommunene slik at personer med nedsatt funksjonsevne skal bli mer likestilte, og at kommunene får økt bevissthet om hvordan de kan bruke konvensjonen i sitt overordnede arbeid og i de ulike tjenestene.

Tilskuddsordninger som skal bidra til likestilling av personer med nedsatt funksjonsevne

Tilskudd er viktig virkemiddel for å utvikle gode tiltak på området. I 2018 har vi prioritert og tildelt tilskudd til flere prosjekter. Av de som har fått tilskudd, ønsker vi å trekke frem:

- **Helt med**, et program for inkludering av personer med utviklingshemming i ordinært arbeidsliv. Programmet gjennomføres av SOR, som kan vise til gode resultater.
- **Dobbeltdiskriminering i arbeidslivet**. Unge funksjonshemmede har kartlagt omfang og former for diskriminering i arbeidslivet blant unge med nedsett funksjonsevne. Rapporten ble lansert på FN-dagen for personer med nedsatt funksjonsevne, 3. desember.
- **Stå opp mot hatprat** som skal bidra til økt kunnskap og bevissthet om mobbing, krenkelser og hatprat av unge funksjonshemmede og kronisk syke i skolen. Prosjektet pågår i 2019 og 2020.

Universell utforming

Bufdir jobber bredt og sektorovergripende for et universelt utformet samfunn. Vi benytter ulike virkemidler, og særlig har vi prioritert oppfølgingen av regjeringens handlingsplan for universell utforming, som avsluttes i 2019. På tampen av 2018 utarbeidet vi et forslag til evaluering av nåværende og tidligere handlingsplaner på området.

I fjor gjennomført Sentio Research Norge en spørreundersøkelse om befolkningens kunnskap og holdning til universell utforming, på oppdrag fra Bufdir. Undersøkelsen viste at begrepet universell utforming er godt kjent, og at befolkningens inntrykk er positivt. Dette viser at systematisk arbeid over tid har effekt.

Buudir tok også initiativ til en nordisk konferanse, *Inclusive Smart City*, med hovedfokus på universell utforming, tilgjengelighet og inkludering. Et mål for konferansen, som etter det vi kjenner til var den første i sitt slag, var å koble «smart-teknologi-tenkningen» med universell utforming og et tydelig brukerperspektiv.

Samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

I 2017 inngikk BLD og KMD en avtale om samarbeid om universell utforming. I 2018 har Buudir samarbeidet med KMD om blant annet gjennomføring av en plankonferanse, og evaluering av KMDs tiltak i handlingsplanen for universell utforming. Kommunene og fylkeskommunene har en viktig rolle med å ivareta hensynet til universell utforming som planmyndighet. Det er derfor verdifullt for Buudir å ha et faglig samarbeid med KMD, som har myndighetsansvaret for planlegging, og gjennom KMDs samarbeid med fylkeskommunene og Fylkesmannen.

Veikart for universelt utformet nærscole 2030

Å ikke kunne gå på nærskolen sin pga. manglende tilgjengelighet og universell utforming kan være starten på et utenforskap som følger et enkeltindivid i videre utdanning og arbeidsliv. I 2018 ferdigstilte Buudir rapporten *Veikart Universelt utformet nærscole 2030*. En universelt utformet nærscole vil bety at alle barn kan gå på sin nærscole, og bygge relasjoner til barn og voksne i nærmiljøet, istedenfor å sendes på spesialskoler langt borte. En universelt utformet skole vil gi økte kvaliteter for alle, ikke bare personer med nedsatt funksjonsevne.

Veikartet har blitt presentert internt og eksternt, med vekt på hvordan metoden kan brukes innenfor ulike sektorer. Som en del av oppfølgingen utlyste Buudir et oppdrag for å vurdere den samfunnsøkonomiske nytten av å realisere veikartet. Oslo Economics gjennomførte en analyse som konkluderte med at det er lønnsomt å realisere veikartalternativet. Et første steg i veikartprosessen er kartleggingen av alle skolene, som vil gi oversikt over omfanget av oppgraderingsbehovet, og konkretisere tiltakene. I 2019 ønsker vi å bruke tilskuddsordningene aktivt, slik at flere kommuner kan kartlegge bygningsmassen sin. Det vil videre være viktig å utarbeide informasjons- og oppstartmateriale som kommunene kan bruke i dette arbeidet.

Tilskuddsordning for universell utforming

Tilskuddsordningen bidrar til utvikling, nye ideer og ny kunnskap på området universell utforming. Buudir mottar mange gode søknader innenfor områder som kollektivtransport, skole, IKT, kultur, planlegging, bygg og uteområder. Et eksempel vi ønsker å trekke frem her er rapporten *Universell utforming av skoler for elever med kognitive og sensoriske vansker*, levert av Universell utforming AS, som har undersøkt hvordan det fysiske læringsmiljøet kan tilrettelegges bedre for å møte denne gruppens utfordringer i skolehverdagen.

Nettverksarbeid

Buudir har etablert og driver ulike nettverk for universell utforming innen IKT, kollektivtransport og bygg. Vi vurderer nettverk som et viktig og nyttig virkemiddel for å få til erfaringsutveksling, samarbeid og fremdrift på området universell utforming. For eksempel viser Buudirs kommuneundersøkelse fra 2017 at kommunene som er med i nettverk at de arbeider mer strukturert med universell utforming enn andre kommuner.

- Nasjonalt nettverk for universell utforming i kollektivtransporten er et tiltak i *Regjeringens handlingsplan for universell utforming 2015-2029*. Nettverket har som formål å legge til rette for samarbeid og å styrke kompetansen om universell utforming hos aktørene. Det avholdes to samlinger per år i nettverket. Første samling var felles med kommunenettverk for universell utforming i KS. Siktemålet med samlingen var å utveksle erfaringer på tvers av nettverkene og å lære av hverandres tilnærminger til arbeidet. I tilknytning til konferansen *Inclusive Smart City* i november 2018 ble det arrangert et delseminar om transport og IKT, som var høstens tilbud til transportnettverket.
- Bufdirs byggfaglige nettverk er en arena for statlige virksomheter med ansvar for bygg. Møtene har til hensikt å oppdatere på arbeidet med universell utforming i staten. I 2018 ble Forsvarsbygg og Helsedirektoratet med i nettverket. Helsedirektoratet arbeider overlappende med universell utforming knyttet til bl.a. aldersvennlige byer, og Forsvarsbygg forvalter en stor bygningsmasse.. Valgdirektoratet som i stor grad bruker skolebygg som stemmelokaler, er interessert å delta i nettverket, og deltar i neste nettverksmøte.
- KS-kommunenettverket *Lavthengende frukter* er et nettverkssamarbeid for kommuner og fylkeskommuner med mål om å øke kompetanse på universell utforming. Gjennom erfaringsutveksling og kunnskapsdeling får deltakerne bistand til god prioritering av universell utforming i sine egne lokalmiljø. Hovedfokus for nettverksarbeidet er bygg og uteområder. I 2018 deltok 47 kommuner og fylkeskommuner i nettverket. Det ble gjennomført tre nettverkssamlinger og en erfaringskonferanse. Bufdir bidrar med faglig innhold på samlingene. Bufdir administrerer også en tilskuddsordning som nettverksmedlemmene kan søke på. Det gis tilskudd til bl.a. kompetanseheving, nettverksarbeid og registrering/kartlegging. I 2018 mottok fem fylkeskommuner og 17 kommuner tilskudd.

Samarbeidsavtale med Norske Arkitekters Landsforbund

Norske arkitekters landsforbund (NAL) er medlemsorganisasjonen for sivilarkitekter. I 2018 ble det inngått en tre-årig samarbeidsavtale mellom NAL og Bufdir. Målet med avtalen er å bidra til kontinuitet og langsiktighet i NALs arbeid med universell utforming, og å skape nyteknisk og interesse for fagfeltet i arkitektpraksis. Avtalen er en videreføring av en rekke tidligere tiltak gjennomført via tilskuddsordningen for universell utforming. NAL har i løpet av 2018 drevet kursvirksomhet, publisert artikler og hatt befarings- til forskningslaboratoriet for universell utforming på Gjøvik. De har også satt i gang et nytt kunnskapsprogram om universell utforming og inkluderende arkitektur for arkitekter, som har oppstart i 2019. Som del av avtalen skal også NAL gjennomføre en spørreundersøkelse om arkitekters holdninger til universell utforming.

Etnisitet

Ulike rapporter, kartlegginger og statistikk tyder på at rasisme og etnisk diskriminering er et voksende problem i samfunnet. Det er nødvendig med langsiktig og kontinuerlig innsats for å endre, samt forebygge holdninger og handlinger som bunner i rasisme og forskjellsbehandling av mennesker på grunn av etnisitet, hudfarge og/eller religion. Bufdir har i 2018 videreført kunnskapsgrunnlaget på etnisitetsfeltet og kunnskap om samspillet mellom etnisitet og livssyn og andre diskrimineringsgrunnlag, som nedsatt funksjonsevne og seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, og arbeidet for likeverdige og ikke-diskriminerende offentlige tjenester.

Samarbeid med andre myndighetsaktører

Det er et behov for å samordne arbeidet mot etnisk diskriminering når det gjelder offentlig myndighets- og tjenesteutøvelse. Bufdir koordinerer Forum om etnisk diskriminering som består av seks direktorater, KMD og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). Forumet er en møteplass for statlige aktører som skal sikre at offentlige tjenester er likeverdige og ikke diskriminerer etniske minoriteter. I 2018 var temaet likeverdige offentlige tjenester. Utover dette har deltakerne i forumet gitt innspill på utarbeidelsen av FoU-utlysninger på etnisitetsfeltet og hatefulle ytringer.

Innhenting og implementering av kunnskap på etnisitetsfeltet

I 2018 startet Bufdir arbeidet med å utvikle statistiksider om diskriminering på bakgrunn av etnisitet, livssyn og religion. På statistikksidene vil vi samle statistikk og forskning som omhandler ulike aspekter ved levekår, likestilling og diskriminering. Arbeidet bygger på kunnskap vi har fått gjennom en rapport om indikatorer på diskriminering av innvandrere, urfolk og nasjonale minoriteter (Bråthen, 2016). I 2018 har vi kartlagt relevant statistikk og utarbeidet disposisjon for statistikksidene. Bufdir har også initiert FoU-oppgaver som vil supplere eksisterende statistikk og forskning. Det er lagt opp til en trinnvis lansering av statistikksidene. I første rekke skal det lages temasider om holdninger, diskriminering, vold, tilhørighet, tillit og sosial kontakt, skole og utdanning (herunder språk) og barnevern. Disse vil lansert på sensommeren 2019.

Bufdir har i 2018 videreført arbeidet med kunnskap og statistikk om samspillet mellom etnisitet og livssyn og andre diskrimineringsgrunnlag. På oppdrag fra Bufdir har Nordlandsforskning gjennomført en kvalitativ og kvantitativ studie om hvordan det er å leve som lesbisk, homofil, bifil, transperson og interkjønnperson (lhbti-person) med innvandrerbakgrunn i Norge. Rapporten viser at skeive med innvandrerbakgrunn i Norge er en særlig utsatt gruppe. Informantene har flere sårbarhetsfaktorer ved at de er utsatt for eksklusjon, marginalisering og isolasjon.

Rapporten, som ble offentliggjort i desember 2018, vil være viktig i det videre arbeidet på lhbtq-feltet generelt, og arbeidet med skeive med innvandrerbakgrunn spesielt.

Kjønnslikestilling

I 2018 har Bufdir brukt mesteparten av ressursene på området kjønnslikestilling på arbeidet med *Likestilling for utvikling (LIKE)*. I fjor arrangerte vi, sammen med departementet, den første nasjonale likestillingskonferansen. Av arbeidet vi selv ikke har vært direkte involvert i, men som startet opp i 2018, ønsker vi å trekke frem #Ungldag-utvalget. Å få utredet ulike likestillingsutfordringer barn og unge møter er et viktig nybrottsarbeid, og vi ser frem til utvalgets anbefalinger.

Likestilling for utvikling (LIKE)

Bufdir har siden høsten 2017 bidratt inn i programmet *LIKE*. *LIKE* er et program for faglig samarbeid om kjønnslikestilling mellom Norge og Norges samarbeidsland som etterspør kapasitets- og institusjonsutvikling.

I 2018 har Bufdir, BLD, Norad og SSB hatt en dialog med myndighetene i Etiopia og Nepal om samarbeid om statistikk og kunnskapsstyring på kjønnslikestillingsfeltet. Etiopia er også interessert i et samarbeid om kvinners økonomiske deltakelse og livsmestring. Bufdir leder arbeidet med å utvikle programmer for samarbeid, har deltatt på reiser til begge landene, og har hatt besøk av delegasjoner fra Etiopia og Nepal. Arbeidet med *LIKE* er nybrottsarbeid, og vi har brukt tid på å utvikle rutiner for arbeidet i nært samarbeid med Norad. Vi har kommet langt i arbeidet med landprogrammene, men kom ikke i mål med å inngå avtaler i

2018, som var den opprinnelige planen. En årsak til det er at det har tatt lengre tid enn antatt å forankre og få til eierskap i samarbeidslandene. En annen årsak er at prosessen med å utvikle resultatrammeverk for landprogrammene har vært omfattende og krevende. Vi tar sikte på programstart våren/sommeren 2019.

Av annet internasjonalt samarbeid kan vi nevne at Bufdir deltar for Norge i Europarådets kjønnslikestillingskommisjon, GEC. I 2018 ble Europarådets strategi for kjønnslikestilling vedtatt, en strategi som GEC har hatt ansvaret for. Strategien varer frem til 2023. Deltakelse i GEC gir god anledning til erfaringsutveksling og samarbeid om likestilling på tvers av landene.

Regionale likestillingssentre

Bufdir utbetaler tilskudd og har dialog med og oppfølging av Likestillingssenteret, Kompetansesenteret KUN, Reform – Ressurssenter for menn og Senter for Likestilling. Sentrenes arbeid med kunnskapsutvikling og praktisk likestillingsarbeid er svært nyttig for direktoratet. En styrke med sentrene er at de jobber med alle diskrimineringsgrunnlagene, og er gode til å se dem i sammenheng. Sentrene er viktige bidragsytere til å nå ut med informasjon, kompetanse- og utviklingsarbeid til kommuner og organisasjoner. Gjennom regionale samlinger om hatefulle ytringer og lhbtqi har sentrene bidratt til å løfte tematikken på regionalt nivå. Bufdir ønsker å videreutvikle samarbeidet med sentrene fremover, jf. Bufdirs likestillingsstrategi, slik at de i enda større grad blir en del av myndighetenes virkemiddelapparat på likestillingsområdet.

Nasjonal likestillingskonferanse

For første gang arrangerte Bufdir i samarbeid med BLD en nasjonal likestillingskonferanse om kjønnslikestilling. Tema for konferansen var seksuell trakassering i arbeidslivet. Konferansen bidro til å spre kunnskap og vise gode grep for hvordan arbeidsgivere kan jobbe for å forebygge seksuell trakassering på arbeidsplassen.

Veileder om utredning av konsekvenser for likestilling

Det er behov for en ny og oppdatert veileder til Utredningsinstruksen som er i tråd med de siste års endringer i likestillings- og diskrimineringslovgivningen. Bufdir har utarbeidet et utkast til ny veileder om utredning av konsekvenser for likestilling. Her er samtlige diskrimineringsgrunnlag ivarettatt. Direktoratet har innhentet innspill fra sentrale direktorater og departementer, samt Likestillings- og diskrimineringsombudet. Utkastet er oversendt til BLD.

Seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika

Bufdir bidrar gjennom kompetanseheving, informasjons- og pådriverarbeid og tilskuddsordninger til å bedre levekårene og livssituasjonen til lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, interkjønnpersoner og queer-personer (lhbtqi-personer). Vi ser at det fortsatt er behov for en bred og systematisk innsats for å hindre diskriminering og forbedre levekårene og livssituasjonen for lhbtqi-personer i Norge.

Kompetanseheving, utvikling av statistikk og annen kunnskap om levekår og arbeid med implementering av regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika har vært direktoratets hovedprioriteringer i 2018. I tillegg har arbeidet med planlegging av IDAHOBIT Forum 2019 tatt mye av ressursene. Konferansen er den viktigste møteplassen i Europa om lhbtqi-politikk, og Norge er vertskap for arrangementet i 2019. Vertskapsrollen vil styrke Norges

posisjon på lhbtqi-feltet, særlig i en europeisk kontekst, og legge til rette for økt samarbeid på internasjonalt, europeisk og nasjonalt nivå.

Handlingsplanen “Trygghet, mangfold, åpenhet”

I arbeidet med koordineringen av handlingsplanen på lhbtqi-feltet, har Bufdir i 2018 gjennomført et møte i direktoratsgruppen som arbeider med implementering av handlingsplanen, og opprettet et eget referanseforum og forskerforum. Møtepunktene har bidratt til økt eierskap til handlingsplanen på ulike nivåer, erfaringsutveksling på tvers og gjennomføring av tiltak.

Studien om lhbtqi-personer med innvandrerbakgrunn ble ferdigstilt og lansert i 2018, og en studie om skeive enslige mindreårige asylsøkere ble ferdigstilt og skal lanseres i 2019. Tidligere forskning indikerer at ikke-heterofile ungdommer kan ha en overrepresentasjon i barnevernet. Et stort forskningsprosjekt om barnevernet i et lhbtqi-perspektiv har derfor blitt igangsatt for å kartlegge eksisterende kunnskapshull og bidra til likeverdige tjenester.

Nettsiden lhbtqitall.no har blitt lansert, og sammenfatter og gjør eksisterende tall og statistikk på feltet tilgjengelig. Indikatorene skal legge til rette for at vi kan følge utviklingen i levekår over tid for lhbtqi-befolkningen, identifisere utfordringer og gi et kunnskapsbasert grunnlag for tiltaksutvikling. For eksempel kan nasjonale og lokale myndigheter nyttiggjøre seg dette kunnskapsgrunnlaget for å utvikle politikk, tiltak og handlingsplaner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

I tillegg har Bufdir hatt jevnlig dialog og samarbeid med organisasjoner og andre ressursmiljøer i gjennomføringen av enkelttiltak i handlingsplanen. Et eksempel på dette er gjennomføringen av tre regionale samlinger på lhbtqi-feltet i Bodø, Karasjok og Tysfjord, i samarbeid med blant annet Sunne kommune, Bodø kommune, Sametinget, Mental helse ungdom, KUN og SANKS. Handlingsplanen har også blitt oversatt til nordsamisk. Dette arbeidet har bidratt til å løfte det regionale lhbtqi-arbeidet, særlig i et samisk perspektiv.

Hatefulle ytringer

Arbeidet med å skape bevissthet om hva hatefulle ytringer er, konsekvenser på både individ-, gruppe- og samfunnsnivå og hvordan slike ytringer skal bekjempes, ble videreført i 2018. Bufdir har hatt ansvar for å iverksette regjeringens flerårige strategi mot hatefulle ytringer, og har hatt et tett samarbeid med ulike nasjonale og regionale aktører i dette arbeidet, blant andre den norske Stopp hatprat-kampanjen, likestillingssentrene og kunnskapsmiljøer.

I 2018 har vi, sammen med andre aktører, lagt til rette for møteplasser på regionalt nivå for å sette søkelys på hatytringer og hvordan dette kan forebygges. Sammen med Nordland fylkeskommune og Rådet for likestilling av funksjonshemmede i Nordland var Bufdir medarrangør av temadager som handlet om hatytringer mot funksjonshemmede. Hatytringer som et demokratisk problem var tema i ett av Senter for Likestilling sine arrangementer under Arendalsuka.

Høsten 2018 var vi sammen med Likestillingssenteret og flere andre aktører medarrangør for en fagdag i Hamar som løftet frem individuelle og samfunnsmessige konsekvenser av hatprat og ekskluderende holdninger, og med dette skape økt bevisstgjøring rundt hatefulle ytringer som samfunnsproblem. Arrangementet involverte blant andre elever i videregående skole.

På senhøsten arrangerte Bufdir, sammen med Kirkelig dialogsenter i Stavanger, et ungdomsseminar i Stavanger. Seminaret handlet om hatprat mot religiøse minoriteter, kontrovers og religionskritikk, med særlig vekt på hvordan en jobber med disse problemstillingene blant ungdom. Seminaret var rettet både mot elever og lærere på ungdomsskoletrinnet.

Bufdir har ansvar for kunnskapsoppbygging på feltet og har satt i gang flere forskningsprosjekter som belyser ulike problemstillinger knyttet til hatefulle ytringer. HL-senterets rapport *Tiltak mot hatefulle ytringer: Kunnskaps- og tiltaksoversikt* ble lagt fram i juni 2018. Ved utgangen av 2018 ferdigstilte ISF en studie av omfang av hatefulle ytringer, som blir lansert vinteren 2019. Vi har videre igangsatt to andre FoU-prosjekter om tematikken. Et av prosjektene er en studie av holdninger til likestilling, diskriminering og hatefulle ytringer med lansering av rapport i 2019. Det andre prosjektet, som blir ferdig i 2020, handler om internettdebatter med «hard tone». Kunnskapsoppbyggingen på feltet gir et godt grunnlag for å utvikle målrettede tiltak.

Mål 4: Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom

Delmål 4.1: Like muligheter til deltakelse for barn og ungdom

De fleste barn i Norge vokser opp i trygge omgivelser, med gode levekår og muligheter til å utvikle og utfolde seg hjemme, på skolen, i nabolaget og på fritidsarenaer. Samtidig ser vi at mange barn har en utfordrende oppvekst på grunn av familiens økonomi, bosituasjon, helsesituasjon, rusutfordringer eller andre sosiale forhold. Ofte spiller sosiale, helsemessige og økonomiske utfordringer sammen og forsterker hverandre over tid. Bufdirs strategi for 2018–21 peker på økende forskjeller som en viktig del av utfordringsbildet.

FNs barnekonvensjon er en del av norsk lov, og utgjør et rammeverk for Bufdirs arbeid. Konvensjonen gir barn rettigheter både til medvirkning og til deltakelse i fritidsaktiviteter og kulturliv. Deltakelse i fritidsaktiviteter gir muligheter for læring, vennskap og inkludering. Dette er derfor viktige arenaer i barn og unges liv. Flere ulike faktorer spiller inn på barns mulighet til deltakelse, for eksempel foreldres økonomi, kapasitet, helse, bosted og sosiale nettverk. Barn og ungdom i familier med lav inntekt deltar i mindre grad i organiserte aktiviteter enn andre. Vi vet også at deltakelsen i fritidsaktiviteter er lavere blant barn med nedsatt funksjonsevne (Wendelborg & Paulsen 2014) og blant jenter med minoritetsbakgrunn (Ødegård et al. 2016).

Bufdir gir kommuner og organisasjoner mulighet til å styrke sitt arbeid for barn og unges deltakelse på flere arenaer gjennom forvaltning av ulike tilskuddsordninger. For mange kommuner utgjør tilskuddsmidler en mulighet til å ha en mer omfattende innsats enn det som ellers ville vært mulig (Fløtten og Hansen 2018). Bufdirs tilskuddsordninger har ulike innretninger og målgrupper, og omtales nærmere i vedlegg 4 om tilskudd. Særlig utsatte grupper ivaretas innenfor de ulike ordningene. For eksempel prioriteres arbeid som fremmer deltakelse blant ungdom med minoritetsbakgrunn i tilskuddsordning for barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn. Denne ordningen bidrar til etablering av åpne møteplasser, og tilskuddsmottakere har egne planer for rekruttering av målgruppen. I tilskuddsordning for fritidstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne vektlegger Bufdir tiltak som er åpne og tilrettelagt for barn og unge. Tiltakene er viktige bidrag i å gi barn med store hjelpebehov bedre muligheter til deltakelse i aktiviteter.

Buudir drifter nettstedet www.ung.no som er en svært godt besøkt informasjons- og opplysningsvirksomhet rettet mot ungdom i alderen 13-20 år. Bruken av ung.no økte ytterligere i 2018. Innsikt fra nettressursen har gitt bidrag til kunnskapsgrunnlaget til den varslede stortingsmeldingen om ungdom og "ung-i-dag"-utvalget. Buudir deltar også i utviklingen av DIGI-UNG sammen med Helsedirektoratet (Hdir) og Direktoratet for e-helse. DIGI-UNG skal bli et helhetlig, digitalt forløp fra informasjonstjenester med lav terskel til fullverdig digitale hjelpetjenester.

Buudirs omfattende portefølje på ungdomsfeltet danner utgangspunktet for et oppdrag om å bygge opp et nasjonalt kompetansemiljø for ungdomsdeltakelse, ungdomsinformasjon og ungdomsarbeid. I en startfase har direktoratet satt søkelys på ungdoms rett til medvirkning og startet arbeidet med å bygge nettverk nasjonalt og internasjonalt.

Barnekonvensjonen og Sjumilssteget

Buudir ønsker å øke bevisstheten om barnekonvensjonen og hvordan den kan benyttes for å styrke barns deltakelse i ulike sektorer og på forskjellige forvaltningsnivåer. *Sjumilssteget* er en metode som tar utgangspunkt i barnekonvensjonen, og kan benyttes som verktøy for å gi barn og ungdom muligheter til deltakelse. Satsingen bidrar til at ansatte i fylkesmannsembeter og kommuner kan bruke barnekonvensjonen aktivt i saksbehandling som angår barn og unge.

Buudir bistår arbeidsgruppen i *Sjumilssteget*, og har blant annet deltatt på samling med alle fylkesmanns-embetene. Direktoratet deltar på møter med arbeidsgruppen og innhenter innspill til andre deler av vårt arbeid. Dette har bidratt til å øke bevisstheten om barnekonvensjonen i direktoratet og hos våre samarbeidspartnere. Særlig har dette vært nyttig i utarbeidelsen av *Veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom*, og i arbeidet med prosjektplan for å øke kunnskapen om FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne.

Informasjon til ungdom på nett

Nettstedet ung.no har en sentral rolle i det offentliges informasjons- og opplysningsvirksomhet rettet mot ungdom i alderen 13-20 år. Nettsiden er svært godt besøkt - og i rask vekst. Bruken av ung.no økte ytterligere i 2018.

Ung.no gjennomførte i 2018 en spørreundersøkelse på siden, #detmenerjeg. Hovedfunnene fra undersøkelsen viser at ungdom er mest bekymret for skole, jobb og egen helse. Press knyttet til skole skiller seg spesielt ut. På spørsmål om hva de er mest fornøyd med i livet kommer skolen best ut og eget utseende dårligst ut. Idrett er det fritidstilbudet som ungdom benytter mest. Undersøkelsen viser imidlertid at det er forskjeller i bredden av fritidstilbud på landsbasis. Resultatene viser at Finnmark, Troms og Nordland har færre tilbud enn resten av landet. Buudir har også startet et arbeid med å kartlegge kildematerialet blant 300.000 spørsmål i spørretjenesten. Funn fra innsiktsarbeidet vil foreligge første kvartal 2019.

I 2017 ble Klara-klok.no (helsespørsmål) inkludert i ung.no. Med dette som utgangspunkt har Buudir, Hdir og Direktoratet for e-helse etablert et samarbeid om å utvikle en ungdomsportal "DIGI-UNG". DIGI-UNG skal levere lett tilgjengelig og kvalitetssikret informasjon og veiledning til ungdom, gjennom et helhetlig digitalt tilbud som bidrar til mestring og selvhjelp. Visjonen er at modellen skal bli et helhetlig, digitalt forløp fra informasjonstjenester med lav terskel til fullverdig digitale hjelpetjenester. Dette krever helhetlige brukerreiser, uavhengig av hvilke plattformer som ligger bak. Ung.no er godt kjent blant ungdom og skal derfor

være hovedinngangen til DIGI-UNG. I 2018 har arbeidet med å få på plass en styringsmodell vært prioritert. Difi vil delta i det videre arbeidet og blant annet Utdanningsdirektoratet (Udir) og Arbeids- og velferdsdirektoratet (Avdir) har også vist interesse for DIGI-UNG.

Ungdomssatsing

Buudir har fått i oppdrag å bygge opp et nasjonalt kompetansemiljø for ungdomsdeltakelse, ungdomsinformasjon og ungdomsarbeid. På sikt er ambisjonen å samle og tilgjengeliggjøre kunnskap på feltene og være god fagstøtte for fylker, kommuner og andre som jobber for og med tiltak rettet mot ungdom.

I en startfase har direktoratet satt søkelys på ungdoms rett til medvirkning og deltakelse. Vi har også begynt å bygge nettverk nasjonalt og internasjonalt. I 2018 deltok Buudir blant annet i et prosjektsamarbeid med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor og Nordens velferdssenter. Prosjektet handler om unges sosiale inkludering i Norden.

I tråd med satsingen på ungdom og medvirkning har Buudir i 2018 jobbet med en omprofilering av den tidligere Barne- og ungdomskonferansen til en ren ungdomskonferanse med vekt på deltakelse, medvirkning, nettverksbygging og erfaringsutveksling mellom ungdom, kommuner og andre aktører. I 2019 vil man for første gang kåre «Årets ungdomskommune». Prisen vil deles ut på ungdomskonferansen til en kommune som har utmerket seg med et særlig fokus rettet mot unges mulighet til deltakelse og medvirkning som en forutsetning for god, lokal ungdomspolitik.

Buudir har i samarbeid med Husbanken, Helsedirektoratet (Hdir), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), NAV, Kriminalomsorgen og bydel Grorud, laget en informasjonsfilm som viser hvordan man kan ta med ungdom i utvikling av by-/bomiljøer. Filmen ble lansert på veiviseren.no og målgruppen er kommuner og ungdom selv.

Statistikk om barn og unge

Buudir videreførte i 2018 SSBs statistikk om barn og unge, og direktoratet har innledet dialog med SSB om videreutvikling av statistikken. Videreutviklingstiltak for å øke nytteverdien og bruken av statistikken vil bli konkretisert i 2019.

Delmål 4.2: Redusere konsekvenser av fattigdom for barn og ungdom

Andelen barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt er økende. Nær 60 prosent av disse barna har foreldre uten yrkestilknytning, over halvparten har innvandrerbakgrunn og mange har enslig forsørger. Bufdirs virkemidler er rettet mot å dempe konsekvensene av å vokse opp i fattigdom for barn. For å redusere andelen barn som vokser opp i lavinntektsfamilier er det nødvendig med helhetlig innsats og tverrsektorielt samarbeid. Dette omfatter også andre sektorers innsats, for eksempel knyttet til inntektssikring for familiene og trygge boforhold. Uten at inntektsgrunnlaget til familiene bedres, vil ikke andelen barn i lavinntektsfamilier gå ned.

For å gi barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier gode oppvekstvilkår og like utviklingsmuligheter, er derfor økt kunnskap, bevisstgjøring, og samarbeid mellom de ulike sektorene nødvendig. Arbeidet med regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom (2015-2017) er oppsummert i [rapporten *Barn som lever i*](#)

fattigdom. Bufdir har i 2018 fortsatt sitt samarbeid med andre direktorater på oppvekstfeltet (Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Hdir, IMDi og Husbanken).

Bufdir deltar i flere samordningsinnsatser på direktoratsnivå, hvor fattigdomsperspektivet er viktig. 0-24-samarbeidet skal bidra til å gi utsatte barn og unge et mer helhetlig og tilpasset hjelpetilbud, slik at flest mulig fullfører videregående opplæring. Bolig for velferd er et samarbeid på tvers av sektorgrenser som skal styrke det boligsosiale arbeidet, og bidra til en særlig innsats overfor barnefamilier og unge. Bufdir bidrar med kompetanse og virkemidler inn i disse satsingene.

Kunnskap, god praksis og relevante verktøy om fattigdom blant barn og ungdom skal være tilgjengelig for kommuner, organisasjoner og andre. Gjennom utarbeidelse av [Veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom](#) og videreutvikling av monitoren [barnefattigdom.no](#) legger Bufdir til rette for at kommunene kan tilegne seg fakta om lokale forhold, kunnskap om hvordan arbeidet kan innrettes, og eksempler på konkrete tilbud som kan iverksettes. Bufdir har i 2018 benyttet arenaer på kommune- og fylkesnivå for å spre informasjon om disse verktøyene.

Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom er et viktig virkemiddel for Bufdirs arbeid for å redusere konsekvensene av fattigdom for barn og ungdom. En evaluering (Fløtten og Hansen 2018) viser at ordningen bidrar til å øke innsatsen i kommunene for barn og ungdom i lavinntektsfamilier.

Frivilligheten er en sentral aktør på fritidsfeltet, og har en viktig rolle i kommunenes inkluderings- og integreringsarbeid. Bufdir har i 2018 samarbeidet med KS og frivillige organisasjoner om oppfølging av Fritidserklæringen. 11 kommuner har så langt opprettet lokale varianter av *Fritidserklæringen*.

Midten og slutten av tenårene er identifisert som en særlig sårbar periode, hvor det å vokse opp i en lavinntektsfamilie, og oppleve annerledeshet og utenforskap, kan få konsekvenser for helse, utdanning, relasjoner til jevnaldrende og overgang til voksenlivet (Hyggen et al. 2018). Bufdir forvalter flere tilskuddsordninger som er rettet inn mot denne målgruppen, og bidrar blant annet til oppfølging av ungdom som står i fare for å falle ut av skolen, og arbeidstrening for ungdom.

Styringsparameter	Resultatkrav	Resultat	Kommentar
S 4.2.1 Samarbeid mellom kommuner og frivillig sektor om <i>Fritidserklæringen</i>	R 4.2.1 Andelen kommuner som har inngått slike avtaler øker sammenlignet med 2017.	Det foreligger ikke tall for 2017. For 2018 har 11 kommuner oppgitt at de har en lokal fritidserklæring. 13 kommuner har en annen signert avtale med frivilligheten om barn og unges deltakelse.	Informasjon er innhentet i forbindelse med søknadsprosess til tilskuddsordningen inkludering av barn i lavinntektsfamilier (ca. 340 kommuner).

S 4.2.2 Kunnskap om barnefattigdom	R 4.2.2 Utvikle kunnskap og statistikk om barnefattigdom i kommunene	Buudir har i samarbeid med AVdir, Hdir, IMDi, Husbanken, Udir og KUD, publisert en rapport om arbeidet med regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom (2015-2017). Buudir har utviklet en digital veileder om tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom. Indikatorverktøyet barnefattigdom.no er videreutviklet til også å omfatte delbydelstall i Oslo, og har fått nytt grensesnitt.	Buudir har vært opptatt av å spre informasjon om veilederen til samarbeidsaktører og i ulike relevante fora. Informasjon om veilederen er lagt ut på relevante nettsider/-portaler (for eksempel Buudir.no, veiviseren, forebygging.no), og er presentert på en rekke konferanser med ansatte i kommuner, organisasjoner, fylkesmannsembeter og direktorater som målgruppe.
------------------------------------	--	---	--

Kunnskap om barn som lever i fattigdom

I november 2018 ble [Veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom](#) lansert. Veilederen er utarbeidet gjennom et bredt samarbeid med ulike aktører fra direktorat, kommuner, organisasjoner og fylkesmannsembeter, som har deltatt på innspillsmøter og i ressursgrupper. Utviklingen av veilederen har sin forankring i regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom (2015-2017).

Veilederen er bredt anlagt, og gir kunnskap og råd om hvordan arbeid mot fattigdom blant barn kan innrettes i kommunene. Den inneholder også en samling med konkrete eksempler på tiltak som kan bidra til inkludering av barn i fritidsaktiviteter, til inspirasjon for flere kommuner. Målgruppen er ansatte innenfor ulike sektorer i kommunen, men også frivillige organisasjoner og andre kan ha nytte av veilederen.

Buudir er opptatt av å spre informasjon om veilederen til kommuner og andre samarbeidsaktører. Se omtale av veilederen i tabell over (S 4.2.2). Veilederen ble besøkt over 700 ganger i den første måneden etter lansering, og mange av de besøkende har brukt tid på å studere flere temaer i veilederen.

Monitoren www.barnefattigdom.no viser statistikk om barn i lavinntektsfamilier i norske kommuner. Monitoren gir informasjon på kommunenivå, med mulighet for å sammenligne kommuner. I 2018 er statistikken oppdatert med tall fra 2016 (siste tilgjengelige fra SSB). For å gi kommunene mer informasjon, bestilte og publiserte Buudir også husholdningsbasert statistikk som et supplement. På grunn av Oslos særstilling med et høyt antall barn i lavinntektsfamilier presenteres også delbydelsstatistikk på de indikatorene hvor dette er mulig. Barnefattigdom.no ble i 2018 oppdatert med et nytt brukergrensesnitt for statistikken som gir et mer tilgjengelig oversiktsbilde. Barnefattigdom.no hadde i underkant av 1400 besøkende i løpet av 2018. Særlig stor trafikk ble registrert i forbindelse med lansering av nye tall og ulike medieoppslag knyttet til fattigdomstematikk.

Buudir vil fortsette å formidle informasjon om verktøyene som er utviklet.

Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom tilskuddsordning for oppfølgings- og losfunksjoner

*Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom*⁵ skal bedre mulighetene for at flere barn og ungdom skal få delta på viktige sosiale arenaer. Gjennom økte bevilgninger når ordningen ut til stadig flere barn og ungdom. Over 750 tiltak spredt over hele landet fikk midler fra ordningen som i 2018 var på nær 270 millioner kroner.

Det er en stor variasjon i hva slags tiltak som får støtte, med vekt på kultur- og fritidsaktiviteter samt ferietilbud. I 2018 har det vært en økning i jobbtiltak, som gir alternative mestringsarenaer for ungdom gjennom for eksempel arbeidstrening og aktiviteter som skal hjelpe ungdom med å fullføre videregående skole. Erfaringene er at disse tiltakene treffer målgruppen godt, samtidig som målsettingene ofte er relatert til langsiktige effekter, og dermed er mer utfordrende å måle.

Evalueringen av Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom (Fløtten & Hansen 2018) viser at ordningen er med på å skape en større bevissthet rundt utfordringer for barn i fattige familier. Kommuner som mottar midler fra ordningen har et mer planmessig arbeid, samarbeider oftere med frivillige organisasjoner og setter oftere fattigdom blant barn på den politiske dagsordenen i kommunen.

Gjennom tilskuddsordningen for oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom bidrar Bufdir til at kommunene kan tilby tett oppfølging av ungdom som står i fare for å falle ut av skolen. Etter anbefalinger fra «0-24 samarbeidet» i statlig sektor ble målgruppen i regelverket for 2018 endret til ungdom i alderen 12-24 år (tidligere 14-23). Vi ser at flere kommuner ønsker å starte med oppfølging så tidlig som mulig i skoleløpet og anser endringen i aldersgruppe som treffende med hensyn til kommunenes behov og ønsker. Flere ønsker å styrke innsatsen i overgangen mellom barne- og ungdomsskole.

Det ser ut til at losene ofte evner å komme i posisjon til å hjelpe de som sliter på flere arenaer, og oppleves som mer tilgjengelig enn andre hjelpetjenester. Under oppfølging av en los får ungdommene i større grad tilgang til positive opplevelser og mestringsfølelse, noe som bidrar til å bygge selvtillit og til å skape motivasjon. Det ser også ut til at hjelpetiltak settes i gang tidligere når man har en los å henvise til.

Nærmere beskrivelse av nøkkeltall og måloppnåelse for tilskuddsordningene beskrives i vedlegg 4.

Fritidserklæringen

Fritidserklæringen ble inngått i 2016, og er et samarbeid mellom staten, KS og frivillige organisasjoner. Bufdir er sekretariat for en samarbeidsgruppe. Samarbeidet legger til rette for utvikling av eksisterende ordninger og initiativ til nye tiltak, og bidrar til erfaringsspredning. Det har i 2018 pågått en rekke ulike aktiviteter i regi av de tilknyttede organisasjonene

Etter innspill fra organisasjonene er det gjort endringer i Bufdirs *nasjonale tilskuddsordning mot barnefattigdom* knyttet til krav til kommunenes knutepunktfunksjon. Det er også lagt planer for en pilotordning innenfor tilskuddsordningen, hvor 10 millioner settes av til forsøk hvor utvalgte kommuner kan dekke individuelle utgifter til barns fritidsaktiviteter. Blant tiltakene som mottok midler fra Bufdir over denne

⁵ Fra 2019: [Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier](#)

ordningen i 2018, var det 324 tiltak som støtter opp om *Fritidserklæringen* ved at de inneholder minst en organisert og regelmessig fritidsaktivitet. Dette er en betydelig økning fra 130 tiltak i 2017.

Det er et mål at det etableres lokale samarbeid mellom kommuner og frivillighet om barn og unge. Ved utgangen av 2018 er det 11 kommuner som oppgir at de har en lokal fritidserklæring, og 13 kommuner har en annen type signert avtale med frivilligheten om barn og unges deltakelse. I tillegg har 105 kommuner et politisk dokument hvor samarbeid med frivilligheten om deltakelse for barn og unge i fritidsaktiviteter omtales. Arbeidet for å styrke bevisstheten om viktigheten av samarbeid mellom kommuner og frivillige videreføres.

Bolig for velferd

Å ha et godt og trygt sted å bo er en grunnleggende rettighet hjemlet i lov og konvensjon, og det er en viktig forutsetning for at barn og unge skal ha en god oppvekst. Strategien *Bolig for velferd (2014-2020)* skal samle og målrette den offentlige innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet. Bufdir, Helsedirektoratet, IMDi, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet deltar i samarbeidet som ledes av Husbanken.

Tiltaksplan for 2018 har hatt to overordnede tiltak: 1) Etablere arbeidsprosesser for helhetlig tilbud av boliger og bo- og oppfølgingstjenester for mennesker med rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser, 2) Tilrettelegge for at vanskeligstilte barnefamilier bor i en egnet bolig. Bufdir har et særlig ansvar for å følge opp tiltak 2, der vi har bidratt med vår fagkompetanse både om barn som lever i fattigdom og vold/krisesenter. De økonomiske virkemidlene for å sikre utsatte familier et egnet sted å bo er i andre sektorer (Husbanken og NAV). For mer informasjon om tiltakene se [status - og avviksrapport 2018](#).

Bufdir har bidratt i arbeidet med å videreutvikle [veiviseren.no](#). En ny arbeidsprosess om hvordan kommuner kan sikre voldsutsatte en trygg bolig etter at de har fått beskyttelse i krisesenter, ble ferdigstilt i 2018. En egen side om barn og unge ble også opprettet, der ungdomsmedvirkning, 0-24 samarbeidet, fritidserklæringen, *Sjumilssteget* og *Veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom* er omtalt og lenket til.

0-24 samarbeidet

0-24 samarbeidets formål er at stat og kommune skal samhandle bedre om tiltak for at flere barn og unge skal lykkes i skolen og fullføre videregående opplæring som grunnlag for en varig tilknytning til arbeidslivet. Det er Utdanningsdirektoratet som koordinerer dette arbeidet. I tillegg deltar Bufdir, Helsedirektoratet, IMDi og Arbeids- og velferdsdirektoratet i samarbeidet.

Bufdir har hatt hovedansvaret for flere tiltak innenfor 0-24 samarbeidet i 2018. En arbeidsgruppe som kartla hvordan regelverk for roller, ansvar og samarbeid forstås og etterleves, la frem sin sluttrapport i september. Et av forslagene var en egen samarbeidslov for barn og unge mellom 0-24 år. Rapporten er oversendt departementene for videre oppfølging.

Bufdir leder arbeidsgruppen som vurderer hvordan bedre sektorsamarbeid både sentralt og lokalt kan sikre god informasjon og koordinering av tjenester til familier med funksjonshemmede barn. Gruppen leverer sluttrapport våren 2019. En annen arbeidsgruppe utreder hvordan direktoratene i samarbeid med Folkehelseinstituttet kan sammenstille et sett med indikatorer om oppvekst på kommunenivå. I tillegg til

arbeidsgruppene Bufdir ledet, deltok direktoratet i annet arbeid innenfor 0-24 samarbeidet, blant annet utredning av programfinansiering av samhandlingstiltak i kommuner, en egen 0-24 satsing i Finnmark, oppdrag til fylkesmennene og IMDIs workshop om negativ sosial kontroll.

Mål 5: Utsatte barn og ungdom gis omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter

Delmål 5.1: Et barnevern som gir tiltak og tjenester av riktig kvalitet til riktig tid

Utvikling og nye krav til barnevernet

Barnevernet har de siste 20 årene vært gjennom omfattende utvikling både demografisk, organisatorisk, juridisk og faglig. I løpet av bare 15 år har det vært en 50 prosent økning i antall barn som får hjelp fra barnevernet. Årsaken til den store økningen er knyttet til at barnevernet fanger opp flere barn som lever under forhold som kan skade helse og utvikling, og at barnevernet er gitt større ansvar og flere oppgaver. Det er 4,3 prosent av barnebefolkningen som mottar et tiltak fra barnevernet.⁶ Men i et oppvekstperspektiv fra 0-18 år, er det ca. 10 prosent som mottar et lettere eller tyngre tiltak fra barnevernet. Den store økningen i antall familier og barn som får hjelp fra barnevernet stiller store krav til tjenestenes prioriteringer, effektivitet, ressursforvaltning og metodeutvikling.

Barnevernet får stadig mer kunnskap om utsatte barn og familier med behov for tiltak i barnevernet. I dag vet vi at vold, både direkte vold, men også det å være vitne til vold, samt overgrep og omsorgssvikt kan være med på å skade hjernens utvikling. Vi vet også at det kan gi 30 – 50 ganger høyere risiko for å utvikle somatiske lidelser, at det øker sjansen for at unge utvikler rusproblemer eller at de tar sitt eget liv.⁷ En større studie av unge i barneverninstitusjon initiert av Bufdir, har vist at hele 76 prosent av unge i barneverninstitusjon har behov for spesialisthelsetjenester, men at bare halvparten av disse faktisk mottar slike tjenester.⁸ En større del av de barn og familier som trenger tiltak fra barnevernet har erfaring fra krig, tortur, flukt og samfunn i sosial oppløsning. Problemkomplekset hos barn med behov for tiltak i barnevernet viser at barnevernfaglig arbeid stiller store krav til ansattes kompetanse, til ledelse og til tjenestenes innretning.

Det at barns rettigheter er styrket stiller nye krav til tjenestene. I dag er lov og barnevernstjenester en rettighetslov, barn skal involveres og medvirke på nye måter, foreldre skal involveres og støttes på nye måter og barnevern over landegrensene er en økende problemstilling. Samtidig med at jussen blir stadig mer kompleks, stilles det stadig større krav til faglig kvalitet i tjenestene. Barnevernets tiltak skal være forsvarlige, de skal ha positiv effekt for barnets- og familiens utvikling og tiltakene skal være mer standardisert og likeverdige på tvers av ulike kommuner, fylker og regioner. Samlet stiller utviklingen de siste 20 årene store krav til Bufdir sitt arbeid med å styrke kvaliteten i tjenestene.

⁶ SSB

⁷ *Hvordan krenkede barn blir syke voksne* (Universitetsforlaget 2005)

⁸ NTNU rapport 400 (2015)

Prioriterte utviklingstiltak i 2018

2018 er et år preget av stor aktivitet på flere områder, med fokus på å utvikle og legge til rette for et bedre kvalitetssikret barnevern både på kommunalt og statlig nivå.

Fosterhjem

Gode virksomme tiltak for barn som ikke kan bo hjemme er et høyt prioritert område for både direktoratet og etaten. En stor andel av barn med omsorgstiltak bor i fosterhjem, og det er avgjørende for disse barna at de har et stabilt og godt tilbud. Bufdir har jobbet systematisk med oppfølging av tiltak fra Meld. St. 17 (2015-2016) *Trygghet og omsorg – fosterhjem til barns beste*. Det har blitt gjennomført en evaluering av tilsynsordningen for barn i fosterhjem, og det er blitt utarbeidet en faglig anbefaling for innholdet i opplæringsstilbudet til fosterhjemmene. På flere av områdene har det tidligere vært lite kunnskap og oppmerksomhet. Et eksempel er fosterhjemmenes egne barn. Hensynet til disse barna er den hyppigste årsaken til at fosterhjem avslutter oppdraget. I løpet av 2019 vil vi få mer kunnskap om hvordan fosterhjemstilbudet bør utvikles videre slik at alle de involverte i fosterhjemsoppdraget blir ivaretatt på en bedre måte.

Akuttilbudet i kommunene

Det er viktig med høy barnevernfaglig kvalitet i barnevernets arbeid uavhengig av når på døgnet arbeidet utføres. For å sikre at kommunene følger opp sitt ansvar for et forsvarlig tilbud om akutt hjelp hele døgnet, har Bufdir blant annet inngått et samarbeid med fylkesmannsembetene, som har fått i oppdrag å være pådrivere overfor kommunene i etableringen av et akuttilbud. I 2016 var det kun 52 prosent av barnevernstjenestene som hadde et akuttilbud. Dette hadde økt til 69 prosent i 2017. I 2018 er det 83 prosent av kommunene som har tatt et helhetlig ansvar for å etablere en akuttberedskap. Surveyen som ble besvart av barnevernsledere i april 2018, viser imidlertid at akuttberedskapen er ulikt organisert i kommunene: seks av ti tjenester er tilknyttet en barnevernsvakt, mens de resterende har ulike varianter av vaktordning per telefon. Syv av ti beredskapsordninger holder åpent hele døgnet, alle dager i året. Selv om mer arbeid gjenstår, og Bufdir vil følge dette videre, viser utviklingen at en høyt prioritert innsats på dette i 2018 har gitt resultater.

Kompetanse i barnevernet

Behovet for mer kompetanse i barnevernet er godt dokumentert de siste ti årene. For å sikre en stadig bedring på dette området, er det behov for tiltak som virker direkte ut i tjenestene nå, men også mer langsiktige tiltak. *Kompetansestrategien* er en satsing som retter seg mot alle kommuner. Målet er å bidra til utviklingen av en felles faglig plattform for barnevernet og å legge til rette for langt mer enhetlig praksis i kommunene. Alle kommuner skal få mulighet til å prioritere og delta i kompetansehevende tiltak i strategiperioden.

Digitale løsninger for kommunalt barnevern

Det gjøres mye godt barnevernfaglig arbeid i kommunene. Samtidig vet vi at kvaliteten på arbeidet varierer fra kommune til kommune. Bufdir anser digitalisering som et viktig virkemiddel for kvalitetsheving og standardisering av arbeidet, og har som målsetting å tilby flere digitale løsninger til kommunene i årene fremover. Meld. St. 27 (2015 – 2016) *Digital agenda for Norge* er bakteppe for Bufdir i mål om digitalt

førstevalg. En konseptvurdering har vist at det er mye å hente på å sikre bedre digitale løsninger for kvalitet, registrering av bekymringsmeldinger, meldingsutveksling, rapportering og saksbehandling på barnevernområdet. Bufdir jobber nå med den flerårige og omfattende satsingen på innføring av et nasjonalt barnevernfaglig kvalitetssystem (DigiBarnevern)

Institusjonsgjennomgang

Å sikre kvalitet i det faglige tilbudet i barneverninstitusjoner, stiller store krav til organisering, ledelse og den enkelte miljøterapeut. Arbeidet innebærer risiko på alle nivåer. Flere tilsyn og enkelthendelser har indikert behov for en grundig gjennomgang av kvaliteten i institusjonstilbudet, høyne ambisjonene og gi dette tjenesteområdet et løft. I 2018 ble institusjonsbarnevernet viet stor oppmerksomhet i det offentlige rom, og da spesielt institusjonen Vestlundveien i Bergen, som ble besluttet nedlagt i juni. Etter nedleggelsen ba departementet Bufdir om å undersøke behandlingsopplegget ved alle statlige institusjoner for målgruppen *adferd høy risiko for videre problemutvikling*. Denne undersøkelsen ble fulgt opp av en enda mer omfattende undersøkelse av behandlingsopplegget ved de øvrige statlige behandlingsinstitusjonene samt private behandlingsinstitusjoner for målgruppen *adferd høy risiko for videre problemutvikling* og et risikobasert utvalg av omsorgsinstitusjonene. I rapporten fra den sistnevnte gjennomgangen konkluderes det med at ingen institusjoner drev uforsvarlig på undersøkelsens tidspunkt, men at flere likevel har et forbedringspotensial når det gjelder bruken av kunnskapsbaserte tjenester, systematikk og metodebruk. Bufdir er i dialog med departementet om det videre arbeidet, og forbereder en systematisk oppfølging av de institusjonene som i henhold til undersøkelsen trenger et løft for å kunne gi et kvalitativt bedre tilbud til ungdommene som bor der. Arbeidet med å utvikle og implementere standardisert forløp ved alle institusjonene står sentralt. Dette arbeidet ble startet opp mot slutten av 2018 og vil være en høyt prioritert oppgave i 2019 og 2020.

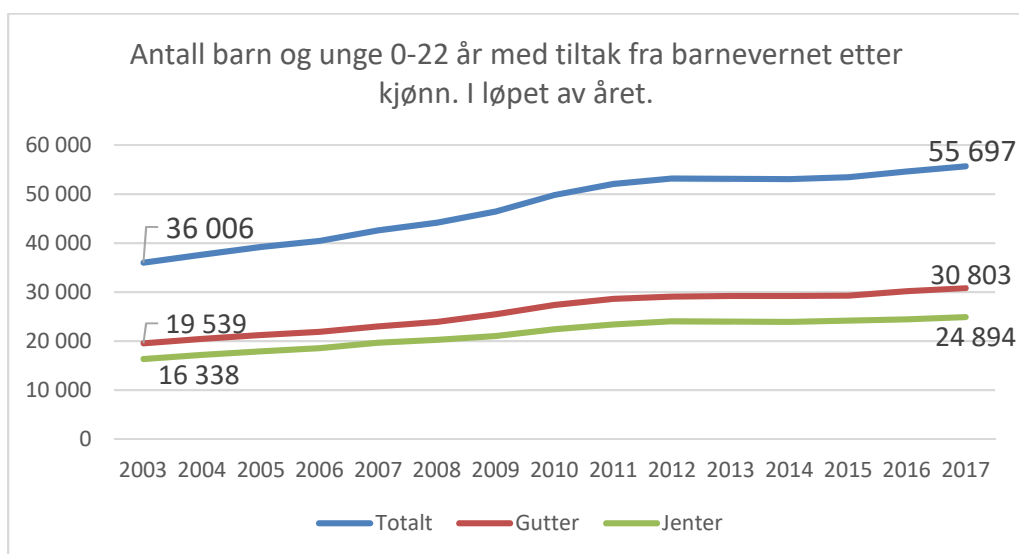
God involvering av barn, unge og familier er viktig i utviklingen av nye tiltak og tjenester. Bufdir er opptatt av å finne gode strukturer for å sikre involvering av brukere i tjenesteutviklingen. Som et ledd i å styrke kvaliteten på direktoratets arbeid på barnevernsfeltet, opprettet Bufdir et brukerråd i 2018. Rådet består av åtte medlemmer fra hhv. Landsforeningen for barnevernsbarn, Organisasjonen for barnevernsforeldre, Norsk Innvandrersforum, Elevorganisasjonen, Forandringsfabrikken, Mental Helse Ungdom, Voksne for barn og Barn av rusmisbrukere. Brukerrådet har gitt konkrete råd til direktoratets arbeid på ulike oppdrag innen barnevernsfeltet, gitt innspill til hva de mener bør stå i tildelingsbrevet for 2019 og kommet med en skriftlig uttalelse i saker der de har savnet involvering.

Styringsparameter	Resultatkrav	Kommentar
S 5.1.1 Fosterhjem til barn i målgrupper som det er vanskelig å rekruttere fosterhjem til.	R 5.1.1 Færre barn og unge enn i 2017 venter på fosterhjem etter dato for ønsket oppstart.	Resultatkravet er nådd. I 2018 var det færre barn som ventet på fosterhjem enn i 2017. Antallet barn som ventet på fosterhjem i 2018 og 2017 er på henholdsvis 254 og 287.
S 5.1.2 Effekt av	R 5.1.2 Lavere problembelastning etter	For behandlingsinstitusjoner er resultatkravet nådd. Andelen barn som viser lavere problembelastning etter

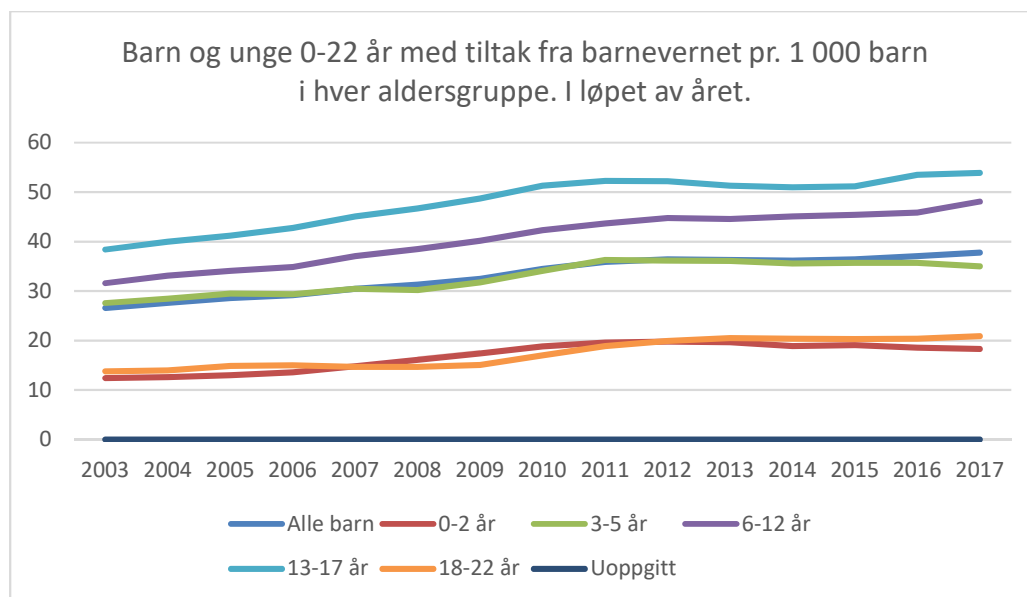
- Behandlingsinstitusjoner - FFT, MST og PMTO.	fullført tilbud versus ved innskriving.	fullført behandlingstilbud er i utgangspunktet høyere enn andelen barn med lik eller større problembelastning. Enkelte variasjoner mellom målgruppene forekommer. Dette vil bli nærmere omtalt nedenfor.
S 5.1.3 Deltakelse i opplæringsprogram og videreutdanningene for tilsatte i barnevernet.	R 5.1.3 a) Minst 400 deltakere i året i opplæringsprogrammet. R 5.1.3 b) Minst 90 prosent utnyttelse av studiekapasiteten på 280 studieplasser i de statlig finansierte videreutdanningene.	Kravet er ikke nådd for deltakelse i opplæringsprogrammet. Tjenestetøtteprogrammet har i 2018 hatt i overkant av 390 deltagere. Resultatkravet er nådd for utnyttelse av studiekapasitet som er på 91 prosent. 275 studenter fikk høsten 2018 opptak på de til sammen 302 studieplassene i de statlig finansierte videreutdanningene.

Barn i barnevernet

Over tid har stadig flere barn og unge fått hjelp fra barnevernet, men de siste årene har antallet holdt seg relativt stabilt. I løpet av 2017 var det i underkant av 56 000 barn og unge som fikk hjelp av barnevernet, og vi forventer oss et nokså likt antall når tallene for 2018 publiseres av SSB i juni i år.



Figur: Antall barn og unge 0-22 år med tiltak fra barnevernet etter kjønn. I løpet av året. 2003-2017 (nye tall for 2018 publiseres i juni). Kilde: SSB Barnevern



Figur: Barn og unge 0-22 år med tiltak fra barnevernet pr. 1 000 barn i hver aldersgruppe. I løpet av året. 2003-2017 (nye tall for 2018 publiseres i juni). Kilde: SSB Barnevern

Hvis en ser på befolkningen i hver av aldersgruppene mellom 0–22 år øker andelen mottakere av barnevernstiltak med alderen frem til fylte 18 år. Tenåringene, 13–17, er den aldersgruppen hvor flest har tiltak, foran barna i grunnskolealder (6–12 år). Færrest med barnevernstiltak finner vi blant de yngste (0–2 år) og de eldste (18–22 år).

Satsing på kompetanse i kommunalt barnevern

Regjeringens kompetansestrategi for barnevernet (2018-2024) har som mål å heve kvaliteten på arbeidet i barnevernstjenesten. Det gode arbeidet som gjøres i mange barnevernstjenester, skal styrkes slik at barn, unge og familier i alle kommuner skal få tiltak og tjenester av riktig kvalitet og til riktig tid.

Et hovedmål for satsingen er å støtte opp under god faglig praksis gjennom å etablere sterkere fagmiljøer på tvers av kommunegrenser. Blant tiltakene som bygger opp under dette, er de kommunale læringsnettverkene. Det er Fylkesmannen som har ansvaret for å etablere og følge opp læringsnettverk. Ett nettverk kan bestå av to til flere tjenester, og nettverket kan søke Fylkesmannen om stimuleringsmidler til utviklingsprosjekter innenfor nettverket. Nettverkene skal ta utgangspunkt i lokale behov og forhold når de skal finne tema for de enkelte utviklingsprosjektene. Arbeidet med etablering er startet opp i samtlige embeter og det er etablert nettverk i 9 av embetene (gammel inndeling).

Alle fylkesmannsembeter gjennomfører i 2018 og 2019 dialogmøter med alle kommuner eller vertskommuner der det er etablert interkommunal barnevernstjeneste, i sitt fylke. Dialogmøtene har et utviklings- og forbedringsfokus, og skal understøtte og bidra til å utvikle samarbeidet mellom kommuneledelse og barnevernsledelse, samt bidra til å etablere et tydelig og godt forankret eierskap til barnevernet på toppledernivå i kommunene. En foreløpig evaluering gjennomført 1. kvartal 2018, viser at dialogmøtene er en svært vellykket møteform som har ført til en bedre dialog og samarbeid, og som kommunen vil anbefale andre kommuner.

Et annet tiltak som kan bidra til erfaringsdeling og utvikling av fagmiljø på tvers av kommunegrenser, er *Tjenestestøtteprogrammet*. Tiltaket har som mål å styrke barnevernstjenestenes systematiske arbeid med undersøkelser og hjelpetiltak gjennom faglige innspill og arbeid med egen praksis. Beslutninger, barns og foreldres medvirkning og kunnskap om traumebevisst barnevern er tema som inngår i programmet. Deltakelse i programmet skal gi støtte i prosessen med å reflektere over egen praksis, supplert med kunnskapsbaserte innspill, bidra til at den enkelte tjeneste kan møte de utfordringer de har med å justere praksis og planlegge utviklingsarbeid. Det å delta sammen med andre barnevernstjenester, gir muligheter for å hente inspirasjon og ideer fra andre som jobber med de samme oppgavene. Programmet har vært og er gjenstand for evaluering og stadig forbedring og videreutvikling. Tilbakemeldingene fra deltagerne peker i retning av at programmet bidrar til større bevissthet rundt og endring og forbedring av egen praksis.

I 2018 er ca. 390 deltagere fra rundt 60 tjenester fordelt på 14 «klynger» av tjenester i 11 fylker. Programmet gjennomføres med samme omfang i 2019. En annen måte å spre god praksis og kompetanse på, er opprettelsen av veiledningsteamene. Disse ble etablert våren 2018, og består av kompetente veiledere som selv har bakgrunn fra kommune- eller barnevernsledelse. Veilederne jobber på oppdrag fra Bufdir, og får oppfølging av Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge). Fylkesmannsembetene har best kjennskap til kommunene, og har derfor identifisert og rekruttert kommuner som har behov for veiledning. 13 tjenester i fem fylker får veiledning fra 2018 og fram til mai 2020. Veiledningen skal bidra til at kommuneledelsen og barnevernsleder selv kan drive utviklingsarbeid gjennom refleksjon over egen virksomhet og evaluering av egen praksis. Det er for tidlig å vurdere effekt av tiltaket samlet, men tilbakemeldinger fra enkeltkommuner tyder på at det å motta veiledning i denne formen, kan ha svært positiv betydning for tjenestene i en kommune.

Videreutdanning kan også være en måte ikke bare å heve enkeltmedarbeidere, men også styrke kompetansen i en hel tjeneste. I 2018 inngikk Bufdir kontrakter med syv utdanningsinstitusjoner om å tilby fire ulike videreutdanninger:

1. Juss i barnevernfaglig videreutdanning (64 studieplasser).
2. Vurdering av barnets beste (64 studieplasser).
3. Relasjonskompetanse i samarbeid med barn og familier (32 studieplasser).
4. Barnevern i et minoritetsperspektiv (60 studieplasser).

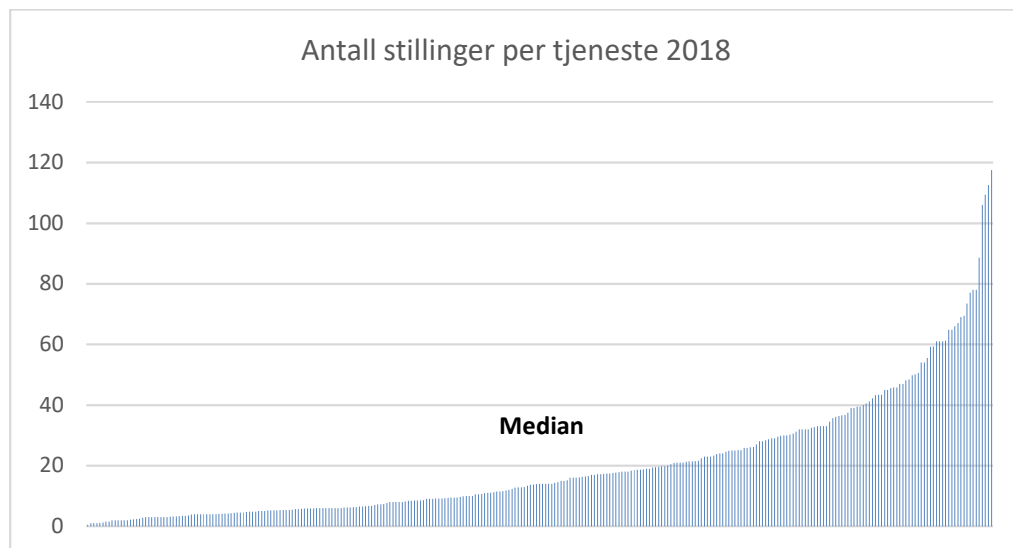
Dette er første gang Bufdir har inngått kontrakter med universiteter og høyskoler om utdanningstilbud. Følgelig medførte det tett dialog med oppdragstakerne, særlig med dem som hadde ansvar for å utvikle de tre nye videreutdanningene. Det var viktig for direktoratet at alle videreutdanningene skulle oppnå høy kapasitetsutnyttelse. Derfor la vi vekt på å markedsføre videreutdanningene i aktuelle medier i tiden før opptaksfrist. Ved opptaksfrist hadde de tre nye videreutdanningene en betydelig oversøkning, men også barnevern i et minoritetsperspektiv hadde flere søkere enn studieplasser. Av de øvrige videreutdanningene Bufdir finansierer, nasjonal videreutdanning i barnevernledelse (32 studieplasser), og nasjonal videreutdanning i barnevernfaglig veiledning (50 studieplasser), har det også vært god kapasitetsutnyttelse i 2018.

Risikovurdering av kommunale barnevernstjenester

I 2018 var det 298 barnevernstjenester i Norge (inkludert bydeler i Oslo og Trondheim). 75 av disse er interkommunale. Vi vet at antallet stillinger varierer betydelig. I gjennomsnitt er det 21 stillinger per

tjeneste, mens medianen er 14 stillinger per tjeneste. Samtidig er det hele 53 tjenester som har mindre enn 5 stillinger. 6 tjenester har 1 stilling til barnevern, eller mindre. Små barnevernstjenester er mer utsatt for risiko blant annet ved turnover og sykefravær, og små kommuner med små fagmiljøer har større utfordringer knyttet til å få tilstrekkelig bredde i sin kompetanse.

Totalt antall stillinger i det kommunale barnevernet var 6 362 i 2018.



Som fagdirektorat for det kommunale barnevernet, har Bufdir ansvar for å bidra til at relevante aktører har et riktig og oppdatert bilde av tilstand, utvikling og risiko i kommunalt barnevern. For å oppnå dette har vi bl.a. utarbeidet en [kommunemonitor for barnevernet](#) som gir kommuner mulighet til å sammenligne seg med andre kommuner og barnevernstjenester, og å se utvikling over tid.

Bufdir har i 2018, på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet, gjort en gjennomgang av tre indikatorer for å vurdere risikobildet i kommunale barnevernstjenester. Indikatorene er:

- andelen tilsyn i fosterhjem som ikke er oppfylt.
- andelen fristbrudd i undersøkelsessaker.
- andelen oppfølging og kontroll i fosterhjem som ikke er oppfylt.

Gjennomgangen viser at 18 prosent av kommuner og barnevernstjenester har betydelige og vedvarende avvik på krav gitt i lov og forskrift. Funnene skapte mye oppmerksomhet, og Bufdir vil følge opp arbeidet videre. Det er viktig å se denne gjennomgangen i sammenheng med vårt arbeid knyttet til risikostyring generelt, og spesielt i sammenheng med Bufdirs kommunemonitor på barnevernsfeltet. Her finner kommuner og barnevernstjenester de tre omtalte indikatorene, men også en rekke andre relevante indikatorer. Videre arbeid med lett tilgjengelig og relevant styringsinformasjon vil være viktig fremover, spesielt med tanke på kravet om årlig tilstandsrapportering om barnevern til alle landets kommunestyre (jf. tillegg 6 til TB 2017).

Faglig grunnlag for kommunenes tilstandsrapportering

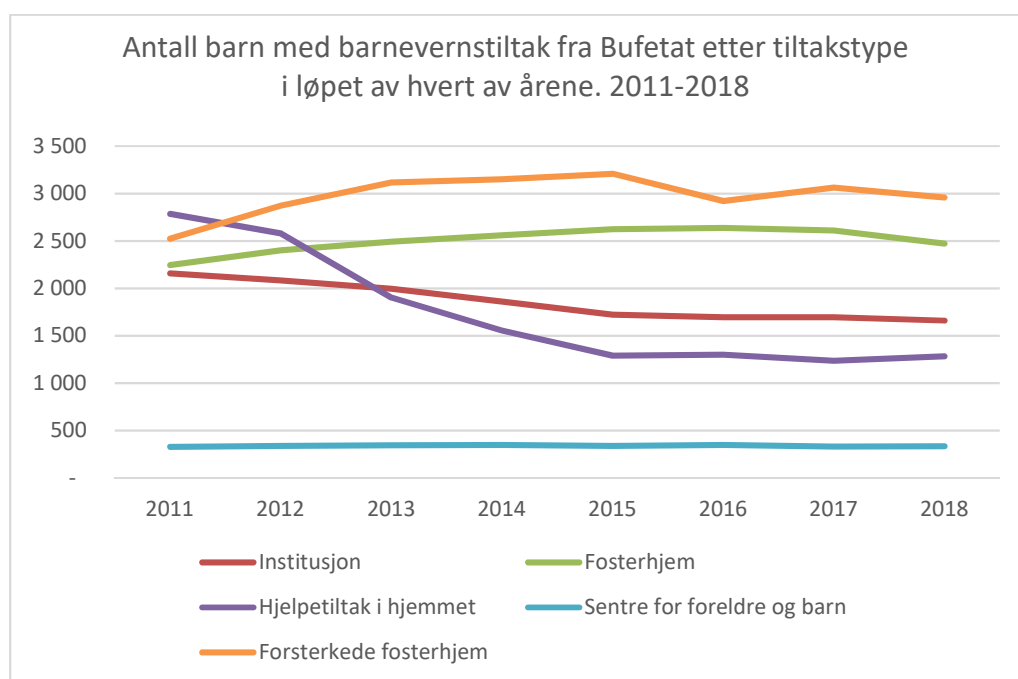
Bufdir fikk i tillegg 6 til tildelingsbrevet for 2017 et oppdrag om å utrede et faglig grunnlag for en årlig tilstandsrapportering, samt å sørge for at relevant styringsinformasjon som skal ligge til grunn for tilstandsrapporteringen er tilgjengelig for kommunene.

Bufdir startet dette arbeidet i 2018, og det utarbeides nå en plan for videre arbeid i 2019. Vi ser dette i sammenheng med fylkesmennenes risikovurdering av kommunenes barnevernstjenester. Det blir derfor viktig å ha en jevnlig og god dialog med fylkesmannsembetene i dette arbeidet. Videreutvikling av kommunemonitoren på barnevernsfeltet vil også være en sentral oppgave for å legge til rette for god tilstandsrapportering for kommunene. I 2018 har vi hatt dialog med KS om dette. KS vil fortsatt være en viktig aktør for å sikre at det faglige grunnlaget blir relevant for kommunene.

Hvilke barn hjelper vi?

Bufetat skal yte hjelp til barnevernstjenesten i kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet, rekruttere og formidle fosterhjem og sørge for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning. Bufetat har også ansvar for å etablere og drive institusjoner og for å godkjenne private og kommunale institusjoner som blir benyttet.

Barn som bor i Oslo kommune omfattes ikke av disse tiltakene. Det statlige barnevernet har ikke ansvar for å yte bistand til Oslo kommune.

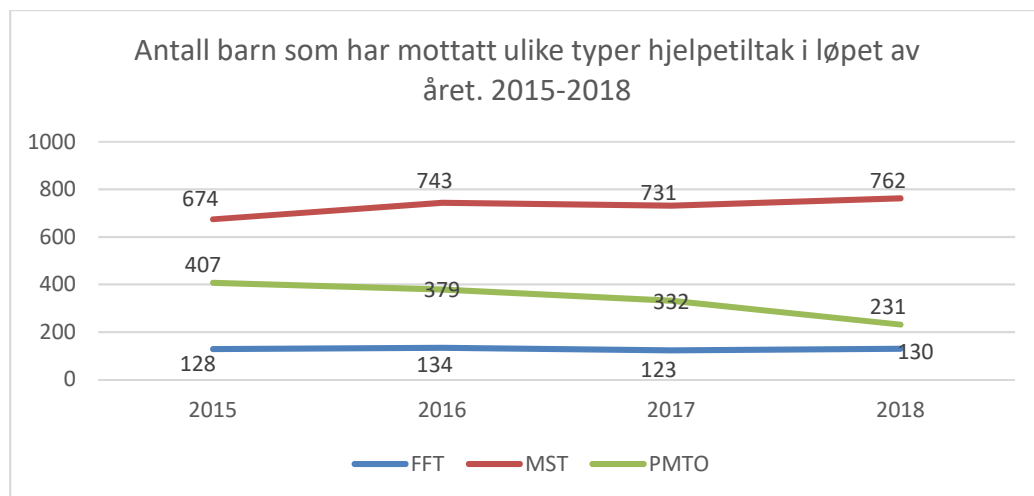


Figur: Antall barn med barnevernstiltak fra Bufetat etter tiltakstype i løpet av hvert av årene. 2011-2018. Tall fra BiRK (Bufetats fagsystem på barnevernsområdet). Oslo ikke inkludert.

Figuren over viser utviklingen av antall barn som har vært i ulike typer tiltak i løpet av året i perioden 2011-2018. Figuren gir et oversiktsbilde over de ulike tiltakstypene, hhv. institusjon, fosterhjem, forsterkede fosterhjem, sentre for foreldre og barn og hjelpetiltak i hjemmet. Det har vært en liten nedgang i antall barn i løpet av året i institusjon og det er færre barn ved utgangen av 2018 i institusjon enn ved utgangen av 2017. Antall oppholdsdager i institusjon har økt i 2018 sammenlignet med 2017.

Sentre for foreldre og barn gir støtte og veiledning til familier som har eller venter barn. Sentrene er et frivillig hjelpetiltak for gravide, enslige foreldre og par med ett eller flere barn i ulike alder, hvor det er bekymring for barnets omsorgssituasjon. Det er foreldrene selv som ivaretar omsorgen for barnet under

oppholdet. Antallet barn som har bodd på sentre for foreldre og barn har vært nokså stabilt de seneste årene, på rundt 350 barn i løpet av året.



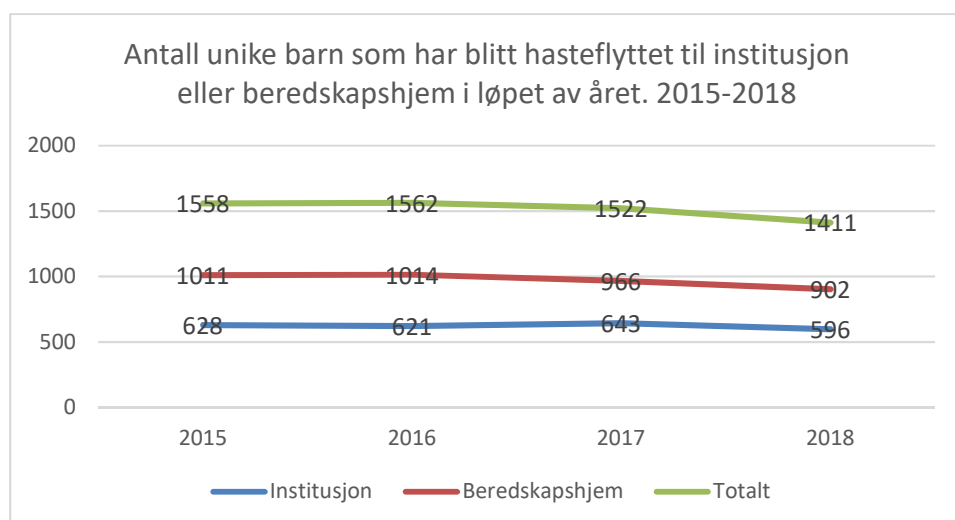
Figur: Antall barn som har mottatt ulike typer hjelpetiltak i løpet av året. 2015-2018. Tall fra BiRK (Bufetats fagsystem på barnevernsområdet).

Det har vært en nedgang i antallet barn som har mottatt PMTO (fra omtrent 400 i 2015 til 231 i 2018). Samtidig har det vært en økning i antall barn som mottar MST (fra omtrent 675 i 2015 til drøyt 760 i 2018). Antallet som har mottatt FFT har holdt seg stabilt på rundt 130 unge de senere årene.

Barn som trenger hjelp akutt

Dersom et barn eller ungdom er i en utsatt situasjon og trenger umiddelbar hjelp, kan barnevernstjenesten gjøre midlertidige akuttvedtak om plassering utenfor hjemmet. Å bli fjernet fra foreldrene i en akuttsituasjon vil alltid være en stor belastning for barnet. Det er derfor strenge kriterier for når barnevernstjenesten kan fatte slike vedtak, og det skal alltid vurderes om situasjonen kan løses ved hjelp av mindre inngripende tiltak.

Akuttvedtak er midlertidige. De skal enten oppheves eller raskt følges opp med forslag til fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker om mer langvarig plassering.



Figur: Antall unike barn som har blitt hasteflyttet til institusjon eller beredskapshjem i løpet av året. 2015-2018. Tall fra BiRK (Bufetats fagsystem på barnevernsområdet). Oslo er ikke inkludert.

Figuren viser antall barn som har blitt hasteflyttet⁹ en eller flere ganger i institusjon eller fosterhjem/beredskapshjem i løpet av året. Fordi noen barn blir hasteflyttet både til akuttinstitusjon og beredskapshjem i løpet av et år, er summen av barn med hastevedtak totalt lavere enn dersom man teller etter tiltakstype. De to siste årene har det vært en nedgang i antall barn som har blitt hasteflyttet gjennom Bufetat, og fra 2017 til 2018 var det en nedgang på åtte prosent. Antall barn som plasseres akutt varierer mye gjennom året, mellom regionene og innen en region. Det var en særlig sterk innstrøm på akutt siste tertial 2017 og første tertial 2018. Som følge av kapasitetsmangel i statlige institusjoner bidro dette til mange enkeltkjøp akutt i denne perioden.

Flertallet av barn og unge som hasteflyttes bor i beredskapshjem, og det er primært ungdom over 13 år som flyttes i akuttinstitusjon.

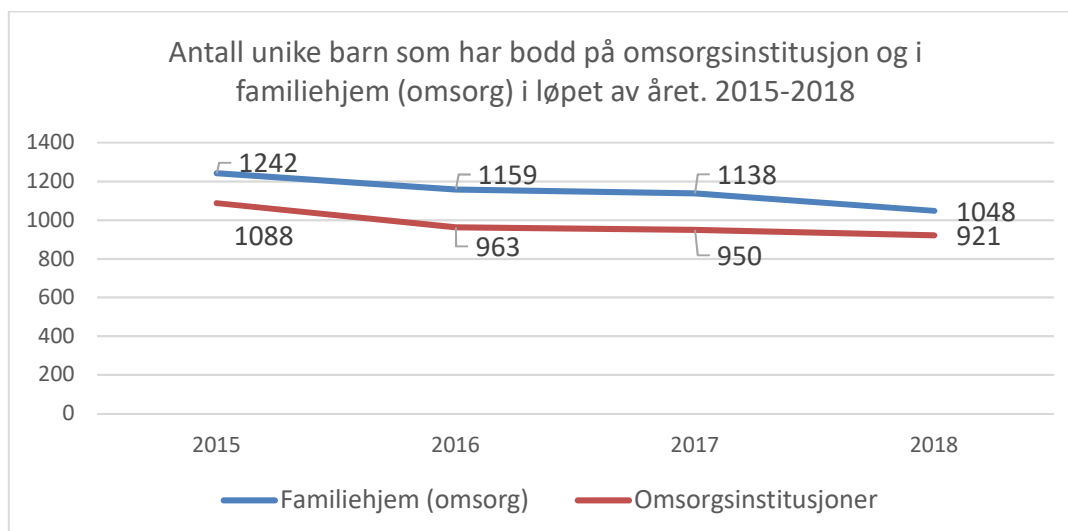
Barn som trenger omsorg

Barn og unge som bor på omsorgsinstitusjon, har krav på både beskyttelse og omsorg mens de bor på institusjonen.

Familiehjem tar imot barn og unge som har så store utfordringer at de ikke kan fungere i et ordinært fosterhjem. Plassering i et familiehjem skal være et alternativ til opphold på institusjon. Familiehjemmet følges opp av egne konsulenter som gir individuell veiledning i tillegg til at familiene får støtte til oppgavene gjennom gruppesamlinger med andre familiehjem.

I løpet av perioden 2015 til 2018 har det vært en relativt jevn nedgang i antall barn og unge i statlige familiehjem, om lag 16 prosent færre bodde i familiehjem i 2018 sammenlignet med 2015. Tilsvarende tendens finner vi for ungdom i ordinære omsorgsinstitusjoner. I 2018 bodde totalt 921 ungdommer i omsorgsinstitusjon og dette representerer en nedgang på 15 prosent fra 2015.

⁹ Tallene inkluderer hasteflyttinger etter barnevernloven § 4-25 annet ledd jf. § 4-24, § 4-29 fjerde ledd, § 4-6 første ledd, § 4-6 annet ledd og § 4-9 første ledd.

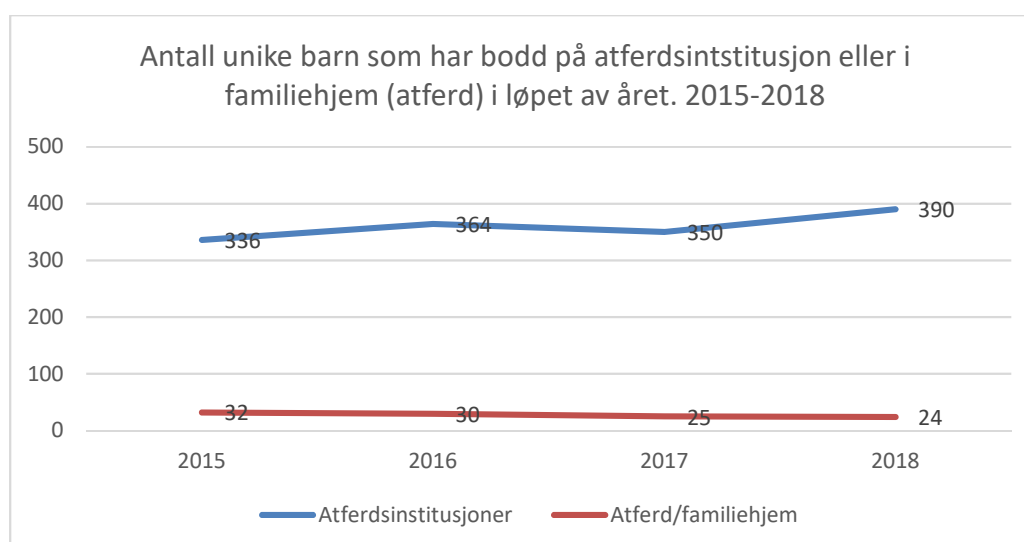


Figur: Antall unike barn som har bodd i omsorgsinstitusjon eller familiehjem (omsorg) i løpet av året. 2015-2018. Tall fra BiRK (Bufetats fagsystem på barnevernsområdet).

Om lag halvparten av barn og unge i familiehjem er under 12 år, og av disse er 9 av 10 i barneskolealder. 9 av 10 ungdommer som bor i omsorgsinstitusjon er mellom 13 og 18 år. Nær 50 prosent av barn og unge i omsorgsinstitusjon bor der over ett år, mens 23 prosent bor på slike institusjoner mellom seks måneder og ett år. De resterende bor der under et halvt år.

Barn som trenger hjelp på grunn av alvorlige atferdsvansker

Noen institusjoner spesialiserte seg på behandling av ungdommer med alvorlige atferdsvansker. Ungdommer med atferdsvansker har forskjellige årsaker til atferdsvanskene og ulike behandlingsbehov. Behandlingsinstitusjonene for ungdom er delt opp i tre målgrupper: ungdom som har lav risiko for videreutvikling av atferdsvansker, ungdom som har høy risiko for videreutvikling av atferdsvansker og ungdom med vedvarende rusmisbruk.



Figur: Antall unike barn som har bodd i atferdsinstitusjon eller i familiehjem (atferd) i løpet av året. 2015-2018. Tall fra BiRK (Bufetats fagsystem på barnevernsområdet).

Det har vært en økning i antall barn og unge med alvorlige atferdsvansker som har hatt opphold på institusjon i perioden fra 2015 til 2018. I 2018 var det totalt 390 barn og unge i denne målgruppen, noe som utgjør 16 prosent flere barn enn i 2015.

Nesten halvparten av de unge som bodde i atferdsinstitusjon eller familiehjem (atferd) i 2018, bodde der mellom seks måneder og ett år.

Utvikling av institusjonstilbudet

Barn og unge med behov for tiltak i barnevernsinstitusjon har stadig mer sammensatte behov for omsorg, trygghet og behandling. Årsaken til dette kan delvis forklares med at terskelen for å bli vurdert til å ha behov for plass i barnevernsinstitusjon er økt betydelig. Andelen barn og unge i barneverninstitusjon har vært nokså uendret de siste 15 årene, men andelen i prosent av alle med tiltak i barnevernet har sunket. Dette som følge av at økningen barn og unge med behov for tiltak i barnevernet i stor grad er løst med tiltak i barnets og den unges hjem, nettverk og i fosterhjem. De barn og unge som vurderes ikke å kunne få virksom og forsvarlig hjelp i hjemmet, nettverk eller fosterhjem, kjennetegnes av å ha relasjons- og tilknytningsproblematikk, psykiske problemer, rusproblemer eller utagerende og kriminell bakgrunn.

Når barn og unge med plass i institusjon har mer sammensatte behov, større behov for omsorg, trygghet og behandling gjør det utslag på ulike forhold i institusjonsforløpet. Når barnet har større problembelastning ved innskriving i institusjonen svekkes mulighetene for å gi virksom hjelp, vi ser økt behov for å stoppe unge fra å rømme, bruke rusmidler, skade seg selv eller andre. Vi ser økt antall skademeldinger på miljøpersonalet i institusjonene, flere unge som trenger plass i institusjon som kan gi behandling og begrense bevegelsesfriheten, og vi ser at kommuner ofte vurderer at unge bør bo i enetiltak.

For å møte utfordringene har Bufdir iverksatt en rekke tiltak både knyttet til faglige retningslinjer, kompetanseheving, utprøving av behandlingsmodeller, standardisering og innhenting av forskning og kunnskapsgrunnlag.

Kartlegging av risiko og sårbarhet hos ungdom i behandlingsinstitusjonene

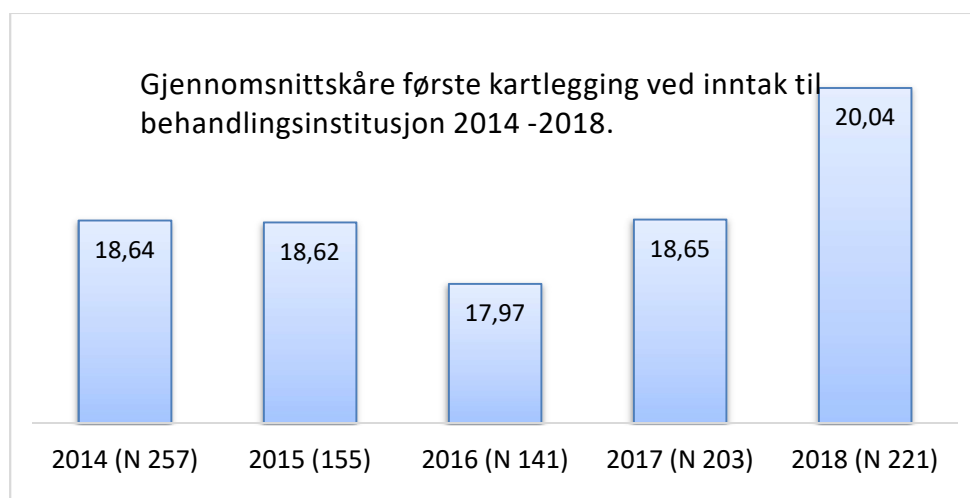
Kartleggingsverktøyet *Youth Level of Service* (YLS) har siden 2013 blitt benyttet av Nasjonalt Inntaksteam (NIT) i Bufetat for å differensiere mellom følgende målgrupper ved plassering i institusjon etter §§ 4-24 og 4-26: 1) Ungdommer med alvorlig eller vedvarende rusmisbruk, 2) ungdommer med alvorlige atferdsvansker og høy risiko for å utvikle varige problemer i form av kriminalitet inn i voksen alder og 3) ungdommer med alvorlige atferdsvansker og lav risiko for å utvikle varige problemer i form av kriminalitet inn i voksen alder. Bufetat benytter YLS-kartlegginger til å estimere total risiko- og sårbarhetsskåre¹⁰ ved inntak til behandlingsinstitusjon og ved utskrivning.

I perioden 2014 til 2018 har det blitt utført totalt 977 risiko- og sårbarhetskartlegginger av ungdommer i forkant av opphold på behandlingsinstitusjonene, 221 av disse ble utført i 2018. Som det framgår av figuren

¹⁰ Totalt gir instrumentet mulighet for minimumsskår 0 og maksimum skår på 42. Høy skåre indikerer høy risiko for kriminalitet og lav sosial integrasjon i sorsamfunnet. Skillet mellom moderat og høy risiko er satt til 23. Dette skillet baserer seg på internasjonale normer. Instrumentet er ikke normert i Nordiske land enda og denne grenseskåren må derfor brukes med forsiktighet.

<http://www.psyktestbarn.no/CMS/ptb.nsf/pages/ylscmi>.

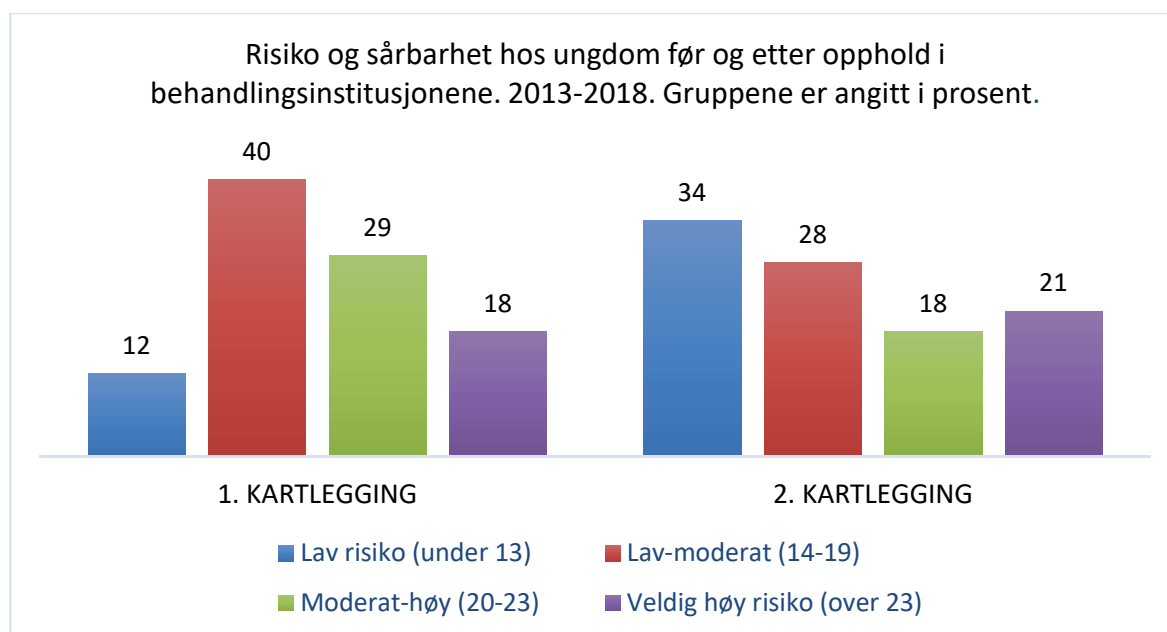
nedenfor finner vi en vesentlig høyere gjennomsnittlig risikoskåre i 2018 sammenlignet med de forutgående årene.



Figur: Alle ungdommer som er registrert med 1. kartlegging i løpet av 2014 til 2018.

Endring i risiko- og sårbarhet før og etter opphold i behandlingsinstitusjon

I perioden 2013-2018 har 340 ungdommer blitt kartlagt i to omganger ved hjelp av YLS-skjemaet, først ved inntak til behandlingsinstitusjon og deretter ved avslutning av opphold. Figuren nedenfor er beregnet for alle ungdommer som i løpet av 2013–2018 har hatt minst to kartlegginger. Ved inntak (1. kartlegging) hadde 12 prosent av ungdommene en skåre som tilsa at de var i lavrisiko-gruppe, 40 prosent i gruppe med lav til moderat risiko, 29 prosent moderat til høy risiko, og 18 prosent i veldig høy risiko. Ved endt opphold (2. kartlegging) er bildet veldig annerledes: ungdommer i lav risiko-gruppen er nå tredoblet og totalt 34 prosent av ungdommene befinner seg i denne gruppen. Det er også markant færre ungdommer i høyrisiko-gruppen ved endt opphold. Denne gruppen er nå redusert med en tredjedel, og 18 prosent av ungdommene befinner seg i denne ved andre kartlegging. Andelen med svært høy risiko er nokså uendret fra første til andre kartlegging.



Figur: Fordeling (%) etter 1. og 2. kartlegging risiko og sårbarhet hos ungdom i behandlingsinstitusjonene 2013-2018. Kilde: BiRK (Bufetats fagsystem på barnevernsområdet).

Denne analysen gir klare indikasjoner på at veldig mange av ungdommene i gruppen med moderat risiko har beveget seg over i lavrisikogruppen og tilsvarende for en tredjedel av høyrisikogruppen som etter endt opphold har mer moderat risiko for antisosial atferd. Samtidig reflekterer analysen at flertallet i gruppen med svært høy risiko ved inntak også ved avslutning av opphold befinner seg i samme gruppe.

Det er viktig å ta i betraktning at en beskyttet hverdag på institusjon, med tett oppfølging av kvalifisert personale, representerer en helt annen hverdag enn den de kom fra og den de skal tilbake til. Endring i risiko og sårbarhet, fra inntak til utskrivning, må tolkes med forsiktighet og kan ikke brukes til å si noe uomtvistelig og helhetlig om langtidseffekten av behandlingen etter utskrivning. Vi kan derfor ikke bruke endring i risiko som dokumentasjon på at institusjonsoppholdet har hatt en ønsket virkning, på kortere eller lengre sikt. For å få sikrere og mer presis kunnskap om effekten av behandling i institusjon, har Bufdir derfor i 2018 igangsatt et forskningsoppdrag som skal pågå frem til 2021.¹¹ Dette er en registerstudie som nettopp tar sikte på å få frem et mer helhetlig og longitudinelt datagrunnlag, for bedre å kunne belyse spørsmålet om effekt av opphold i behandlingsinstitusjon.

¹¹ Med utgangspunkt i at det er behov for mer sikker kunnskap knyttet til spørsmålet om hvordan det går med barn som har vært på barnevernsinstitusjon, lyse Bufdir i 2018 ut forskningsoppdraget «Barn, unge og familier i barnevernet – en longitudinell registerstudie». Oppdraget ble gitt til Frischsenteret i samarbeid med VID, og skal gjennomføres i perioden 2018-2021. Studien skal inkludere alle som har vært tilknyttet barnevernet i perioden fra 1993-2017, og skal inkludere data fra offentlige registre om barnevern, helse, arbeidstilknytning og skolegang. Forskerne skal undersøke effekt av tiltak, herunder barnevernsinstitusjoner, med bruk av ulike kvantitative analyseteknikker. Når resultatene fra denne studien foreligger, vil kunnskapsgrunnlaget for å si noe om effekt av institusjonsopphold være vesentlig styrket, da disse resultatene vil basere seg på et svært omfattende datamateriale, de vil inkludere relevante sammenligningsgrupper og de skal kontrollere for bakenforliggende variabler.

Effekt av behandlingstilbud (S. 5.1.2)

Generell forskning på effekt av behandling av unge med høy risiko for atferdsvansker viser at 60 prosent fortsetter negativ atferd i voksen alder uten behandling og at 40 prosent fortsetter negativ atferd i voksen alder med behandling. Dette gir en effekt på 20 prosentpoeng. For lavrisiko ungdom med atferdsvansker viser forskningen at 10 prosent fortsetter negativ atferd inn i voksen alder, men at 20 prosent fortsetter negativ atferd dersom de plasseres sammen med høyrisiko ungdom.¹² Men ettersom denne forskningen ble gjennomført for nesten 20 år siden, må vi ta forbehold om den fanger opp endringene i fagfeltet både av forhold som berører målgruppen og behandlingstilbudet i institusjonene.

Langtidsresultatene for FFT- og MST-behandling viser betydelig effekt når det gjelder voldsutøvelse.

Andel ungdommer som avstår fra vold:

	Ved inntak	Ved avslutning	18 måneder etter
Funksjonell familieterapi (%)	55	95	91
Multisystemisk terapi (%)	25	96	90

(Saker avsluttet juli 2016-juni 2017, 18 måneder oppfølging 2018)

Før de mottar behandlingstilbudet funksjonell familieterapi (FFT) og multisystemisk terapi (MST), er det henholdsvis 55 og 25 prosent ungdommer som avstår fra bruk av vold. Ved avsluttet behandling øker andelen ungdommer til 95 og 96 prosent. Man ser en vedvarende effekt av disse behandlingstilbudene. Etter 18 måneder er det en relativ stabil andel ungdommer som ikke utøver vold på henholdsvis 91 og 90 prosent. Evalueringen er basert på innrapporterte tall fra foresatte. Når det gjelder andre indikatorer er det registrert en lavere effekt.

For PMTO måles resultatene litt annerledes. Problembelastning blir målt med kartleggingsinstrumentet *Eyberg Child Behavior Inventory* (ECBI). Det er et spørreskjema til foreldre for å kartlegge atferdsproblemer hos barn mellom tre og tolv år. Instrumentet er standardisert og normert i Norge. ECBI er en del av en mer omfattende kartlegging for å identifisere familier med barn som har eller er i risiko for å utvikle atferdsvansker. Basert på kartleggingen vurderer kartleggerne eller terapeuten om familien skal motta PMTO-behandling. ECBI brukes igjen ved avslutning av behandling for å vurdere resultatet. Behandlingen er primært ment for familier som skårer i klinisk område på ECBI. Blant familiene hvor det var registrert ECBI før og etter behandling (221), skåret en prosent (2) i normalområdet ved oppstart, 13 prosent (28) i subklinisk område og 86 prosent (191) i klinisk område. Ved avslutning av behandlingen skåret totalt 42 prosent i normalområdet (93), 39 prosent (85) i subklinisk område og 19 prosent (43) fortsatt i klinisk område (NUBUs årsrapport for 2018).

Studien *Behandling av utagerende ungdommer på barneverninstitusjoner to år etter inntak – Evaluering av behandlingsmodellen MultifunC* (2018) er gjennomført av Universitetet i Tromsø – RKB Nord og NKVTS Oslo. Rapporten konkluderer med at behandlingstiden i MultifunC er kortere enn andre behandlingstiltak på barnevernsinstitusjoner. I begge var det nedgang i bruk av rusmidler, utagerende og regelbrytende atferd, og det var ingen forskjeller mellom MultifunC og andre behandlingsinstitusjoner. For både MultifunC og de andre behandlingsinstitusjonene var forekomsten av kriminalitet imidlertid fortsatt høy, i tillegg til at få

¹² Forskningsgjennomgang om institusjonsbehandling av alvorlige atferdsproblemer hos ungdom (2001-2002). *Behandling av ungdom i institusjon - Hva sier forskningen?*. Kommuneforlaget, 2003.

hadde videregående skolegang. Rapporten konkluderer med at det fortsatt er behov for å styrke behandlingstilbudet til denne målgruppen.

Kvalitetsutvikling i akuttinstitusjoner

Barn i akuttsituasjoner er i en spesielt sårbar situasjon. Det er derfor svært viktig at disse blir godt ivaretatt under opphold i akuttinstitusjonene, og at arbeidet som gjøres her, er av høy kvalitet. Det har i 2018 vært gjennomført en utprøving av ny veiledningsmodell i alle Bufetats 23 akuttinstitusjoner. Hensikten er at veiledning organiseres og struktureres på en slik måte at barn og unge sikres god omsorg og ivaretagelse under opphold i akutttiltak. Veiledningsmodellen skal fungere som et overordnet system for å sikre arbeidsprosesser og kvalitet i tjenestene.

Spisskompetansemiljøet for akutt (SKM Akutt) har hatt i oppdrag å lede en pilot på utprøving av manual for veiledning i beredskapshjem i Bufetat, region sør. Målet med piloten har vært å innhente erfaringer med å strukturere og gjennomføre veiledning i samsvar med faglige føringer. Piloten er et sideprosjekt av SKM akutts oppdrag med å lede en nasjonal utprøving av manual for veiledning i Bufetats akuttinstitusjoner.

Undersøkelse av offentlige og private institusjoner

Institusjonsbarnevernet har vært et høyt prioritert område for Bufdir i 2018, og har blitt viet stor oppmerksomhet i det offentlige rom. Bufdir har nedlagt et stort arbeid ved å gjennomgå en lang rekke institusjoner, og undersøke kvaliteten i tilbudet. Den mest omtalte institusjonen, Vestlundveien ungdomssenter, ble undersøkt av en ekstern aktør, som blant annet vurderte at behandlingsopplegget ikke var forsvarlig og at det ikke var nødvendig stabilitet i personalgruppen. Vestlundveien ble senere besluttet nedlagt av barne- og likestillingsministeren.

Til sammen ble 85 statlige akuttinstitusjoner og statlige og private omsorgs- og behandlingsinstitusjoner undersøkt i 2018. Oppsummert kan det konkluderes med at ingen av institusjonene som ble undersøkt, drev uforsvarlig på det tidspunktet institusjonene ble undersøkt. Noen institusjoner hadde likevel risiko for stor svikt og flere hadde et forbedringspotensial når det gjelder medvirkning og bruken av kunnskapsbaserte tjenester, systematikk og metodebruk. Bufdir tar disse funnene på alvor og har iverksatt en rekke tiltak som del av styringen av Bufetat og i kontraktsoppfølgingen av private institusjoner.

I tillegg til Bufdirs egen undersøkelse, gjennomførte Sivilombudsmannen våren 2018 en undersøkelse ved Kvammen akuttinstitusjon. Undersøkelsen ga grunnlag for alvorlig bekymring for om institusjonen drives forsvarlig, og for institusjonens evne til å drive i overensstemmelse med barnevernlovgivningen og barns rettigheter.

Vi ser at mange av kompetansetiltakene fra de siste årene har bidratt til bedre medvirkning, bedre forståelse for barn og unges problematikk og mindre bruk av tvang. Det faglige innholdet for omsorg og behandling i barnevernsinstitusjon er imidlertid ikke godt nok definert. Bufdirs egne undersøkelser vurderte at flere institusjoner må forbedre sin praksis knyttet til omsorgs- og behandlingsopplegget, og sikre rett bemanning og kompetanse. Bufdir er i gang med en systematisk oppfølging av de institusjonene som i undersøkelsen ble identifisert med risiko for uforsvarlighet og som trenger et løft for å kunne gi et kvalitativt bedre tilbud til ungdommene som bor der. Arbeidet med å utvikle og innføre standardisert forløp ved alle omsorgs- og behandlingsinstitusjoner er et viktig element i dette. Målet er å øke kvaliteten i tilbudet og forhindre

uønsket variasjon. Forløpene vil også være et viktig instrument i en faglig kvalitetsstyring av institusjonsbarnevernet, og dermed bli et verktøy i en strategisk utvikling av feltet.

For å komme med anbefalinger om håndtering av legemidler på barnevernsinstitusjoner bestilte Bufdir en kartlegging av bruk av legemidler på barnevernsinstitusjon. Undersøkelsen inkluderte også en gjennomgang av hvordan institusjonene håndterer disse legemidlene. Resultatet viste blant annet at barn og unge plassert i barnevernsinstitusjon bruker mer legemidler enn andre barn og unge mot psykisk sykdom. Ungdommene bruker imidlertid mindre legemidler enn andre barn og unge mot hudsykdommer, infeksjoner og astma, noe forskerne mente kunne tyde på under-behandling av somatisk sykdom for denne gruppen. Kun halvparten av institusjonene gir nyansatte opplæring i medisinbehandling, og ansvaret for utdeling av medisin legges i stor grad til personalet som er på vakt, uavhengig av profesjonstillknytning. På bakgrunn av dette anbefalte rapporten økt fokus på medisinbehandling på barnevernsinstitusjoner, i tillegg til rutiner for kontakt med fastlege.¹³

Dimensjonering og kapasitetsstyring av institusjonstilbudet

Et riktig dimensjonert og differensiert tjenestetilbud er en viktig forutsetning for å kunne tilby et tiltak i tråd med barnas behov når kommunene ber om bistand fra Bufetat. Det tar tid å bygge opp et institusjonstilbud med stabil bemanning og riktig kompetanse. Institusjonsplasser som er i stabil drift over tid er derfor å foretrekke fremfor plasser som etableres for det enkelte barn. Det er et mål at Bufetats planlagte kapasitet, herunder statlige institusjoner og private institusjoner med rammeavtale, dekker behovene til barna som trenger institusjonstilbud.

En av hovedutfordringene i dimensjoneringen og kapasitetsstyringen av institusjonstilbudet er variasjon i hvor mange barn kommunen ber om institusjonsplass til og hvilken type tiltak de etterspør. Dette utfordrer særlig kapasiteten i akuttilbudet, som skal være tilgjengelig for barna som trenger det innen svært kort tid, og i spesialiserte behandlingsinstitusjoner for ungdom med sammensatte utfordringer.

Det har vært en liten økning i plasseringer i institusjoner i 2018 sammenlignet med 2017. Økningen har kommet i private institusjoner, mens det har vært en nedgang i statlige institusjoner. Samtidig har det vært en liten nedgang i antall barn i institusjon og fosterhjem per 31. desember 2018 sammenlignet med samme dato i 2017, jf. tabellen nedenfor.

Tabell 2 Antall barn utenfor hjemmet fordelt på plasseringshjemmel og tiltakstype ved utgangen av året

	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018
Totalt	2 304	2 243	2 286	2 164
Akutthjemler	512	491	507	486
Statlige institusjoner	93	89	95	83
Private institusjoner	50	55	55	67
Statlige beredskapshjem	225	245	305	295
Statlige familiehjem	9	9	14	18
Private fosterhjem	135	93	38	23
Atferdshjemler	184	173	164	173

¹³ https://www.bufdir.no/Global/Legemidler_og_deres_handtering_i_barnverninstitusjoner.pdf

Statlige institusjoner	69	64	57	42
Private institusjoner	107	104	97	124
Statlige beredskapshjem	0	0	0	0
Statlige familiehjem	3	0	3	2
Private fosterhjem	5	5	7	5
Omsorgshjemler	1598	1575	1611	1 500
Statlige institusjoner	232	213	233	204
Private institusjoner	346	345	384	379
Statlige beredskapshjem	149	133	134	110
Statlige familiehjem	444	429	444	423
Private fosterhjem	427	455	416	384
Hjemmel ikke registrert	10	4	4	5

Bufetat opplever en økning i henvisninger fra kommunene for barn med store og komplekse behov som krever mindre gruppestørrelse og høyere bemanningstetthet enn det er lagt opp til i dagens planlagte institusjonstilbud. De siste årene har det vært flere svært alvorlige hendelser som har skjerpet kommunenes og andre aktørers forventninger til hvordan Bufetats tjenestetilbud skal være tilpasset det enkelte barns behov. Dette kom blant annet fram i fylkesmennenes landsomfattende tilsyn med Bufetats bistandsplikt og Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av Bufetats akutttilbud, begge i 2017. Sammen med andre forhold, som variasjon i etterspørsel, påvirker dette kapasitetsutnyttelsen i statlige institusjoner ved at enkelte institusjonsavdelinger i perioder ikke kan ta imot det antallet barn de er kvalitetssikret for, jf. figuren nedenfor.

Tilsvarende fører det til en økning i enkeltkjøp både som et resultat av redusert kapasitet i statlige institusjoner og som følge av et behov for skreddersydde løsninger. Enkeltkjøp er kjøp av private institusjonsplasser som ikke dekkes gjennom de nasjonale rammeavtalene med private aktører. I tillegg kan enkeltkjøp komme som følge av tidvis mangel på kapasitet til enkelte målgrupper i eksisterende tilbud, det vil si at enkeltkjøp brukes for å kjøpe plasser tilsvarende plassene i Bufetats planlagte kapasitet. Antall barn som plasseres akutt varierer mye gjennom året, mellom regionene og innen en region. Det var en særlig sterk innstrøm på akutt siste tertial 2017 og første tertial 2018. Manglende kapasitet i statlige institusjoner bidro til mange enkeltkjøp akutt i denne perioden. I 2018 ble nær 30 prosent av behovet for institusjonsplasser dekket gjennom enkeltkjøp, en økning fra i overkant av 20 prosent i 2017.

Direktoratet er bekymret over denne utviklingen, og har i 2018 satt i gang et arbeid for å forbedre kapasitetsstyringen av institusjonstilbudet. Dette er nærmere omtalt i årsrapportens del 4 *Styring og kontroll*. Direktoratet har utvikling av institusjonstilbudet som en av sine høyest prioriterte oppgaver i 2018.

Fosterhjem

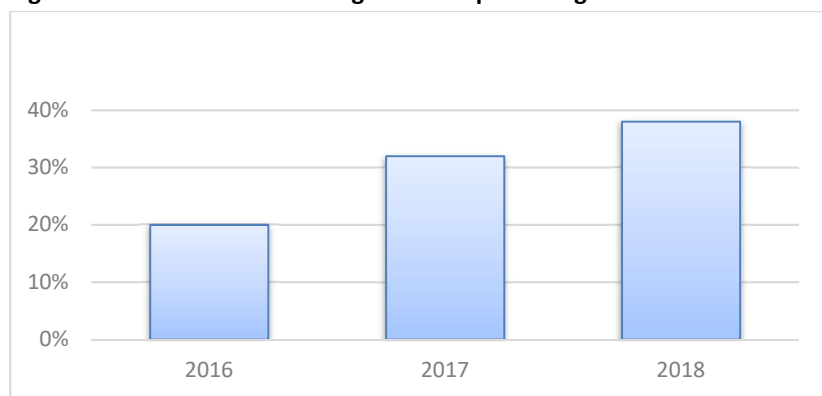
Det har vært stor aktivitet på fosterhjemsområdet i 2018. Bufetat har rekruttert, lært opp og anbefalt 1 107 nye familier som er klargjort for å bli formidlet som fosterhjem. Dette er noen færre familier enn i 2017. Bufetat jobber fortsatt med spisse rekrutteringen mot de målgruppene som har størst behov for fosterhjem og bruke ressursene på opplæring på en god måte. Samtidig har Bufdir økt andelen saker der de har bistått med plasseringer i slekt og nettverk i samme periode. Plassering hos familier barn kjenner fra før, bidrar til kontinuitet og stabilitet i barnets omsorg. Bufdir anser denne utviklingen som positiv, og vil fortsette arbeidet med å øke andelen plasseringer i slekt og nettverk.

Det har blitt ytt bistand til barnevernstjenesten i kommunene med totalt 1 467 flyttinger til fosterhjem. Statlige familiehjem og fosterhjem fra private leverandører er også omfattet. Totalt antall flyttinger fordeles som følger:

- 406 flyttinger til kommunale fosterhjem i slekt og nettverk, der Bufetat har bistått.
- 701 flyttinger til kommunale fosterhjem som var «fremmed» for barnet, rekruttert av Bufetat..
- 152 flyttinger til statlige familiehjem (ikke beredskapshjem).
- 207 flyttinger til fosterhjem levert av privat leverandør.

Overgangen til fosterhjem er som regel lettere når barn allerede kjenner fosterforeldrene. Flytting til en fosterfamilie i nærmiljøet vil også bidra til at barnet kan opprettholde nettverket sitt og beholde skoletilbudet. Bufdir har derfor i de siste årene satset mye på å finne fosterhjem i barnets slekt og nettverk, noe nasjonale og regionale kampanjer reflekterer. Satsingen på slekt og nettverk i regionene har gitt gode resultater, og det er registrert en betydelig økning i andelen saker der Bufetat har bistått kommunen med slekt- og nettverkplassering.

Figur: Andel saker med slekt- og nettverkplassering hvor Bufetat har bistått med å finne fosterhjem



Plassering i slekt og nettverk er en ønsket utvikling, og Bufdir kan vise til en markant økning i andelen saker hvor Bufetat har bistått med å finne fosterhjem. Her bistår vi både ved å initiere bruk av familieråd, nettverkskartlegginger og i selve godkjenningsprosessen. De siste tre årene er andelen slike plasseringen blitt registrert til henholdsvis 20, 32 og 38 prosent av det totale antallet plasseringer Bufetat har bistått med.

Barn som venter på fosterhjem (S 5.1.1)

Det er fortsatt mange barn som venter på fosterhjem etter dato for ønsket oppstart. Per utgangen av desember 2018 er det registrert 254 barn som fortsatt ventet etter ønsket oppstartsdato mens i 2017 var det 287 barn som ventet på fosterhjem. Utviklingen er positiv og Bufdir kan vise til en lavere andel barn som venter på fosterhjem. Det jobbes kontinuerlig med å redusere antallet barn som venter på fosterhjem. Av barn som ventet, er det 40 prosent som ventet mer enn seks måneder, 20,5 prosent som ventet mellom tre og seks måneder og 40,5 prosent som ventet kortere enn tre måneder. Sammenlignet med tilsvarende tall for 2017 er det registrert en svak økning i andelen barn som ventet mer enn seks måneder, fra 35 til 40 prosent. Denne utviklingen er ikke direktoratet fornøyd med.

Vi ser at ventetiden har en sammenheng med barnets alder. Når det gjelder alder og andel barn som venter, er det særlig utfordrende å rekruttere fosterhjem til de eldste. Andelen barn over seks år som ventet på fosterhjem i 2018, var på omlag 89 prosent. Mange barn som har ventet lenge, utviser i varierende grad

psykiske og atferdsrelaterte vansker. De har særlige omsorgs- og hjelpebehov og problembelastninger som gjør at det er vanskelig å finne fosterhjem som kan egne seg. Mange av de klargjorte forsterfamiliene har egne barn, noe som er en utfordring når kommuner eller vedtak i fylkesnemnd legger føringer for at barn ikke skal bo i hjem der det er andre barn.

Det er flere grunner til at barn må vente på fosterhjem etter ønsket oppstart. Flere forhold kommer i betraktning når en fosterfamilie vurderes til et enkeltbarn, eksempelvis geografi, alder og familiens egne barn. Familiens stabilitet, styrke og egnethet til å stå i den krevende oppgaven over tid, utgjør også sentrale aspekter i vurderingsprosessen. Bufdir har registrert at enkelte kommuner bruker lang tid på godkjenning av hjemmet, noe som igjen fører til lang ventetid for enkeltbarn. I tillegg melder enkelte regioner at kommunene i større grad enn tidligere er konkrete og kravstore bestillere på barnas vegne. I flere saker beskrives kravene og ønskene fra kommunene tilnærmet umulig å innfri med de til enhver tid tilgjengelige fosterhjem. Samtidig etterlyser regionene et mer realistisk samsvar mellom kommunenes forventninger og tilbudene eller alternativene det er mulig å fremskaffe.

Rekruttering av fosterhjem

Det er en stor utfordring å rekruttere nok fosterhjem generelt og fosterhjem i slekt og nettverk spesielt. Bufdir har utviklet en langsiktig markedsføringsstrategi for å rekruttere flere riktige fosterhjem til barna og ungdommene som trenger det. Den skal sørge for koordinert og langsiktig innsats både nasjonalt og regionalt. Hovedtemaet er rekruttering i barnas nettverk og nærmiljø, noe som også understøtter kommunenes arbeid med å rekruttere fosterhjem i slekt og nettverk. Det strategiske arbeidet har gitt oss et jevnt tilsig av interesserte, og antall registrerte førstehenvendelser på ca. 4 200 ligger på omtrent samme nivå som i 2017. Samtidig ser vi en klar økning i antallet deltakere på informasjonsmøtene til Bufetat sammenlignet med året før. Dette ser vi i sammenheng med at etaten gjennomfører et økende antall informasjonsmøter på nett (webinarer).

Evalueringsordningen (Tillegg 9 til TB 2018)

Evalueringen viser blant annet at barnevernstjenestene i 80 prosent av kommunene som har svart, er ansvarlig for tilsynsvirksomheten. De resterende kommunene har lagt utførelsen av tilsyn til andre instanser i kommunen eller inngått ulike former for samarbeid mellom flere kommuner. I de tilfeller ansvaret er lagt til andre instanser i kommunen viser Menon Economics' funn at ansvaret vanligvis er lagt til helseområdet eller til en instans med ansvar for oppvekst. Noen har egne tilsynsenheter eller ressursteam, og mer enn halvparten sier at de har inngått et eller annet samarbeid med andre kommuner. Med en organisering hvor barnevernstjenesten er ansvarlig for tilsynet, kan uavhengigheten mellom tilsynsenheten og barnevernstjenesten for øvrig være svak. Hvorvidt løsningen hvor barnevernstjenesten er ansvarlig for tilsyn er hensiktsmessig, avhenger blant annet av tilgjengelig relevant kompetanse i andre instanser enn barnevernet i kommunen.

Tilgjengelig statistikk viser for 2017 at 23 prosent av barna ikke fikk de lovpålagte tilsynsbesøkene. Dette er likevel en reduksjon sammenlignet med før 2014. Som vi skrev i kapitlet ***Feil! Fant ikke referanse kilden.***, har Bufdir i 2018 gjort en gjennomgang av tre indikatorer for å vurdere risikobildet i kommunale barnevernstjenester. En av indikatorene er «andelen tilsyn i fosterhjem som ikke er oppfylt».

Evaluering av tilsynsordningen legger et godt grunnlag for å bedre kvaliteten på tilsyn med barn i fosterhjem. Bufdir vurderer at dagens tilsynsordning bør erstattes av en ordning hvor kommunen fører tilsyn med barn i fosterhjem og staten fører tilsyn med fosterhjemmet. Forslaget ble konkretisert og oversendt BLD i september 2018.

Bufdirs anbefaling til endring av dagens tilsynsordning bygger prinsippet om at den er uavhengig av fremtidig organisering av fosterhjemsområdet og hvem som har ansvar for opplæring av fosterhjemmene.

Veiledning og opplæring

Direktoratet startet opp et omfattende arbeid i 2018 med utvikling, revidering og kvalitetssikring av alle tilbud om opplæring og veiledning som Bufetats fosterhjemstjenester gir fosterhjemmet. Arbeidet bygger på faglig anbefaling for opplæring av fosterhjem¹⁴ samt nyere forskning og innsynsarbeid. Hensikten er å møte fosterhjemmenes behov for tilpasset opplæring og oppfølging når de har behov for det uavhengig av hvor i forløpet fosterfamilien er. Arbeidet ivaretar også tilpasset tilbud til fosterhjemmenes egne barn. I 2018 har revidering av PRIDE videreopplæringskurs, utvikling av modulbasert opplærings- og veiledningstilbud og implementering av veilederskolen i Bufetat hatt prioritet.

Adopsjon som barnevernstiltak

Adopsjon som barnevernstiltak har tradisjonelt vært svært lite benyttet i Norge, sammenliknet med fosterhjem. Bufdir lyste derfor ut forskningsoppdraget *Adopsjon som barnevernstiltak* for å danne et kunnskapsgrunnlag for riktig bruk av adopsjon som barnevernstiltak. Hovedfunn fra rapporten, som ble publisert i 2019, er at tidligere forskning viser at adopsjon fører til bedre levekår for barnevernsbarna målt når de er voksne. I tillegg er barnevernsarbeiderne og fylkesnemndene generelt positive til adopsjon dersom det er en sterk tilknytning mellom barn og fosterforeldre og det er snakk om en langvarig plassering. Til tross for det er det svært få saker som behandles i Norge - rundt 50 barn per år. I snitt blir 0,6 prosent av fosterbarna som er under omsorg av barnevernet adoptert hvert år. Sentrale utfordringer for økt bruk av adopsjon som barnevernstiltak er mangel på nasjonale retningslinjer og en lav bevissthet om tiltaket i tjenestene. På bakgrunn av dette anbefaler forskerne at temaet må på dagsorden på nasjonalt nivå.¹⁵

Tillit mellom barnevern og etniske minoriteter

For at barnevernet skal kunne gi best mulig hjelp til barn og familier med hjelpebehov er det viktig at det eksisterer en grunnleggende tillit til barnevernet. Mange minoritetsgrupper har av historiske årsaker, eller grunnet erfaringer fra andre land, en manglende tillit til det offentlige. Arbeidet med å bedre tilliten mellom barnevernet og minoritetsgruppene er derfor viktig for å komme i posisjon til å hjelpe. Bufdir har i 2018 arbeidet med og igangsatt flere tiltak for å bedre tilliten mellom barnevern og etniske minoritetsmiljøer. Det er etablert en ressursgruppe for norske romfolk, startet utvikling av kompetanse i barnevernets arbeid med minoritetsetniske barn og familier, og innledet samarbeid med IMDI og Norsk Tolkeforening om en nasjonal konferanse om tolking i barnevernet. RKBU Nord/Universitetet i Tromsø fullførte et utredningsoppdrag for Bufdir, som resulterte i rapporten *Kompetansehevende tiltak, kunnskapsmiljø og samiske barns særlige*

¹⁴ Oppdrag fra BLD 2017 fra oppfølging av tiltak fra Meld. St.17 (2015-2016) *Trygghet og omsorg - Fosterhjem til barns beste*.

¹⁵ <http://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004816>

rettigheter. Denne lå til grunn for Bufdirs utredning av behovet for å etablere et kompetansemiljø innen samisk barnevern, tiltak for å sikre samiske barns særlige rettigheter under institusjonsopphold og tiltak for å øke rekrutteringen av samiske fosterhjem (jf. oppdrag 5.1.8 i tildelingsbrevet for 2017). Som en oppfølging har Bufdir foreslått for BLD at Regionalt samisk kompetansesenter (RESAK) videreutvikles til et kompetansemiljø for barnevern med samiske barn og familier.

På konferansen om tolking i barnevernet ble også rapporten fra NTNU Samfunnsforskning *Bruk av tolk i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre for enslige mindreårige* (2018) presentert. Formålet med prosjektet var å fremskaffe forskningsbasert kunnskap om bruk av tolk i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre, og vurdere hvorvidt bruk av tolk påvirker omsorgsarbeidet og det miljøterapeutiske arbeidet i disse institusjonene. Kunnskapen om bruk av tolk er begrenset, og særlig gjelder dette bruk av tolk i omsorgssituasjon og i døgnbaserte institusjoner. Et sentralt tema i rapporten er hvordan de ulike institusjonene vurderer tolkebehovet. Ingen av institusjonene opplevde at det ble satt begrensninger på tolkebruken fra ledelse eller oppdragsgiver. Videre var budskapet at det alltid skal bestilles tolk hvis det vurderes at det er behov for det. En slik behovsvurdering vil imidlertid alltid være basert på skjønn, og i skønnsvurderingen vil flere forhold spille inn, som ansattes kunnskap, erfaring og holdninger. De fleste som bruker tolk bruker telefontolk.

En annen viktig forskningsrapport som ble ferdig i 2018 var *Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter – en gjennomgang av saker i fylkesnemnda* (NOVA, 2018). Bakgrunnen for prosjektet var behovet for mer kunnskap om barnevernets arbeid med minoritetsfamilier i saker hvor barnevernstjenesten mener barn er utsatt for omsorgssvikt og at det er til barnets beste at staten overtar omsorgen. Rapporten gir ikke en fullstendig vurdering av barnevernstjenesten og fylkesnemndenes arbeid med saker der barn med minoritetsbakgrunn inngår, men gir en nyansert, konstruktiv og fyldig beskrivelse av visse sider av arbeidet som utføres i denne typer saker.

Delmål 5.2 Helhetlige og samordnede tilbud og tjenester

Helhetlige og samordnede tjenester er avgjørende for å kunne gi barn og familier med hjelpebehov et godt tilbud. Bufdir ser en utvikling mot at utfordringene til barn blir mer sammensatte og komplekse, og det er nødvendig å rette innsatsen mot flere deler av barnets liv samtidig. Godt samarbeid med øvrig hjelpeapparat er både nødvendig og viktig, og direktoratet har derfor hatt fokus på dette også i 2018.

Hjelpetiltak

Arbeidet med oppdrag fra *Nasjonal plan for hjelpetiltak* i 2018 har bidratt til å legge grunnlaget for en langsiktig innsats på hjelpetiltaksområdet. Hjelpetiltak utgjør hovedparten av barnevernstjenestenes arbeid, og skal bidra til å styrke og endre livs- og omsorgsbetingelsene for barn og unge 0-23 år. Direktoratet har i 2018 fått i oppdrag å sette i gang med et arbeid med å utvikle det faglige innholdet i en grunnmodell for hjelpetiltaksarbeidet i barnevernstjenestene som skal være klart for pilotering i 2020. I tråd med intensjonen for barnevernsreformen er det et mål at kommunene og barnevernstjenestene sikrer at barn og foreldre får tidlig og riktig hjelp, og at hjelpetiltak i barnevernet er mer forutsigbart, transparent og likeverdig over hele landet. Grunnmodellen skal bidra til å sette gode faglige standarder for hvordan kommunene og barnevernstjenestene må sikre kompetanse- og tiltaksutvikling slik at barn og foreldre med hjelpetiltak fra

barnevernet skal få kvalifisert hjelp fra både barnevernstjenesten og relevante samarbeidsaktører. Arbeidet er et eksempel på hvordan Bufdir, som fagdirektorat på barnevernsområdet, tar initiativ til og gjennomfører et flerårig utviklingsarbeid med tanke på å berede grunnen for et bedre og mer standardisert barnevern på kommunalt nivå. Det er viktig å se dette arbeidet i sammenheng med de øvrige store satsingene på barnevernsfeltet, som kompetansesatsingen og DIGI barnevern.

Kommunene Røyken, Færder og Alta har siden 1. april 2016 vært med i forsøksordningen med økt kommunalt oppgave- og finansieringsansvar for barnevernet. Tre av fire år med forsøk er gjennomført, og erfaringene er interessante, lærerike og gir viktig informasjon som vil komme til nytte i forbindelse med barnevernsreformen. Kommunene har valgt ulike modeller og løsninger. Dette gir ulike utfordringer, muligheter og resultater. Faktorer som fleksibilitet i tjenestene og nærhet til brukerne ser så langt ut til å være noe av det viktigste for å kunne gi rett hjelp til rett tid.

Styringsparameter	Resultatkrav	Resultat 2018
S 5.2.1 Barn i plasseringstiltak av Bufetat som benytter seg av et fulltids grunnskoletilbud eller som går på skole iht. individuell opplæringsplan (IOP).	R 5.2.1 Alle barn.	En stor andel av barn i plasseringstiltak i Bufetat benytter seg av et fulltids grunnskoletilbud eller går på skole i henhold til individuell plan (IOP). Det er fortsatt usikkerhet knyttet til rapporteringen, så resultatet må tolkes med forsiktighet.
S 5.2.2 Enslige mindreårige i omsorgssentre som bosettes innen tre måneder etter innvilget tillatelse.	R 5.2.2 En større andel av barna enn i 2017 bosettes innen tre måneder.	Det ble bosatt 45 enslige mindreårige i regi av Bufetat i 2018. 22 av disse ble bosatt innen 3 måneder fra innvilget tillatelse. I gjennomsnitt har ventetiden gått noe opp i 2018. Samtidig har antallet som skulle bosettes, gått markant ned, slik at ventetiden for noen få personer gir langt større utslag på gjennomsnittsberegningene enn tidligere år. Resultatkravet er ikke nådd, men vi vurderer likevel måloppnåelsen som god.

Helsesatsingen

God psykisk helse er like grunnleggende for barn og unge som for den voksne befolkningen. Nyere forskning viser høy forekomst av psykiske lidelser hos barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjoner. Samtidig er det indikasjoner på at helsetilbudet til denne gruppen er utilstrekkelig.

Bufdir har i 2018 jobbet målrettet for at barn i barnevernet skal få nødvendig og god psykisk helsehjelp ved behov til rett tid. Satsingen omfatter flere tiltak rettet mot barn i det kommunale barnevernet og barn på barnevernsinstitusjon. Tiltakene utvikles i nært samarbeid med Helsedirektoratet, Bufetats regioner, de regionale helseforetakene (RHFene) og brukerrepresentanter. Satsingen omfatter utarbeidelse av et samhandlingsforløp, etter modell av pakkeforløp i helsetjenesten, med mål om å sikre at barn i barnevernet blir utredet for psykiske helseplager så tidlig som mulig slik at nødvendig helsehjelp kan gis.

Videre har en nasjonal og bredt sammensatt arbeidsgruppe utarbeidet beskrivelse av målgruppe, innhold i og organisering av omsorgs- og behandlingsinstitusjoner til barn med behov for langvarig omsorg utenfor

hjemmet og samtidig stort behov for psykisk helsehjelp. Arbeidsgruppens beskrivelse ble noe forsinket, og det har vært utfordrende å rekruttere helsepersonell til institusjonene. Det har videre vært utfordringer knyttet til ombygging av eksisterende institusjoner. Det nye institusjonstilbudet etableres i 2019 i tråd med arbeidsgruppens beskrivelse. Det er videre igangsatt følgeforskning av etablering og drift av det nye institusjonstilbudet. For å øke tilgjengelighet og kontinuitet legges det til rette for bruk av digitale verktøy for oppfølging og behandling fra BUP til barn i barneverninstitusjon. Det utarbeides også nasjonale retningslinjer for føringer av innhold i samarbeidsavtaler mellom helse- og barnevernstjenesten.

Skolesatsingen

Et viktig satsingsområde gjelder skole- og opplæringstilbudet til barn og unge på barnevernsinstitusjoner. Målet er at alle barn det gjelder, skal fullføre grunnskolen og fortsette i videregående skole uten avbrudd. Dette har det blitt jobbet systematisk med over flere år, også i 2018.

Barn og unge med tiltak i barnevernet har lavere skoleprestasjoner, gjør det dårligere på skolen og har lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring sammenliknet med jevnaldrende uten tiltak i barnevernet. For å møte disse utfordringene har direktoratet de siste årene nedlagt betydelig innsats for å skape nødvendige holdnings- og handlingsendringer innenfor både skole og barnevern.

Viktig arbeid i 2018 har vært:

- to digitale kurs for ansatte i skole og barnevern. Kursene *Se meg* skal blant annet gi kunnskap om tilrettelegging og oppfølging av skolegangen til barn med tiltak i barnevernet, og skal lanseres i første tertial 2019.
- tiltaket [Skoleløs](#) er et nytt hjelpetiltak for det kommunale barnevernet for å øke skolegjennomføringen. Fire barnevernstjenester har prøvd ut tiltaket i 2018. Formålet er å utarbeide gode rammer og planer for implementering og organisering, inkludert opplæring og veiledning av skoleløser. Målet er at flere kommuner skal ta dette i bruk i 2019.
- alfaversjonen av veilederen *Samarbeid mellom skole og barnevern* som ble lansert i 2016. Veilederen er mindre brukt enn ønsket, og en revidert versjon blir derfor lansert første tertial 2019.
- undersøkelsen *Kartlegging av holdninger blant ansatte i skole og barnevern* som ble gjennomført for andre gang i 2018. Resultatene fra siste kartlegging, inkludert en sammenlikning med resultatene fra kartleggingen i 2014, er sammenstilt i en rapport som lanseres første tertial 2019.
- statistikk utarbeidet av SSB på oppdrag fra Bufdir som gir et bedre bilde av skoleresultater, progresjon gjennom utdanningsløpet og situasjon etter endt utdanning for unge som mottar hjelp fra barnevernet. Statistikken [er lansert på Bufdirs nettsider](#), og vil bli oppdatert årlig.

Bufetats rapportering på skole:

For å bedre kvaliteten på regionenes rapportering på skole – og opplæringssituasjonen til barn og unge i barnevernstiltak er det fra og med 2018 informasjon fra saksbehandlingssystemet BiRK som danner grunnlag for rapporteringen på området.

Gjennomgående rapporteres det at tilnærmet alle barn og unge i skolepliktig alder har skoletilbud. Det er en større andel med manglende tilbud blant ungdom over skolepliktig alder, spesielt blant dem som bor i private institusjoner. Det er de akutte tiltakene som har hovedvekten av ungdom med manglende tilbud. I rapportering på skolenærvær er skillet mellom lavt og høyt skolenærvær, og hvorvidt et barn/ungdom benytter seg av tilbudet eller ikke, lagt på under/over 80 prosent. De fleste barn i grunnskolen, særlig barneskolen, har høyt skolenærvær (over 80 prosent), og antas å benytte seg av tilbudet. For barn i

ungdomsskolen og unge over skolepliktig alder, er det derimot flere som har lavt skolenærvær. Det er dermed usikkert om de benytter tilbudet. Det søkes primært å legge til rette for at barn og unge skal få mulighet til å videreføre sitt ordinære skoletilbud når de er i et tiltak. Dersom det ikke lar seg gjøre, skal de få et tilbud i ordinær skole. Dette lykkes man med i stor grad, særlig for barn i grunnskolealder. Det er likevel en tendens til økende bruk av alternative opplæringsarenaer med økende alder, særlig for ungdom over skolepliktig alder. Når det gjelder om barn/unge med spesialundervisning får forsvarlig utbytte, er dette vanskelig å svare på fordi rapporteringen på antall barn/unge med enkeltvedtak er altfor lav. Dette gir grunn til å spørre om barn/unge som er i behov av sakkyndig utredning og enkeltvedtak om spesialundervisning, faktisk får dette. Regionene vil sammen med fylkeskommunene se nærmere på dette i 2019.

For mer utfyllende informasjon, se vedlegg 15 *Skole og barnevern 2018*.

Bosetting av enslige mindreårige

Bufetat bosatte 45 enslige mindreårige i 2018.¹⁶ 22 av disse ventet mindre enn 3 måneder. Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold var 5,8 måneder. Tilsvarende tall i 2017 var 4,4 måneder. Grunnen til at gjennomsnittlig ventetid ble såpass mye lengre i 2018, var at det viste seg utfordrende å få kommuner til å bosette barn med omfattende, sammensatte og særskilte behov. Noen kommuner mener de ikke har god nok kompetanse til å bosette de mest krevende barna, eller at det vil være vanskelig å finne tilstrekkelig gode løsninger innenfor de økonomiske rammene som gis gjennom tilskuddsordningene for denne gruppen. Kommuner har også meldt tilbake at det vil være vanskelig å legge til rette for et godt skoletilbud til enkelte av barna med spesielle behov.

De som ventet kortest tid på bosetting, var de som allerede bodde hos slekt da de fikk vedtak. Disse barna ble søkt bosatt samme dag som vedtaket forelå. Av dem som ble bosatt fra omsorgssentre, ble ett barn bosatt hos slekt kort tid etter innvilget opphold. Lengste ventetid på bosetting var hele 25 måneder.

For de av barna som fikk vedtak i løpet av 2018, var gjennomsnittlig ventetid på 433 døgn fra ankomst til vedtak. Gjennomsnittlig ventetid fra ankomst til utgangen av tredje tertial var på 139 døgn for de som ennå ikke hadde fått vedtak. Bufetat ser ingen stor endring i saksbehandlingstiden. Det er fortsatt barn i omsorgssentrene som har ventet over ett år på vedtak.

Delmål 5.3: Rettssikkerhet for barn, ungdom og familiene deres

Norge har et lovverk som gir gode rammer for å ivareta rettssikkerheten for barn, unge og familiene deres. Det er imidlertid en utfordring at lovverket ikke alltid blir forstått og praktisert på rett måte. For å styrke arbeidet med riktig regelverksforståelse i tjenestene har direktoratet i 2018 samlet den juridiske kompetanse i direktoratet innenfor barnevernrett, barnerett og adopsjon. Å se våre juridiske områder i sammenheng og være en pådriver, i tett samarbeid med Fylkesmannen, for at lovverket blir forstått og praktisert på riktig måte har vært viktig i 2018. Tydeliggjøring av ansvarsforhold, samhandling på tvers av sektorer og områder med høy risiko har vært prioritert. Vi ser konkrete resultater av dette arbeidet,

¹⁶ Dette er et noe høyere tall enn det som framkommer i IMDis årsstatistikk for 2018. Bufetat, region øst er i dialog med IMDi for å finne ut av hva denne forskjellen skyldes. Det kan ha sammenheng med at noen har rukket å fylle 18 år før bosetting, og det kan også skyldes at noen av de bosatte har bodd privat, hos nær familie, før bosetting.

eksempelvis innenfor kommunens organisering av akuttarbeid og bistand til barn som opplever alvorlige situasjoner i hjemmet utenfor ordinær barnevernstjenestens ordinære kontortid.

Styringsparameter	Resultatkrav	Resultat
S 5.3.1 Medvirkning for barn ved inntak til institusjoner.	R 5.3.1 Alle barn har fått tilbud om å gjennomføre avklaringsmøte ved inntak til institusjon.	Bufetat har rutiner for at det inviteres til avklaringsmøte ved alle henvisninger om nye tiltak og der Bufetat bistår kommunene med formidling av fosterhjem. Rutiner for registrering av avklaringsmøter vil være på plass til 1. tertial 2019.
S 5.3.2 Medvirkning for barn ved formidling av fosterhjem til kommunen.	R 5.3.2. Alle barn over 7 år har fått tilbud om å delta i avklaringsmøte i saker der Bufetat bistår kommunene med formidling av fosterhjem.	Alle regioner jobber aktivt med å tilby avklaringsmøte til alle barn over 7 år i alle saker. Det er saker der barnevernstjenesten eller foreldrene vurderer at barnet ikke skal delta på avklaringsmøte.
S 5.3.3 Lukking av avvik etter Fylkesmannens tilsyn i Bufetat.	R 5.3.3 Alle avvik er lukket i henhold til plan.	Regionene har for 2018 rapportert om totalt 15 pålegg ved individtilsyn og 16 avvik ved systemtilsyn. Alle lovbruddene er fulgt opp av regionene og lukket. For to av avvikene er frist for retting av mangel i 2019.

Enhetlig forståelse av regelverket

Direktoratet har skrevet 14 tolkningsuttalelser om barnevernrettslige problemstillinger og 2 tolkningsuttalelser om forståelsen av adopsjonsregelverket i 2018. Uttalelsene har bidratt til å avklare eller presisere rettstilstanden på områder hvor det har vært usikkerhet eller hvor det har manglet en felles forståelse. Særlig kan nevnes rammene for bruk av tvang på institusjon, etablering av en felles forståelse av Bufetats bistandsplikt, juridiske rammer for akuttberedskap og private aktørers rolle innenfor barnevernet.

Dette er områder med høy risiko, og hvor konsekvensene er store for barn dersom det gjøres feil. Avklaringene har bidratt til å etablere en felles forståelse av regelverket hos landets Fylkesmannsembeter, i Bufetat og kommunalt barnevern.

Direktoratets rettslige avklaring av kravene til akuttberedskap og samarbeidet med fylkesmannsembetene har i 2018 resultert i at stadig flere kommuner har etablert en akuttberedskap som kan ivareta barn og unge i krise. I 2017 hadde kun 52 prosent av landets kommuner en forsvarlig akuttberedskap. Ved inngangen til 2019 hadde 83 prosent av alle landets kommuner dette på plass. Akuttarbeid er et av områdene i norsk barnevern hvor det er høy risiko for at det fattes feilaktige avgjørelser. Avgjørelser som kan få store konsekvenser for dem som er berørt. Direktoratets avklaringer og oppfølging på dette området har vært et viktig bidrag til å øke rettsikkerheten til barn og familier som trenger bistand i akuttsituasjoner.

Retningslinjer og rundskriv

Direktoratet har i 2018 revidert og oppdatert *Saksbehandlingsrundskrivet*. Rundskrivet er godt kjent og brukes aktivt i tjenestene. Rundskrivet skal bidra til at barnevernstjenesten fatter riktige avgjørelser til rett tid, og til at barn og foreldres rettigheter ivaretas på en god måte. Direktoratet har i 2018 arbeidet med oppdatering og revidering av flere andre rundskriv og retningslinjer som vil bidra til å avklare ansvarsfordeling mellom sektorene og øke kvaliteten i saksbehandlingen. Eksempler på dette er rundskriv om barnevernstjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere, retningslinjer for barnevernstjenestens ansvar for barn som begår kriminelle handlinger og samhandlingsforløp om kartlegging av barn og unges psykiske helse og rus hos barn i barnevernet.

I 2018 sendte direktoratet retningslinjer for samarbeid mellom politi og barnevern i saker som handler om barn som begår kriminelle handlinger på høring. Høringsinnspillene innarbeides og retningslinjene ferdigstilles i 2019. Retningslinjene vil bli et viktig verktøy for å sikre et godt samarbeid mellom politi og barnevern i saker hvor barn opplever vold og overgrep i nære relasjoner.

Arbeidet med å oppdatere og systematisere retningslinjer bidrar til å avklare og heve kvaliteten på saksbehandlingen i tjenestene og forbedre samhandlingen på tvers av sektorer.

Kompetansekrav for å bedre barns rettsikkerhet

Barn og familiers rettssikkerhet er avhengig av kompetente medarbeidere som har tilstrekkelig kunnskap og ferdigheter til å forvalte de inngripende tiltakene barnevernet har tilgang til. Direktoratet har i 2018 startet arbeidet med å utrede innføring av kompetansekrav, innhold i nye masterutdanninger og autorisasjon for barnevernspedagoger og sosionomer i barnevernet. Vi ser behov for tydeligere krav til kompetanse, gode utdanninger som er tilpasset det reelle kompetansebehovet i tjenestene, og ansatte som er skikket, faglig oppdaterte og forberedt til arbeidet. Etter vårt syn er det særlig behov for å adressere behovet for flere med lengre utdanning enn i dag og dagens svært høye turnover som forhindrer mange tjenester fra å opparbeide seg nødvendig kompetanse over tid. Direktoratet vil oversende sine hovedanbefalinger for nye kompetansestrukturer i barnevernet sommeren 2019.

Bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner

Det er få barn som har opphold i barnevernsinstitusjon, men barna har ofte store og komplekse behov. Barna skal få forsvarlig omsorg og behandling, og deres rettsikkerhet skal bli ivaretatt.

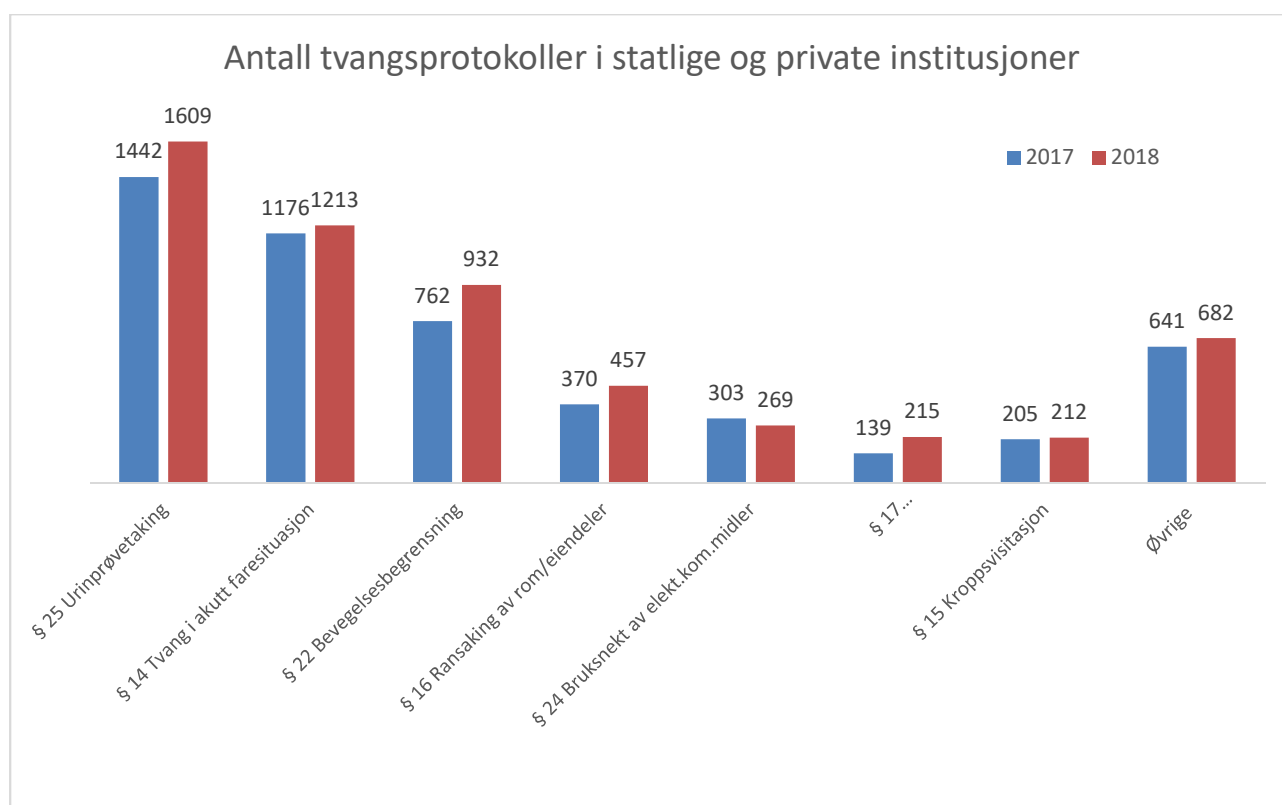
Institusjonene skal gi det enkelte barn omsorg, vern og beskyttelse. Dette ansvaret innebærer at det kan være nødvendig å sette grenser for barnet på en god og hensiktsmessig måte. Enkelte ganger kan det være nødvendig å stoppe uhensiktsmessig oppførsel, eller innskrenke et barns handlingsrom for at barnet ikke skal skade seg. Slike handlinger omfattes av institusjonens ansvar for å gi barnet omsorg. Ansatte i institusjoner må ta hensyn både til det enkelte barn og til fellesskapet. Å bo i en institusjon innebærer også at det kan være nødvendig å sette grenser for barnet på bakgrunn av institusjonens ansvar for trygghet og trivsel for alle.

I konkrete situasjoner kan det være vanskelig å trekke grensen mellom begrensninger som besluttes ut fra omsorgsansvaret for det enkelte barn og fellesskapets trygghet og trivsel, og inngrep som er så omfattende at det krever særlig lovhjemmel. Barnevernloven og rettighetsforskriften hjemler adgang til bruk av tvang og andre inngrep i den personlige integritet. Flere av direktoratets tolkningsuttalelser omhandler hvordan ulike

bestemmelser i rettighetsforskriften skal forstås, noe som kan bidra til mer ensartet praksis i institusjonene. Selv om regelverket presiseres, må ansatte i konkrete situasjoner anvende både faglig og etiske skjønn, og kunne veie ulike rettslige prinsipper og hensyn mot hverandre, innenfor de rammer regelverket setter.

Sivilombudsmannens og fylkesmennenes funn, funn ved Vestlundveien barnevernsinstitusjon som nå er nedlagt, og etatens gjennomgang av barnevernsinstitusjonene har vist at det også er behov for å styrke opplæringen i rettighetsforskriften. For å sikre at det gjøres gode vurderinger har flere regioner iverksatt kompetansehevingstiltak rettet mot institusjonene i 2018. Ved årets slutt ble det nedsatt en arbeidsgruppe, som i 2019 skal revidere opplæringen i rettighetsforskriften, og foreslå tiltak for å styrke implementeringen.

Barn og ansatte skal føle seg trygge når de oppholder seg i en barnevernsinstitusjon. Det innebærer at institusjoner må ha oppmerksomheten rettet mot en rekke forhold som fremmer trygghet og sikkerhet. 1200 ansatte i statlige barnevernsinstitusjoner har nå fått grunnopplæring i trygghet og sikkerhet, som gir både teoretisk og praktisk opplæring i hvordan møte konfliktfylte situasjoner på en hensiktsmessig måte. Bufetats spisskompetansemiljø for barn og ansattes trygghet og sikkerhet i barneverninstitusjoner (SKM-TS) har i 2018 fått på plass en modell for implementering som sikrer både enhetlig opplæring, og løpende praksistrening i etterkant av opplæringen. SKM-TS vil i 2019 vurdere hvordan grunnopplæring i trygghet og sikkerhet kan tilbys Oslo kommune og private aktører.



Figur: For barn som bor i private institusjoner, startet registrering i BiRK fra 2. tertial 2017. Differansen mellom 2017 og 2018 kan dermed ikke sammenlignes direkte.

Rettsikkerheten for barn, unge og familier i adopsjonssaker

Direktoratet har i 2018 utarbeidet nasjonale maler til bruk i alle ledd av regionenes saksbehandling. Malene skal bidra til at partene i sakene får likeverdig behandling og informasjon, at regionene gjør grundige og saklige vurderinger og at vedtakene er skrevet på en måte som partene kan forstå. Erfaringen ved behandling av klagesaker i 2018, er at bruken av malene har bedret kvaliteten i regionenes saksbehandling, og dermed bedret ivaretagelse av partenes rettsikkerhet.

I 2017 igangsatte Bufdir et arbeid med å standardisere og forbedre utredningen av adopsjonssøknader. Dette arbeidet ble videreført i 2018. Formålet er å sikre bedre beslutningsgrunnlag for regionene og Bufdir, men også å effektivisere utredningsarbeidet og korte ned den totale saksbehandlingstiden. Vi har utarbeidet nye og mer spesifikke søknadsskjemaer, ny mal for skriving av sosialrapport og nye rutiner for innhenting av opplysninger om søker. Bufetat region øst prøver ut det nye utredningsverktøyet, et arbeid som avsluttes i mars 2019. Så snart arbeidet er slutført og evaluert gjennom innhenting av erfaringer fra regionen, fosterhjemstjenesten og søkere, er det planlagt at dette, eventuelt med nødvendige justeringer, skal innføres som en nasjonal standard i alle regionene. Som en del av arbeidet med å standardisere og forbedre utredningsprosessen i adopsjonssaker, vil vi også se på mulighetene for å utarbeide en nasjonal standard for hvordan fosterhjemstjenesten skal snakke med barnet. Dette arbeidet er viktig for å sikre barnets rett til å bli hørt.

Haagkonvensjonen 1996 og internasjonalt samarbeid

Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996¹⁷ håndterer anmodninger til og fra Norge i saker som gjelder beskyttelsestiltak av barn. Sentralmyndigheten yter også bistand i barnevernssaker utenfor konvensjonssamarbeidet. Videre arbeides det med feltet barnevern over landegrenser, blant annet gjennom dialog med en rekke utenlandske ambassader i Oslo om norsk barnevern. Vi har som mål å styrke håndteringen av internasjonale saker om beskyttelse av barn. Vi skal også bidra til godt samarbeidsklima med utenlandske myndigheter i internasjonale barnevernssaker. Dette innebærer å gi god og rask bistand og veiledning i konvensjonssaker og i internasjonale barnevernssaker med tilknytning til land som ikke er konvensjonsmedlemmer. Direktoratet vurderer at måloppnåelsen er god. Vi har håndtert en betydelig mengde saker, med hovedvekt på barnevern over landegrenser. Konvensjonen og håndtering av sakene styrker rettsikkerheten for barn i tilfeller der en tidligere ikke hadde noe internasjonalt regelverk eller koordinerende enhet som kunne bistå. Sakstallet er høyt og viser en økning i 2018. Som ved tidligere år utgjør barnevern det største antallet saker.

Tilgjengelighet, kompetanseheving eksternt og kvalitet på bistanden har vært høyt prioritert siden etableringen i 2016. Direktoratet gir god bistand og omfattende veiledning i sakene vi håndterer. Vi erfarer at veiledningsbehovet i tjenestene er omfattende. Sentralmyndigheten etablerte derfor i 2018 en telefonvaktordning for i større grad å sikre tilgjengelighet for barnevernstjenestene og andre som har behov for veiledning, og ser at dette fungerer godt.

¹⁷ Konvensjonen 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn.

En utfordring i 2018 har imidlertid vært for lang saksbehandlingstid i flere saker, gitt det økende sakstallet og det omfattende veiledningsbehovet vi erfarer.

For at konvensjonen skal ha den ønskede effekten å styrke barns rettssikkerhet er kunnskap om konvensjonen avgjørende. En av de største utfordringene på feltet er å nå ut med kunnskap hos alle barnevernstjenester og hos andre relevante aktører om konvensjonen. Dette har vært et prioritert område, men vi ser at det fremdeles er kunnskapsbehov ute i tjenestene på feltet. Sentralmyndigheten har i 2018 vært gjesteforeleser på Universitet i Stavanger på videreutdanningen "Juss i barnevernfaglig arbeid" og har forelest om bruk av konvensjonen både i barnevernssaker og barnelovssaker på det årlige barnerettskurset. Vi har fortsatt vårt arbeid med kunnskapsformidling om Haagkonvensjonen 1996 på barnevernsledersamlinger, samt for Bufetats inntakskontorer, og for Statens sivilrettsforvaltning om bruk av konvensjonen i vergemålssaker.

Godt samarbeid med utenlandske myndigheter er svært viktig i vårt arbeid. Vi har jobbet aktivt for et godt samarbeid på feltet barnevern over landegrenser ved en rekke møter med utenlandske myndigheter, enten med vedkommende lands sentralmyndighet eller med ulike lands ambassader i Oslo. Dette inkluderer for 2018 møter med myndigheter fra Bulgaria, Polen, USA, Storbritannia, Canada, Sudan, Ghana, samt de nordiske landene. Videre har vi gjennomført et bilateralt samarbeid med Slovakia ved bruk av EØS-midlene, samt avholdt møter med tsjekkiske parlamentarikere og spesialrapportør fra Europarådets parlamentarikerforsamling.

Klagesaker og behandling

Direktoratet har i 2018 håndtert klagesaker fra regionene innenfor adopsjon, godkjenning av institusjoner og avslag på innsyn etter offentlighetsloven. Den største mengden klagesaker har vært klager på regionens vedtak etter adopsjonsloven. Totalt har direktoratet behandlet 43 slike klager. Klagesakene er behandlet raskt og med høy kvalitet, og bidrar til å ivareta rettsikkerheten til de berørte i disse sakene.

Rettferdsvederlag

Rettferdsvederlag er Stortingets egen erstatningsordning. Rettferdsvederlag fra staten skal være en siste utvei til å få oppreisning for skade eller ulempe. Som hovedregel må det offentlige kunne klandres for det som har skjedd. Vederlaget er ikke ment å dekke søkerens økonomiske tap, og det er heller ingen som har rettslig krav på rettferdsvederlag. Vederlag gis etter en rimelighetsvurdering basert på søkerens forklaring og innhentet dokumentasjon. Bufdir forbereder og behandler sakene innenfor Bufdirs fagområder, mens Stortingets rettferdsvederlagsutvalg avgjør sakene. Nesten alle saker Bufdir mottar, handler om barnevern. Sakene har stort spenn i tid, ca. fra 1930 og fram til i dag. Sakene er gjennomgående utfordrende både i omfang og kompleksitet.

Saksbehandlingstid og restanser

Saksbehandlingstiden i rettferdsvederlagssakene er definert til 14 måneder totalt fra søknaden kommer inn til Statens Sivilrettsforvaltning og til den er avgjort av Stortingets Rettferdsvederlagsutvalg. Av dette har faginstansene 12 måneder til å forberede sakene.

Det egendefinerte målet for Bufdir i 2018 var en saksbehandlingstid på 12-13 måneder.

I 2018 mottok Bufdir 241 saker om rettferdsvederlag og ferdigbehandlet 249 saker. Omfanget av mottatte saker har vært stabilt de siste fem årene. Totale restanser per 31. desember var på 255 saker. Dette er en liten nedgang fra 2017.

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle typer saker i 2018 er 12,5 måneder, mens medianen ligger på 13 måneder.
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker etter stortingsmelding 24 (2004-2005) *Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar* er 5,9 måneder.

Hvor mange av søkerne som fikk rettferdsvederlag i 2018 og hva sakene handlet om

I 2018 anbefalte Bufdir vederlag i 38 prosent av sakene etter den alminnelige rettferdsvederlagsordningen. I saker etter særordningen, St.meld. nr. 24, ble det anbefalt vederlag i 71 prosent av sakene. Bufdir har dermed i 2018 anbefalt vederlag i 45 prosent av sakene totalt.

Påstanden som fortsatt fremmes oftest i Bufdirs rettferdsvederlagssaker er kritikk mot barnevernet for å ikke å ha grepet inn eller for å ha grepet inn for sent. I de nyere sakene om manglende inngripen, hvor forholdene som behandles har funnet sted etter 2004, blir ca. halvparten innvilget. Innvilgelsesprosenten for denne type forhold er høy sammenlignet med andre forhold som fremmes.

Vi ser at barnevernstjenesten i disse sakene reagerer med tiltak for sent eller setter i verk for "lette" tiltak, eller tiltak som ikke er egnet til å avhjelpe barnets situasjon. De samme tendensene ser vi også i funn gjort i Helsetilsynets gjennomgang av 106 barnevernssaker - *Det å reise vasker øynene* (2019)

Andre påstander som fremmes i de nyere sakene kan være omsorgssvikt i institusjon eller fosterhjem og kritikk av oppfølgingen fra barnevernet, herunder manglende ettervern, feilplasseringer og kritikkverdig mange plasseringer. Generelt ser vi at innvilgelsesprosenten synker jo nyere forholdene er. Det gjelder ikke i sakene om manglende inngripen. Her har innvilgelsesprosenten holdt seg stabil også i nyere saker.

Vi mottar fortsatt få søknader hvor påstanden er at barnevernstjenesten har grepet inn i omsorgssituasjonen uten tilstrekkelig grunnlag. De siste fem årene har Bufdir mottatt seks saker med påstand om urettmessig omsorgsovertakelse av søkeren selv eller av søkers barn.

Medvirkning for barn ved inntak til institusjoner

Bufetat har rutiner for at det inviteres til avklaringsmøte ved alle henvisninger om nye tiltak og der Bufetat bistår kommunene med formidling av fosterhjem. Alle barn over 7 år skal tilbys til et slikt avklaringsmøte. Møtet skal tilrettelegges slik at barnet/ungdommen og familie i størst mulig grad kan føle seg trygge i situasjonen og skal gjennomføres på en hensiktsmessig måte. Dersom barnet/ungdommen ikke ønsker å delta i møtet, skal synspunktene deres innhentes på andre måter.

I avklaringsmøtet får kommunen anledning til å redegjøre for saken, gi beskrivelse av barnet og eventuelle særlige behov, formålet med plasseringen, varighet, ønsker og krav til tiltaket/fosterhjemmet, aktuell lovanvendelse og videre saksgang.

Møtet skal avklare barnets/ungdommens og familiens egne synspunkter og ønsker når det gjelder:

- formålet med plasseringen og varighet
- forhold som barnet/ungdommen selv spiller inn som viktige
- geografi
- å bo med andre barn/ungdommer/en annen familie
- skole/utdanning
- særlige behov knyttet til psykisk og fysisk helse
- samvær med familie og andre som er viktige
- kultur/religion

I møtet skal det også sjekkes ut status for mulighet for løsninger innenfor slekt/nettverk, og det kan initieres ny vurdering dersom familieråd ikke er gjennomført. I de tilfeller der dette er mulig vil Bufetat legge frem og beskrive hvilke plasseringsalternativer som kan være aktuelle.

For atferdsplasseringer skal nasjonalt inntaksteam, så langt det lar seg gjøre, delta på avklaringsmøtet. Enten ved å delta fysisk i møtet der dette er mulig, eller på telefon eller video. Informasjon fra møtet skal inngå i vurdering av innstilling på tiltak.

Det er i 2018 lagt stor vekt på å sikre at barns synspunkter blir hentet inn og vektet ved valg av institusjon og formidling av fosterhjem. Enhet for Inntak og fosterhjemstjenesten i Bufetat har gjennomført kompetansehevingsprogram med tema medvirkning og dokumentasjon og det er laget ny systemstøtte til avklaringsmøter i saksbehandlingssystemet BiRK. Direktoratet har i 2018 ikke kvalitetssikrede tall for gjennomføring av avklaringsmøter. Rutiner for registrering av dette vil være på plass til første tertial 2019.

Barns medvirkning ved formidling av fosterhjem til kommunen

Alle regioner jobber aktivt med å tilby avklaringsmøte til alle barn over 7 år i alle saker. Barnevernstjenesten i kommunen gjør i tillegg sine vurderinger av om barnet skal inviteres til avklaringsmøte. Det er saker der barnevernstjenesten eller foreldrene til barnet vurderer at barnet ikke skal delta. Det er også saker der barn og familier ikke er informert om at kommunen har sendt henvisning til Bufetat. Det er også en del barn som får tilbud om å delta på avklaringsmøte og som takker nei. Det er flere barn som deltar jo eldre de er. I alle sakene der barnet ikke deltar på avklaringsmøte har både barnevernstjeneste og Bufetat ansvar for å sikre at barnets synspunkter kommer frem i prosessen frem mot valg av tiltak/fosterhjem. Barna kan få tilbud om å snakke med en tillitsperson som videreformidler synspunkter, samtale med tiltaksvelger eller rådgiver i fosterhjemstjenesten, alene eller sammen med noen de stoler på eller det legges til rette på andre måter for at barnets synspunkt kommer frem og at barnet får god nok informasjon.

Avklaringsmøtene vurderes som en god arena for å få fram barnet/ungdommens og familiens synspunkter. Bufetat vil i 2019 jobbe videre for å øke andelen barn og ungdom som får tilbud om og deltar på avklaringsmøte. Medvirkning er et viktig tema i det generelle samarbeidet Bufetat har med kommunene. Bufdir vil i 2019 revidere henvisningsskjema til det statlige barnevernet. I dette arbeidet vil tilretteleggelse for å få frem barnets og familiens synspunkter være en av målsettingene.

Medvirkning og bruk av familieråd

For å gi et godt og forsvarlig tilbud til alle barn og unge, er det en forutsetning at barn og unges rett til medvirkning inngår som en integrert del av tjenestene i både kommunalt og statlig barnevern. I et pågående

forskningsprosjekt, *Beslutninger og begrunnelser i barnevernet* ved Høgskolen Innlandet, sees det på prinsippet om barnets beste og brukermedvirkning i tilknytning til familieråd som arbeidsmetode.

[Familieråd](#) mobiliserer ressurser i barnets nettverk for å finne gode løsninger når et barn har behov for hjelp. Bufetat har ansvaret for å gi kommunene opplæring i bruk av familieråd, og tilbyr familierådscoordinatorer til kommunene innen gitte frister. Det er vår ambisjon at familieråd skal være en sentral metode i arbeidet med å finne gode løsninger for hvert enkelt barn.

Det er en stor økning i bruk av familieråd, noe som blant annet kan tilskrives endringer i barnevernloven. I 2018 ble familieråd ofte benyttet i arbeidet med å finne fosterhjem i slekt og nettverk. Overgangen til fosterhjem kan bli lettere når barnet allerede kjenner fosterforeldrene. Familieråd har imidlertid et uutnyttet potensial i fosterhjemsarbeidet når det gjelder oppfølging av barn, fosterforeldre og biologiske foreldre.

Familieråd blir også stadig mer utbredt i akuttsaker der tre regioner deltar i forskningsprosjektet *Familieråd når det haster med å finne en løsning* i regi av VID og NTNU. Prosjektets tidsramme er 2017-2021.

Videre benyttes familieråd som en medvirknings- og samarbeidsmodell når barn bor på institusjon, og arbeidet med implementering i private institusjoner har startet opp. Flere regioner benytter familieråd i familievernnet i arbeidet med familier med fastlåst høyt konfliktnivå, og kommuner særlig i Vestfold, har implementert familieråd ut over barnevernet (i helsestasjon, familiens hus, skole m.m).

Arbeidsmåten er systematisk prøvd ut i vold og høykonfliktsaker i fem kommuner, og pilotprosjektet ble positivt evaluert. Arbeidet videreføres, parallelt med at det satses på kompetanseheving i vold og høykonfliktsaker i hele landet.

I 2018 benyttet de fleste kommunene familieråd i en eller flere saker. Det er imidlertid store forskjeller på bruk av familieråd. Kommuner som aktivt bruker familieråd kan vise til gode resultater. Økt bruk av familieråd i kommunene kan bidra til å bedre samarbeid mellom det offentlige og det private nettverket, og kan bidra til å styrke omdømmet i barnevernet. For å øke aktiviteten, skal Bufetat fortsette å utvikle samarbeidet med kommunene.

Lukking av avvik etter Fylkesmannens tilsyn i Bufetat

Pålegg ved individtilsyn og avvik ved systemtilsyn

Regionene har for 2018 rapportert om totalt 15 pålegg ved individtilsyn og 16 avvik ved systemtilsyn. Alle lovbruddene er fulgt opp av regionene og lukket. En region påpeker imidlertid at det kan være utfordrende at informasjon om lukking av avvik hos de private ikke alltid tilfaller regionen og at det derfor kan være mangler de ikke kjenner til. For to av avvikene er frist for retting av mangel i 2019.

Det er sammenfallende funn ved individtilsyn og ved systemtilsyn. Avvikene omhandlet i stor grad følgende områder:

- brudd på rettighetsforskriften
- manglende kompetanse i tiltakene, herunder tilgang til tilstrekkelig veiledning
- manglende oppfølging av skole
- mangler i internkontrollen med risiko for forsvarlighet

Brudd på bistandsplikt

Regionene har rapportert om 23 brudd på bistandsplikten i løpet av året. Bruddene er fordelt mellom Region øst, Region vest og Region nord, mens Region sør og Region Midt-Norge ikke har noen brudd på bistandsplikten. Avvikene har ulike begrunnelse og kan oppsummeres på følgende måte:

- barn må vente for lenge på fosterhjem
- manglende medvirkning, herunder manglende synliggjøring av hvordan barnets synspunkter er vektlagt i begrunnelsene
- manglende kapasitet, eller for lang saksbehandlingstid, ved plasseringer etter § 4-25. I ett tilfelle ble bruddet begrunnet med for lang reisevei ved akutt plassering
- barn blir boende for lenge i midlertidige tiltak uten at det gjøres nok for å skape tilstrekkelig forutsigbarhet i situasjonen.
- ikke tilstrekkelig tilpasset tilbud for en ungdom med sammensatte problemer
- manglende informasjon om institusjonen i kartleggingen slik at det ikke ble gjort en god nok vurdering av om institusjonen kunne dekke barnets behov.

Iverksatte tiltak i løpet av året

Regionene har iverksatt ulike tiltak basert på hva slags type avvik det dreier seg om. Det er iverksatt tiltak knyttet til rekruttering av fosterhjem slik at barna slipper å vente for lenge da det er en utfordring i regionene med å rekruttere et tilstrekkelig antall fosterhjem. Det er også satt i gang tiltak for å bedre regionenes kompetanse på medvirkning og dokumentasjon av faglige vurderinger. Det er blant annet utarbeidet et opplæringsprogram for medarbeidere i inntak og fosterhjemstjenesten der formålet med opplæringen var å bedre kompetansen på dette området. Opplæringen er implementert i alle regioner. Den regionen med flest brudd på bistandsplikten knyttet til manglende akutt kapasitet, har opprettet 8 nye akuttplasser i løpet av året. De har også økt antall beredskapshjem med 37 prosent siden 2015.

Det er en liten nedgang i antall brudd på bistandsplikten fra 2. tertial til årsrapport. Det er imidlertid for tidlig å si noe om dette skyldes tiltakene som er iverksatt i regionene, eller om det skyldes naturlige svingninger. Brudd på bistandsplikten er uansett et område der direktoratet har tett dialog med regionene og dette har også vært tema i virksomhetsstyringssamtalene med alle regionene etter årsrapporteringen.

Annet sentralt og tverrgående arbeid

Buudir har en del sentrale og tverrgående oppgaver og oppdrag som ikke naturlig sorterer under ett av hovedmålene i tildelingsbrevet. Vi omtaler her arbeidet med kommunikasjon, statistikk og kunnskapsutvikling, forskning og utvikling, kunnskaps- og kompetanseformidling, samarbeid med kommunene og med andre sektorer, og mellom tjenester og da spesielt barnevernfaglig kvalitetssystem, samt arbeidet med tilskuddsordninger. Se hovedmålstekstene for nærmere redegjørelse for måloppnåelsen. De tverrgående styringsoppgavene omtales under del 4.

Kommunikasjon

Strategisk og langsiktig kommunikasjonsarbeid er et viktig virkemiddel for å nå og underbygge Bufdirs mål. Det er stor oppmerksomhet og interesse om fagområdene til Bufdir i offentligheten, og særlig får barnevernsområdet mye oppmerksomhet og til dels kraftig kritikk. Vi jobber systematisk for å bedre barnevernets omdømme gjennom blant annet å formidle kunnskap. Generelt er arbeid mot tradisjonelle og sosiale medier prioritert, og en viktig oppgave for oss er å være en faglig premissleverandør som formidler fagkunnskapen vår og som viser utvikling og effekt av organisasjonens arbeid.

Gjennom året har det vært mye oppmerksomhet på institusjonsbarnevernet generelt, og en institusjon i Bufetat, region vest spesielt. Når gravende journalister jobber grundig med institusjonsbarnevernet er det ressurskrevende, men skaper bedre kvalitet på lengre sikt. Tilsynsmyndigheten har justert på tilsynspraksisen sin og Bufetat forsterker arbeidet med kvalitetsutviklingen av tjenestene.

Vi bruker seminarer og konferanser som arenaer for å reise viktige debatter og dele kunnskap. I år valgte Bufdir å sette «papparollen» på agendaen under Arendalsuka, noe som har bidratt til en konstruktiv og god debatt. Vi arrangerte i høst, i samarbeid med BLD og statsråden, en viktig debatt om barnevernet over landegrensene, og vi har store konferanser og målrettede fagseminarer på flere områder. Vi jobber også systematisk med relasjoner med sentrale aktører og samarbeidspartnere og har brukerråd og andre metoder for å få innspill fra brukerne våre.

Det gjenstår mye holdningsarbeid på likestillingsfeltet. Vi jobber aktivt for å spre kunnskap om de ulike diskrimineringsgrunnlagene og synliggjøre negative holdninger rettet mot særskilte grupper.

Bufdir jobber kontinuerlig for å målrette kampanjeinnhold slik at det får ønsket effekt i de relevante målgruppene. Vi bruker sosiale medier til ulike formål - både for å påvirke holdninger og handlinger og for å bygge oppunder virksomhetskritiske mål.

Fosterhjemsrekruttering er svært viktig for barnevernsfeltet, og sosiale medier og andre digitale kanaler har gitt oss stadig bedre treffsikkerhet i kampanjearbeidet. Arbeidet med fosterhjemsrekruttering er en kontinuerlig prosess, og smidigheten sosiale medier gir gjør dette til en god plattform å rekruttere fra.

#ikkegreit-kampanjene har blant annet tematisert hatprat og ulovlig deling av nakenbilder og oppnådd høyt engasjement blant de unge og stor trafikk. Ungdom er en målgruppe det generelt er vanskelig å treffe, men vi ser blant annet på bruk av gifer, stickers, delinger, tidsbruk på landingssider og tagging at #ikkegreit-kampanjene har utløst et stort engasjement i over halvparten av ungdomsbefolkningen. Kampanjen mot hatprat har vunnet priser verden over for innhold, målgruppetreff og bruk av sosiale medier, og Bufdir har i ettertid brukt funnene i kampanjen for å målrette informasjon mot foreldresegmentet.

Statistikk og kunnskapsutvikling

Bufdir skal bidra til statistikk- og kunnskapsutvikling på fagområdene våre, og gjøre denne kunnskapen tilgjengelig for tjenesteytere, beslutningstagere og allmennheten. Kunnskapsutvikling innebærer å skaffe relevant kunnskap, gi råd, informere og veilede på fagområdene våre.

Arbeid med statistikk og analyse har i denne sammenhengen også i 2018 hatt høy prioritet i direktoratet. På oppdrag fra departementet har vi blant annet gjort en gjennomgang av sentrale indikatorer for å vurdere

risikobildet i kommunale barnevernstjenester. Risikovurderingen baserte seg på kommunenes oppfølging av barn i fosterhjem, tilsyn av fosterhjem og overholdelse av frister i undersøkelsessaker. 51 barnevernstjenester havnet i rød kategori, noe som betyr at de har betydelige avvik. Vi følger dette videre opp i 2019, og ser arbeidet i sammenheng med kommunemonitoren på barnevernsfeltet.

Vi har som mål å gi kommunene relevant informasjon og statistikk som de kan bruke i sitt arbeid. Våre nettbaserte kommunemonitorer innen barnevern og barnefattigdom er viktige verktøy i denne sammenhengen. I 2018 har vi også utviklet og lansert kommunemonitor på området nedsatt funksjonsevne. I tillegg til tall på kommunalt nivå, er det viktig med en oversikt over tilstand og utvikling for utsatte grupper i Norge. Vi lanserte lhbtqi.tall.no i forbindelse med Pride 2018. Dette er en sammenstilling av tall og forskning om levekårene til lhbtqi-personer i Norge. Nettressursen har fått en god mottakelse fra relevante målgrupper.

Buudir er videre avhengig av et tett samarbeid med andre statistikkprodusenter og fagmiljøer for å kunne bidra til god kunnskapsutvikling. I 2018 vil vi spesielt trekke frem samarbeidet med SSB knyttet til to viktige utviklingsprosjekter. På oppdrag fra Buudir utreder SSB mulighetene for å opprette offisiell statistikk om situasjonen til personer med nedsatt funksjonsevne. SSB utreder også hvorvidt en forløpsdatabase på barnevernsfeltet kan opprettes. Dette er store og viktige arbeider som fortsetter i 2019 og som kan tette kunnskapshull på disse områdene.

Forskning og utvikling

I 2018 har utvikling av FoU-arbeidet i direktoratet vært prioritert. Gjennom omorganiseringen av Buudir er det opprettet en egen kunnskapsstyringsavdeling, som blant annet har ansvaret for det strategiske og helhetlige arbeidet med forskning på alle ansvarsområdene til direktoratet. I tillegg til forskningsanskaffelser innebærer det et arbeid for å identifisere kunnskapsbehov for å prioritere innsats ut fra risiko, politiske føringer, behov i praksisfeltet og Bufdirs eget behov for å utvikle ansvarsområdene våre. Videre har avdelingen ansvaret for styring og tilskudd av kunnskaps- og kompetansemiljøene og det overordnede ansvaret for spisskompetansemiljøene. Arbeidet skal bidra til at direktoratet arbeider strategisk med eksterne miljøer for å sikre kunnskapsbasert innsats på alle våre ansvarsområder. Nettbiblioteket bidrar til å formidle ny kunnskap.

I 2018 ble det utarbeidet en kunnskapsstrategi for 2019-2021, som tar utgangspunkt i BLDs forskningsstrategi og identifiserte utfordringer på området. Kunnskapsstrategien ivaretar blant annet BLDs mål om langsiktig og målrettet kunnskapsoppbygging og skal danne grunnlag for politikkutvikling og praksisutvikling. Bufdirs kunnskapsstrategi har som mål at kunnskapen skal være relevant og anvendbar for brukerne, beslutningstakere, utdanningssektoren, praksisfeltet og allmennheten. Kunnskapsstrategien har fem hovedmål med tilhørende virkemidler som skal bidra til å oppnå det aktuelle målet. For eksempel er ett av flere virkemidler under hovedmål 1 *Legge til rette for forskning på våre områder*, at Buudir skal være åpen om fremtidige forskningsbehov og planer for fremtidige utlysninger. I tråd med strategien skal Buudir, der det er relevant og mulig, prioritere forskningsinnsatser som går over flere år og som bygger på tidligere kunnskap. Som hovedregel skal forskningsoppdrag konkurranseutsettes for å sikre høy kvalitet. Buudir vil årlig evaluere oppfølgingen av strategien.

På områder der direktoratet har frihet til selv å prioritere midler til forskningsinnsats, har direktoratet på eget initiativ igangsatt nye forskningsinnsatser på prioriterte områder i 2018. Videre har direktoratet

igangsatt forskning på oppdrag angitt i tildelingsbrev. Disse er nærmere beskrevet under det enkelte innsatsområdet.

På barnevernsområdet er det blant annet satt i gang et oppdrag om akuttarbeid i det kommunale barnevernet. Prosjektet skal fremskaffe kunnskap om praksis i akuttarbeid i det kommunale barnevernet, herunder vurderinger av barnets beste og praksis i akutte situasjoner, barns medvirkning og samarbeid med andre tjenester. Prosjektet skal resultere i kunnskapsbaserte anbefalinger for akuttarbeidet. Videre ble det igangsatt en stor longitudinell registerstudie om barn, unge og familier i barnevernet. Prosjektet skal inkludere hele populasjonen av barn som har mottatt barnevernstiltak i perioden fra 1990 til 2017. I 2018 har direktoratet inkludert lhbt-perspektivet i barnevernet gjennom en studie som skal kartlegge hvordan lhbt-barn og barn som utfordrer kjønnsnormer ivaretas i barnevernstjenesten. I tillegg har vi igangsatt en evaluering av tiltakene i den store kompetansesatsingen i barnevernet. Prosjektene på barnevernsområdet har som hovedmål å utvikle kvaliteten i barnevernets tiltak og tjenester, og vil også gi resultater som er relevante for politikkutvikling.

Innenfor oppvekstfeltet har vi satt i gang en studie om foreldreskap og barns selvbestemmelse. Studien skal se på refleksjon og praksis blant minoritetsforeldre og foreldre i mer isolerte religiøse grupper når det gjelder barns rettigheter, barns beste og barns selvbestemmelse. For å styrke direktoratets arbeid med foreldrestøtte bestilte vi videre en kunnskapsoppsummering om konsekvenser av ulike foreldreegenskaper og foreldrepraksis. Innenfor voldsområdet satt vi i 2018 i gang en studie om familievernets voldsarbeid. Studien skal gi oss kunnskap for å videreutvikle arbeidet på feltet. Det ble videre igangsatt en omfangsundersøkelse rettet mot ungdomsskoleelever om vold. Studiene gir ny kunnskap som er relevant for politikkutvikling, praksisutvikling og som informasjon til befolkningen.

Innenfor feltet likestilling og ikke-diskriminering har vi satt i gang en undersøkelse om holdninger til og kunnskap om etnisitet, religion og livssyn, med vekt på diskriminering og inkludering. Undersøkelsen tar for seg befolkningen generelt samt arbeidsgivere og ansatte i barnehager og skoler. Vi har også igangsatt et forprosjekt for en levekårsundersøkelse om LHBTI-personer, samt et forarbeid for å kartlegge økonomiske levekår for personer med nedsatt funksjonsevne. Studiene vil gi nyttig kunnskap for videre utvikling av områdene.

Det vises forøvrig til oversiktene over pågående og planlagte innsatser som oversendes BLD fire ganger årlig, samt oversendte oppsummeringer og vurderinger av ferdigstilte rapporter.

Kunnskaps- og kompetanseformidling innen hvert av direktoratets fagområder

Direktoratet er et nasjonalt kompetansemiljø og en faglig premissleverandør for utviklingen på våre fagområder. Det innebærer å gjøre relevant og aktuell informasjon og kunnskap tilgjengelig. Våre nettsider er en viktig kanal for formidling av kunnskap, både på de ulike fagområdenes temsider og gjennom Nettbiblioteket. Her formidles blant annet faglige anbefalinger og retningslinjer, regelverksfortolkninger og forskningsrapporter. Formidling av kunnskap gjennom tall og statistikk står også sentralt, noe som er nærmere omtalt i avsnittet over. Direktoratet formidler nyheter, relevant kunnskap og informasjon om kommende aktiviteter gjennom egne Facebook-sider på fagområdene våre. Det sendes også ut nyhetsbrev om barnevern, nedsatt funksjonsevne og universell utforming, og nyhetsbrev med ny fag- og forskningskunnskap fra Nettbiblioteket, til relevante interessenter.

Direktoratet har også arrangert større konferanser for å formidle kunnskap på våre områder. I 2018 arrangerte Bufdir fem regionale konferanser i samarbeid med de regionale kompetansesentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. Konferansene markerte avslutningen av arbeidet med tiltaksplanen mot vold og overgrep mot barn og unge (*En god barndom varer livet ut*) og formidlet nasjonale, regionale og lokale erfaringer med og resultater fra arbeidet med tiltakene i planen. Sentralt for Bufdir var å lansere de to verktøyene *Jeg vet* og *SNAKKE*, som skal bidra til at barn og unge får mer kunnskap om vold og overgrep, og at voksne som jobber med barn blir tryggere på å kunne snakke med barn de er bekymret for.

Bufdir arrangerte også en nasjonal barnevernskonferanse rettet mot ledere i kommunalt barnevern. Temaet for konferansen var utfordringer, muligheter og satsinger fram mot framtidens barnevern. Det at konferansen hadde over 700 deltagere og gode tilbakemeldinger fra deltagerne viser at denne typen arena kan være en viktig formidlingskanal for Bufdir.

Samarbeid med kommunene, andre sektorer og mellom tjenester

Vise til omtale av tjenestekjeder under digital utvikling del 4?

I de siste årene er det gjennomført flere vurderinger av kvaliteten til IT-løsningene som benyttes i det kommunale barnevernet. Hovedkonklusjonen er at utilstrekkelig IT-støtte begrenser barnevernets evne til å gi god og effektiv hjelp til barn og unge som trenger det, og at manglende hjelp fra IT-løsninger hindrer barnevernet i å nå formålet med barnevernloven.

Med bakgrunn i dette ble det nasjonale prosjektet *DigiBarnevern* i 2016 igangsatt for å forbedre barnevernstjenestene. Prosjektet har som formål å øke kvaliteten på tjenesteutøvelsen og opplevd tjenestemottak for alle brukergrupper, ved hjelp av nye, digitale løsninger. Dette omfatter:

- Felles begreper, informasjonsmodell og kvalitetssystem for kommunalt barnevern. Dette skal kunne benyttes i kommunale saksgangsystemer, og inngår i en felles kravspesifikasjon.
- Elektronisk utveksling av journaler mellom ulike barnevernstjenester, og på tvers av kommuner.
- Innbyggertjenester med «min side» for barnevernet. Dette vil gi tjenestemottakere anledning til større grad av selvbetjening når det gjelder medvirkning, og å skaffe seg innsyn i egen sak.
- Elektronisk løsning for innsending av bekymringsmeldinger til barnevernet, både fra virksomheter og enkeltpersoner.
- Mulighet for forbedret styringsinformasjon, og automatisert rapportering fra kommunalt barnevern.

DigiBarnevern benytter Prosjektveiviseren fra Difi som prosjektrammeverk. *DigiBarnevern* er et samarbeid mellom Bufdir, KS og kommunene Trondheim, Oslo, Bergen, Stavanger, Kristiansand, Bærum, Asker, Lørenskog og Fet.

DigiBarnevern har i 2018 avsluttet planleggingsfasen, og Bufdir er i gang med gjennomføringsfasen fra 01.01.2019. Den statlige delen av prosjektet vil framover gjennomføres iht. plan og tilhørende finansiering over statsbudsjettet. I et samstyrt prosjekt mellom stat og kommunal sektor er det gjensidige avhengigheter som må følges opp. I forbindelse med at kommunal side nå organiserer finansiering og oppslutning rundt en felles anskaffelse, har Bufdir tatt initiativet til å revidere prosjektets styringsdokumentasjon. Dette er planlagt ferdigstilt innen 1. kvartal 2019, og vil tydeliggjøre partenes ansvar for eget prosjekt, samtidig som man ivaretar informasjonsutveksling og samhandling rundt felles målsettinger.

DigiBarnevern legger til rette for en rekke framtidige effektiviseringstiltak, bl.a. mulighet for digitalisering av kommunikasjonen mellom barnevernet og skoler, barnehager, helsesektor og politi. Løsningene vil basere seg på nasjonale komponenter og fellesføringer.

Barnevernfaglig kvalitetssystem (BFK)

DigiBbarnevern inneholder også delprosjektet som handler om å utvikle et felles nasjonalt kvalitetssystem for kommunalt barnevern. Kvalitetssystemet vil bygge på oppdatert kunnskap som skal bidra til at ansatte får beslutningsstøtte i ulike faser i sitt arbeid. Bufdir har i planleggingsfasen i 2018 arbeidet med prosessmodeller, begreper og kodeverk som skal inngå i en felles kravspesifikasjon til systemleverandører. Arbeidet har vært utført i samarbeid med kommunal del av prosjektet.

BFK tar sikte på å gjøre oppdatert og anerkjent kunnskap lett tilgjengelig, der kunnskapen er tilpasset de ulike fasene i en barnevernssak, presentert på en oversiktlig og intuitiv måte. Systemet er dynamisk, slik at kunnskapskilder og rettslige kilder holdes oppdatert og er i takt med omgivelsene og fagfeltet. Systemet vil bidra til at undersøkelser leder til beslutninger som er til det beste for barnet, og vil også bidra til at det gjennomføres gode evalueringer av iverksatte tiltak.

Utvikling og piloteringsstrategi

Bufdir har i 2018 planlagt for en arbeidsmetodikk i 2019 og framover. Dette innebærer mange arbeidsbolker, hver bolk som en intensiv og relativt kort sekvens med varighet på ca. 3 dager. I disse bolkene vil vi jobbe målrettet med å komme fram til et foreløpig produkt. Produktene vi skal utvikle er verktøy for barnevernstjenestene. Vi henter inn bistand fra ressurspersoner som kan tenkes å ha refleksjoner og synspunkter knyttet til temaet, og tester til slutt ut det foreløpige verktøyet via brukertester.

Brukertester er i denne sammenhengen «lavterskeltester», der vi kommer til å teste ut foreløpige resultater og verktøy på noen få utvalgte barnevernstjenester. Verktøyene som testes ut er på dette stadiet langt fra ferdige, men kan ha noe i seg som er verdt å teste ut på noen som til slutt kan komme til å benytte seg av BFK. Formålet med dette er å utvikle faglig støtte som er til reell hjelp de kommunale saksbehandlerne. Tilbakemeldingene fra brukertestene gir oss verdifull informasjon om hva vi må endre, gjøre annerledes, hva som må ut, hva som mangler osv. Informasjonen bruker vi til å utvikle det foreløpige produktet ytterligere.

Vi tar med oss erfaringene fra første bolk knyttet til et definert tema, herunder erfaringene fra brukertesting, og utvikler produktet ytterligere. Vi benytter oss av nye bolker for å arbeide målrettet med dette, og forholder oss også i disse fasene tett til ressurspersoner og mulige brukerinstanser. Når verktøyet er utviklet til noe som ligger nært til det vi kan se for oss som et endelig produkt, piloterer vi det overfor et litt større utvalg kommuner enn antallet brukertestkommuner.

Det første verktøyet vi tar sikte på å utvikle i 2019, er verktøy for håndtering av bekymringsmelding. Vi kommer i første omgang til å avgrense dette til kun å handle om selve avklaringen av hvorvidt en melding skal henlegges eller ikke. Et verktøy utviklet med formål om å støtte barnevernstjenestene i denne aktiviteten må bidra til at man ikke henlegger meldinger som skulle ha vært åpnet, og at man også raskt identifiserer alvorlighetsgraden i selve meldingens innhold.

Brukermedvirkning og eventuelt resultat av gjennomførte brukerundersøkelser

Som et ledd i å styrke arbeidet med brukermedvirkning, har Bufdir etablert et brukerråd på barnevernsfeltet. Brukerrådet er et rådgivende organ som skal bidra til å styrke kvaliteten på Bufdirs arbeid innen barnevern, inkludert større fokus rettet mot erfaringskunnskap fra brukere av tjenesten. Det står en nærmere omtale av Brukerrådet under delmål 5.1 i årsrapporten.

Bufdir ser det som viktig å tilby tjenester som best mulig samsvarer med brukernes behov.

Brukermedvirkning kan bestå av samarbeid med barn og familier, men også med tjenesteutøvere. I det videre arbeidet med *DigiBarnevern* har direktoratet planlagt for en smidig arbeidsmetodikk som innebærer et tett samarbeid med både barn/ungdom, foreldre og tjenesteutøvere. Bufdir innhenter synspunkter og kunnskap fra brukergruppene, og tester ut forslag til leveranser fortløpende for å sikre best mulig kvalitet og nytte.

I 2018 har vi vektlagt å løfte frem brukerperspektivet på en mer systematisk måte enn tidligere, i stor grad gjennom brukerundersøkelser og evalueringer. Noen eksempler:

Hva med oss? og *Hva med meg?* er kurs for foreldre som har barn med nedsatt funksjonsevne, fysiske eller psykiske vansker eller kronisk sykdom. Programmet består av tre helgekurs: ordinære *Hva med oss?* - kurs for par, *Hva med oss?* Oppfølgingskurs for par, og *Hva med meg?* – kurs for aleneforeldre. Kursene blir evaluert av brukerne ved avslutning av hvert kurs. Fra 2017 er det innført elektroniske evalueringsskjema for de ordinære kursene. Dette gir god oversikt over nytteverdien for brukerne. Det kommer frem at brukerne gjennomgående synes kursene er nyttig og relevant for dem. 96 prosent av dem som har besvart undersøkelsen, oppgir at de er fornøyd eller svært fornøyd. Dette tilsvarer henholdsvis 84 og 215 av totalt 311 besvarte evalueringer. I 2018 ble det innført elektronisk evalueringsskjema for alle kursvariantene, et i seg selv brukervennlig tiltak.

I Arendalsuka ble det fra Bufdirs side satt søkelys på involvering av fedre i barnevernet. I den forbindelse tok Bufdir initiativet både til en kvantitativ surveyundersøkelse og en kvalitativ undersøkelse. Undersøkelsene viste at dette er en viktig satsing. Til tross for økt vektlegging av dette temaet de siste årene, oppga kun halvparten av tjenestene at de har en praksis eller retningslinje for å involvere fedre i barnevernet. En ansatt i Bufdir følger opp temaet i en masteravhandling, og flere tiltak er under vurdering.

Familieverntjenesten har de siste årene fått tilført økte midler. Aktiviteten har økt, og et stort antall par, familier, foreldre og barn har fått hjelp (nær 60 000 saker i 2018). I løpet av året ble det gjennomført en undersøkelse som omfattet til sammen 5 190 voksne og 343 barn, fordelt på totalt 58 lokasjoner. Resultatene fra undersøkelsen viser høy tilfredshet med familievernkontoret, og 91 prosent oppgir at de er svært fornøyd eller ganske fornøyd. Kun fire prosent uttrykker misnøye. 90 prosent svarer bekreftende på spørsmålet om de opplever at hjelpen er tilpasset deres behov. Når det gjelder opplevelsen av effekt av tilbudene, oppgir 70 prosent at samtaler har hjulpet dem med å forstå barnets og/eller partneres behov bedre. 60 prosent sier at de har fått det bedre som resultat av samtaler.

Over to tredjedeler av deltakerne i undersøkelsen sier at de har hørt om familievernkontoret, og de er enig i at foreldre med samlivsproblemer kan få hjelp. Undersøkelsen viser at det fortsatt er slik at en større andel kvinner enn menn har kjennskap til familievernet. Kun 17 prosent av deltakerne visste at det finnes et offentlig tilbud om parterapi, rådgivning og veiledning når det er vansker, konflikter eller kriser i familien. Bufdir vil jobbe videre med å gjøre tilbudet til familievernet bedre kjent og lettere tilgjengelig i befolkningen.

Tilskuddsordninger

I 2018 saksbehandlet Bufdir i underkant av 3 000 søknader og 1 000 rapporter på tilskuddsområdet. Av en total på om lag 3 000 vedtak ble det klaget på 57, noe som utgjør under to prosent av totalt antall vedtak. Tilskuddsordningen Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom (Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier) økte fra 993 søknader og 502 rapporter i 2017 til 1 190 søknader og 524 rapporter i 2018. Det ble tildelt midler til 207 flere tiltak til målgruppen enn i 2017. Dette betyr at stadig flere barn og unge får deltatt på aktiviteter de ellers ikke ville ha gjort.

Direktoratet har videreført arbeidet med å digitalisere og standardisere arbeidsprosessene i tilskuddsforvaltningen. Ressurseffektiviteten har derfor økt de siste årene. I evalueringen av Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom (Fløtten, 2018) undersøkte Fafo ressurseffektivitet i forvaltningen av ordningen. Fafo benyttet samme metode som ekspertgruppen for områdegjennomgang av øremerkede tilskudd til kommunesektoren for å måle effektiviteten. Ekspertgruppen fant at snittet for alle tilskuddsordninger var at man brukte 0,04 timer per 1 000 kroner forvaltet. Resultatet Fafo fant for Bufdirs forvaltning var 0,025 timer per 1 000 kroner forvaltet. Selv om dette er grove anslag viser det likefullt at direktoratet har en ressurseffektiv tilskuddsforvaltning. Bufdir driver et kontinuerlig forbedringsarbeid i sin tilskuddsforvaltning.

Nevnte ekspertgruppe skriver i sin rapport, «Ekspertgruppen ser store potensielle gevinster ved digitalisering av tilskuddsforvaltningen for både forvalter, for søker og mottakere av tilskuddet. Gevinstene ved digitalisering kan være rene effektivitetsgevinster, der digitale forvaltningssystem frigjør tid og ressurser som kan omprioriteres. I tillegg kan bruken av IT gi mer brukerrettede tjenester som både forenkler søknadsprosesser og gir brukerne en bedre tjeneste.» Som eksempel i rapporten fremhever de Bufdirs saksbehandlingssystem, Insights Grants.

Del 4 Styring og kontroll i virksomheten

Buudir forvalter betydelige ressurser på vegne av det offentlige, og har ansvaret for tjenester som har stor betydning både for den enkelte og for samfunnet. For å kunne ivareta vårt samfunnsoppdrag på en god måte er det derfor helt avgjørende at vi har etablert en styring og en kontroll som sikrer at vi når fastsatte mål og resultatkrav, og at driften er effektiv og gjennomføres i henhold til lov- og regelverk.

Etaten har hatt en krevende økonomisituasjon i 2018. Dette skyldes i stor grad den høye akuttinnstrømmingen og den høye andelen kostbare enkeltkjøp av institusjonsplasser. Samtidig har vi hatt flere krevende saker innen institusjonsbarnevernet som har dokumentert svakheter i virksomhetenes evne til å identifisere og håndtere risiko.

Vi vil her redegjøre for vårt arbeid med styring og kontroll i direktoratet og etaten, med særlig vekt på hvordan vi har jobbet med utfordringsbildet som er identifisert. Videre gir vi en kort omtale av vår oppfølging av riksrevisjonsmerknader, felles statlige føringer, samt personellmessige og administrative forhold.

God styring og kontroll i direktoratet og etaten

Direktøren i Buudir er virksomhetsleder for Bufetat, og har overordnet ansvar for all aktivitet og alle resultater i etaten, samt budsjett disponeringsmyndighet i henhold til tildelingsbrevet. Bufetats regioner skal levere tjenester i tråd med oversikten i kapittel 2. Ansvar for dette er delegert til regiondirektør, som skal sikre at tjenestene leveres med avtalt kvalitet og i henhold til fastsatte krav og rutiner.

Buudir sin styring av Bufetat bygger på prinsippet om mål- og resultatstyring. De årlige disponeringsbrevene til Bufetats regioner og til BSA fastsetter mål, resultatkrav, oppdrag og tildelinger. Styringen er basert på risiko og vesentlighet, dvs. at etatens risikovurderinger ligger til grunn for prioriteringer, fastsetting av styringsparametere og fokus i direktoratets oppfølging av regionene.

I gjennomføringen velger regionene virkemidler som i størst mulig grad bidrar til måloppnåelse og kostnadseffektiv drift. Direktoratet følger opp regionene både gjennom fagsystemene, gjennom månedlig oppfølging, tertial- og årsrapportering og formelle virksomhetsstyringssamtaler.

Faglige standarder for Bufetats tjenester er et sentralt virkemiddel for å sikre god kvalitet i tjenestene. Direktoratet har derfor jobbet systematisk gjennom flere år med å utvikle og implementere faglige standarder, som er operasjonalisert gjennom rutiner og veiledere. Implementering og etterlevelse av disse faglige standardene skal bidra til å sikre kvaliteten i Bufetats tjenester.

Virksomhetsmodellen, som nå er under etablering, vil være et viktig bidrag til å styrke internkontrollen. I denne vil vi systematisere alle prosesser og rutiner og tydeliggjøre kravene til tjenestene. Hver hovedprosess har en definert prosesseier med ansvar for utformingen av prosessen. Det er prosesseier som fastsetter premisset for internkontrollen på de ulike områdene i virksomheten. Kravene til prosesseier er definert i Policy for internkontroll. Prosesseier har blant annet ansvar for å fastsette mål og krav for prosessene, utarbeide rutiner, kommunisere innholdet i prosessen samt ha oversikt over status og risiko i den aktuelle prosessen. Etablering av virksomhetsmodellen er en omfattende oppgave som vil fortsette i 2019, hvor direktoratet vil prioritere å rydde i beskrivelsene av noen sentrale kjerneprosesser.

I forbindelse med implementering av nytt intranett har direktoratet hatt en omfattende gjennomgang av interne styringsdokumenter på intranett, og vil i løpet av 2019 prioritere å etablere et mer systematisk opplegg for forvaltning av styringsdokumentasjonen.

I 2019 vil direktoratet også revidere etatens styringsmodell og de sentrale styringsprosessene. Krav til periodiske internkontrollaktiviteter vil inngå som en del av de reviderte styringsprosessene.

I 2017 gjennomførte Bufdir et omfattende prosjekt for å utbedre internkontrollen i virksomheten som munnet ut en omfattende liste med forbedringstiltak som direktoratet har fulgt opp i løpet av 2018. De aller fleste av disse tiltakene er nå ferdigstilt. Resterende tiltak legges inn i virksomhetsplanene og følges opp som ordinær linjeaktivitet.

Ny organisering i direktoratet

Bufdir har gjennomført en omfattende omstilling i løpet av 2018, se omtale under Del 2. Organisasjonen er omstilt fra en sektorbasert inndeling til en inndeling der vi setter oppgaven i sentrum og samler oppgaver som likner hverandre, jf. organisasjonskart i del 2. Ved å organisere virksomheten med fokus på oppgaver og leveranser, kreves det at direktoratet setter sammen ressurser og kompetanse etter behov. Dette skal sikre samhandling på tvers av resultatenheter og et helhetlig perspektiv i oppgaveløsningen. Det innebærer også løsninger som legger til rette for økt standardisering av oppgaveløsningen, gjenbruk av kompetanse på oppgaver som ligner hverandre og forbedring av arbeidsprosessene. I sum mener vi at dette vil bidra til mer effektiv oppgaveutføring slik at vi utnytter ressursene best mulig. Den nye organiseringen skal styrke direktoratets innsats på samfunnsoppdraget og samle kompetanse og funksjoner.

Det er et mål at organisasjonsendringen, sammen med andre aktiviteter, skal bidra til nye måter å jobbe på som sikrer større gjennomføringskraft, utvikling av fremtidig kompetanse, god innretning og organisering av sentrale områder for Bufdir, samt økt strategisk- og utviklingskapasitet.

Formålet med ny organisering er også å styrke styringen generelt, og den faglige styringen spesielt. Ved å samle og spesialisere sentrale funksjoner i styringen som f.eks statistikkfunksjoner, analysefunksjoner, systemforvaltning, tiltaksutvikling og styringsmiljøer, vil den nye organisasjonen legge til rette for en mer helhetlig styring av underliggende etat. Det innebærer en styrking av styringen at styringsmiljøene er samlet til en avdeling slik at styringsoppgavene opp mot BLD, styring av regionene og BSA, samt den interne styringen i direktoratet kan samordnes og sees i en helhet.

Styring av regionene

Som følge av omorganiseringen har direktoratet også igangsatt en omfattende gjennomgang av styringsprosessene i virksomheten. Dette omfatter både styringen av Bufetat og den interne styringen i direktoratet. Arbeidet med styringsprosessene inngår i utviklingen av virksomhetsmodellen, som omtalt over, og vil fortsette i 2019. Som følge av resultatene i tilsyn og gjennomganger av barnevernsinstitusjoner, både internt og eksternt, er det lagt særlig vekt på å beskrive en sentral styringsmodell for Bufetat der ansvar, roller og oppgaver mellom direktorat, region og enhetene tydeliggjøres. Videre har direktoratet i 2018 startet arbeidet med en beskrivelse av styring av institusjonene innen barnevernet, slik at en beskrivelse av hvordan institusjonene skal styres vil være klar tidlig i 2019. I 2019 vil det arbeides videre med implementering og forankring av felles styringsprinsipper for alle institusjoner i Bufetat.

Internkontroll er sentralt i styring av institusjoner spesielt og i styringen av regionene generelt. Regionene har i løpet av 2018 etablert en egen internkontrollfunksjon som skal bistå regiondirektøren med blant risikovurderinger metodikk, støtteverktøy og følge opp etterlevelse med videre. Regionene må etablere årlige planer for hvilke kontrollaktiviteter som skal gjennomføres. Regionene har så langt løst denne oppgaven ulikt. Det varierer også hvor langt de har kommet i arbeidet. Bufdir vil derfor ha dialog med regionene om hvordan deres overordnede internkontrollansvar kan innrettes på en hensiktsmessig måte. Plan for videre arbeid med internkontroll i 2019 skal følges opp tett gjennom ordinær linjeaktivitet.

Direktoratet har videre presisert krav om etterlevelse og risikohåndtering på enhetsnivå i regionens disponeringsbrev for 2019. Det ble også startet et arbeid med nytt felles avvikssystem for Bufetats enheter som skal være ferdig etablert i løpet av 2019.

Direktoratet har i tillegg igangsatt en revisjon av den regionale godkjennings- og kvalitetssikringsordningen som skal sikre at statlige og private barnevernsinstitusjoner tilfredsstiller kravene til god drift.

Økonomi- og kapasitetsstyring barnevern

I 2018 har etaten hatt økonomiske utfordringer på barnevernsområdet. En del av utfordringene kom som følge av høyere aktivitet og dyrere tiltakssammensetning enn det som var lagt til grunn for budsjettet. Utgiftsutviklingen er beskrevet nærmere under Del 6 Årsregnskap. Direktoratet har fulgt regionene tett gjennom både rapportering og møter med regionledelsen, hvor regionene redegjør for de økonomiske effektene av planlagte tiltak. I lys av den økonomiske situasjonen har det i tillegg vært en særskilt oppfølging av regionene med størst budsjettutfordringer.

Vi ser en utvikling der en økende andel av behovet for institusjonsplasser er blitt dekket gjennom enkeltkjøp, som beskrevet under Delmål 5.1. Dette er en viktig del av årsaken til merforbruk i 2018, og direktoratet har satt i gang et arbeid for å bedre kapasitetsstyringen av institusjonstilbudet.

Som en del av dette arbeidet har direktoratet presisert ovenfor regionene at de skal gjøre grundigere vurderinger av hvilken institusjonsplass som velges til det enkelte barn og planlegge i tråd med følgende rammer og forutsetninger:

- Barn som har rett på tjenester etter annet lovverk, som for eksempel helse eller kriminalomsorg, skal henvises til rett instans. Bufetat skal ikke kompensere for manglende tilbud fra andre offentlige instanser
- Kommunenes synspunkter kan ikke vektlegges ut over det Bufetat har budsjettrammer til, forutsatt at Bufetat kan tilby et forsvarlig tiltak.

Videre har regionene fått i oppdrag å

- gjennomgå alle aktive enkeltkjøp for å vurdere om barnas behov kan ivaretas innenfor rammene av inngåtte avtaler med de private leverandørene, og
- gjennomgå alle aktive enetiltak for å vurdere om barnas behov kan ivaretas på en forsvarlig måte i gruppe med andre barn.

Arbeidet med å bedre kapasitetsstyringen av institusjonstilbudet må sees i sammenheng med øvrig økonomisk styring og vil fortsette i 2019. Dette vil være et sentralt tema i styring og oppfølging av regionene i 2019.

Direktoratet følger regionene tett og styrer budsjettene stramt. Erfaringene fra perioden 2012-2014 viser at stram budsjettstyring og omfattende reduksjon i antall stillinger på kort tid innebærer høy risiko. Risikoen er knyttet til svekket kvalitet i tiltakene, blant annet ved at institusjonene ikke har tilstrekkelig faglig metode for behandlingen, for lite systematisk kvalitetsarbeid og at driften i institusjonene blir ustabil. Dette får konsekvenser for det enkelte barn og brudd på lovbestemt bistandsplikt og forsvarlig drift. Kvaliteten i tiltakene er ujevn, og til tross for betydelig innsats for kvalitetsforbedringer i etaten har tilsynet påvist store avvik i de statlige og private institusjonene. Fortsatt kvalitetsforbedringer og videreutvikling av digitale løsninger er viktig som grunnlag for god og stabil drift i institusjonene. Direktoratet vurderer at det gir stor risiko dersom vi ikke gjennomfører tiltak samtidig som det gjøres effektiviseringer og innsparinger. Tiltakene som er iverksatt er vurdert ut fra risiko for brudd på bistandsplikten og brudd på forsvarlig drift. Direktoratet har også sett at det er behov for større kontrollaktiviteter for å kunne gjennomføre ønskede endringer.

I 2018 har vi dessuten fått på plass data fra barnevernssystemet BiRK i vårt datavarehus, noe som gjør det enklere og mer oversiktlig å ta ut konsistente rapporter og analyser fra Bufetat. Data fra det statlige barnevernet kan nå sammenstilles med økonomidata, samt tall innen bemannings- og kapasitetsstyring. Dette gjør denne innsikten tilgjengelig og anvendbar for større deler av virksomheten enn tidligere. Vi har store forventninger til hvordan denne innsikten kan bidra til en god utvikling av tjenestene i Bufetat.

Innkjøpsarbeidet

Den nye innkjøpspolitikken ble vedtatt i 2018 og setter overordnede rammer for styring av innkjøpsporteføljen til Bufdir og Bufetat. Direktoratet deltar som kompetansemiljø i relevante styringsarenaer for å sikre at den vedtatte innkjøpspolitikken, samt relevant regelverk og metode, etterleves.

Bufetat leier lokaler og kjøper varer og tjenester for 3,8 mrd. kroner. I 2018 utgjorde dette omtrent en tredjedel av alle utgiftene i organisasjonen, noe som understreker viktigheten av å ha en systematisk leverandørdialog både på direktorats- og regionsnivå. Spesielt på barnevernsområdet ser vi at det er vesentlig å ha en styringsdialog med de private aktørene for å ha nødvendig lederforankring i spørsmål som gjelder lojal bruk av eksisterende avtaler, samt oppfølging og styring av leveranser. Vi startet dette arbeidet i 2018 og vil fortsette i 2019. I tillegg til leverandørdialogen vil det fremdeles være mye fokus på risikobasert oppfølging, tilgang til relevant styringsinformasjon og hensiktsmessighet ved utvikling, forhandling og bruk av rammeavtaler.

På eiendomsområdet har direktoratet – i samarbeid med regionene – jobbet med utviklingstiltak for å sikre hensiktsmessige, areal- og kostnadseffektive leieavtaler innenfor rammen av gjeldende myndighetskrav.

Barnevernstjenester levert av private aktører

Omlag halvparten av Bufetats barnevernstjenester som tilbys kommunene, leveres av private leverandører, ideelle og kommersielle.

Enhet for inntaksstøtte (EIS) har ansvar for kvalitetssikring av kjøp på barnevernsområdet som det skal forhandles om pris på. I tillegg har EIS ansvar for opplæring av de regionale inntaksenhetene i avtaler og rutiner for kjøp av barnevernstjenester. Det er obligatorisk for regionene å delta på opplæringen.

I 2018 ble det foretatt noen endringer i rammeavtalene med private leverandører som leverer barnevernstjenester. Bufdir sa opp rammeavtalen med Næringsområde Sør 19. oktober 2018. Denne

rammeavtalen gjaldt avdelingene Skinnarmoen og Villa Kråkebakken, og oppsigelsen trer i kraft 1. mars 2019. Det har også vært endringer av avdelinger hos fire leverandører:

- Hos Haraldsplass Barnevern er avdelingen Indre Arnavei (tidligere avdeling 123) sagt opp. Endringene i avtalen trådte i kraft 1. mai 2018.
- Hos Stendi (Aleris) er rammeavtalen for avdelingen Birkelandsveien sagt opp, her trer oppsigelsen i kraft 1. juli 2019.
- For avdelingene Gjulem, Rundhaugstua, Heimdal, Grenda, Løbergsveien, Unneland, Grimstad, Solbakken, Nordstranda, Solberg og Sørli, trådte oppsigelsen i kraft 1. oktober 2018.
- Videre har Humana AS (KOA) sagt opp to avdelinger, Tangen og Skallan. Oppsigelsen trådte i kraft 1. desember 2017.

Bufetat senter for utvikling og administrasjon (BSA)

2018 har vært preget av mye endringsarbeid i BSA, bl.a. for å forberede etaten på en mer digitalisert fremtid. Det er gjennomført og pågår flere store prosjekter der BSA har viktige bidrag, f.eks. implementering av Office 365 og overgang til enkelte skytjenester, innhenting av fysisk arkivmateriale til sentraldepot, anskaffelse av nytt turnussystem og pilotering av dette, forbedring av prosess for rekruttering og tilsetninger, e-skjemaløsning for statlige hjem, digitalt alternativ til håndkasser mm. I 2018 har etaten også tatt i bruk roboten Lara som behandler reiseregninger. Dette har vist seg å være meget effektivt, og er sannsynligvis et eksempel på hvordan automatiseringen vil treffe mange av etatens tjenestoområder.

De aller fleste i BSA jobber daglig med å levere administrative tjenester til Bufetats medarbeidere. I tillegg til at tjenestene stadig skal leveres mer effektivt, skal de også være av god kvalitet. Basert på brukerundersøkelser og SLA-rapporter, vurderer BSA at de gjennomgående vil klare å innfri dette. BSA skriver i sin årsrapport at etaten fortsatt har utfordringer relatert til IKT-området med et betydelig etterslep i utviklingen av etatens IKT-infrastruktur. I 2018 inntraff det også alvorlige driftsavbrudd som var krevende å få løst. Når det gjelder BSAs interne drift, peker BSA på at nøkkellindikatorene stort sett har pekt i riktig retning gjennom 2018, men med marginale forbedringer på noen områder. Forbedringsarbeid vil være en naturlig del av BSAs oppgaveportefølje fremover, men mye ligger allerede til rette for at BSA utover i 2019 kan begynne å se resultatene av det iverksatte endringsarbeidet.

Ivaretagelse av krav til informasjonssikkerhet

Bufdir og Bufetat er betydelige forvaltere av informasjon, herunder personopplysninger og annen sensitiv informasjon. Ivaretagelse av denne informasjonen både knyttet til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet er utfordrende, og dette arbeidet har hatt betydelig oppmerksomhet i 2018.

Det har vært utfordringer knyttet til driftsstabilitet, og for å ivareta informasjonssikkerheten i tilstrekkelig grad i videreutvikling av virksomhetens IKT-systemer. I 2018 har det derfor vært rettet fokus mot følgende tiltak:

- Organisatoriske grep som styrker den strategiske styringen av IKT generelt og informasjonssikkerheten spesielt.
- Samling av systemeierrollen for virksomhetens viktigste fagsystemer organisatorisk i direktoratet. Samtidig er utviklerressursene knyttet til egenutviklede systemer, overført fra BSA til direktoratet.

- Tilsetting av øremerkede ressurser i direktoratet for å ivareta fagansvaret for informasjonssikkerhet og rollen som personvernrådsgiver/-ombud for virksomheten.
- Gjennomgang av driftssituasjonen på IKT, både internt og gjennom 3. partsvurdering.
- Oppsigelse av drifts- og forvaltningsavtaler med Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, med målsetning om å prioritere ressursene til virksomhetens interne behov.
- Innspill til departementet knyttet til hvordan direktoratet, gjennom bruk av HelseCERT, kan ivareta utfordringsbildet knyttet til cybersikkerhet.

Vi har jobbet målrettet med oppdatering og implementering av virksomhetens styringssystem for informasjonssikkerhet gjennom hele 2018, herunder:

- Full gjennomgang av og oppdatering av styringssystem for informasjonssikkerhet.
- Implementeringsaktiviteter rettet spesielt mot regionene og BSA, med særskilt oppmerksomhet rettet mot kompetansebygging, lederforankring og eierskap. Arbeidet involverte både ledergruppene i direktoratet, regionene og BSA.
- Tiltak for å knytte styringssystem for informasjonssikkerhet tettere opp til den ordinære styringen

Direktoratet har et viktig samfunnsoppdrag og i alt etaten gjør er personvernet til brukerne av etatens tjenester høyt prioritert. Vi har jobbet særskilt med implementering av ny personvernopplysningslov. Personopplysningsloven av 15. juni 2008 gjennomfører vedlegg i EØS avtalen nr. 5 (e) og inkluderer personvernforordningen som lov med nasjonale tilpasninger. Direktoratet har som behandlingsansvarlig ansvar for å sikre rettighetene til de som har opplysninger registrert i etatens registre. Det er igangsatt et eget implementeringsprosjekt for sikre oppfølgingen av forordningen på områdene informasjonssikkerhet og personvern. Vi har også utarbeidet en ny personvernerklæring for direktoratet og etaten. I tillegg har vi lagt en strategi for arbeidet med personvern, som har et særlig fokus rettet mot behandling av personopplysninger om barn. Lovkravene og sikkerheten ved utleveringen av personopplysninger har høy prioritet. Det er ansatt et eget personvernombud som skal ha oppmerksomheten rettet mot personvern i hele etaten.

Utnyttelse av teknologi og digitalt førstevalg

Brukere forventer og fortjener brukervennlige sømløse tjenester, uavhengig av hvilke sektormyndigheter som er ansvarlige. Dette stiller krav til oss, både når det gjelder digitalisering og samordning, og vi må tilby helhetlige tjenester der behovet til brukeren er i fokus.

Buudir er en virksomhet som har mange interessenter inn mot våre ansvarsområder. Mange av de tjenestene vi kan utvikle og digitalisere er på tvers av sektorer som utdanning, helse, politi og kriminalomsorg. Viljen til å samarbeide er stor, men i mange sammenhenger kreves det en styring fra departementsnivå for å sikre en innretning mot ønskede gevinster. Vi ser derfor fram til ny digitaliseringsstrategi fra regjeringen og har en forventning om at utvikling og styring av tjenestekjeder på tvers av sektorer og kommune/stat er godt behandlet.

Vi har, i tråd med regjeringens IKT-politikk, mål om at vi kun ber om opplysninger fra brukeren én gang, at vi har brukeren i sentrum og tenker tjenstedesign, at vi bruker informasjon som allerede er tilgjengelig, og at vi hele tiden tenker effektivisering og digitalisering.

Tjenestekjeder

I arbeidet med helhetlige tjenestekjeder vil vi trekke fram fire prosjekter og initiativer:

- *DigiBarnevern* er basert på følgende primære fokusområder: integrert saksgang, brukermedvirkning, meldingsutveksling og styringsinformasjon – primært mellom kommunalt og statlig barnevern. Prosjektet vil bidra til å etablere en digital modenhet på området. Prosjektet vil få konsekvenser for lovgiving på området, bl.a. for å sikre effektiv flyt av individbaserte data mellom ulike aktører. Prosjektet er også sentralt for å sikre nødvendig datakvalitet og unngå dobbeltregistrering.
- DIGI-UNG er en konseptuell ungdomssatsing som gir en portal for svartjenester for ungdom. Den kan også lede videre til sektorspesifikke rådgivingstjenester og sikre, innloggede, personlige tjenester (f.eks. behandlingstilbud innenfor helse). Ung.no og Helsenorge.no er etablert som plattformer med modenhet, og det er også gjort utredning og utformet konsept for helhetlig dekning av behovene til ungdom.
- Fosterhjemsforløpet er et prosjekt som skal fokusere på informasjonsutveksling mellom brukere, kommune og staten. Prosjektet skal også understøtte tjenesteproduksjon på området og bidra til å etablere god styringsinformasjon på et område hvor det er utfordrende å få god måloppnåelse.
- Prosjektet Digitalt støttet mekling gjelder 1. linjetjenesten innen familievernnet. Prosjektet skal bidra til forbedret utnyttelse av familievernnettjenesten, og avlastning av domstolsapparatet ved reduksjon i antall saker som kommer fra uløst mekling. Prosjektet skal bidra til bedre integrasjon og flyt mellom aktørene i tjenesteleveransene: brukerne, familievernkontorene og eksterne meklere.

Nettsatsing

Bufdir.no er utviklet til et omfattende nettsted og virksomhetens viktigste verktøy for digitalt førstevalg for innbyggere og målgrupper i andre virksomheter. Nettstedet er sentralt i vår kunnskapsformidling, og vi er stolte av satsingen på statistikk og analyser. Framover vil vi benytte bufdir.no som den viktigste inngangsporten til våre nye digitale tjenester, som eksempelvis nasjonal portal for bekymringsmelding og digitalt støttet mekling for familievernnet.

Det er om lag 10.500 besøk på bufdir.no hver dag. Trafikken har vært stabil gjennom perioden, og nettstedet har hatt om lag 3 millioner økter i løpet av året. Sidene for fosterhjemsrekruttering står for om lag halvparten av dette. Trafikken og besøkstall viser at vi har et godt benyttet nettsted, som treffer mange målgrupper. Dette gir grunnlag for å utvikle nye tjenester, både for innbyggere og for samhandling med andre virksomheter og sektorer.

Eksempler på nye digitale produkter på bufdir.no i 2018 er:

- Kommunemonitor nedsatt funksjonsevne
- Tall og statistikk på lhbtq-feltet
- Retningslinjer for samarbeid mellom politi og barnevern
- Revidert faglig veileder for samarbeidet mellom skole og barnevern
- TryggEst – veileder for vern av risikoutsatte voksne
- Faglig veileder for barnefattigdom
- Faglig veileder for tvangsekteskap
- Faglig veileder for innholdet i krisesentertilbudet

Etter vår vurdering bidrar velfungerende nettsider sterkt til effektivisering. Hvis våre brukere i stadig større grad blir i stand til å ta velinformerte valg og betjene seg selv digitalt, mener vi at det er store effektiviseringsgevinster å hente i samfunnet.

Fremover vil vi utvikle en ny digital plattform som tilgjengeliggjør innhold på en bedre måte enn i dag. Vi har ambisjoner om at våre brukere skal kunne konsumere innholdet når de trenger det, der de er. Samtidig er vi opptatt av å tilrettelegge for tverrsektoriell samhandling for digitale produkter og tjenester. Vi skal både kunne bruke og bidra til offentlige fellesløsninger, deling av innhold og innsamling og tilgjengeliggjøring av data. Dette er en viktig grunnmur for å kunne understøtte prosjekter og satsinger, med *DigiBarnevern* som det mest framtreddende prosjektet.

En vellykket nettsatsing fordrer blant annet at direktoratet bygger opp mer digital kompetanse og at vi forsterker innsatsen på analyse av måloppnåelse, stabil drift og forvaltning av de digitale tjenestene i årene som kommer.

Grunnstrukturer, sikkerhet og stabil drift

Buudir har gjennom de senere årene konsentrert innsatsen på å etablere digitale grunnstrukturer. Vi er nå forberedt på å kunne bygge tjenester som utnytter muligheten til å utveksle data, både internt og med andre virksomheter. Med nye tjenester som *Nasjonal portal for bekymringsmelding*, står direktoratet overfor en ny digital hverdag. Dette vil gi en rask og effektiv betjening for innbyggere, andre virksomheter og for kommunale barnevernstjenester. Disse digitale strukturene må forvaltes og videreutvikles.

I etableringen av nye tjenester er vi særlig opptatt av IKT-sikkerhet. Dette er et område som er i stor utvikling, og med et risiko- og trusselbilde som har nasjonal interesse og oppmerksomhet. Vi vurderer at Buudir må styrke sin kompetanse og kapasitet innenfor informasjonssikkerhet og personvern til å også omfatte ytre trusler og tilsiktede hendelser. Gjennom de siste årene har vi i samarbeid med departementet utredet flere muligheter for å etablere et slikt cyber-responsmiljø, og vi ser fram til å finne en god innretning og realisering av dette i 2019.

Vi har i 2018 etablert og rullet ut nytt intranett basert på moderne verktøy for samhandling. Det er etablert en plattform basert på Office 365, som understøtter tverrfaglig samarbeid, både i etaten og med andre virksomheter. Direktoratet har hatt stor glede og nytte av dette i ny organisering og i nye lokaler. I arbeidet med utrulling av plattformen er det lagt stor vekt på tilpasning til brukerens behov, og at det gis opplæring og støtte til innføring når verktøyene tas i bruk. Dette arbeidet vil fortsette i 2019, med stegvis innføring i flere enheter i etaten.

På tross av satsingen på digitale grunnstrukturer, er det fortsatt et etterslep på IKT-området. Vi har i 2018 innhentet en uavhengig rapport om tilstanden på IKT-drift, der det påpekes behov for forbedring og fornying på en rekke områder. Behovene for tiltak eksisterer i stor bredde, og vil kunne påvirke tjenesteutøvelsen og effektiviteten i hele etaten. Håndtering av risikoen ved å gjøre endringer er et viktig og krevende arbeid som vi står midt oppe i. For 2019 vil det være naturlig å utforske de føringene og mulighetene som ligger i regjeringens IKT-politikk og nasjonale handlingsplaner for IKT, herunder muligheter for utnyttelse av leverandører i markedet (sourcing).

For å sikre stabil drift for egne tjenester kreves det et dedikert fokus. I juni 2018 sa direktoratet derfor opp tjenesteavtalen med Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Begge parter hadde en erkennelse av at Buudir ikke vil klare å levere tjenester på det nivået som Fylkesnemndene har behov for. Avtalen hadde seks måneders oppsigelsestid, men Fylkesnemndene har ikke klart å etablere seg med ny leverandør innenfor denne tidsrammen. Våre forpliktelser er dermed forlenget, og opprettholdes fram til ny leverandør

er på plass. Vi har dermed foreløpig ikke nådd ambisjonen om å frigjøre ressurser og styrke driften av egne tjenester for vår etat.

Embetsstyring av Fylkesmannen

Et godt samarbeid med fylkesmennene er sentralt i gjennomføringen av nasjonale mål og i utviklingen av fagområder som direktoratet har ansvar for. Fylkesmennenes kunnskap og kompetanse om kommunene er viktig for at nasjonale satsingsområder skal treffe målgruppene og virke etter intensjonen. Særlig gjelder dette på barnevernsområdet. Direktoratet har et særlig fokus rettet mot å fremstå som samordnet og koordinert overfor fylkesmennene og å etablere gode arenaer for samhandling på ledernivå. I 2017 hadde vi møter med alle embetene, enten styringsmøter, fagmøter eller besøk/dialogmøter (syv embeter). I tillegg har vi også vært med på å gjennomføre styringsdialogmøter i samarbeid med de andre velferdsdirektoratene og Helsetilsynet. Direktoratet har også bistått departementet med embetsstyringen av fylkesmennene, blant annet gjennom innspill til styringsdokumentene til Fylkesmannen (Tildelingsbrev og Virksomhets- og økonomiinstruks).

Riksrevisjonssaker

Her følger en kort omtale av de ulike Riksrevisjonssakene tilknyttet Bufdirs og Bufetats ansvarsområder, både gjennom revisjoner i 2018 og tidligere revisjoner.

Revisjoner i 2018

Riksrevisjonens etterlevelsesrevisjon av kvalitetssikring av omsorgssentre.

Revisjonen om kvalitetssikring av omsorgssentre ble ferdigstilt i begynnelsen av mai 2018, og ble rapportert i Dokument 1 høsten 2018. Direktoratet har tatt riksrevisjonens rapport til etterretning.

Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt plasseringer i barnevernet (Dokument 3:8 2017–2018).

Riksrevisjonens undersøkelse viste at Region Midt-Norge hadde lav dekning sammenliknet med øvrige regioner i Bufetat når det gjelder beredskapshjem og plasser i akuttinstitusjon, og særlig stor var forskjellen på beredskapshjem. Etter regionens vurdering rekrutteres det tilstrekkelig beredskapshjem, men det kan være kapasitetsutfordringen knyttet til noen topper i løpet av året. Regionen vurderer at det viktigste tiltaket er å redusere oppholdstiden i akutttiltak, og jobbe målrettet med planer og tiltak for videreføring etter akuttopphold. Familieråd er et viktig virkemiddel og blir tilbudt kommunene i alle akuttsaker.

Riksrevisjonen skrev også i sin rapport at det var en lavere andel kommunale barnevernsledere i Region Midt-Norge enn i øvrige regioner som mente at Bufetat dekket behovet for antall akuttplasser, og at de også var minst fornøyd med løsningen i siste akuttsak. Regionen er opptatt av mulige årsaksforhold når det gjelder vurderingene fra de kommunale barnevernslederne. Regionen har etablert god dialog med kommunale barnevernsledere for å finne riktige forventningsnivå, og har heller ingen brudd på bistandsplikten i 2018.

Direktoratet vurderer at merknadene til Riksrevisjonen nå kan kvitteres ut.

Oppstart av revisjoner i 2018

Riksrevisjonen har høsten 2018 igangsatt forvaltningsrevisjon om oppfølging av kontrakter for kjøp av omsorgsplasser i private og ideelle barnevernsinstitusjoner.

Oppfølging av tidligere revisjoner

Finansielle revisjoner:

Budsjettåret 2014: Manglende skriftlige avtaler ved kjøp av private barnevernstjenester.

For å imøtekomme dokumentasjonskravene ved kjøp både når det gjelder kontraktsinngåelse, utbetaling til leverandører og kontering i regnskapssystemet har direktoratet arbeidet med internkontroll på dette området. Oppfølging har blitt gjennomført i sammenheng med oppfølgingen av internrevisjonsrapporten 17-4 «Oppfølging av private plasseringer» og systemtiltak knyttet til arbeid med virksomhets- og styringsmodell. Det ble besluttet og igangsatt nasjonale og regionale tiltak som skal svare ut anbefalingene i rapporten. De nasjonale tiltakene er fordelt på to hovedområder: elektronisk systemstøtte og informasjonsflyt og operasjonalisering av innkjøpspolitikken.

Når det gjelder de regionale tiltakene, ble status, fremdrift og erfaringene fulgt opp i dialog mellom direktoratet og regionene. Første statusmøte ble gjennomført medio november 2018. Direktoratet har iverksatt et strategisk arbeid med å utvikle kontraktsoppfølgingen og leverandørdialogen, som viktig premisse for kontroll over og tillit til kvaliteten basert på utvikling og dialog både i selve leveransen og i samhandlingen om leveransen. Dette arbeidet og tiltakene fortsetter i 2019 og anses som en overlevering fra tidligere revisjon til systemarbeid med internkontroll på området kjøp av barnevernstjenester. Saken kan nå kvitteres ut.

Etterlevelsesrevisjoner:

Budsjettåret 2015: Etterlevelsesrevisjon om Styringssystem for informasjonssikkerhet i Barne-, ungdoms- og familieetaten

Implementering av styringssystem for informasjonssikkerhet har vist seg å være mer tidkrevende enn tidligere forutsatt. I en relativt stor virksomhet har vi etablert et distribuert eierskap til dokumenter og rutiner i styringssystemet, og samtidig arbeidet for å etablere en bevissthet, kompetanse og modell for tilnærming til forvaltning og videreutvikling av styringssystemet for informasjonssikkerhet. Det har vært arbeidet planmessig med dette i 2018.

Styringssystemet, slik det ble revidert ved inngangen til 2018, er tatt i bruk i organisasjonen. Dette innebærer blant annet at årshjul med definerte aktiviteter vil være styrende for aktiviteter som gjennomføres i 2019, herunder ledelsens gjennomgang, risikovurderinger samt evaluering og revidering av dokumenter i styringssystemet. Det vises forøvrig til øvrig omtale av arbeidet med informasjonssikkerhet i årsrapporten.

Direktoratet legger på dette grunnlaget til grunn at merknaden til revisjonen kan kvitteres ut.

Selskapskontroller:

Tilskudd til forskningsselskaper under Kunnskapsdepartementet

Etter at utkast til Riksrevisjonens rapport ble lagt fram for Bufdir sommeren 2017, gjorde Bufdir en rekke endringer for å sikre et mer koordinert arbeid knyttet til de øremerkede tilskuddene som Bufdir forvalter. Bufdir har gjennom omorganiseringen samlet oppfølgingen av tilskuddene i en avdeling, som samarbeider med direktoratets økonomiavdeling for kontroll av regnskapet til sentrene. Når det gjelder oppbygging av egenkapital, har Bufdir utredet om NUBU har anledning til å benytte driftstilskuddet fra Bufdir til å bygge

sikringsfond til dekning av framtidige pensjonsforpliktelser. Konklusjonen er at deres praksis er legitim. Også for de andre sentrene vurderer Bufdir at deres egenkapital er i tråd med gjeldende krav (se vedlegg 1 for nærmere omtale).

Bufdir har i 2018 revidert rutinene for tilskuddsforvaltning til kompetansesentrene (i samarbeid med Helsedirektoratet når det gjelder RBUP/RKBK/NKVT). Rutinene omfatter også nøye gjennomgang av årsrapportene. I tilskuddsbrevene fra og med 2019 er det videre satt inn tydeligere kriterier for måloppnåelse/indikatorer, med tilhørende rapporteringskrav. Det er også lagt inn krav om at sentrene skal redegjøre for sin praksis for å unngå kryss-subsidiering (se vedlegg 1 for nærmere omtale).

Bufdir anser med dette Riksrevisjonens merknader som utkvittert.

Personellmessige forhold

Gjennom 2018 har direktoratet hatt gjennomgang av forsvarligheten av institusjonsdriften. Det er avdekket svakheter i institusjonsdriften i regionene som har sammenheng med personalmessige forhold. Med sikte på å få en tettere oppfølging og kontroll av forsvarligheten i institusjonsdriften i regionene, vil direktoratet i 2019 bygge et bedre kunnskapsgrunnlag rundt ulike indikatorer på personalområdet i etaten. Dette vil gi det nødvendige grunnlaget for kunnskapsbaserte analyser i et praksisnært perspektiv, og er viktig for det strategiske HR-arbeidet. Direktoratet vil etablere sterkere analysemiljøer på HR-området i samarbeid med regionene. Et slikt tiltak har til hensikt å støtte og styrke regionenes oppfølging og gi direktoratet grundigere kunnskap om status på sentrale HR-indikatorer, som blant annet sykefravær, omfang av midlertidige, andel fagutdannede og overtid ved enhetene, iverksatte tiltak og effekt av tiltak.

Bemanning

Bufetat er en stor virksomhet med mange ansatte sett opp mot antall årsverk. Etaten har totalt ca. 6 200 ansatte hvorav vel 2 100 er i midlertidige tilsettingsforhold. Samlet er det utført ca. 3 801 årsverk i Bufetat i 2018.

I Bufdir, BSA, ved regionkontorene, i familievernet, inntak og fosterhjemstjenesten, har vi i hovedsak faste heltidsstillinger innenfor normalarbeidstid. Midlertidighet ses i størst grad i institusjonene, hvor både sykefravær og små stillingsbrøker krever fleksibilitet i bemanningen. I tillegg bidrar uforutsette og akutte situasjoner i institusjoner til at vikarer og timelønnede er en viktig del av bemanningen. Dette er et område vi har jobbet aktivt med siden ny statsansattelov gav strengere krav til behovsvurderinger for bruk av midlertidige stillinger. Vi har sett en svak nedgang i andelen ansatte i midlertidige og vikariatstillinger gjennom 2018, og likeledes færre ansatte i små deltidsstillinger. Vi ser endringer i oppsett av turnus som gir arbeidsgiver større forutsigbarhet, ansatte større stillingsbrøk og færre små deltidsstillinger og behov for timelønnede. Arbeidet med å redusere midlertidighet er en kontinuerlig prosess som vi vil jobbe videre med i 2019, og som vi vurderer at er direkte forbundet med kvalitet i tjenesten, spesielt innenfor institusjonsfeltet.

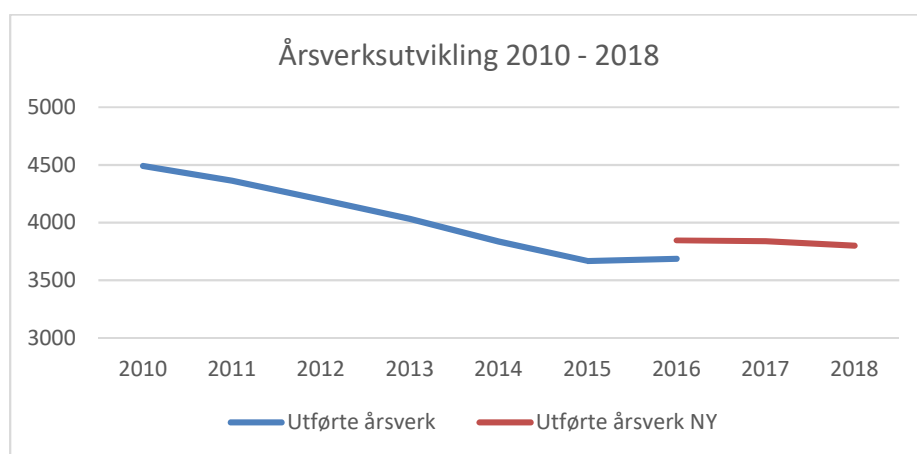
Tidligere så vi også at vikarer og timelønnede i stor grad var ufaglærte. Dette bildet ser nå ut til å endre seg, og andelen ansatte uten fagutdanning er synkende. Det vil si at også færre årsverk i institusjonene utføres av ansatte uten fagutdanning. Utviklingen kan forklares med et økt utdanningsnivå i samfunnet generelt og som en effekt av strengere krav til ansattes kompetanse i etaten.

Bufetat har hatt en svak nedgang i antall årsverk gjennom 2018 samlet sett. Reduksjonen er i hovedsak knyttet til Bufdir og BSA. BSA har videreført effektiviseringstiltak parallelt med digitalisering av sine tjenester, og utgiftene og bemanningen til administrative ressurser er redusert. Under omorganiseringen i direktoratet ble IKT-løsningsutvikling flyttet fra BSA til Bufdir. Vi vurderer at vi fortsatt ser effekter av å følge opp målet om å effektivisere administrative funksjoner i etaten.

I etaten har en reduksjon i omsorgsplasser for enslige mindreårige asylsøkere gitt omlag 70 færre årsverk knyttet til disse oppgavene.

På barnevernsfeltet ser vi en økning i årsverk gjennom 2018. Dette følger av en ønsket vridning mot bedre kvalitet og kompetanse i eget tiltaksapparat. I tillegg ser vi at et økende antall barn med sammensatte utfordringer også utfordrer eksisterende kapasitet, særlig på omsorgs- og atferdsplasser, samt ventetid på fosterhjemsområdet. En styrking og satsing på disse områdene kreves for å få et godt nok tilbud for barna som trenger det. Det er på disse områdene vi ser størst økning i bemanning og årsverk gjennom 2018.

Familievernet har styrket tilbudet gjennom 2018 og vi har en økning i årsverkene særlig knyttet til oppbygging av spisskompetansemiljøene.



Figur: Utvikling i utførte årsverk i Bufetat 2010-2018. Grafen viser brudd i tidsserien for årsverk pga. ny rapport i SAP.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Bufdir har en HMS-strategi som danner grunnlaget for regionenes, enhetenes, BSAs og Bufdirs handlingsplaner for arbeidsmiljøarbeidet hvor inkluderende arbeidsliv er et sentralt område. Det følges videre opp at den enkelte enhet lager egne handlingsplaner for arbeidsmiljøarbeidet som tydeliggjør leders ansvar. Rapporteringen viser at det er stort fokus og mye aktivitet innen HMS-området i regionene, BSA og Bufdir. Til tross for omfattende aktiviteter, har det vært en svak økning i sykefraværet for 2018. Det er iverksatt bredere analyser om nærvær og sykefravær i 2018 som skal følges opp i 2019. Det er viktig å erkjenne at dette er et langsiktig arbeid som krever høy ledelsesmessig oppmerksomhet.

Oppfølging av IA-avtalen

Det er rapportert på tiltak og resultater innen IA-området. Alle regioner har fulgt opp forpliktelsene i IA-avtalen, men også her er det noen forskjeller på hva som oppnås i regionene. For eksempel innen området ansettelser av personer med nedsatt funksjonsevne. Bufdir følger opp den nye nasjonale IA-avtalen som

gjelder fra 1. januar 2019, med informasjon ut til regionene og implementering av nye retningslinjer som følge av denne.

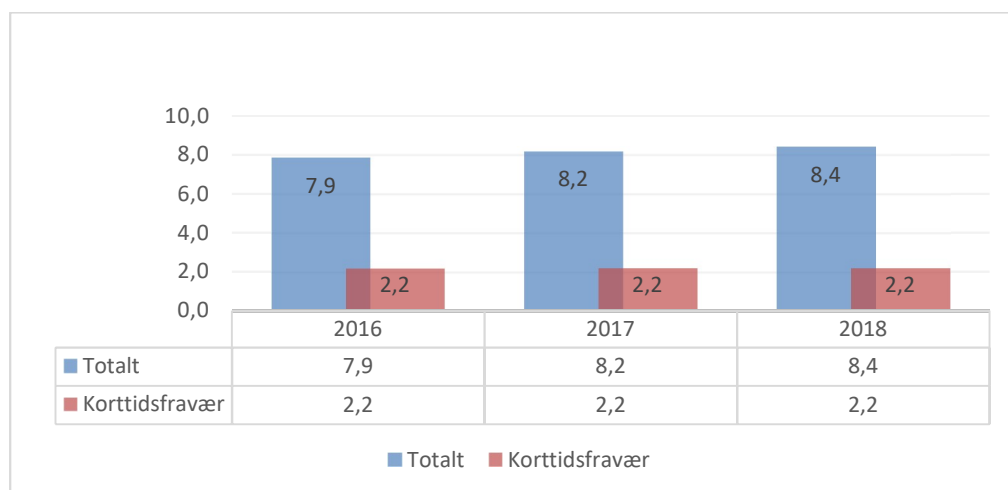
Arbeidet med å redusere sykefraværet

Det samlede sykefraværet for regionene, BSA og Bufdir var på 8,4 prosent i 2018. Dette er en liten økning fra sist år. Vi ser at sykefraværet har holdt seg stabilt høyt gjennom flere år, og at det er fortsatt behov for målrettet arbeid for å redusere sykefraværet. Det er fortsatt langtidsfraværet som er den største utfordringen. Vi ser at det har vært relativt store sesongvariasjoner med spesielt høyt fravær i første kvartal 2018 for samtlige regioner. Et vedvarende høyt sykefravær kan få uheldige konsekvenser for driften, herunder økonomiske konsekvenser.

I 2018 ble regionene utfordret på å starte arbeidet med å analysere sammenhengen mellom sykefravær og andre HR-indikatorer. Dette er et arbeid som vil bli tettere fulgt opp i 2019. Gjennom et nyetablert HR-analyseteam, vil Bufdir komme tettere på oppfølgingen av regionene. Bufetat har en ambisjon om å følge det nasjonalt fastsatte målet i IA-avtalen om å redusere sykefraværet med 10 prosent innen 2022. For Bufetat vil det bety et sykefravær under 7,6 prosent innen 2022. For å få til dette, skal det legges opp til en kunnskapsbasert tilnærming og målrettet jobbing gjennom ledelse med forebygging av sykefravær. Den kunnskapsbaserte tilnærmingen er hentet fra Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI).

Regionene, BSA og Bufdir arbeider systematisk med å redusere sykefraværet gjennom etablerte styringssystem. Enheter med høyt fravær (over 10 prosent) følges særskilt opp. Det er satt i gang flere regionale prosjekter og tiltak. Vi ser for oss en enda mer målrettet innsats i årene som kommer, med blant annet tettere oppfølging i alle ledd - herunder i styringsdialogen mellom direktoratet og regionene.

Figur: Sykefravær Bufetat 2016-2018

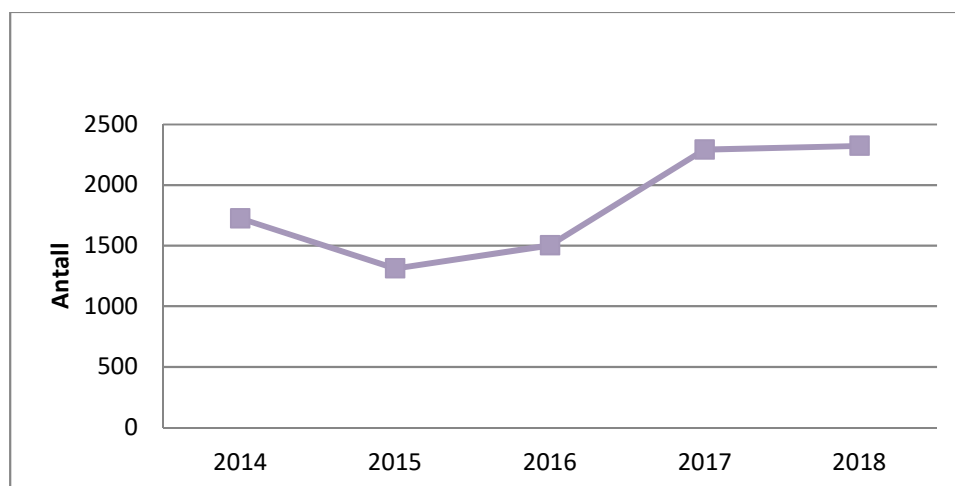


Forebygging av vold i institusjonene

Etaten har hatt oppmerksomhet på skader og avvik gjennom flere år, og spesielt på forebygging av vold og trusler om vold mot ansatte. Vi arbeider systematisk med oppfølging av hendelser, og hvilke tiltak som settes inn for å hindre gjentakelser. Som det framkommer av figuren under har det vært en økning i antall registrerte skader hos ansatte i 2017 og 2018. Vi oppfatter at den viktigste årsaken til dette er at vi i løpet av de seneste årene har gått over til en mer brukervennlig løsning for å registrere skademeldinger. Praksis for

registrering av skader og avvik har også i 2018 vært et eget tema i sikkerhetsopplæringen på enhetene. Etaten har et eget spisskompetansemiljø for trygghet og sikkerhet som har holdt kurs for om lag 1000 medarbeidere på våre institusjoner i 2018. Dette betyr kontinuerlig oppmerksomhet på sikkerhet, og vi vurderer at etaten nå har en mer reell registrering av faktiske skader og avvik. Videre oppnår vi større kjennskap til hva ansatte blir utsatt for og kan støtte opp med spissede tiltak som blant annet forebyggingsaktiviteter. Bufdir ser behov for fortsatt oppmerksomhet på dette området i 2019.

Figur: Utvikling skademeldinger Bufetat 2014-2018



Kompetanse og lederutvikling

Kompetanse er sentralt i både etaten og direktoratets strategier. Vi skal ha en strukturert tilnærming til kompetanse, både for å sikre at vi har rett kompetanse for å levere tjenestene, men også for å ha et blikk inn mot fremtidig kompetansebehov. Direktoratet har startet opp arbeidet med utvikling av en felles kompetansestrategi for direktorat og etat. Kompetansestrategien skal bygge på Bufetats kompetansem modell og målene i *Kvalitetsutviklingsprogrammet*. Den vil inneholde mål og føringer for videre tiltaksarbeid i direktorat og etat.

I etaten har alle regioner og BSA egne kompetanseplaner. Det gjennomføres kurs i arbeidsrettslige problemstillinger og kurs tilknyttet etatens administrative systemer som ePhorte og SAP. Det tilrettelegges også for erfaringsutveksling gjennom ulike fagnettverk. I direktoratet har avdelingene ansvar for faglig utvikling, mens vi gjennom stipendordningen bl.a. har støttet utvikling av prosjektkompetanse. Vi har også hatt opplæring i forvaltningskunnskap for hele direktoratet. Det er et arbeid som videreføres. I lys av omorganiseringen og organisering av funksjoner har Bufdir mobilisert kompetansen. Bufdir har for eksempel samlet juridisk kompetanse og analysekompetanse i større miljøer. Gjennom omorganiseringen er Bufdir også styrket på det digitale området. Ved utvikling av tjenester har digitalisering blitt en enda viktigere kompetanse enn tidligere. Gjennom funksjonsorganiseringen har vi valgt å mobilisere digital kompetanse fra BSA til Bufdir, dette for å sikre at Bufdir har digital kompetanse nær tjenesteutviklingen.

Trygge og kompetente ledere er et langsiktig og prioritert mål i virksomhetens strategier. Vi jobber med forståelse av lederrollen og styrker solid lokal ledelse gjennom utvikling av ferdigheter og kompetanse lederne har behov for. I 2018 fokuserte vi i lederutviklingsprogrammet vårt (*Bufetat lederskole*) på strategi,

digitalisering og implementering i et ledelsesperspektiv. I lederutviklingsprogrammet er planen å se styring og ledelse enda mer i sammenheng. HR i regionene gjennomfører lokale lederutviklingsaktiviteter, og etaten planlegger ytterligere koordinering mellom lokale og sentrale tiltak for å sikre en helhetlig ledelsesutvikling. Direktoratet gjennomfører lokale lederutviklingsaktiviteter for divisjonsdirektører og avdelingsdirektører gjennom systematiske ledermøter og samlinger for alle direktoratets ledere. Møtene er delt inn i to spor: styring av virksomheten og lederferdigheter.

Nye kontrakter og veiledere

I arbeidet med å sikre grunnlaget for rekruttering av fosterhjem har direktoratet gjennom året som har gått jobbet med revisjon av standardkontraktene for statlige fosterhjem. Det tas sikte på å ferdigstille arbeidet med kontraktene i 2019, og på denne måten legge grunnlaget for gode rammer for statlige fosterhjem.

I 2018 har direktoratet sammen med KS utarbeidet veileder for håndtering av sjikane, hets og trusler mot ansatte i barnevernet i sosiale medier. Vi vil rette et særskilt fokus i 2019 mot å videreføre dette arbeidet, både gjennom å implementere veilederen og ved å jobbe forebyggende mot denne utviklingen.

En del av direktoratets arbeid med implementeringen av ny personopplysningslov vil omhandle sikringen av ansattes personvern. Vi har etablert eget prosjekt som gjennom 2019 bl.a. skal etablere sikre systemer for behandling av ansattes personopplysninger.

Aktivitets- og redegjørelsesplikten

Vi har lite systematisk kunnskap om situasjonen for ansatte med nedsatt funksjonsevne, annen etnisk bakgrunn enn norsk og lhbtq-tilhørighet i Bufetat. Direktoratet skal i 2019 vurdere hvordan kunnskapen kan innhentes innenfor rammene for regelverk knyttet til personvern.

- Etnisk bakgrunn
Direktoratet har hentet informasjon fra søkeportalen Jobbnorge om hvor mange personer med ikke-vestlig bakgrunn som har vært tilsatt i etaten det siste året. I Bufetats regioner er det 3,8 prosent av nytilsatte som har ikke-vestlig bakgrunn. Dette er mindre enn det skulle vært for å gjenspeile befolkningen med annen etnisk bakgrunn enn norsk bosatt i Norge.
- Nedsatt funksjonsevne
I 2018 oppga totalt 0,8 prosent av alle søkere til etaten at de hadde nedsatt funksjonsevne. Av antall nyansatte i 2018 har 0,9 prosent oppgitt at de har nedsatt funksjonsevne. Det vil bli vurdert tiltak for hvordan vi kan tilrettelegge for at flere med nedsatt funksjonsevne søker i 2019.
- Hull i CV
Det er enda ikke mulig å hente ut rapporter fra vårt rekrutteringssystem på antall ansatte med hull i CV. Det er derfor rapportert manuelt fra juli. Av alle nyansatte i etaten er det 1 som har hull i CVen. Hull i CV defineres som et sammenhengende opphold på mer enn 2 år.
- Kjønn
Bufetats fagområder er tradisjonelt kvinneorienterte. Bufdir, regionene og BSA har en overvekt av kvinnelige ansatte med 63 prosent kvinner. Det er tilnærmet likelønn mellom kvinner og menn. Det er en overvekt av jenter som utdanner seg innenfor Bufetats fagområder, og som ønsker en karriere

innenfor disse områdene. Det ser vi også i antall søkere til stillinger i 2018 der 72 prosent av søkerne på alle stillinger i etaten kvinner, og 68 prosent av alle nyansatte var kvinner

Likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektivet har blitt fulgt opp i personal- og rekrutteringsarbeidet i Bufetat. I 2018 utarbeidet Bufdir en strategi og overordnet plan for videreutvikling av rollen som fagdirektorat for likestilling og ikke-diskriminering (les mer om denne under hovedmål 3). Et av målene i strategien er å utvikle vårt eget arbeid med inkludering og likestilling som arbeidsgiver. Strategien identifiserer ulike tiltak som kan iverksettes for å fremme inkludering og likestilling, blant annet vurdering av opprettelse av et likestillingsutvalg og utarbeidelse av en plan for et mer systematisk arbeid med aktivitetsplikten.

Direktoratet har oppdatert mangfoldserklæringen i alle stillingsutlysninger. Rekrutteringsprosessen skal vurderes for å se om det er noen grep som kan gjøres for å sikre flere søkere innenfor målgruppen i inkluderingsdugnaden. Bufdir deltar på vegne av Bufetat i det statlige Mangfoldsnettverket, et uformelt nettverk bestående av ni statlige virksomheter. Bufdir har sammen med Mangfoldsnettverket arrangert et seminar om inkluderingsdugnaden. Direktoratet opplever deltakelse i nettverket som nyttig i arbeidet med likestilling og inkludering. Bufdir vil fortsette å delta i nettverket med sikte på å identifisere mulige tiltak for å nå fem prosentmålet i inkluderingsdugnaden.

Internt er det oppmerksomhet på å tilrettelegge arbeidsforholdene for ansatte som har eller får redusert arbeidsevne. Dette arbeidet gjøres i tett samarbeid med den enkelte arbeidstaker, NAV og bedriftshelsetjenesten.

Ved utlysning av ledige stillinger vil det underrepresenterte kjønn i en del tilfeller oppfordres til å søke, jf. § 31 i hovedavtalen i staten. På barnevernsinstitusjonene er det særlig viktig å ha en så lik kjønnsfordeling som mulig.

Del 5 – Vurdering av framtidsutsikter

Det stilles stadig større krav til likeverdige tjenester, effektivitet, kvalitet, medvirkning og digitalisering.

Våre tjenester er tradisjonelt kunnskapssvake og basert på stor innsats fra den enkelte ansatte. Barnevern, familievern og voldsfeltet har ikke store tunge fagmiljøer som er pådriver for utvikling. Det er ikke slik at vi har en tung sektor som trekker utviklingen fremover, og ikke slik at vi har sterke og selvstendige forskningsmiljøer som produserer kunnskap ut fra egeninitierte innsatser. Betydningen av påtrykk og understøtting fra statlig hold er derfor nødvendig.

Vi har i 2018 gjennomført store endringer i direktoratet som vil påvirke arbeidet vårt i årene som kommer. Vi har nå en ny organisering som skal sikre sterkere faglig kompetanse innenfor både fagdirektorsoppgaver, digitalisering og tjenesteutvikling. Vi har samlet forskningsforvaltning og samorganisert med statistikk og analyse. Vi har stor tro på at den nye organiseringen vil gjøre oss bedre rustet til å møte nye krav og forventninger til direktoratet i tiden fremover. I tillegg skal den nye organiseringen bidra til effektiv og innovativ tjenesteproduksjon.

Tjenesteutvikling- behov for innovasjon og nye strukturer

Selv om mange tjenester kan digitaliseres helt vil det være behov for familier og fagpersoner som yter omsorg – enten det skjer i et hjem eller i en institusjon. Tjenesteutvikling handler dermed om utvikling av tjenesteforløp som understøttes av digitale systemer.

Behovene for spesialiserte og kunnskapsbaserte tjenester øker. Vi ser at det er relativt lite innovasjon forstått som utvikling av kunnskapsbaserte tjenester i det private tilbudet som tilbys i dag. Vi ser at det er en viktig oppgave for det offentlige å ha en aktiv rolle for å understøtte innovasjon og kunnskapsutvikling i tjenestene i samarbeid med forskningsmiljøene. Tiltak for å øke innovasjon og øke interessen for forskning og utvikling blir viktig for å møte forventningene i samfunnet.

Dagens struktur med små miljøer og små enheter, enten det er i kommunale tjenester eller i statlige tjenester, blir utfordret. Forventningene til kunnskapsbaserte og virksomme tjenester øker og det rapporteres fra fylkesmenn og fra Bufetats regioner at små enheter strever med å ha stabil kvalitet.

I institusjonsbarnevernet har vi i det siste året erfart store kvalitetsbrister som ikke har blitt avdekket lokalt og ikke avdekket ved kontroller. Vi ser det som nødvendig å se på strukturen i institusjonsbarnevernet og se på samhandlingsflatene med andre sektorer. Størrelsen på enheter og muligheter for å etablere større fagmiljøer må vurderes – både ut fra kvalitetsbehov, men også ut fra muligheten til å drive effektive tjenester.

Høyere kompetanse

Økte forventninger til kvalitet stiller også krav til høyere kompetanse. Kartlegginger viser at tjenesteutøverne i barnevernet selv opplever at de ikke har tilstrekkelig kompetanse. Det er mangler i systematikk, skjønnsutøvelse og i barnefaglige vurderinger, men også når det gjelder forvaltningskompetanse. Økt kompleksitet tilsier også at det er behov for å heve kompetansen for fagutøvelsen. Kravene til selvstendig arbeid i samhandling på tvers av sektorer tilsier også at den enkelte profesjon selv må ivareta en høy kompetanse på sitt fagområde. Det etterspørres til stadighet ledelse for å sikre systematikk og god kvalitet.

Ledelse er viktig og nødvendig, men for å kunne drive effektive tjenester må den enkelte tjenesteutøver ha en tilstrekkelig høy kompetanse til å kunne utøve faget sitt – alene – eller i samarbeid med andre.

Samhandling- økt kompleksitet

Det er nødvendig å fortsette å vri innsatsen over på digitale førstevalg ved utviklingen av tjenester. Behovet for å samordne meldingsutveksling og tjenestetilbud på tvers av sektorer vil stille ytterligere krav til samarbeid. Utfordringene handler om å få tunge standardiserte forløp som helsetjenestens «pakkeforløp» til å henge sammen med forløp for grupper som trenger koordinerte tjenester fra flere sektorer. Barn som har vært utsatt for omsorgssvikt er et eksempel, familier med funksjonshemmede barn er et annet. Dette vil også stille krav til nye måter å organisere utviklingsprosjekter på. Erfaringene med samarbeid om DigiBarnevern og utviklingen av ung.no har gitt nyttig kunnskap om samordning mellom sektorer. Videreutvikling av digitale tjenester må forventes å inneha mer kompleksitet fordi behovet for meldingsutveksling og samhandling med andres digitale tjenester øker. Vi ser en risiko for at små og utsatte grupper faller mellom stoler og at de store og tunge gruppene får først og mest når det skal utvikles nye tjenester.

Følge opp store satsinger

Tiden framover vil også preges av arbeid med flere store satsinger i samarbeid med andre sektorer, organisasjoner, regioner, fylkesmannsembeter og kommuner. Et viktig gjennomgangstema er fokuset på utdanning og arbeid. Vi ser at vår rolle i å bidra til at flest mulig gjennomfører utdanning og kommer i arbeid vil bli stadig viktigere fremover. Regjeringens satsinger på blant annet ungdomsarbeid, barnevernsreform og strategiplanen innen nedsatt funksjonsevne blir viktige i denne sammenhengen.

Del 6 – Årsregnskap

Ledelseskommentarer

Buudir er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser at Buudir hadde en samlet tildeling på 9,5 mrd. kroner i 2018. Regnskapet for 2018 viste at Buudir har utgiftsført 9,4 mrd. kroner. Netto rapportert til bevilgningsregnskapet, det vil si fratrullet inntekter på 1,5 mrd. kroner, ga et resultat på 7,9 mrd. kroner i 2018.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet (FIN) og krav fra BLD i instruks om økonomistyring. Direktoratet mener regnskapet gir et dekkende bilde av direktoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

Direktoratet har mottatt tildelinger på 48 inntekts- og utgiftsposter i 2018. I tillegg har direktoratet mottatt belastningsfullmakter på ti poster.

Samlet disponerte direktoratet tildelinger på utgiftssiden på 9,5 mrd. kroner. Det ble mottatt belastningsfullmakter på til sammen 18,4 mill. kroner fordelt på ti forskjellige poster. Belastningsfullmaktene er knyttet til flere samarbeidsprosjekter mellom Buudir og andre departementer/direktorater innenfor direktoratets ansvarsområder. Buudir har avgitt belastningsfullmakter på til sammen 30,7 mill. kroner. Fullmaktene er i hovedsak gitt til fylkesmannsembetene knyttet til oppfølging av kompetansesatsingen.

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til eget regelverk fastsatt av BLD. Samlet utbetalte Buudir 1,8 mrd. kroner i tilskudd i 2018. Dette er en reduksjon på 0,7 mrd. kroner fra 2017. Reduksjonen har sammenheng med endringen i tilskuddsordningen for kommunale utgifter knyttet til enslige mindreårige asylsøkere. Tilskudd til kommunene utgjorde 45 prosent av tilskuddsutbetalingene, hvor det største tilskuddet var 353 mill. kroner til forsterkning av kommunale fosterhjem. I overkant av 150 mill. kroner ble utbetalt som tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner, 269 mill. kroner til bekjempelse av barnefattigdom og 194 mill. kroner til funksjonshemmedes organisasjoner. For øvrige tilskudd vises det til bevilgningsrapporteringen.

Samlet regnskapsresultat, inklusive refusjoner, viste en mindreutgift i forhold til tildeling på 62,7 mill. kroner i 2018. Øvrige inntekter viste merinntekt på 24,4 mill. kroner slik at samlet resultat for etaten viste en mindreutgift på 87,2 mill. kroner i 2018. Korrigert for avgitte belastningsfullmakter på til sammen 30,6 mill. kroner er mindreutgiftene tilsvarende lavere.

Etter direktoratets vurdering viste regnskapsresultatet kun mindre avvik i forhold til tildelingen. Kapittel 842 Familievernet viste netto mindreutgift på 12,0 mill. kroner, mens det var mindreutgift på 22,0 mill. kroner på kapittel 855 Det statlige barnevernet. Barnevernet kap. 855 ble styrket med 250 mill. kroner ved nysalderingen, dette som følge av betydelig utgiftsvekst i 2018. Utgiftsveksten har kommet i flere regioner og gjelder i hovedsak institusjonsområdet.

Inkludert avgitte belastningsfullmakter, viser samlet regnskapsresultat for kapittel 858 Direktoratet en mindreutgift på 4,2 mill. kroner. På kapittel 856 Enslige mindreårige asylsøkere viste regnskapet merutgift på 6,3 mill. kroner.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift eksklusive utbetalinger av tilskudd var 7,6 mrd. kroner i 2018. Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter utgjorde 3,9 mrd. kroner, som tilsvarte om lag 51 prosent av totale driftsutgifter. Andre større driftsutgifter er knyttet til kjøp av barnevernstjenester fra private og ideelle organisasjoner, noe som var 2,7 mrd. kroner i 2018.

Mellomværende med statskassen utgjorde 193,3 mill. kroner per 31.12.18. Det vises til oppstillingen av artskontorrapporteringen for nærmere redegjørelse av hvilke eiendeler, gjeld og mellomværende består av. Bufdir har pådratt seg en leverandørgjeld på 133,2 mill. kroner som ikke er betalt, og framkommer dermed ikke som en utgift i årsregnskapet, jf. opplysninger om avregning med statskassen i note 8.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Bufdir. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen vil foreligge senest 30. april og er da ikke unntatt offentlighet. Beretningen vil bli publisert på Bufdirs nettsider.

Oslo, 15. mars 2019



Mari Trommald

Direktør

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Prinsippnote årsregnskap

Årsregnskap for Bufdir er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 5. november 2015. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115, og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 - de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet følger kalenderåret
- Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Oppstilling av bevilgningsrapportering

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Bufetat/Bufdir har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Bufdir har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Bufdir står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen for samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap. Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsrapporteringen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2018

Utgifts- kap	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	62	Tilskudd	A,B	14 200 000	14 166 100	33 900
0800	Barne- og likestillingsdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	A	200 000	200 000	0
0840	Tiltak mot vald og overgrep	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	18 828 000	11 729 910	7 098 090
0840	Tiltak mot vald og overgrep	61	Tilskot til incest- og valdtektssenter	A	94 521 000	94 320 514	200 486
0840	Tiltak mot vald og overgrep	70	Tilskudd til valdsforebyggende tiltak mv.	A,B	23 630 000	30 771 700	-7 141 700
0840	Tiltak mot vald og overgrep	73	Tilskudd	A	30 634 000	30 634 000	0
0841	Samlivsbrudd og konfl.løsning -	21	Spesielle driftsutgifter, meklingsgodtgjørelse	A	11 646 000	10 835 217	810 783
0841	Samlivsbrudd og konfl.løsning -	22	Opplæring, forskning, utvikling mv.	A	4 400 000	3 711 915	688 085
0841	Samlivsbrudd og konfl.løsning - tilskudd samlivstiltak	70	Tilskudd	A	10 209 000	9 978 521	230 479
0842	Familievern	01	Driftsutgifter	A,B	348 182 000	336 095 176	12 086 824
0842	Familievern	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	33 985 000	32 719 644	1 265 356
0842	Familievern	70	Tilskudd til kyrkja si familieverntjeneste mv. Tilskudd til foreldre som adopt barn fra utlandet	A,B	202 586 000	203 898 067	-1 312 067
0843	Adopsjonsstønad	70		A	9 472 000	9 693 748	-221 748
0846	Familie og oppvekst	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	8 600 000	6 435 655	2 164 345
0846	Familie og oppvekst	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	A,B	36 510 000	35 791 302	718 698
0846	Familie og oppvekst	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	A,B	269 441 000	160 337 587	109 103 413
0846	Familie og oppvekst	62	Utvikling i kommunene	A	91 468 000	91 450 000	18 000
0846	Familie og oppvekst	70	Barne- og ungdomsorganisasjonar	A	144 345 000	144 345 042	-42
0846	Familie og oppvekst	71	Utviklings- og opplysningsarbeid	A,B	19 220 000	129 585 888	-110 365 888
0846	Familie og oppvekst	79	Tilskudd til internasjonalt ungdomsarbeid mv.	A	7 856 000	7 856 000	0
0847	EUs ungdomsprogram	01	Driftsutgifter	A,B	8 877 000	8 872 593	4 407
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	53 200 000	36 423 033	16 776 967
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	61	Utvikling i kommunene	A,B	20 108 000	10 608 000	9 500 000
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	62	Tilskudd til barnevernfaglig videreutdanning	A	19 700 000	17 050 843	2 649 157
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	71	Utviklings- og opplysningsarbeid o.a. Tilskudd til forskning og kompetanseutvikling i barnevernet	A	27 600 000	27 600 000	0
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	72		A,B	106 070 000	101 947 761	4 122 239
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	01	Driftsutgifter	A,B	4 031 019 000	3 992 934 757	38 084 243

0855	Statlig forvaltning av barnevernet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	26 660 000 2 680 973	18 259 212	8 400 788
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	22	Kjøp av private barnevernstjenester Refusjon av kommunale utgifter til	A,B	000	2 732 873 636	-51 900 636
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	60	barnevernstiltak	A,B	359 176 000	353 145 355	6 030 645
0856	Barnevernets omsorgssentersenter for einsle, mindreårige asylsøkjere	01	Driftsutgifter	A,B	183 067 000	177 138 530	5 928 470
0858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	01	Driftsutgifter	A,B	272 586 000	269 719 863	2 866 137
0858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	14 915 000	11 834 623	3 080 377
0871	Likestilling og ikke-diskriminering	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	10 896 000	8 682 388	2 213 612
0871	Likestilling og ikke-diskriminering	70	Likestilling mellom kjønn Lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og	A,B	16 000 000	17 500 000	-1 500 000
0871	Likestilling og ikke-diskriminering	72	interkjønn	A	11 578 000	11 578 000	0
0871	Likestilling og ikke-diskriminering	73	Likestillingssentre	A	8 454 000	8 454 000	0
0872	Nedsatt funksjonsevne	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	13 768 000	8 559 312	5 208 688
0872	Nedsatt funksjonsevne	70	Funksjonshemmedes organisasjoner	A	213 176 000	213 176 001	-1
0872	Nedsatt funksjonsevne	71	Universell utforming og økt tilgjengelighet	A,B	12 800 000	16 894 726	-4 094 726
0872	Nedsatt funksjonsevne	72	Funksjonshemmedes levkår og livskvalitet	A	11 853 000	11 853 000	0
0165	Konsulentmidler, drift - Norad	01	Driftsutgifter	B	650 000	633 590	
0291	Busetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	21	Spesielle driftsutgifter	B	1 845 000	1 791 249	
0291	Busetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	71	Tilskott til innvandrorganisasjoner og anna frivillig verksemd	B	500 000	379 480	
0440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	01	Driftsutgifter	B	1 000 000	1 130 341	
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	B	250 000	212 500	
0540	Direktoratet for forvaltning og IKT	25	Medfinansieringsordning for lønnsomme IKT- prosjekter	B	2 000 000	1 980 335	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	21	Spesielle driftsutgifter	B	300 000	300 000	
0714	Folkehelse	60	Kommunale tiltak	B	2 580 500	2 580 000	
0762	Primærhelsetjeneste	21	Spesielle driftsutgifter	B	6 300 000	6 388 823	
0853	Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	01	Driftsutgifter	B	2 990 000	2 885 084	
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter		0	10 504 989	
Sum utgiftsført					9 500 824 500	9 448 448 010	

Inntekts kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3842	Familievern	01	Diverse inntekter	715 000	658 019	-56 981
3847	EUs ungdomsprogram	01	Tilskudd fra EU-kommisjonen	2 364 000	2 703 167	339 167
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	01	Diverse inntekter	10 569 000	13 120 763	2 551 763
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	02	Barnetrygd	3 959 000	2 134 970	-1 824 030
				1 431 039		
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	60	Kommunale egenandeler	000	1 451 709 276	20 670 276
	Barnevernets omsorgssentersenter for					
	einsle, mindreårige asylsøkjere	01	Diverse inntekter		355 820	355 820
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	01	Diverse inntekter	470 000	2 846 498	2 376 498
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse	0	24 864 788	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift	0	423 956 531	
<i>Sum inntektsført</i>				1 449 116 000	1 922 349 832	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					7 526 098 179	
Kapitalkontoer						
6E+07	Norges Bank KK /innbetalinger				1 662 368 513	
80021	Norges Bank KK/utbetalinger				0	
6E+07	Norges Bank KK/utbetalinger				-9 177 997 021	
708052	Endring i mellomværende med statskassen				-10 469 670	
<i>Sum rapportert</i>					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)						
				31.12.2018	31.12.2017	Endring
708052	Mellomværende med statskassen			-193 271 344	-182 801 674	-10 469 670

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Oppstilling av artskontorrapportering

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Bufetat har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Bufetat har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen. Note 8 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskasse.

	Note	2018	2017
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		1 457 935	1 380 241
	1	458	056
Salgs- og leieinntekter	1	14 532 898	14 881 780
Andre inntekter	1	552 081	10 685 406
<i>Sum inntekter fra drift</i>		1 473 020	1 405 808
		436	242
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn		3 870 529	3 688 561
	2	206	473
Andre utbetalinger til drift		3 778 783	3 722 471
	3	773	429
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		7 649 312	7 411 032
		979	902
Netto rapporterte driftsutgifter			
		6 176 292	6 005 224
		543	660
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	508 258	303 139
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		508 258	303 139
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	32 831 525	17 257 547
Utbetaling av finansutgifter	4	122 998	129 644
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		32 954 523	17 387 191
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter			
		32 446 265	17 084 052
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	24 864 788	17 621 135
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		24 864 788	17 621 135
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader		1 756 175	2 419 336
	7	635	420

<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>	1 756 175 635	2 419 336 420
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *		
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	0	0
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	423 956 531	405 012 201
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	10 005 055	8 069 113
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>	-413 951 475	-396 943 088
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	7 526 098 179	8 027 080 909

Oversikt over mellomværende med statskassen **

Eiendeler og gjeld	2018	2017
Fordringer	990 598	1 177 194
Kasse	899 421	1 171 112
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	454 655	0
Skyldig skattetrekk	-137 923 583	-129 760 105
Skyldige offentlige avgifter	0	0
Annen gjeld	-57 692 436	-55 389 875
Sum mellomværende med statskassen	8 -193 271 344	-182 801 674

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra 2017	Årets tildelinger	Tilleggsbevilgninger (i tillegg til tildelingsbrev) ekskl. lønnsoppgjør	Lønnsoppgjør	Samlet tildeling
291/62	0	0	14 200 000	0	14 200 000
496/62	0	16 000 000	-16 000 000	0	0
496/71	0	7 000 000	-7 000 000	0	0
800/21	0	200 000	0	0	200 000
840/21	0	18 078 000	750 000	0	18 828 000
840/61	0	95 921 000	-1 400 000	0	94 521 000
840/70	0	23 630 000	0	0	23 630 000
840/73	420 000	30 214 000	0	0	30 634 000
841/21	0	10 946 000	700 000	0	11 646 000
841/22	0	4 100 000	300 000	0	4 400 000
841/70	0	10 209 000	0	0	10 209 000
842/01	5 600 000	336 952 000	0	5 630 000	348 182 000
842/21	834 000	30 896 000	2 255 000	0	33 985 000
842/70	0	202 586 000	0	0	202 586 000
843/70	0	12 172 000	-2 700 000	0	9 472 000

846/21	0	8 000 000	600 000	0	8 600 000
846/60	946 000	35 564 000	0	0	36 510 000
846/61	0	269 441 000	0	0	269 441 000
846/62	0	91 468 000	0	0	91 468 000
846/70	0	144 345 000	0	0	144 345 000
846/71	0	19 220 000	0	0	19 220 000
846/79	0	7 856 000	0	0	7 856 000
847/01	516 000	8 236 000	0	125 000	8 877 000
854/21		47 000 000	6 200 000		53 200 000
854/61	0	20 108 000	0	0	20 108 000
854/62	0	19 700 000	0	0	19 700 000
854/71	0	27 600 000	0	0	27 600 000
854/72	0	106 070 000	0	0	106 070 000
855/01	27 141 000	3 751 754 000	187 000 000	65 124 000	4 031 019 000
855/21	3 101 000	23 559 000	0	0	26 660 000
855/22	0	2 561 973 000	119 000 000	0	2 680 973 000
855/60	0	415 176 000	-56 000 000	0	359 176 000
856/01	0	213 801 000	-34 000 000	3 266 000	183 067 000
858/01	10 998 000	257 671 000	0	3 917 000	272 586 000
858/21	698 000	14 217 000	0	0	14 915 000
871/21	0	8 746 000	2 150 000	0	10 896 000
871/70	0	16 000 000	0	0	16 000 000
871/72	0	11 578 000	0	0	11 578 000
871/73	0	8 454 000	0	0	8 454 000
872/21	0	12 738 000	1 030 000	0	13 768 000
872/70	0	213 176 000	0	0	213 176 000
872/71	0	12 800 000	0	0	12 800 000
872/72	0	11 853 000	0	0	11 853 000
Sum tildeling	50 254 000	9 137 008 000	217 085 000	78 062 000	9 482 409 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift (-) / mindre-utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter/ mindre-inntekter (-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01-45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger (-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
84021	"kan nyttes under post 70"	7 098 090		7 098 090				-43 610	941 400	-
84070	"kan nyttes under post 21 og kap. 858 post 01"	-7 141 700		-7 141 700						
84201	"kan nyttes under post 70" "søkes overført til 2019" "merinntektsfullmakt"	12 086 824		12 086 824	-56 981			10 717 777	17 409 100	10 717 777
84221	"søkes overført til 2019"	1 265 356		1 265 356				1 265 356	1 699 250	1 265 356
84270	"kan nyttes under post 01"	-1 312 067		-1 312 067						
84621	"kan nyttes under post 71" "Avgitt belastningsfullmakt"	2 164 345	-950 000	1 214 345				901 871	497 500	497 500
84660	"kan overføres"	718 698		718 698				718 698	718 698	718 698
84661	"kan nyttes under post 71"	109 103 413		109 103 413						
84671	"kan nyttes under post 21"	-110 365 888		-110 365 888						
84701	"merinntektsfullmakt" , "kan overføres", "søkes overført til 2019"	4 407		4 407	339 167			343 574	443 850	343 574
85501	"merinntektsfullmakt" "kan nyttes under post 22 og 60"	38 084 243		38 084 243	727 733			13 612 260	201 550 950	13 612 260
85521	"kan overføres", "søkes overført til 2019"	8 400 788		8 400 788				8 400 788	8 400 788	8 400 788
85522	"kan nyttes under post 01"	-51 900 636		-51 900 636						
85560	"kan nyttes under post 01"	6 030 645		6 030 645	20 670 276					
85601	"merinntektsfullmakt"	5 928 470		5 928 470	355 820			6 284 290	9 153 350	6 284 290

85801	"merinntektsfullmakt" "kan nyttes under 855 post 01" "Avgitt belastningsfullmakt" "søkes overført til 2019"	2 866 137	-1 740 000	1 126 137	2 376 498			3 502 635	13 629 300	3 502 635
85821	"søkes overført til 2019" "Avgitt belastningsfullmakt"	3 080 377	-2 425 000	655 377				655 377	745 750	655 377
87121	"kan overføres" "kan nyttes under post 70" "søkes overført til 2019"	2 213 612		2 213 612				713 612	543 450	543 450
87170	kan nyttes under post 21	-1 500 000		-1 500 000						
87221	"kan nyttes under post 71" "søkes overført til 2019"	5 208 688		5 208 688				1 113 962	688 400	688 400
87271	"kan nyttes under post 21"	-4 094 726		-4 094 726						

Stikkordet "kan overføres":

Direktoratets bevilgning på kapittel/post 846/60, 847/01, 855/21 og 871/21 er gitt med stikkordet "kan overføres". Beløpet kommer fra tildelinger gitt innenfor de to siste budsjettår og virksomheten lar beløpet inngå som en del av overført beløp.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Buudir har brukt merinntekter som er rapportert på kapittel/post 3855/01 og 60 til å dekke merutgifter under driftsposten 855/01. Videre har direktoratet benyttet merinntekter på kapittel/post 3856/01 og 3858/01 til å dekke merutgifter på driftspostene henholdsvis 856/01 og 858/01.

Mulig overførbart beløp

Budirs ubrukte bevilgning på kapittel/post 842/01 og 842/21, inkludert fullmakt til å overskride utgifter/driftsbevilgning, er under grensen for overføring på 5 prosent. Buudir søker om at hele beløpet overføres til neste år.

Budirs ubrukte bevilgning på kapittel/post 847/01 inkludert fullmakt til å overskride utgifter/driftsbevilgning, er under grensen for overføring på 5 prosent. Buudir søker om at hele beløpet overføres til neste år.

Budirs samlede ubrukte bevilgning på kapittel/post 855/01, 22 og 60 inkludert fullmakt til å overskride utgifter/driftsbevilgning, er under grensen for overføring på 5 prosent. Buudir søker om at hele beløpet overføres til neste år.

Budirs ubrukte bevilgning på kapittel/post 856/01 inkludert fullmakt til å overskride utgifter/driftsbevilgning, er under grensen for overføring på 5 prosent. Buudir søker om at hele beløpet overføres til neste år.

Budirs ubrukte bevilgning på kapittel/post 858/01 inkludert fullmakt til å overskride utgifter/driftsbevilgning, er under grensen for overføring på 5 prosent. Buudir søker om at hele beløpet overføres til neste år.

Budirs ubrukte bevilgninger på kapittel/post 872/21 skylder spesielle forhold knyttet til leveranser. I samråd med BLD søker Buudir om at hele beløpet overføres til neste år.

Budirs ubrukte bevilgning på kapittel/post 846/60, 0855/21 og 0871/21 kan overføres i sin helhet, og Buudir søker om at hele beløpet overføres til neste år.

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
<i>Sum innbetalinger fra gebyrer</i>	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	3 985 482	5 396 936
Barnetrygd	2 240 700	2 612 210
Kommunale egenandeler, normert sats	1 394 095 278	1 344 457 762
Kommunale egenandeler, utover normert sats	57 613 997	27 774 148
<i>Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>	1 457 935 458	1 380 241 056
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Refusjoner for klientutlegg	4 750 239	5 262 268
Ansatte, betalinger for kost og andre ytelser	10 300	9 300
Kurs- og konferanseinntekter	983 436	2 749 008
Andre refusjoner, tilskudd og gaver	6 613 948	4 739 047
Refusjon fra forsikringsselskaper	4 337	0
Refusjon for veiledning	42 332	86 609
Refusjon fra andre instanser	2 090 506	1 918 304
Hus-/fremleieinntekter, egne/andre leide bygg	37 800	117 244
<i>Sum salgs- og leieinnbetalinger</i>	14 532 898	14 881 780
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salgssum anleggsmidler, avgiftsfri	552 081	10 670 406
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	0	15 000
<i>Sum andre innbetalinger</i>	552 081	10 685 406
Sum innbetalinger fra drift	1 473 020 436	1 405 808 242

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2018	31.12.2017
Lønn	2 538 816 731	2 466 033 792
Arbeidsgiveravgift	423 956 531	405 011 414
Pensjonsutgifter*	351 646 280	298 805 930
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-145 004 115	-134 916 451
Andre ytelser	701 113 779	653 626 788
Sum utbetalinger til lønn	3 870 529 206	3 688 561 473
Antall årsverk:	3 800	3 838

* Nærmere om pensjonskostnader

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2018 er 13,9 prosent. Premiesatsen for 2017 var 12,8 prosent.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	287 991 965	273 521 981
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	25 813 696	19 013 179
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	102 453 729	98 712 980
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	3 771 079	2 152 784
Mindre utstyrsanskaffelser	98 591 023	116 549 498
Leie av maskiner, inventar og lignende	41 165 812	29 625 970
Kjøp av fremmede tjenester	2 954 263 196	2 902 831 801
Reiser og diett	91 568 794	94 925 744
Øvrige driftsutgifter	173 164 479	185 137 492
Sum andre utbetalinger til drift	3 778 783 773	3 722 471 429

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	508 076	303 099
Valutagevinst	182	40
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	508 258	303 139

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	121 733	129 502
Valutatap	1 265	141
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	122 998	129 644

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	2 527 123	2 738 959
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0

Maskiner og transportmidler	1 779 812	3 078 497
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	28 524 589	11 440 092
Sum utbetaling til investeringer	32 831 525	17 257 547

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	24 864 788	17 621 135
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	24 864 788	17 621 135

Saldoen består i det vesentligste av tilbakebetalte ubenyttede tilskudd fra tidligere år.

I tillegg er det ført kr 6 753 679 i 2018 som gjelder innbetaling fra Frogn kommune vedrørende tillegg i kommunale egenandeler fra tidligere år, vedtatt i Barnevernets tvisteløsningsnemd.

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilskudd til kommuner	784 366 414	1 466 724 690
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	239 043 403	202 007 998
Tilskudd til utenlandsadopsjon	9 693 748	12 014 596
Tilskudd til ideelle organisasjoner	723 072 070	738 589 136
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	1 756 175 635	2 419 336 420

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

	31.12.2018 Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	31.12.2018 Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	9 521 696	0	9 521 696
Andre fordringer	990 598	990 598	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	1 354 076	1 354 076	0
Sum	11 866 371	2 344 675	9 521 696
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0

Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-133 244 349	0	-133 244 349
Skyldig skattetrekk	-137 923 583	-137 923 583	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-69 464 322	-57 692 436	-11 771 886
<i>Sum</i>	-340 632 255	-195 616 019	-145 016 236
Sum	-328 765 884	-193 271 344	-135 494 539

* I tillegg til leverandørgjeld bokført på konto 240, er det bokført kr 62 976 077 på konto 299 som gjelder fakturaer med fakturadato i 2018 som er bokført i 2019.

Økonomi: utgifts- og produktivitetsutvikling

Den største utgiftsposten er kapittel 855 Statlig forvaltning av barnevernet. Den økonomiske situasjonen har i 2018 vært utfordrende og utgiftene endte om lag 250 mill. kroner høyere enn opprinnelig budsjett.

Utgiftene på kapittel 856 Omsorgssentre til enslige, mindreårige asylsøkere ble halvert i 2018 både som følge av veldig få ankomster av enslige mindreårige asylsøkere, og at de fleste som har bodd på omsorgssentrene har blitt bosatt i kommunene. Betydelig politisk satsing på familievern de senere årene ga økte utgifter på kapittel 842 Familievern.

Kapittel 842/3842 – Familievern

Utgifter på kapittel 842 dekker driftsutgifter knyttet til offentlig eide familievernkontorer og tilskudd til finansiering av kirkens familievern. Inntektene er diverse kursinntekter mv. Familievern hadde en reell utgiftsvekst på 4,9 prosent i 2018 som følge av økt bevilgning. Den økte bevilgningen var en del av en sterk politisk satsing over flere år som blant annet har resultert i betydelig økt behandlingsskapasitet i familievern.

Tabell 3 Utgifter og inntekter kapittel 842/3842. Beløp i 1000 kroner. Faste 2018 kroner

Post	2016	2017	2018	Endring		Endring i prosent	
				16-17	17-18	16-17	17-18
01 Driftsutgifter	299 301	315 131	336 095	15 829	20 965	5,3	6,7
21 Spesielle driftsutgifter	31 267	34 269	32 920	3 001	-1 349	9,6	-3,9
70 Tilskudd til kirkens familievern	186 182	196 857	203 898	10 675	7 041	5,7	3,6
Sum utgifter	516 751	546 256	572 913	29 505	26 657	5,7	4,9
01 Diverse inntekter	-215	-261	-658	47	397	21,8	151,7
Sum inntekter	-215	-261	-658	47	397	21,8	151,7

Kapittel 855/3855 – Statlig barnevern

De største utgiftspostene på kapittel 855 er driftsutgifter knyttet til det statlige barnevernet, kjøp av private barnevernstiltak og refusjoner av kommunale utgifter til barnevernstiltak som overstiger satsen for kommunale egenandeler til forsterkning av fosterhjem og nærmiljøbaserte tiltak. Den største inntektsposten er kommunale egenandeler som følger av opphold i barnevernsinstitusjon, fosterhjem eller hjelpetiltak i hjemmet. Tabellen under viser den samlede utviklingen i utgifter og inntekter.

Tabell 4 Utgifter og inntekter kap. 855/3855. Beløp i 1 000 kroner. Faste 2018-kroner

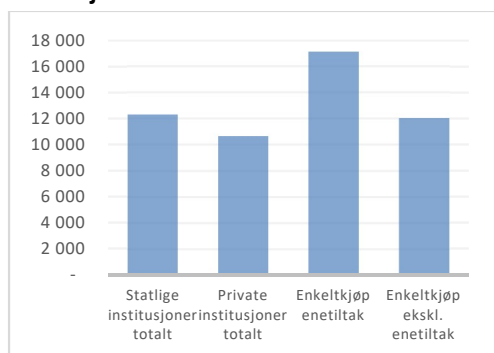
Post	2016	2017	2018	Endring		Endring i prosent	
				16-17	17-18	16-17	17-18
01 Driftsutgifter	3 877 713	3 850 904	3 992 935	-26 808	142 031	-0,7	3,7
22 Kjøp av barnevernstjenester	2 561 998	2 510 330	2 732 874	-51 668	222 544	-2,0	8,9
60 Tilskudd til kommunene	399 271	379 737	353 145	-19 534	-26 592	-4,9	-7,0
Sum utgifter	6 838 982	6 740 971	7 078 954	-98 011	337 982	-1,4	5,0
01 - 02 Diverse inntekter	-17 081	-24 616	-15 256	7 535	-9 360	44,1	-38,0
60 Kommunale egenandeler	-1 415 097	-1 409 326	-1 451 709	-5 771	42 383	-0,4	3,0
Sum inntekter	-1 432 178	-1 433 941	-1 466 965	1 764	33 024	0,1	2,3

I 2018 har den økonomiske situasjonen i det statlige barnevernet vært utfordrende. Som følge av betydelig utgiftsvekst ble bevilgningen økt i forbindelse med nysalderingen med 250 mill. kroner. Staten gikk tilnærmet i balanse med oppdatert bevilgning, og hadde en samlet utgiftsøkning på fem prosent sammenlignet med 2017. Utgiftsveksten har kommet i alle regioner og gjelder i hovedsak institusjonsområdet.

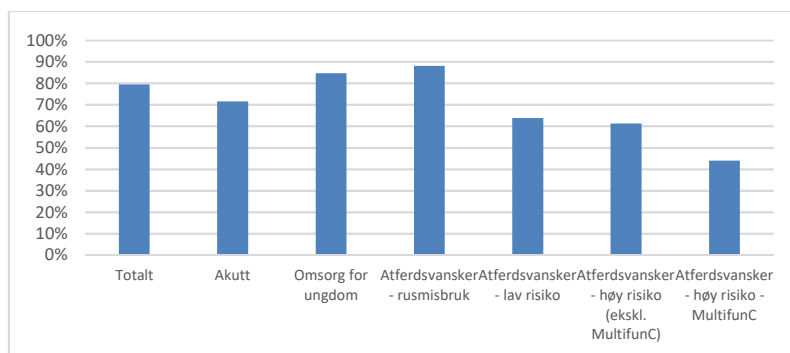
Institusjoner

Det har i 2018 vært en samlet aktivitetsvekst i institusjoner på om lag 3 prosent. Det var en særlig sterk økning i akuttinnstrømmen i siste tertial 2017 og første tertial 2018, i Bufetat samlet og i region øst spesielt. Variasjon i akuttinnstrømmen og begrenset antall akuttplasser bidro til enkeltkjøp i perioder med kapasitetsmangel i statlige institusjoner. Dette førte til mange enkeltkjøp akutt i denne perioden, som bidro til høye kostnader i 2018. Som følge av blant annet behov for geografisk nærhet i akuttplasseringer, vil kapasitetsmangel i én region medføre kjøp selv om det er kan være ledig statlig kapasitet i en annen del av landet. Det ble også gjort enkeltkjøp for målgruppene atferd og omsorg, blant annet som følge av en økning i antall barn med store og komplekse behov som krever mindre gruppestørrelse og høyere bemanningstetthet enn det er lagt opp til i dagens planlagte institusjonstilbud, jf. omtale under delmål 5.1. Enkeltkjøp er kjøp av private institusjonsplasser som ikke dekkes gjennom de ordinære avtalene med private institusjoner. Gjennomsnittlig pris per oppholdsdag er betydelig høyere for enkeltkjøp enn andre private kjøp, jf. figuren nedenfor. Andelen utgifter til enkeltkjøp av utgifter til private institusjoner har økt fra i overkant av halvparten i 2017 til to tredeler i 2018. Mange av enkeltkjøpene er enetiltak, som økte fra 117 høsten 2017 til 150 høsten 2018. Økningen i antall enetiltak er ikke en ønsket utvikling og det er derfor satt i verk tiltak for å redusere dette. Antall enetiltak ble redusert til 118 ved utgangen av 2018. Høy andel enetiltak gir stort utslag på utgiftsnivået, med en gjennomsnittlig pris per oppholdsdag på 17 000 kroner, jf. figuren nedenfor.

Figur: Utgifter per oppholdsdag institusjoner



Figur: Kapasitetsutnyttelse statlige institusjoner 2018



Fosterhjem

Antall oppholdsdager i fosterhjem (eks. forsterkede fosterhjem) ble redusert med tre prosent samlet fra 2017 til 2018. Det har vært et mål å redusere oppholdsdager i fosterhjem tilknyttet private tiltak, blant annet som følge av presisering fra departementet i oktober 2017 om bruk av private aktører i barnevernet. Denne målsetting lyktes i stor grad med nedgang i 2018 på 17 prosent. Til sammen ble utgiftene til statlige og private fosterhjem redusert med over 80 mill. kroner.

Utvikling i aktivitet og utgifter

Tabellene nedenfor viser utvikling i utgifter, oppholdsdager og utgifter per oppholdsdag fordelt på formål.

Tabell 5 Utgifter etter formål i regionene. Faste 2018-kroner. Beløp i 1 000 kroner

Formål	2017	2018	Endringer 2017 -2018	
			kroner	I prosent
690 Sentre for foreldre og barn	199 658	205 639	5 982	3,0
691 Statlige familiehjem og beredskapshjem	990 733	1 027 938	37 205	3,8
691 Fosterhjem tilknyttet private tiltak	653 328	534 110	-119 218	-18,2
691 Forsterkede fosterhjem	378 115	352 898	-25 216	-6,7
692 Statlige institusjoner	1 580 434	1 616 033	35 600	2,3
692 Private institusjoner	1 819 689	2 159 420	339 731	18,7
693 Hjelpetiltak i hjemmet	171 890	173 831	1 941	1,1
694 Inntak	185 445	190 846	5 402	2,9
696 Fosterhjemtjenesten	301 100	294 614	-6 486	-2,2
699 Adopsjon	16 231	19 810	3 579	22,1
672 Regionale fellesfunksjoner	205 997	238 391	32 395	15,7
673 Bufetat senter for administrasjon (BSA)	137 807	166 737	28 931	21,0
671 Direktoratet ekskl. reguleringspremien	99 021	98 683	-339	-0,3
671 Reguleringspremien	17 151	28 500	11 349	66,2
Sum utgifter	6 756 598	7 107 453	350 854	5,2

Tabell 6 Oppholdsdager og utgift per oppholdsdag etter formål. Faste 2018-kroner. Beløp i 1 000 kroner

Formål	Oppholdsdager			Utgift per oppholdsdag		
	2017	2018	Endring i %	2017	2018	Endring i %
690 Sentre for foreldre og barn	27 663	27 389	-1,0	7 217	7 508	4,0
691 Statlige familiehjem og beredskapshjem	315 095	331 078	5,1	3 144	3 105	-1,3
691 Fosterhjem tilknyttet private tiltak	186 122	154 097	-17,2	3 510	3 466	-1,3
691 Forsterkede fosterhjem ¹	814 305	825 280	1,3	464	428	-7,9
692 Statlige institusjoner	137 194	131 686	-4,0	11 520	12 272	6,5
692 Private institusjoner	187 716	203 437	8,4	9 694	10 615	9,5
693 Hjelpetiltak i hjemmet	152 217	144 803	-4,9	1 129	1 200	6,3
Sum oppholdsdager	1 820 312	1 817 770	-0,1			
Sum oppholdsdager ekskl. hjelpetiltak	1 668 095	1 672 967	0,3			
Sum oppholdsd. ekskl. hjelpetiltak og forst. fosterhj.	853 790	847 687	-0,7			

¹Mulig tidsseriebrudd for antall oppholdsdager i kommunale fosterhjem med forsterkning

Kapittel 856/3856 – Enslige, mindreårige asylsøkere

Kapittel 856 dekker utgifter til drift av statlige omsorgssentre og til kjøp av plasser i private tiltak. I tillegg inngår forvaltningsoppgaver knyttet til omsorgssentrene i utgiftene. Dette er arbeid med godkjenning og etterfølgende kontroll av de private sentrene, kvalitetssikring av de statlige omsorgssentrene, opplæring og oppfølging, arbeid med anskaffelser, administrasjon og arbeidet med bosetting av enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Utgiftene var i overkant av 177 mill. kroner i 2018, som er mer enn en halvering av utgiftene sammenlignet med 2017. Dette skyldes at kommunene bosatte mange enslige mindreårige i løpet av 2017. Antall barn i statlige og private omsorgssentre gikk ned fra 322 ved inngangen av 2017 til 58 ved utgangen av 2017. I

løpet av 2018 er kapasiteten i de statlige omsorgssentrene redusert fra 89 til 50, og ved utgangen av 2018 var det 36 enslige mindreårige i statlige omsorgssentre.

Tabell 7 Utgifter og inntekter kapittel 856/3856. Beløp i 1000 kroner. Faste 2018 kroner

Post	2016	2017	2018	Endring		Endring i prosent	
				16-17	17-18	16-17	17-18
01 Driftsutgifter	1 265 522	471 954	177 139	-793 568	-294 816	-63	-62
Sum utgifter	1 265 522	471 954	177 139	-793 568	-294 816	-63	-62
01 Diverse inntekter	-327	-288	-356	-39	68	-12	24
Sum inntekter	-327	-288	-356	-39	68	-12	24

Vedlegg

1	Oppdrag fra Tildelingsbrev 2018
2	Aktivitetsrapport 2018
3	Internrevisjon
4	Tilskuddsforvaltning 2018
5	ERASMUS+ Forbruk desentraliserte midler 2018
6	ERASMUS+ Statistikk tilskudd og fylkesfordeling 2018
7	Forsøk på barnevernsområdet 2018
8	Adopsjon
9	Kompetanseteamet
10	Haag 96
11	Oppfølging av evaluering av MultifunC
12	Kommunenes halvårsrapportering på barnevernområdet (seks undervedlegg a-f)
13	Risikovurdering av kommuner basert på kommunenes halvårsrapportering (to undervedlegg a-b)
14	Tilstandsanalyse likestilling og ikke-diskriminering: Utdanning og arbeidsliv
15	Skole og barnevern 2018
16	EMA